

М.34
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ, АСПІРАНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

20-25 квітня 2009 року
Частина перша

Сумський державний
університет
БІБЛІОТЕКА

493503

ФБ/13

КАФЕДРА ПРАВА

ОСНОВИ ПРАВОПОРЯДКУ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Куліш А.М., канд. юрид. наук, доцент,
завідувач кафедри права

Правопорядок – стан (режим) правової впорядкованості (урегульованості і погодженості) системи суспільних відносин, що складається в умовах реалізації законності. Інакше кажучи, – це атмосфера нормального правового життя, що встановлюється в результаті точного та повного здійснення розпоряджень правових норм (прав, свобод, обов'язків, відповідальності) всіма суб'єктами права.

Правопорядок як державно-правове явище служить стабілізації, підтриманню рівноваги між інтересами громадянського суспільства й держави. Його антиподом є сваволя та беззаконня.

Правовий порядок кожного суспільства розкривається через його ознаки, принципи, функції, зміст, форму, структуру. Основні ознаки правопорядку:

- 1) закладається в правових нормах у процесі правотворчості;
- 2) спирається на принцип верховенства права й панування закону в галузі правових відносин;
- 3) устанавлюється в результаті реалізації правових норм, тобто здійснення законності в діяльності з реалізації права;
- 4) створює сприятливі умови для здійснення суб'єктивних прав;
- 5) передбачає своєчасне й повне виконання всіма суб'єктами юридичних обов'язків;
- 6) вимагає невідворотності юридичної відповідальності для кожного, хто вчинив правопорушення;
- 7) встановлює сувору громадську дисципліну;
- 8) передбачає чітку та ефективну роботу всіх державних і приватних юридичних органів і служб, насамперед правосуддя;
- 9) створює умови для організованості громадянського суспільства і режим сприяння індивідуальній свободі;
- 10) забезпечується всіма державними заходами, аж до примусу.

Зміст правопорядку – це система правових і неправових елементів, властивостей, ознак, процесів, що сприяють устанавленню і підтриманню правомірної поведінки суб'єктів, тобто такої поведінки,

яка врегульована нормами права і досягла цілей правового регулювання.

Відповідно до статті 19 Конституції України правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання визначені в статті 5 ГК України.

Правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави.

Конституційні основи правового господарського порядку в Україні становлять: право власності українського народу на землю, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, право кожного на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, визначення виключно законом правових засад і гарантій підприємництва; забезпечення державою захисту конкуренції в підприємницькій діяльності, недопущення зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, захист прав споживачів тощо.

У справі забезпечення законності, організованості, дисципліни й порядку значне місце відводиться праву, яке є регулятором суспільних відносин. Це означає, що суб'єкти господарювання зобов'язані:

- здійснювати свою діяльність відповідно до правових приписів органів державної влади;
- самостійно, з допомогою локальних нормативних актів регламентувати різні сфери своєї діяльності;
- використовувати можливості договорів.

Таким чином, у процесі своєї статутної діяльності суб'єкти господарювання повинні дотримуватися правопорядку у сфері господарювання, використовувати увесь арсенал засобів з упорядкування відносин для вирішення завдань, поставлених перед ними.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, СТВОРЕНИХ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

*Харченко В.Б., канд. юрид. наук,
доцент кафедри права*

Згідно положень Конституції України, кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Разом з тим, стаття 429 Цивільного кодексу України, регулюючи відносини щодо особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, передбачає їх належність працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно. Це безумовно не стосується випадків коли інше не встановлено договором.

Таким чином виникає колізія коли, з одного боку, саме працівник своєю працею створює об'єкт права інтелектуальної власності (літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; komponування (топографії) інтегральних мікросхем; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення). З іншого боку, роботодавець виступає інвестором таких робіт і відповідно до Закону України "Про інвестиційну діяльність" має право володіти та розпоряджатися об'єктами та результатами своїх інвестицій.

Як раніше зазначалося, наявність відповідного договору щодо розподілу між працівником та юридичною або фізичною особою, де або у якої він працює, особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, фактично усуває таку колізію і вирішує низку питань щодо суб'єкту права інтелектуальної власності та кримінальної відповідальності у разі злочинного посягання на право інтелектуальної власності цієї особи. Але у переважній більшості

випадків з працівниками, до трудових обов'язків яких віднесено створення об'єктів права інтелектуальної власності, окремі договори про розподіл прав інтелектуальної власності не укладаються. Зазначені положення також не регулюються контрактами, як особливою формою трудового договору (наприклад, типового контракту з педагогічним працівником, затвердженим Міністерством освіти і науки України).

Виходячи із зазначеного, у випадку порушення особистих немайнових прав інтелектуальної власності працівника, який створив цей об'єкт у зв'язку з виконанням трудового договору, з боку юридичної або фізичної особи, де або у якої він працює, або навпаки, порушення працівником майнових прав інтелектуальної власності юридичної або фізичної особи, де або у якої він працює, на об'єкт, створений працівником у зв'язку з виконанням трудового договору, якщо співвідношення цих прав не врегульоване договором, зазначене діяння не може розглядатися ні як злочинне посягання, ні як будь-яке інше правопорушення.

Таким чином питання володіння особистими немайновими та майновими правами інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку з виконанням трудового договору, повинно визначатися або угодою між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, або окремою додатковою угодою між вказаними суб'єктами про створення об'єкту права інтелектуальної власності у зв'язку з виконанням трудового договору.

Лише наявність такого договору або угоди є юридичною підставою встановлення факту будь-якого порушення права інтелектуальної власності як з боку працівника щодо прав юридичної або фізичної особи, де або у якої він працює, чи навпаки, прав інтелектуальної власності юридичної або фізичної особи у разі порушення таких прав їх працівником. Це стосується і вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України як єдиної підстави кримінальної відповідальності.

СУМІЩЕННЯ, СУМІСНИЦТВО: В ЧОМУ ПОЛЯГАЄ ЇХ ВІДМІННІСТЬ?

Горевий В.І., доцент кафедри права

До основних трудових договорів за змістом, що мають специфіку при їх укладенні, належать трудовий контракт, трудовий договір за суміщенням, трудовий договір за сумісництвом і т.д.

У зв'язку з тим, що у окремих працівників, студентів виникають труднощі у понятті відмінності таких трудових договорів – як за суміщенням, сумісництвом ми і маємо за мету дати деякі пояснення посилаючись на чинне законодавство України.

Суміщення професій і посад як самостійне правове явище, що суттєво відрізняється від сумісництва, визначається як виконання працівником на одному й тому самому підприємстві, в установі, організації, у фізичної особи – додаткової роботи за різними професіями або спеціальностями в межах встановленої законом тривалості робочого часу для однієї з цих професій або спеціальностей і на основі одного трудового договору.

Стаття 105 Кодексу Законів про працю України, Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2000 року № 31 визначають види суміщення, а саме:

а) виконання додаткової роботи за іншою професією (посадою); б) виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника; в) збільшення обсягу виконуваних робіт; г) введення суміщення тільки за обопільною згодою сторін трудового договору; д) визначення розміру доплати за суміщення; е) видання роботодавцем наказу про роботу за суміщенням.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. "Про оплату праці працівників на основі єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери (із змінами)", працівником за виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників, за суміщення професій (посад), за розширення зони обслуговування або збільшення обсягу виконуваних робіт установлюються доплати в розмірі до 50 % посадового окладу.

Під виконанням обов'язків тимчасово відсутнього працівника без звільнення від своєї основної роботи слід розуміти заміну працівника, відсутнього у зв'язку із хворобою, відпусткою, відрядженням тощо, коли відповідно до чинного законодавства за ним зберігається робоче місце (посада).

Конкретний розмір цієї доплати визначається керівником підприємства, установи, організації залежно від обсягу виконуваної за посадою тимчасово відсутнього працівника роботи.

Сумісництво – це виконання працівником, крім своєї основної роботи, іншої регулярної оплачуваної на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час як на тому ж підприємстві, установі, так і на іншому або у фізичної особи.

Найхарактернішими рисами трудового договору про роботу за сумісництвом є: по-перше, наявність другого трудового договору. По-друге – це інша регулярно оплачувана робота. По-третє, це робота у вільний від основної роботи час на тому ж підприємстві або на іншому, або у фізичної особи. По-четверте, робота за сумісництвом може виконуватись не на одному, а на кількох підприємствах чи у фізичних осіб. По-п'яте, наявність законодавчо визначеного переліку робіт, які не є сумісництвом.

Слід зазначити, що робота за сумісництвом обмежується лише на державних підприємствах, в установах, організаціях.

Обмеження на сумісництво можуть запроваджувати керівники підприємств разом з профспілковим комітетом щодо окремих професій і посад, додаткова робота яких може призвести до наслідків, що негативно позначаються на стані їхнього здоров'я та безпеки виробництва. Обмеження також поширюються на осіб, які не досягли 18 років, та вагітних жінок.

Тривалість роботи за сумісництвом працівників державних підприємств не може перевищувати чотирьох годин на тиждень і повного робочого дня у вихідний день. Загальна тривалість роботи за сумісництвом упродовж місяця не має перевищувати половини місячної норми робочого часу.

Згідно з частиною третьою п. 1 Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників, на осіб, які працюють за сумісництвом, трудові книжки ведуться тільки за місцем основної роботи. Запис про роботу за сумісництвом провадиться на бажання працівника і зазначається в трудовій книжці окремим рядком (п.2.14 Інструкції).

Тому під час прийняття на роботу за сумісництвом працівник зобов'язаний пред'явити роботодавцю паспорт, оскільки трудова книжка зберігається за місцем основної роботи.

Якщо робота потребує спеціальних знань, то роботодавець має право вимагати пред'явлення диплома чи іншого документа що підтверджує наявність відповідної освіти чи професійної підготовки. Надання дозволу чи будь-якого іншого документа з основного місця роботи в разі влаштування на роботу за сумісництвом непотрібно.

У сфері недержавної форми власності сумісництво не регламентується, є лише дозвіл на роботу за сумісництвом, встановлений ст. 21 КЗпП, а обмеження на сумісництво може бути встановлено в колективному договорі, що є для працівника основним.

Слід зазначити, що працівники-сумісники мають право на відпустку нарівні з іншими працівниками.

ПРО МАЙБУТНІЙ ВРОЖАЙ ШКЛЮЮТЬСЯ ПІД ЧАС СІВБИ (або про деякі аспекти пенсійної реформи)

Сінченко Ю.П., *ст. викладач кафедри права*

Час від весни до осені плине так швидко! Сьогоднішній молодій людині, яка ще не розпочала своєї трудової діяльності, навіть на думку не приходять подумати про забезпечення своєї старості. Але основи цього майбутнього в державі закладаються вже сьогодні. Шокують невтішні реалії: населення України старіє; народження дітей скоротилось за останні 15-17 років; закриваються школи; зменшується кількість абітурієнтів до вищих навчальних закладів; на заводах, фабриках, лікарнях працюють люди поважного віку; до кінця поточного року число безробітних сягатиме 10 % всього працездатного населення.

Сьогодні один працюючий має утримувати одного пенсіонера, а крім нього, ще й безробітного. Дефіцит пенсійного фонду України на кінець лютого поточного року становив 17 млрд. гривень. Що ж пропонує влада в цих умовах? Рецепти такі: підвищення межі пенсійного віку на 5 років; заборона праці людей, що досягли пенсійного віку; збільшення відрахувань із заробітної плати до пенсійного фонду.

Наскільки реально і доцільно йти цим шляхом?

Середня тривалість життя в Україні незрівнянно коротша ніж у всіх без винятку Європейських країнах, не говорячи вже про США, Японію тощо.

Половина людей в Україні встигає прожити на пенсії не більше 5 років, а той зовсім не дочекається її (особливо чоловіки). А більшість з тих, кому пощастило отримати довгоочікувану пенсію, змушені й надалі працювати, не дивлячись на свій вік та стан здоров'я. Хіба не доводилося вам бачити, як люди похилого віку з багатьох інших держав, саме на пенсії розпочинають своє активне життя заради себе? Вони заслужили своєю працею вдячність держави, право на достойне своє існування. Смішно навіть уявити собі, як наші бабусі й дідусі зі своєю мізерною пенсією поїдуть у "круїз" на білосніжному лайнері. У них, бідолах, не вистачає навіть коштів розрахуватися за комунальні послуги. Ось і "їздить" бабуся на швабрі, миючи під'їзди та туалети.

- Чому ми, куме, такі бідні?
- Тому, що дурні!

- А чому ми дурні?
- Тому, що бідні!

Як ми не можемо зрозуміти, що працюючи, пенсіонери самі ж собі заробляють кошти в пенсійний фонд. В той же час вони звільняють державу від обов'язку надавати їм субсидію на сплату комунальних послуг. Крім того "круті" фірми на привабливу посаду не візьмуть пенсіонера. Найчастіше пенсіонери виконують важку й мало оплачувану роботу, де не погоджується працювати молодь: няні в дитячих садках, санітарки в лікарнях, прибиральниці, вахтери, двірники. А може нам заборонити працю досвідчених лікарів, вчителів, інженерів?!

Вихід слід шукати в іншому. Йдучи на вибори, нині діючий Президент обіцяв створити 5 млн. робочих місць, що забезпечило йому підтримку виборців. Але ще далеко до економічної кризи робочі місця почали скорочуватися у зв'язку з занепадом вітчизняного виробництва.

Почався масовий відтік робочої сили за кордон, до того ж найбільш професійно підготовлених, здорових працівників.

В Росії зараз працює 3,5 млн. українців (більшість з них нелегально), у Польщі – 140 тисяч. А хто їх рахував в США, Греції, Туреччині, Німеччині тощо. Вони вимушені працювати нелегально "на дядю" за півціни. Вони не сплачують кошти до пенсійного фонду України, а отримувати пенсію будуть саме тут.

Що заважає створити робочі місця в нашій країні?

Чому автомобілі, взуття, одяг, щітки та віники ми ввозимо з-за кордону? Чому не стимулюємо власного виробника, а фінансуємо чужу економіку?

Влада повинна вклонитися тим людям, що чесно і сумлінно працювали і працюють на нашу державу, показати молоді, що на них чекає державна підтримка й шана, як в молодому, так і в зрілому віці.

Хотілося б дати пораду депутатам на випадок, якщо все-таки прийдеться обговорювати питання про працюючих пенсіонерів за віком: не забудьте про державних службовців, суддів, яким нині діюче законодавство дозволяє працювати до 65 років; парламентарів, вік яких не обмежено законом.

Це на всяк випадок: для того, щоб люди не звинувачували вас в дискримінації.

ПАРЛАМЕНТ – ДЗЕРКАЛО СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Сінченко Ю.П., *ст. викладач кафедри права,*
Бершов І., *студент групи Ю-73*

Згідно Конституції України (ст. 5) єдиним джерелом влади є народ. Але за існуючої виборчої системи в Україні народ фактично усунений від влади, тому що голосує він за лідера партії, а не за саму владу – Верховну Раду України. Парламент – це дзеркало суспільних процесів, життя країни. Сьогодні наше суспільство роздирають суперечки, а то й пряма ворожнеча. За цих непростих умов конче потрібна міцна консолідована державна влада президента, уряду і парламенту.

Як доречно було б пригадати слова великих мислителів минулого – Аристотеля, Сократа, Ш. Монтеск'є, які порівнювали державну владу з рукою: кожен палець виконує притаманну тільки йому функцію, всі вони скеровані в одному напрямку і в разі необхідності їх можна скласти в єдиний кулак.

На практиці у нас виходить все навпаки. Влада діє за принципом “Два українці – три гетьмани”. Функції уряду сьогодні в Україні намагаються виконувати: Кабінет Міністрів, Секретаріат Президента, Рада Національної безпеки та оборони України, та ще й опозиційний уряд. “У семи няньок – дитя без ока!” Розривають бідну неньку у різні боки, діючи за принципом: “Чим гірше – тим краще”. Думаючи, що знаходяться в опозиції один до одного – фактично знаходяться в опозиції до українського народу.

Таке ж безладдя панує і в самому парламенті, яке можна охарактеризувати дуже коротко: колективна безвідповідальність. Верховна Рада не працює місяцями; годі говорити вже про ефективність її роботи, безкультурність, обливання брудом один одного.

На 2008 рік Верховна Рада запланувала працювати в сесійному режимі 151 день, а працювала 53 дні. Всі інші дні трибуна була заблокована. За один тиждень в січні 2009 року було прийнято законів майже стільки, скільки їх було прийнято за весь період 2007 і 2008 років. Про якість таких законів змовчимо.

На поверхні державної влади, як жирові плями, ось вже близько 20 років “плавають” ті ж самі знайомі обличчя олігархічних правителів.

В Україні відсутній “соціальний ліфт”, який би піднімав простих

людей до верхів влади в державі.

В суспільстві вже все гучніше лунають голоси про необхідність проведення дострокових виборів до Верховної Ради. Що це дасть, якщо вибори проводити за нині існуючим законодавством, крім марно розтрачених сотень мільйонів людських (бюджетних) грошей. Знову мільярдери скуплять найвпливовіші партії, фінансуючи їх передвиборчу агітацію. За закритими списками пройдуть до парламенту і заховаються там за ширмою недоторканості “сильні світу цього”, та їх синки, куми, секретарки, що будуть сумлінно виконувати роль “кнопкодавів” за командою своїх господарів.

Сучасні політичні партії України – це харизматичні партії одного вождя (навіть не лідера), всі решта депутатів – маса, призначення якої зводиться до тиснення кнопок та застосування в разі потреби, грубої сили.

Такі парламентарі створюють закони не для людей, а для бізнесу.

Перш, ніж проводити дострокові вибори до Верховної Ради, необхідно прийняти Виборчий кодекс, який би визначав виборчу систему як до Верховної Ради, так і на місцевих виборах.

Можна було б запозичити досвід Великобританії, де партії висувають кандидатів у депутати, а виборці на виборчих округах голосують за конкретного кандидата.

У нас повинна діяти формула: “Округ – партія – людина”. Кожна політична партія, що йде на вибори, повинна мати відкриті списки своїх кандидатів, причому по кожному виборчому округу пропонувати конкретного кандидата. Це уможливить контроль виборців за діяльністю “свого” депутата, конкретизує відповідальність депутата за свої передвиборчі обіцянки.

В цьому разі можна сподіватися на те, що у парламенті з’являться нові обличчя натомість депутатським довгожителям.

Варто було б передбачити у новому законі і вирішення питання про депутатську недоторканість (та й не тільки депутатську!), про кількісний склад Верховної Ради в бік її значного скорочення.

Політична конкуренція – це не обливання брудом один одного, а спільний пошук найбільш ефективних, найбільш доцільних і зрозумілих шляхів для подальшого розвитку демократії і підвищення добробуту українського народу.

РОЛЬ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ У ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Кононенко О.Я., *ст. викладач кафедри права*

Важливе місце у системі виховного процесу студентів належить правовій освіті, яка має бути спрямована на підготовку висококваліфікованих фахівців із відповідним рівнем правосвідомості.

На жаль, сьогодні стан правової освіти населення суттєво відстає від європейських стандартів. У державі ще не створена її безперервна система, яка має починатися з дошкільного закладу та продовжуватися у школі, вузі.

Рівень правового мислення сучасних студентів залишається недостатньо високим, процеси правової освіти не підкріплені правовою традицією, у свідомості молоді право ще не стало безумовною цінністю.

Соціологічні дослідження правової культури молоді свідчать про деяке зниження її зацікавленості в засвоєнні правових знань, соціально-правової активності, нормативного мислення.

За результатами досліджень Проблемної лабораторії Сумського державного університету „Центр соціально-гуманітарних аспектів регіональних досліджень”, проведених разом з кафедрою права, присвяченим виховному процесу студентської молоді в умовах демократизації суспільства, запропоновано низку практичних заходів щодо підвищення правової освіти студентської молоді. В анонімному опитуванні прийняло участь 433 студенти університету різних курсів з різних спеціальностей. На запитання: „Наскільки потрібною є правова освіта молоді” - 75,11 % опитаних вважають такі знання необхідними для того, щоб знати свої права і відстоювати, 18% - для того, щоб знати свої обов'язки. У той же час нинішній рівень своїх знань не всі опитані студенти вважають достатнім - лише кожен четвертий опитаний вважає їх такими. А біля половини - 49,36 % - не вважають їх достатніми.

Впровадження ефективних методів правової освіти дає можливість значно підняти професійний рівень і правовий потенціал випускників університету, збагатити багаж своїх юридичних знань, підвищувати загальну культуру, політичну та моральну зрілість.

ВИЯВЛЕННЯ ТА УСУНЕННЯ ПРИЧИН І УМОВ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВЧИНЕННЮ ЗЛОЧИНУ

Курдес О.Л., *ст. викладач кафедри права*

Згідно зі ст. 23 та 23-1 КПК України слідчий та орган дізнання при провадженні попереднього розслідування (досудового слідства) зобов'язані виявляти причини й умови, які сприяли виявленню злочину, і вносити у відповідні державні органи, громадські організації або посадови особам подання про вжиття заходів для усунення цих причин і умов.

Причини й умови, які сприяють вчиненню злочинів,— це обставини об'єктивної дійсності та особливості особистості обвинуваченого і потерпілого, які обумовили, детермінували злочин і зробили можливим його вчинення.

Обставинами, що сприяли вчиненню злочину, можуть виступати різні фактори: неналежні умови зберігання цінностей, недоліки бухгалтерського обліку матеріальних цінностей, відсутність сигнального обладнання чи охорони об'єктів; дедінквентна поведінка жертви (провокаційна поведінка інтимних стосунків до згвалтування тощо), відсутність або досить слабка протидія жертви, бездіяльність очевидців злочину, наявність сфери збуту краденого, безпечність громадян та багато інших.

Аналізуючи обставини об'єктивного світу, які обумовили та полегшили вчинення злочину, необхідно зробити акцент на тих із них, які можуть бути усунені.

Причини й умови, які сприяють вчиненню злочинів, виявляються в процесі провадження всього комплексу необхідних слідчих дій: огляду місця події, допитів свідків, потерпілих, обвинувачуваних та підозрюваних, відтворення обстановки й обставин вчинення злочину, експертних досліджень тощо.

Проводячи слідчі дії, слідчий має змогу і зобов'язаний з'ясувати питання щодо причин та умов злочину, фіксувати й аналізувати одержані дані для цілеспрямованого й обґрунтованого вжиття необхідних дієвих заходів.

Для виявлення зазначених обставин слідчий може і повинен активно використовувати допомогу осіб, які мають необхідні фахові знання: психологів, криміналістів, бухгалтерів тощо, застосовувати всі процесуальні форми взаємодії з фахівцями, експертами та оперативними працівниками. Наведемо приклади такої взаємодії слідчих.

Під час розслідування серії квартирних крадіжок було встановлено, що злочинці для проникнення у квартири використовували такий прийом: в отвори циліндричних замків вони запресовували розм'якшене мило або

пластилін і за допомогою таких „наповнювачів” легко відкривали замки кінчиком ножа. В результаті експертних досліджень, проведених за ініціативою слідчих, було виявлено конструктивну недосконалість замків цього типу і серйозні недоліки в їх виготовленні. На адресу підприємства, що випускало такі замки, було направлено подання з пропозиціями щодо усунення їх конструктивних недоліків.

У ході розслідування низки кримінальних справ про крадіжки вантажів на залізничному транспорті за допомогою експертів - криміналістів було виявлено недосконалість пломб для пломбування контейнерів і вагонів, а також порушення встановлених вимог щодо порядку пломбування, що дозволяло злочинцям без перешкод розпечатувати такі пломби, а після крадіжки цінностей надавати їм попереднього вигляду. З цього приводу подання з пропозиціями про усунення виявлених недоліків було направлено залізничникам.

Подання вноситься у зв'язку з конкретною кримінальною справою. В ньому мають бути чітко відображені всі обставини, які обумовили вчинення злочину

Запропоновані слідчим заходи мають відповідати таким умовам:

- ґрунтуватися тільки на встановлених фактах і зібраних доказах;
- не повторювати вимог чинних нормативних актів, інструкцій міністерств і відомств, правил або технічних мов;
- бути безпечними для життя та здоров'я громадян, такими, що не принижують їх честь та гідність морально прийнятними та юридично допустимими;
- бути прийнятними та доцільними з економічної точки зору, реально здійсненними, дієвими.

Подання, яке виноситься слідчим, не потребує будь-чийого санкціонування або затвердження, тоді як подання особи, яка провадить дізнання, підлягає затвердженню начальником органу дізнання.

Адресується подання певним установам, підприємствам або посадовим особам і направляється їм для фактичної ліквідації обставин, які сприяли вчиненню злочину.

Відповідно до ч. 3 ст. 23-1 КПК України установи, підприємства, організації зобов'язані не пізніше місячного строку вжити по поданню необхідні заходи та повідомити про це слідчого (орган дізнання).

Контроль за виконанням подання здійснюється тією особою або органом, які його виносні. Повідомлення про заходи, вжиті за поданням слідчого, повинне приєднуватися до кримінальної справи.

У випадку невиконання окремих ухвал або формальною ставлення до усунення зазначених недоліків з боку окремих керівників слід ставити перед відповідними органами питання про їх відповідальність.

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

Чередниченко Н. В., *ст. викладач кафедри права*

Конституція України закріплює і гарантує права та свободи не тільки громадянина, а й людини. При цьому права і свободи людини поставлені на перше місце. Це означає, що Україна відповідно до положень Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права на конституційному рівні запровадила норми забезпечення прав і свобод людини.

На території України можуть перебувати особи, які належать до громадянства іноземних держав, або взагалі без громадянства. Незважаючи на це, Конституція гарантує основні права і свободи кожної людини.

Україна активно співпрацює з іноземними державами у сфері трудової міграції, про що свідчать чисельні міжнародні договори у цій галузі. Стаття 8 КЗпП України визначає, що трудові відносини іноземних громадян, котрі працюють на підприємствах, в установах, організаціях України, регулюються законодавством держави, у якій здійснене працевлаштування (наймання) працівника, та міжнародними договорами України. Тобто працевлаштування іноземців в Україні має здійснюватись відповідно до українського законодавства, а також відповідати вимогам Основного Закону, ст. 9 котрого передбачає, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства. Це положення конкретизується у ст. 8-1 КЗпП. Отже, міжнародні договори та угоди, ратифіковані Україною, є частиною її національного законодавства. При цьому норми таких міжнародних договорів і угод мають пріоритет перед нормами актів внутрішнього законодавства України.

Суб'єктами міжнародно-правового регулювання праці є ООН та її спеціалізований орган – Міжнародна Організація Праці. Вказаними суб'єктами також можуть бути різні об'єднання держав: Рада Європи, Європейський Союз, СНД,

Україна є членом МОП з 1954 р. Систематизовані конвенції і рекомендації МОП утворюють Міжнародний кодекс праці. Абсолютна більшість конвенцій МОП ратифіковані Україною та згідно зі ст. 9 її Конституції є частиною національного законодавства.

Основний принцип міжнародно-правового регулювання праці – рівність у здійсненні прав і свобод людини. Рівність у праці виключає

дискримінацію, під якою розуміється будь-яка відмінність, недопущення або перевага, що встановлюється за ознакою раси, статі, релігії, іноземного, соціального походження, віку, сімейного стану, котрі призводять до порушення рівності можливостей у галузі праці і занять.

При працевлаштуванні в Україні іноземці та особи без громадянства мають ті ж права і обов'язки, що й громадяни України за умови, якщо вони перебувають на території України на законних підставах і реалізація ними своїх прав не завдає шкоди національним інтересам України.

Статтею 3 Закону «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» встановлюється, що іноземці і особи без громадянства можуть у передбаченому порядку іммігрувати в Україну на постійне проживання або прибуття для працевлаштування на визначений термін, а також тимчасово перебувати на її території. Укладення трудового договору в Україні з іноземцями або особами без громадянства має істотні особливості. Нарівні з громадянами України право на працевлаштування мають лише іноземці, котрі постійно проживають в Україні, тобто ті, які одержали у встановленому порядку посвідчення на проживання в Україні (ст. 1 ЗУ «Про імміграцію»). У разі, якщо іноземець оформився на роботу без дозволу на працевлаштування, він підлягає видворенню з України, а з підприємства, установи чи організації, яка використовувала його працю, Державна служба зайнятості стягує штраф за кожну таку особу.

Існує ряд випадків, встановлених законодавством, коли іноземцям та особам без громадянства не потрібно мати дозвіл на працевлаштування для його здійснення. Відповідно до ст. 8 Закону «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», працевлаштування в Україні іноземців та осіб без громадянства, найнятих інвестором у межах і за посадами (спеціальністю), визначеними угодою про розподіл продукції, здійснюється без отримання дозволу на працевлаштування.

Україна гуманно і толерантно ставиться до іноземних громадян та осіб без громадянства, які перебувають на її території. Про це свідчить велика кількість міжнародно-правових актів, ратифікованих Україною.

Таким чином, правове регулювання у сфері працевлаштування іноземців та осіб без громадянства здійснюється за наступним загальним принципом: Україна забезпечує іноземцям та особам без громадянства можливості для реалізації їх прав, свобод і законних інтересів у сфері праці та соціального захисту, але за тієї умови, що здійснення ними своїх прав не шкодить національним інтересам України, правам її громадян, їх свободам та законним інтересам.

Сумський державний
університет
БІБЛІОТЕКА

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Сайко Л.Ю., *ст. викладач кафедри права*

Питання гармонізації національного законодавства з міжнародним правом не нове для нашої країни. Ще до проголошення незалежності Україна як одна з держав – засновниць та активний член ООН стала стороною понад 150 багатосторонніх договорів (конвенцій), укладених у рамках цієї організації. Але особливо актуальними проблеми поглиблення реформаційних процесів, подальшого вдосконалення законодавства і проведення його у відповідність із міжнародно-правовими актами стали після підписання 14 червня 1994 р. Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами – членами.

В Спільній стратегії Європейського Союзу (ЄС) щодо України, схваленої Європейською Радою 11 грудня 1999р., серед основних цілей визначено підтримку зміцнення співпраці між ЄС та Україною в контексті розширення ЄС. А гармонізація законодавства України з правом ЄС є однією з найважливіших умов поглиблення співтовариства і поступового переходу до наступних стадій інтеграції, включаючи асоційоване та повне членство України в Євросоюзі. Кожний ступінь інтеграції передбачає різний рівень інтенсивності зближення законодавства країн – учасниць цього процесу. Більше того, як свідчить практика відносин ЄС з іншими країнами, певні кроки на шляху до зближення законодавства сторін передбачається і на передінтеграційному етапі. У цьому зв'язку актуальною для України залишається проблема обізнаності щодо способів гармонізації національного законодавства, які застосовуються в рамках ЄС та у відносинах ЄС з іншими країнами.

А тому й зусилля України щодо гармонізації законодавства, в тому числі екологічного, з доробком співдружності знаходить гарячу підтримку з боку ЄС та його окремих інституцій. Адаптація законодавства України до законодавства Євросоюзу розглядається нашою державою як поетапне прийняття та впровадження нормативно – правових актів України, розроблених з урахуванням законодавства Європейського Союзу.

Державна політика України щодо адаптації законодавства формується як складова частина правової реформи в Україні та

спрямовується на забезпечення єдиних підходів до нормотворення, обов'язкового врахування вимог законодавства ЄС при підготовці кваліфікованих спеціалістів, створення належних умов для технічного, фінансового, науково – освітнього забезпечення процесу адаптації законодавства.

Останніми роками в Україні прийнято чимало нормативно – правових актів з питань адаптації законодавства України до права ЄС. Так, наприклад, Указом Президента України від 14 вересня 2000р. схвалено Програму інтеграції України до Європейського Союзу, якою визначено шляхи і темпи реалізації окремих пріоритетів на шляху наближення України до ЄС. Одним із таких пріоритетів в державній політиці та предметом підвищеної уваги громадськості визнано співтовариство у галузі охорони навколишнього природного середовища, це обумовлено не лише наслідками аварії на ЧАЕС, а й загальним негативним станом довкілля в Україні.

Але проблема трансформації та імплементації норм європейського права у національне законодавство не може вирішуватися спорадично, шляхом проведення окремих компаній. Скажімо, у Польщі аналіз відповідності національного законодавства до законодавства ЄС викладений у 34 томах, а Національною програмою пристосування правового порядку Словаччини до права ЄС відслідковується 11000 норм, а передбачається імплементувати близько 26000 правових норм ЄС.

Зусилля України щодо адаптації екологічного законодавства до права навколишнього середовища ЄС останніми роками зумовили перегляд ряду підходів до правового регулювання охорони довкілля та раціонального природокористування, зокрема до організації моніторингу, стандартизації, оцінки впливу на навколишнє природне середовище, організації екологічного аудиту, екологічного страхування. Внесено чимало інших змін до законодавства України з урахуванням поглядів наближених до європейських стандартів. Загалом повинно бути впроваджено понад 200 Екологічних директив різної складності без жодних зауважень щодо їх змісту.

Але Україна повинна не лише “впорядкувати” чинне екологічне законодавство, а й гарантувати його впровадження та дотримання на практиці. А цей процес є виснажливим та потребує багато коштів.

МОРАЛЬНЕ ПРАВО ЯК РЕГУЛЯТОР ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Яцина О.М., ст. викладач кафедри права

Закон об'єктивно не може охопити усієї сфери людських відносин, залишаючи тим самим поле для дії інших соціальних регуляторів, зокрема для моралі.

Мораль суспільна або *моральне право*, як і “законне право”, є правилами поведінки загальної дії. Проте моральні норми є неписаними, а тому не становлять єдиної системи.

Як зазначав Станіслав Дністрянський, закон - це “соціально етичний *minimum*”. Іншими словами, закон містить мінімум моральності. Мораль же встановлює більш високі вимоги до поведінки особи. Її регулюючі засоби більш тонкі, а тому глибше проникають у пласт людських відносин.

Носій обов'язку завжди прагне чіткості, строгої визначеності змісту відповідної вимоги закону. Носій права часто старається піднести вище планку юридичного обов'язку іншої особи, додавши до нього обов'язок моральний.

Таке постійне змагання носія обов'язку і носія відповідного права триває. І це не дивно, адже ми прагнемо до досконалості, принаймні вимагаємо її від свого контрагента.

Чи є моральні норми регуляторами цивільних відносин? Негативної відповіді зазвичай, тепер уже не чути.

“Мораль - це система норм і принципів, спрямованих на регулювання поведінки людей відповідно до понять добра і зла, які підтримуються особистими переконаннями, традиціями, вихованням, силою громадської думки”. Так пише професор О. Ф. Скакун, але відразу себе підправляє: прийняття акта застосування права здійснюється з урахуванням норм моралі. Отже, життя моральних норм може підтримуватися і рішенням суду. Іншими словами, суд може взяти до уваги регулювання певної сфери цивільних відносин нормами моралі, відповідним чином вирішивши спір.

Моральні норми мають спільний із законом ціннісний орієнтир: справедливість, добросовісність та розумність.

Визнання морального права регулятором цивільних відносин у Цивільному кодексі України підтверджено тричі.

У частині 4 статті 13 ЦК моральні засади суспільства, тобто норми моралі, визнані додатковим регулятором поведінки особи у сфері здійснення нею своїх прав. Відповідно до цього є підстави зробити кілька прикладних висновків:

- позбавити права на спадкування дочку, яка тривалий час опікувалася матір'ю, - неморально;
- вимагати від важко хворої, матеріально незабезпеченої сестри-пенсіонерки, співвласниці однокімнатної квартири, грошової компенсації за свою частку у спадщині - неморально;
- вимагати проценти за позику від брата, який збирає кошти на лікування хворої дитини, - неморально. Подібних ситуацій можна б навести чимало.

У частині 1 статті 203 ЦК зазначено, що моральні засади суспільства мають братися до уваги при визначенні правосильності правочину.

Відповідно до частини 2 статті 319 ЦК, моральні засади мають визначати правомірність здійснення власником своїх прав та виконання ним своїх обов'язків. Звідси виникає питання: моральні норми беруться до уваги при формулюванні обов'язку власника чи лише дотичні до виконання обов'язку, визначеного законом?

Моральний обов'язок, як і юридичний, є двох видів: один зобов'язує вчинити певну дію, другий - забороняє вчинення певної дії, навіть якщо юридичний закон не містить такої заборони.

Власник має бути визнаний носієм не лише юридичних, а й моральних обов'язків.

Син після багаторічних змагань з долею повернувся до батьківської оселі, але батьки не прийняли його.

За статтею 406 ЦК, він вважається таким, що втратив сервітутне право на проживання у батьківському будинку. Притча про блудного сина, яка є джерелом відповідного морального імперативу, мала би бути для батьків еталоном поведінки у цій ситуації.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ

Горева Є.Ю., викладач кафедри права

Уже більше восьми років триває обговорення проекту Трудового кодексу України, тому що у нині чинний Кодекс законів про працю за час його існування внесено понад 250 змін і доповнень. Але ці зміни і доповнення не відповідають сучасним політичним, економічним, соціальним умовам. Ми б хотіли звернути увагу лише на одне питання, що стосується матеріальної відповідальності у проекті ТК. Стаття 409 проекту ТК "Розміри матеріальної відповідальності" дає підстави стверджувати, що за нормою ч. 1 цієї статті, котра передбачає санкцію, середня місячна заробітна плата, працівник відшкодуватиме не пряму дійсну шкоду, яка обмежується середньомісячною заробітною платою, а нестиме обтяження в розмірі середньомісячної заробітної плати. Така норма, на наш погляд антиконституційна, оскільки позбавляє працівника засобів до існування. Чинне законодавство України вже тривалий час передбачає вилучення правила про розміри відшкодування. Так, ст. 134 КЗпП України, котрою визначено дев'ять випадків повної матеріальної відповідальності працівника, змінювалася в бік зменшення з моменту ухвалення закону п'ять разів. Як зазначає вчений-юрист Щербина В.С. ст. 410 проекту ТК містить десять випадків притягнення працівника до повної матеріальної відповідальності. А пункт 1 зазначеної статті містить норму, якою передбачено повну матеріальну відповідальність для працівників не тільки у випадках, перелічених ст. 411 проекту ТК, коли відповідно до закону укладено письмовий договір про взяття працівником на себе повної матеріальної відповідальності, а й тоді, коли до трудового договору не включено такої умови.

Це фактично означає, що роботодавцеві надається можливість безперешкодно обумовлювати повну матеріальну відповідальність для будь-якого працівника.

На наш погляд, норми ст. 410, 411 проекту ТК України слід привести до Конституційних норм про майнові права громадян України.

РОЛЬ ПАРЛАМЕНТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Міщенко О.М., викладач кафедри права

Одне з важливих місць в системі забезпечення європейської інтеграції належить Верховній Раді України.

Діяльність парламенту як органу в системі інституційного забезпечення протягом ряду років зводилася здебільшого до законодавчого забезпечення євроінтеграційних процесів та проведення парламентських слухань з відповідної проблематики. Враховуючи загальну низьку ефективність парламентських слухань, як інструменту парламентського контролю за виконавчою владою, можна з упевненістю констатувати, що роль парламенту у сфері європейської інтеграції (як зовнішньополітичного курсу в цілому) зводилася переважно до втілення в законодавстві політики визначеної Президентом.

З утворенням у складі парламенту України Комітету з питань Європейської інтеграції значно активізувався процес адаптації законодавства. Саме з ініціативи Комітету було порушено питання про обов'язковість перевірки всіх законопроектів на предмет їх відповідності праву Європейського Союзу.

До головних завдань цього комітету віднесено здійснення законопроектної роботи в частині наближення українського законодавства до законодавства ЄС, запобігання прийняттю нормативно-правових актів, що не відповідають європейському праву.

Законом України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18 березня 2004 року встановлюється порядок взаємодії парламенту й органів виконавчої влади в галузі адаптації законодавства. Згідно з Програмою адаптації законодавства в Україні здійснюється протягом декількох послідовних етапів, перший з яких був розрахований на 2004 - 2008 роки. В межах зазначеного періоду було проведено порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України до актів Європейського Союзу.

Програмою адаптації встановлюється порядок взаємодії парламенту й органів виконавчої влади в галузі адаптації законодавства. Так, кожен законопроект, внесений до Верховної Ради, протягом семи днів має подаватися до Комітету з питань європейської

інтеграції для визначення належності законопроекту за предметом правового регулювання до сфер, правовідносини в яких регулюються право ЄС.

Законопроекти, які згідно з висновком Комітету підлягають євроекспертизі, протягом трьох днів передаються до Міністерства юстиції для підготовки експертного висновку щодо відповідності законопроектів праву Європейського Союзу. Міністерство юстиції у двадцятиденний термін готує експертний висновок щодо відповідності законопроектів *acquis communautaire* і передає його до Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції для підготовки пропозицій щодо доцільності прийняття законопроекту Верховною Радою України і термінів набрання ним чинності.

Діяльність парламентського комітету з питань європейської інтеграції зводиться, фактично, до перевірки проектів законодавчих актів на предмет їхньої відповідальності до права ЄС.

У зв'язку з тим, що європейська проблематика охоплює різні сфери як внутрішньої, так і зовнішньої політики, і передбачає наявність відповідних професійних знань, до складу Комітету з питань Європейської інтеграції обираються члени інших спеціалізованих комітетів парламенту: найчастіше це голови або заступники голів цих комітетів. У схемі пріоритетності заходів парламенту засідання КСС займають друге місце після пленарних засідань і передують засіданням інших комітетів та засіданням парламентських комісій.

На сьогоднішній день у Верховній Раді України Регламент не дозволяє бути одночасно членом двох комітетів. Однак слід враховувати, що Європейський Комітет у парламенті є унікальним утворенням, адже європейська інтеграція – це діяльність у всіх сферах внутрішньої та зовнішньої політики країни. Для того, щоб компетентність членів цього комітету не викликала сумнівів, а його рішення сприймалися б як авторитетів, необхідно запровадити інший принцип формування Комітету з питань європейської інтеграції, обираючи туди членів інших комітетів, та призначати Головою Комітету віце-спікера парламенту.

Підсумовуючи, слід наголосити, що Україна виконає свої зобов'язання з адаптації свого законодавства до Європейських стандартів.

СПАДКОВІ ПРАВА ТА ПОДАТКОВІ ОBOB'ЯЗКИ СПАДКОЄМЦІВ

Гончарова А.В., *асистент кафедри права*

У наукових дослідженнях, здійснених за останній час і присвячених спадковим правовідносинам, за основу дослідження взято правовідносини, регламентовані нормами Цивільного кодексу (далі - ЦК), Земельного кодексу, а також Закону України "Про нотаріат". Від попередніх вони принципово відрізняються тим, що змінюють сталу тенденцію досліджувати тільки окрему галузь права або за базовий брати лише один нормативний акт.

Однак навіть комплексні дослідження спадкових правовідносин зупиняються на межі визначення часток у спадщині та видачі свідоцтва про право на спадщину, хоча на цьому спадкові правовідносини фактично не припиняються.

Спадкоємці, отримавши такий статус, водночас за чинним законодавством мають сплачувати податки за отриманий дохід. Тому частина спадщини переходить до держави не у чистому вигляді як спадкове майно, а як податок з доходу, отриманого спадкоємцем.

Характерною рисою відносин між державою, яка зобов'язує сплачувати з отриманої спадщини податок, та громадянином, який такий податок зобов'язаний сплатити, є те, що громадянин виступає, по-перше, як спадкоємець, що отримав спадщину.

По-друге, податок сплачується не з сукупно отриманого доходу, так би мовити, змішаних надходжень з різних джерел, а саме з отриманої спадщини. З цього випливає, що податкові правовідносини є логічним продовженням спадкових, а тому їх можна вважати безпосередньо пов'язаними зі спадковими.

Звідси можна зробити висновок, що податкові зобов'язання спадкоємців перебувають на межі двох галузей права: цивільного та податкового. Це положення можна пояснити так: які спадкові права та на яке майно отримують спадкоємці – визначається цивільним правом, встановлюється у нотаріальному процесі, але яким саме чином мають обкладатися спадкові права податком – це вже питання належить до податкового права.

Однак різноманітність спадкових прав, обов'язків не може бути чітко враховано у фінансовому праві без їх конкретизації у праві спадковому. У цьому контексті можна вважати, що автором робиться спроба провести дослідження зазначеного питання на межі двох дисциплін, але з певним ухилом на аналіз тих об'єктів, які будуть оподатковуватися, а також з урахуванням принципів спадкового права при оподаткуванні доходів спадкоємців.

У набранням чинності Закону України "Про податок з доходів фізичних

осіб" (далі - Закон) виникло декілька проблемних питань, що мають викликати інтерес не тільки у спадкоємців, а й у потенціальних спадкодавців та податкових органів і нотаріусів, а також у науковців, які недостатньо приділяють увагу цьому питанню. Ці проблемні питання стосуються визначення розміру податку, які нараховуються при прийнятті спадщини спадкоємцями, певної термінології, понятійного апарату та впливу податкового законодавства на права громадян.

Останнє положення не можна вважати абсолютно справедливим та таким, що відповідає Цивільному кодексу. Зокрема, у ч. 10.6 Закону йдеться про те, що право на включення частини суми відсотків, фактично сплаченої за іпотечним житловим кредитом, до складу податкового кредиту має особа, яка досягла 18-річного віку.

Це правило не поширюється на випадки, коли: ... б) за умовами заповіту об'єкт іпотеки передається у спадщину фізичній особі, молодшій за віком. Отже, Закон встановлює, кому із спадкоємців за законом має перейти частина спадщини, хоча розподіл спадкового майна має здійснюватися за вільним волевиявленням спадкоємців та враховувати положення ст. 1278 ЦК, що частки кожного спадкоємця у спадщині є рівними.

До недоліків Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб" можна віднести й те, що вжиті у ньому терміни явно відрізняються від термінології Цивільного кодексу та Сімейного кодексу.

У Законі встановлено, що одразу мають рахуватися ступені споріднення. Так як у ЦК прийнято визначити спадкоємців першої та інших черг (статті 1261-1265 ЦК). За такою термінологією виходить, що лише батьки та діти спадкодавця можуть належати до родичів першого ступеня споріднення, а онуки, які прирівнюються у правах на спадщину до своїх померлих батьків і спадкують за правом представлення (ст. 1266 ЦК), до "членів сім'ї спадкодавця першого ступеня споріднення" не належать.

Така градація спадкоємців не відповідає за логікою і змістом нормам спадкового права і не враховує черг спадкоємців, передбачених у ЦК, але законодавство має бути послідовним і його положення мають бути логічно узгоджені між собою.

Докладний аналіз ст. 13 Закону свідчить, що у цьому нормативному акті закладено декілька принципових підходів для визначення шкали оподаткування:

- 1) ознаки спадкового майна та його походження;
- 2) ступінь споріднення спадкоємця зі спадкодавцем

Отже, незважаючи на велику кількість змін, внесених до Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб" можна констатувати, що процедура оподаткування спадщини врегульована недостатньо, тому Закон потребує подальшого доопрацювання.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Янішевська К. Д., асистент кафедри права

Одним із найважливіших напрямів діяльності держави є сфера фінансів, що являє собою сукупність дій державних органів, спрямованих на формування, розподіл і використання централізованих та децентралізованих грошових фондів з метою забезпечення здійснення функцій держави, реалізації завдань соціально-економічного характеру, управління, а також контроль за використанням її фінансових ресурсів.

На всіх стадіях фінансової діяльності здійснюється фінансовий контроль. Фінансовий контроль має забезпечувати додержання фінансової дисципліни і законності, адже фінансова діяльність у державі регламентується законами і підзаконними актами.

Термін «фінансовий контроль» у законодавстві вживається понад 950-ти нормативних актах, проте, визначення цього поняття українське законодавство не дає.

В Україні немає чітко вибудованої вертикалі контролюючих органів, а тому немає і головного органу з питань фінансового контролю. Контрольні заходи проводяться окремо спеціальними органами, кожним у своїй галузі діяльності.

Останнім часом піднімаються питання щодо законодавчого врегулювання державного фінансового контролю, який здійснюють органи державної влади й управління, а також спеціалізовані державні органи фінансового контролю. Основною його метою є забезпечення інтересів держави. Він сприяє створенню умов для її фінансової стабілізації, виступає способом реалізації фінансової політики. Державний фінансовий контроль спрямований на виявлення та попередження правопорушень у фінансовій сфері.

Існуюча система органів фінансового контролю України не відрізняється упорядкованістю та єдністю її складових.

Сьогодні діяльність контрольних установ здійснюється за відсутності чіткої взаємодії. Власне, державний фінансовий контроль на практиці діє не як єдина система, а існує у формі відокремлених ланок. Останні, як правило, в автономному режимі виконують властиві їм завдання й функції, які визначаються численними законами, указами Президента України, постановами уряду та іншими нормативно-правовими актами.

Відсутність узгодженості та єдності в системі органів фінансового контролю пов'язана, насамперед, з відсутністю єдиної концепції побудови такої системи. Зокрема, досі на нормативному рівні не закріплено, які саме органи входять до системи фінансового контролю. Не визначено також

принципи їх взаємодії та основоположні функції, що виливаються з визначення фінансового контролю.

Виходячи з пріоритету державної політики України щодо вступу до Європейського Союзу, одним з важливих аспектів у цьому процесі є адаптація системи державного фінансового контролю до європейських вимог, зокрема, до вимог глави 28 "Фінансовий контроль" документу "Acquis communautaire" та дотримання положень Лімської декларації керівних принципів з контролю.

З метою вирішення проблем щодо адаптації системи державного фінансового контролю до європейських вимог Урядом України розпорядженнями від 24 травня 2005 № 158-р та від 16 листопада 2005 № 456-р схвалено Концепцію розвитку державного внутрішнього фінансового контролю.

На сьогодні в економічно розвинутих країнах та країнах ЄС державний фінансовий контроль за державними коштами, майном та економічними процесами здійснюється системою існуючих контролюючих суб'єктів, які функціонують залежно від рівня управління. Як правило, ця система функціонує на декількох рівнях.

Перший (або вищий) рівень - вищий орган фінансового контролю. (в Україні це Рахункова палата). Вищий орган фінансового контролю є незалежним від виконавчої гілки влади орган, та здійснює зовнішній (щодо уряду та урядових структур) контроль.

Другий (або внутрішній) рівень - орган (система органів) внутрішнього фінансового контролю.

Третій рівень - внутрішньогосподарський контроль - система заходів, що організовані керівником і здійснюються в установі, підприємстві організації з метою забезпечення найбільш економічної, ефективної та результативної фінансово-господарської діяльності та спрямовуються на забезпечення достовірності інформації про фінансово-господарську діяльність, виявлення порушень фінансової дисципліни та запобігання їм.

Зауважу, що в Україні фінансовий контроль навіть не має такого поняття як внутрішній чи зовнішній контроль, не говорячи про таку його структурованість, а звертаючи увагу на Рахункову палату, то, звичайно, важко сказати, що вона є незалежним органом фінансового контролю.

Зважаючи на це, на даний час є доцільно, спираючись на Концепцію розвитку державного внутрішнього фінансового контролю, реформувати законодавчу базу регулювання державного фінансового контролю і привести її у відповідність до законодавства ЄС. Це дасть реальну можливість відтворити статус діяльності Рахункової палати як вищого органу фінансового контролю у системі державного та створити модель управління у сфері державного фінансового контролю.

ПРОБЛЕМИ ПЕРСОНІФІКАЦІ ДЕРЖАВИ В ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

Шелест М.В., *асистент кафедри права*

В цивільному законодавстві державі Україна, як суб'єкту цивільного права майже не приділяється уваги. В зв'язку з означеним, на відміну від фізичних та юридичних осіб, перебування в цивільному обігу яких законодавчо врегульовано, держава залишається найпроблематичним суб'єктом цивільного права.

Відповідно до ст. 170 ЦК України держава набуває і здійснює цивільні права та обов'язки через органи державної влади в межах їхньої компетенції, встановленої законом.

Для дослідження означеної наукової проблеми доречним буде звернення до поглядів науковців, які досліджують загальнотеоретичні проблеми держави. При чому, доведеною і загальноновизнаною позицією вчених є те, що для виконання покладених на державу функцій, остання створює відповідний механізм та апарат держави.

М.М. Марченко під структурою державного апарату розуміє його внутрішню будову, порядок розташування його складових ланок, їх співвідношення.

Структура апарату держави завжди вказує на те, з чого складається цей апарат, які принципи його організації та функціонування. На думку автора, в будь-якій країні апарат держави виступає як єдина цілісна система. Разом з цим, вона розподіляється на ряд підсистем, до складу яких входять однорідні за своїми функціями, внутрішньою будовою, видами діяльності державні органи. Автор розрізняє чотири підсистеми органів, які утворюють апарат держави: законодавчі органи, виконавчі органи, судові органи та органи прокуратури.

В.Я. Любашиц, характеризуючи механізм держави, зазначає на двочленній структурі такого механізму. Дві частини механізму держави відповідають своєму призначенню та мають специфічний устрій, вони діють спеціалізовано та диференційовано.

Одну частину державного механізму, на думку автора, складають органи державної влади та державного управління: представницькі органи, глава держави та уряд, місцеві органи влади.

Другу частину державного механізму складають суд, прокуратура, армія, поліція (міліція), розвідка.

В.М. Сиріх говорить про наявність достатньо розвиненої системи державних органів, що залежить, на його думку, від різноманіття функцій держави, форм і методів їх реалізації. В сучасній демократичній державі автор виділяє такі державні органи: 1) глава держави; 2) органи законодавчої

влади; 3) органи виконавчої влади; 4) суди; 5) органи державного примусу – органи внутрішніх справ, прокуратура, органи державної безпеки, виправні установи; 6) збройні сили. Сукупність названих органів охоплюється поняттям механізму держави.

О.Ф. Скакун за характером і змістом діяльності всі органи держави, що мають владні повноваження, поділяє на законодавчі, виконавчі, правоохоронні (міліція, органи безпеки), судові, контрольно-наглядові (прокуратура, державні інспекції). Автор зазначає, що в основі організації діяльності державного апарату лежить принцип поділу влади, який в свою чергу не є абсолютним, тобто цей принцип не можна реалізувати повністю.

Актуальною з цього питання є позиція В.В. Копейчикова, який теж зазначає на тісному зв'язку теорії поділу влад з організацією та діяльністю державного апарату. Автор зауважує, що у демократичній правовій державі влада належить народу, який є її єдиним джерелом і носієм, суверенітет влади народу – це основа суверенітету державної влади. Тому говорити про поділ влади народу чи державної влади, на думку вченого, не зовсім вірно, оскільки остання є державною формою вираження влади народу.

Більш доцільною, на думку автора, буде розмова про поділ не державної влади, а сфер праці та повноважень між різними суб'єктами, які за родом своєї діяльності реалізують функції держави. Отже, за характером та змістом діяльності органи держави поділяються автором на: 1) законодавчі; 2) виконавчі; 3) судові; 4) контрольно-наглядові органи.

В питанні вивчення структури апарату держави, підхід поділу не державної влади, а органів держави в залежності від характеру та змісту виконуваної ними діяльності, виявляється більш виправданим, в тому числі й для сфери цивільно-правового регулювання.

Підтримуючи і розвиваючи думку В.В. Копейчикова, зазначимо на необхідності сприйняття окремої складової державного апарату не в якості органу відповідної державної влади, а в якості органу держави, підкреслюючи належність органу до останньої, який виконує відповідні функції. Виходячи з розуміння державної влади як особливої функції, ототожнення органу з відповідною державною владою є логічною помилкою, оскільки такий орган, перш за все, є органом держави, який і виконує відповідні владні функції. При чому, владна функція органу держави не завжди є єдиною. Підтвердженням цьому може слугувати ст. 326 ЦК України відповідно до якої поряд зі здійсненням владних функцій, органу держави належить функція здійснення права державної власності, а також функція управління державним майном.

Підсумовуючи викладене залишається незрозумілою позиція законодавця щодо введення в цивільний обіг саме владного суб'єкта, хоча владна його функція не є єдиною.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ

Солонар А.В., фахівець II кат. каф. права

Дисциплінарна відповідальність має односторонній характер, тобто роботодавець за порушення своїх обов'язків, передбачених у ПВТР, перед працівником у дисциплінарному порядку не відповідає.

На сторінках журналів, газет, в телепередачах тощо проходить всебічне обговорення проекту Трудового кодексу України. Варто висловити декілька своїх міркувань щодо дисциплінарної відповідальності працівників. Необхідно підкреслити, що потребує вдосконалення в проекті Трудового кодексу України порядок притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності. Норми трудового права про дисциплінарну відповідальність працівників мають формуватися на базі принципів гуманізму і справедливості та з врахуванням ступеня шкідливості дисциплінарних правопорушень. Наявність або відсутність дисциплінарного проступку визначається тільки за допомогою системи доказів, про які в трудовому законодавстві нічого не сказано.

З огляду на Кодекс законів про працю України, положень закріплених нині у ст. 149 КЗпП щодо встановлення факту дисциплінарного проступку та визначення міри покарання за нього, недостатньо. Не виправданим є зазначення в абзаці другому ч. 1 ст. 406 проекту ТК такої юридичної конструкції, як службове розслідування, яке проводиться в порядку, встановленому законом або правилами внутрішнього трудового розпорядку.

За нинішнього рівня правового нігілізму в Україні запровадження таких норм є невиправданим та небезпечним. Тому, враховуючи норми Конституції України, варто зазначити, що правове регулювання будь-якого різновиду юридичної відповідальності в трудовому праві має визначати тільки закон.

Службове розслідування в разі порушення працівником трудової дисципліни повинно проводитися не у межах правил, встановлених у ПВТР, а у межах окремої норми ТК України, а саме ст. 406 проекту, яка повинна бути конкретизована.

ПРИЗНАЧЕННЯ Й ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Пономарьова А., студентка гр. Юм-63

Одним із засобів доказування в господарському процесі є висновок судового експерта. Господарський суд призначає судову експертизу для роз'яснення питань, що виникають при вирішенні господарського спору та потребують спеціальних знань. Не можна погодитися з практикою призначення так званих науково-правових (юридичних, економіко-правових) експертиз, до яких інколи вдаються господарські суди з метою роз'яснення питань тлумачення і застосування правових норм, оскільки суддя, який має юридичну освіту і певний практичний досвід, має спеціальні професійні знання в галузі права.

ГПК України не передбачає випадків, у яких призначення експертизи є обов'язковим. Питання про призначення експертизи вирішує суддя при підготовці справи до розгляду з урахуванням конкретних обставин справи та характеру тих фактів, що підлягають установленню (п. 5 ст. 65 ГПК України). Призначення судової експертизи можливе й на стадії вирішення господарського спору. У цьому випадку господарський суд має право зупинити провадження в справі (ст. 79 ГПК України).

Учасники господарського процесу мають право пропонувати господарському суду питання, які мають бути роз'яснені експертом. І тут дуже важливо визначити коло питань, тобто предмет експертизи. Остаточне коло питань, які мають бути роз'яснені судовим експертом, формулює суд. При цьому він може відхилити питання, що були запропоновані учасниками господарського процесу; вносить у формулювання питань редакційні зміни, не змінюючи при цьому їх змісту; ставить нові питання незалежно від питань, запропонованих учасниками процесу.

Проведення експертизи має бути доручено компетентним організаціям (науково-дослідним установам, аудиторським організаціям тощо) чи безпосередньо спеціалістам, які володіють необхідними для цього знаннями. Права, обов'язки і відповідальність судового експерта визначаються Законом України "Про судову експертизу" та нормами ГПК України, які надають йому досить

широкі повноваження щодо ознайомлення з матеріалами справи, участі в огляді та дослідженні доказів. Судовий експерт має право знайомитися з матеріалами справи, брати участь в огляді та дослідженні доказів.

Висновок судового експерта повинен містити докладний опис проведених досліджень, зроблені в результаті їх висновки та обґрунтовані відповіді на поставлені господарським судом питання. Висновок подається господарському суду в письмовій формі, а його копія надсилається сторонам. Якщо під час проведення судової експертизи встановлюються обставини, які мають значення для правильного вирішення спору, із приводу яких судовому експерту не були поставлені питання, у висновку він викладає свої міркування також щодо цих обставин.

Вважається, що деякі проблеми призначення судової експертизи не знайшли чіткого й остаточного вирішення в чинному законодавстві. Це стосується, наприклад, підстав виклику експерта до господарського суду. Як випливає з ч. 3 ст. 31 ГПК України, він викликається для дачі мотивованого висновку щодо поставлених йому питань. Але такий висновок, як зазначається в ст. 42 ГПК України, подається господарському суду в письмовій формі, і копії надсилаються сторонам. У такому разі викликати експерта для дачі висновку не має ніякого сенсу. А от у випадках недостатньої ясності чи неповного висновку господарський суд міг би спершу викликати експерта для роз'яснення висновку, а вже потім вирішувати питання щодо призначення додаткової експертизи. У зв'язку з цим було б доцільним ч. 3 ст. 31 ГПК викласти в такій редакції: "Судовий експерт зобов'язаний за ухвалою арбітражного суду з'явитися на його виклик і дати роз'яснення щодо висновку експертизи або дати додатковий мотивований висновок щодо поставлених йому питань. Роз'яснення та висновок робляться в письмовій формі".

Висновок судового експерта для господарського суду не є обов'язковим і оцінюється судом за загальними правилами, установленними ст. 43 ГПК України. Відхилення господарським судом висновку судового експерта має бути мотивованим у рішенні суду.

Наук. кер.- Куліш А.М., канд. юрид. наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ УКЛАДЕНИХ ДОГОВОРІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СУБ'ЕКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Коваленко Т., студентка гр. Юм-62

Як свідчить практика організації договірної роботи, реєстрацію, облік та збереження укладених господарських договорів доцільно покладати на спеціалістів бухгалтерської, економічної та інших служб.

Бажано, щоб бухгалтерія або інший структурний підрозділ згідно з наказом (розпорядженням, рішенням або постановою) по суб'єкту господарювання реєстрували договори в журналах довільної форми (спеціальна форма реєстрації не встановлена для всіх господарських договорів, крім зовнішньоекономічних).

Практика договірної роботи свідчить і підтверджує необхідність включення до журналу реєстрації договорів таких реквізитів: порядковий номер; назва структурного підрозділу, який сприяв укладанню договору; назва господарського суб'єкта, з яким укладено договір, конкретна його адреса, поштові та банківські реквізити; код організації; номер, число та зміст договору (предмет); сума договору, строки дії та виконання договору; дата погодження з відповідними структурними підрозділами, в тому числі з юридичною та бухгалтерськими службами; зміст і наслідки переддоговірного спору; відмітка про перевірку виконання договору; відмітка про стягнення штрафних санкцій.

В основному в суб'єктах господарювання реєстрація господарських та інших договорів здійснюється або в спеціальних журналах, або на картках. Така реєстрація має низку переваг при організації контролю за виконанням господарських договорів.

На юрисконсультів згідно з вимогами Загального положення про юридичну службу може бути покладено обов'язок стежити за своєчасним внесенням змін в договори, які виявились неприйнятними для суб'єкта господарювання.

Як правило, підготовку, оформлення та збереження господарських та інших договорів здійснюють відповідні структурні підрозділи суб'єкта господарювання, які несуть відповідальність за

їх виконання згідно з покладеними на них функціональними обов'язками.

Окремі міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади, щоб не допустити збитків від невиконання або неналежного виконання договірних зобов'язань, організацію обліку, контролю та аналізу виконання договірних зобов'язань покладають в цілому на одну службу галузі. Так, згідно з листом Мінсільгоспу України від 25 червня 1985 р. № 23/13-177, надісланим в усі облсільгоспуправління, ним було прийнято «Рекомендації з організації обліку, контролю і аналізу виконання договорів по виробничому обслуговуванню сільськогосподарських; підприємств», якими було рекомендовано покласти цю роботу на економічну службу.

Колегія цього Міністерства, правонаступником якого є Міністерство агропромислової політики України, визначила, що правильно і своєчасно укладений договір, і а потім систематичне здійснення виконання зобов'язань є важливою умовою забезпечення міжгалузевих зв'язків; важливою функцією управління міжгалузевими зв'язками є облік, контроль і аналіз виконання договірних зобов'язань у системі агро - промислового комплексу України. Тому ця робота є обов'язковим і необхідним елементом економічної роботи в суб'єктах господарювання — вона і покладена безпосередньо на економічну службу. Цією постановою колегії було рекомендовано для використання на практиці 33 форми таблиць із обліку виконання договірних зобов'язань з різними постачальницькими та агросервісними організаціями даної системи.

Як зазначає Домбровський С.Ф. важливою формою здійснення систематичного контролю і аналізу виконання договірних зобов'язань (не менш як один раз в квартал) економічною, бухгалтерською та іншими службами є проведення звірок взаєморозрахунків, тематичних перевірок і ревізій взаєморозрахунків із складанням на цій основі перевірених первинних документів контрольно-аналітичних таблиць виконання договірних зобов'язань за строками, обумовленими в конкретному договорі.

Наук. кер.- Куліш А.М., канд. юрид. наук, доцент

ДЕМОКРАТІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Свинарчук А., студентка гр. Юм - 81

Демократія – форма державно – політичного устрою суспільства, що ґрунтується на визнанні народу джерелом влади.

У соціальному розвитку демократія постає способом реалізації суперечностей, вдосконалення і гармонізації суспільства. Демократія в Україні пройшла тернистий шлях становлення. Вона розвивалася разом із державою і дійшла до сьогодні в такому вигляді, в якому ми її бачимо. Але який саме цей вигляд?

Всім відомо, що дана форма політичного устрою була заснована давньогрецьким філософом Демокритом. Згодом такі провідні мислителі як Сократ та його учень Платон вважали демократію найгіршою формою державно – політичного устрою, адже це, на думку філософів, влада нерозумного натовпу. І вони були праві, адже в той час народ дійсно був неосвіченим і, не маючи уявлення про управління державою кожен захищав свої інтереси. З розвитком суспільства демократія поширилася по всьому світу і набула популярності. Натовп став розумним і виявив бажання брати участь в управлінні державою, в якій вони живуть.

В статті 1 Конституції України сказано: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава». Це підтверджує, що в нашій державі владу здійснює саме народ. Але чи дійсно це так? Проаналізуємо розвиток демократії в Україні починаючи з кінця 2007 по 2008 роки.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 року була ухвалена концепція «Сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства». Дана концепція була спрямована на створення сприятливих умов для подальшого розвитку громадянського суспільства та зміцнення демократії в Україні. Вона передбачала налагодження ефективної взаємодії органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства, що повинна базуватися на партнерстві, взаємозацікавленості у досягненні цілей, пов'язаних з процесом демократизації усіх сфер державного управління і суспільного життя, соціально-економічним і духовним прогресом, всебічним забезпеченням захисту прав і свобод громадянина.

В лютому 2008 року Міністерство юстиції України отримало урядове доручення щодо розробки Положення про проведення громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади та їх посадових осіб. А вже в березні Мінюстом було підготовлено документ, що визначає організаційно-правові засади проведення громадської експертизи в Україні. Авторами проекту прямо було наголошено на важливості громадської експертизи як складової демократичного управління державою, що забезпечує залучення інститутів громадянського суспільства до управління державними справами шляхом проведення ними аналізу діяльності органів виконавчої влади та їх посадових осіб, ефективності прийняття і виконання рішень тощо. Даним проектом було поставлено кілька завдань: забезпечення участі громадян в управлінні та розв'язку проблем, що зачіпають їхні інтереси; забезпечення можливості громадян контролювати дії та рішення влади; активна участь громадян в ухваленні рішень з питань соціального та економічного розвитку на противагу пасивному споживанню їхніх результатів. Було розроблено «Положення про громадянську експертизу», що жорстко унормовує предмет даного проекту. І вже сьогодні повинна розпочатися широка кампанія що до реалізації даних цілей.

Отже, демократія в Україні переходить від представницької до демократії участі, особливістю якої є залучення громадян до процесу консультацій та ухвалення рішень. Головними факторами для функціонування демократії участі є наявність правових механізмів консультацій та участі у виробленні рішень, готовність представників влади проводити консультації, а також наявність компетентної організованої громадськості. Нажаль інститутам громадянського суспільства вже не вистачає діючої нормативно-правової бази для того, аби повноцінно здійснювати заходи, що стосуються підтримки даної моделі демократії. Йдеться передусім про такі труднощі: неврегульованість процедури проведення експертизи, відсутність означеного кола суб'єктів владних повноважень – об'єктів громадської експертизи, розпливчатість меж урахування органами влади результатів громадської експертизи тощо. Сьогодні Україна переживає гостру необхідність у запровадженні єдиних підходів для здійснення громадської експертизи діяльності органів влади та їх посадових осіб, власне, як і у закріпленні поняття "громадська експертиза".

Наук. кер.- Харченко В.Б., доцент кафедри права

ПРАВОВА ДЕРЖАВА

Сінянський К., студент гр. Ю-85

Ідея правової держави має під собою давнє історичне підґрунтя. Ще мислитель античності Платон та його учень – Аристотель, розробляли ідею правової держави. Ідею правової держави людство сприймало як ідеальну державу, еталон. Ще Б. Кістяківський писав: «Реалії ж такі - побудувати справжню правову державу вдасця тоді, коли всі люди стануть святими. Нам це не загрожує ні нині, ні у найближчі часи». Тобто більшість вчених розглядали правову державу як утопію, гарним міфом, а не реальністю. Вона є шкалою і лабораторією, у якій виробляються засади майбутнього суспільного ладу. Багато вчених намагались дати визначення правової держави. На нашу думку, найбільш вдалим є таке: «Правова держава - правова форма організації і діяльності політичної влади та її взаємовідносин з індивідами як суб'єктами права.» Правова держава характеризується низкою ознак, які стосуються організації державної влади, стану правової системи, правового статусу особи та ін. Взагалі, якщо розглядати правову державу детальніше, то можна відзначити, що будується вона на ряді принципів. До найважливіших із таких ознак, які і називаються також принципами, належать: народний суверенітет — визнання народу єдиним джерелом і верховним носієм влади в державі; верховенство права - панування права в усіх сферах суспільних відносин, підпорядкування усіх громадян і держави правовим законам; взаємна правова відповідальність держави і громадянина; поділ державної влади здійснення функцій законодавчої, виконавчої і судової влади різними державними органами, збалансованість їх повноважень; реальність прав і свобод індивідів, забезпечена системою соціально-економічних, політичних, організаційних та юридичних гарантій. Правовою є держава, в якій юридичними засобами реально забезпечені здійснення, охорона й захист прав і свобод людини і громадянина. Сенс ідеї правової держави полягає в тому, щоб зв'язати державу правом, підпорядкувати її дії закону. При цьому сам закон має бути правовим, тобто відповідати вимогам права як синоніму справедливості, демократизму, гуманізму й моральності. Положення про правовий характер держави містяться в конституціях багатьох держав, у тому числі України (ст. 1). Але дані принципи на сьогодні не можуть

повністю забезпечити розвиток саме такої держави. Тому необхідне доопрацювання і зміна їх у відповідності з вимогами часу. Ще одним критерієм саме правової держави є дотримання і захист прав та свобод людини і громадянина з боку держави. Верховенство закону розуміє не тільки пріоритет закону як різновиду нормативно-правового акта у відношенні підзаконних актів, скільки широкий аспект прав і свобод, закріплених за членами суспільства чинним законодавством. У правовій державі будь-яке обмеження прав людини неприпустиме. У цьому зв'язку принципове значення набуває проблема правової рівності в різноманітних сферах життя суспільства і держави. Її рішення припускає створення державою надійних гарантій, що забезпечують таку рівність. Перелік прав і свобод людини і громадянина, властивий правовій державі, утримується в міжнародних актах. На жаль, на сьогодні права особи в Україні, незважаючи на конституційні приписи, гарантовані недостатньо, хоча в Основному Законі вперше були так широко встановлені юридичні гарантії прав людини. На сьогодні побудова в Україні демократичної державності безпосередньо пов'язана з забезпеченням прав та свобод людини і громадянина.

Модель демократичної держави, яку планується втілити на теренах України, передусім визначатиметься реальною реалізацією прав і свобод особи. Правова реформа, яка сьогодні здійснюється в нашій країні і базується на конституційних нормах, має бути спрямована на права людини і громадянина. Її успіх значною мірою залежить від готовності та здібності державних інституцій, в першу чергу судових і правоохоронних органів, сприймати своє призначення як служіння кожній людині, охороняти й захитати її права та свободи, забезпечувати її безпеку. Правова держава не може бути введено положенням влади чи бажанням певних осіб. Правова держава з'являється з рівнем розвитком суспільства, його правовою культурою і особливістю відносин між владою і суспільством, рівнем правосвідомості, а також всіма відносинами у даному суспільстві.

Отже, правова держава – реальна можливість людству втілити у державі всі свої найкращі досягнення і гуманістичні ідеї.

Наук. кер.- Харченко В.Б., доцент кафедри права

УЧАСТЬ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДОГОВІРНОЇ РОБОТИ

Павлова К., студентка гр. Юм-62

Це не тільки документ, необхідний для того, щоб оприбуткувати грошові кошти на ваш розрахунковий рахунок.

Договір – це, в першу чергу, угода сторін, акт, у якому виражена їхня взаємна згода діяти спільно в інтересах взаємної вимоги. Якщо взаємна згода сторін відсутня, то немає і договору.

Активна участь у підготовці до укладення господарських та інших договорів, перевірка їх проектів, складання протоколів розбіжностей до проектів, здійснення досудового врегулювання розбіжностей, що виникають при укладенні, зміні та розірванні договорів, та інших правових засобів забезпечення виконання договорів є однією з основних ділянок правової роботи юрисконсультів юридичних служб господарських суб'єктів. Ця робота визначена пп. 7 п. 9 Загального положення про юридичну службу. Згідно з цією нормою юридична служба бере участь у підготовці, укладенні та в здійсненні контролю за виконанням господарських договорів з іншими підприємствами, установами, господарствами та організаціями, дає правову оцінку їх проектам.

Отже, щоб забезпечити належним чином виконання цих функцій, спеціаліст юридичної служби насамперед повинен бути добре обізнаний із змістом чинних законодавчих та інших нормативних актів, які регулюють діяльність суб'єктів господарювання і на підставі яких встановлюються між ними договірні зв'язки.

Юрисконсульт, здійснюючи юридичне обслуговування того чи іншого суб'єкта господарювання, повинен знайомитись не лише з чинним законодавством, а й з локальними і відомчими матеріалами, в тому числі статутом (положенням), іншими установчими документами, що регламентують господарську і фінансову діяльність суб'єкта господарювання і вивчили специфіку роботи цього суб'єкта.

З метою належної організації роботи по укладенню господарських договорів, активної участі кожного заінтересованого структурного підрозділу в підготовці і укладенні договорів із заготівельними, постачальницькими, будівельними, транспортними та іншими організаціями юридична служба разом з іншими службами розробляє проект наказу (рішення, постанови) про порядок ведення договірної роботи.

У таких внутрішньогосподарських документах слід передбачити, які конкретні служби відповідають за оформлення, реєстрацію і облік господарських та інших договорів; з якими службами необхідно погодити проект договору; які служби вживають заходів щодо врегулювання

розбіжностей у проектах договорів та оформлення протоколів розбіжностей; здійснення контролю за виконанням договірних зобов'язань суб'єктом господарювання і його контрагентами та іншими суб'єктами господарювання; вказати обов'язки юридичної служби по здійсненню контролю за веденням договірної роботи, її участь у роботі по укладанню договорів і розгляді переддоговірних спорів; у досудовому врегулюванні розбіжностей, що виникають при укладанні, зміні та припиненні господарських договорів.

У цьому наказі (рішенні, постанові) обов'язки з попередньої підготовки договорів, які укладаються з іншими підприємствами і організаціями, врегулювання щодо них розбіжностей, контроль за виконанням сторонами зобов'язань доцільно покласти на конкретні функціональні служби (інженерну, будівельну, комерційно-торговельну, агрономічну, зоотехнічну, ветеринарну тощо).

Остаточні варіанти підготовлених проектів договорів після перевірки юридичною службою відповідності їх чинним законодавчим і нормативним актам та візування повинні подаватись на підпис керівника суб'єкта господарювання.

Отже, з метою правового забезпечення договірних зобов'язань на юридичну службу покладаються такі обов'язки: сприяння забезпеченню законності документів правового характеру з питань договірної роботи; організація договірної роботи разом з іншими структурними підрозділами; участь в укладанні господарських договорів; перевірка законності умов укладених договорів та їх візування; роз'яснення чинного законодавства з питань укладання і виконання договорів; участь у забезпеченні правовими засобами контролю за виконанням договірних зобов'язань; аналіз дотримання законодавства про договірну роботу.

До плану роботи юридичної служби необхідно систематично включати питання, пов'язані з укладанням і виконанням договорів.

З метою належного, своєчасного і правильного укладання договорів юридична служба разом з іншими структурними підрозділами суб'єкта господарювання повинна аналізувати практику укладання і виконання договірних зобов'язань у певні строки.

Юридичні служби повинні сприяти організації проведення семінарів з керівниками відповідних служб та іншими особами, які відповідають за укладання договорів, щоб уникнути повторення помилок та порушень нормативних актів у наступні терміни виконання договорів.

Наук. кер.- Горевий В.І., доцент кафедри права

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ОРЕНДНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Клименко Ю., студентка гр. Ю-64

Земельні й сільськогосподарські відносини посідають особливе місце в історії нашої держави. Земля завжди мала для українського народу величезне економічне, соціальне і політичне значення. Наші пращури здавна займалися землеробством, котре переважало над усіма іншими видами сільськогосподарської діяльності. Специфіка земельних відносин визначається тим, що земля займає домінуюче положення серед природних компонентів. Щоб переконатися у цьому, уявімо лише природу без землі або принаймні річку без берегів.

Земельне право синтезує у собі як публічний аспект – ставлення до землі як до національного багатства народу України, об'єкта охорони, так і приватноправові засади щодо реалізації прав громадян та юридичних осіб на землю, створення ринку землі, перерозподілу земель.

Згідно ст. 93 Земельного кодексу України право орендної земельної ділянки – це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

Земельні ділянки можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним особам України.

На погляд М. В. Шульги, специфічним різновидом права землекористування і однією з важливих правових форм використання землі в сучасних умовах є її оренда.

Використання землі на умовах оренди за своїми ознаками схоже з тимчасовим користуванням. Як і тимчасове землекористування, оренда землі характеризується тимчасовим характером використання, договірною підставою виникнення і платністю використання землі. Але є і певні відмінності. Використання землі на умовах оренди здійснює більш широке коло суб'єктів-орендарів. Орендарями земельних ділянок можуть бути не лише фізичні або юридичні особи, але й районні, обласні державні адміністрації, органи місцевого самоврядування. Щодо оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення сільськогосподарського виробництва, то суб'єктний склад орендарів є дещо специфічним. Орендарями цих ділянок для зазначених цілей можуть бути лише юридичні особи, які мають необхідну кваліфікацію або досвід роботи в сільському господарстві.

Специфічні особливості оренди землі обумовлені об'єктивним складом відносин, пов'язаних з орендою землі. Об'єктами оренди виступають земельні ділянки, що перебувають у власності громадян та

юридичних осіб, територіальних громад сіл, селищ, держави. Об'єктами оренди можуть бути земельні ділянки з насадженнями, будівлями, спорудами, водоймами, що розташовані на них, якщо це передбачено договором оренди.

За користування землею на умовах оренди орендар вносить орендодавцеві орендну плату в розмірі, формах і строки, які встановлюються за угодою сторін у договорі оренди. Орендна плата може встановлюватися в грошовій і натуральній формах.

Відповідно до законодавства України земля може надаватися в оренду на підставі укладеного в письмовій формі договору.

Нажаль, сьогодні є проблемним питання щодо використання земель переданих їх власниками орендарями. Так, не всі орендарі земельних ділянок дбають про підвищення родючості ґрунтів, бо перед ними стоїть завдання як найшвидше окупити витрати на закупівлю техніки, насіння, паливно-мастильних матеріалів тощо.

Деякі орендарі взявши значну кількість земельних ділянок в оренду для вирощування сільськогосподарської продукції, у зв'язку зі зношенням техніки, відсутністю коштів на запчастини, паливно-мастильні матеріали, мінеральні добрива тощо, примушують власників земельних ділянок (орендодавців) писати заяви про розірвання договорів оренди.

Проаналізувавши стан орендних відносин, ми вважаємо необхідним в установленому порядку запровадити штраф орендарю за втрачену родючість земельної ділянки. Нарахування коштів повинно здійснюватися після проведення агрохімічних обстежень не лише, приміром, як через 5 років, а також при зміні власника земельної ділянки або орендаря.

Сьогодні важливим є також розроблення механізму компенсації орендарю за набуту родючість ґрунту. Власник землі або інший орендар повинні купити набутий приріст родючості, який є власністю орендаря, який вклав кошти та працю в поліпшення якості ґрунту. Розмір компенсації повинен окупити витрати орендаря на підвищення родючості землі.

Безперечно, суть економіко-правового механізму полягає в тому, щоб кожний власник, природокористувач (громадянин чи юридична особа) був поставлений в такі економічні умови господарювання, щоб економія на підвищення родючості ґрунтів була не тільки не вигідна йому, але і була господарсько доцільною.

Доцільним було б здійснювати проведення агрохімічних обстежень на наявність у ґрунті як корисних так і шкідливих речовин не менше як раз на п'ять років, особливо при одержанні землі у власність чи користування або зміні власника чи користувача земельних ділянок. Доцільно було б встановити не короткострокову, а довгострокову оренду земельних ділянок.

Наук. кер. - Горевий В.І., доцент кафедри права

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА РЕФОРМА

Дахно Н., студентка гр. Ю-65

Адміністративно-територіальний устрій - це законодавчо закріплена система поділу держави на територіальні утворення, відповідно до яких здійснюється організація та функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування.

Питання, що стосуються перебудови та більш ефективного функціонування системи територіальної організації влади є досить актуальними для нашої держави. Але підходи, що допомагають розв'язати дану проблему, на жаль, як серед науковців, так і представників влади належним чином не сформовані. Хоча останніми роками й активізувалося обговорення методологічних і прикладних проблем з удосконалення адміністративно-територіального устрою, однак системності у цій роботі на державному рівні не спостерігається.

З метою підвищення ефективності управління територіями для забезпечення високого рівня їх соціально-економічного розвитку починаючи з другої половини 90-х р. ХХ ст. намагаються сформувані пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-територіального устрою.

Зокрема, народні депутати України Р. Безсмертний, І. Юхновський, В. Стретович запропонували проект Закону України «Про адміністративно-територіальний устрій України» (08.07.1997), де передбачалося три рівні адміністративно-територіального устрою: первинний, середній, та верхній, до якого мали належати АРК, області, міста Київ та Севастополь. У статті 4 передбачалося, що за соціально-територіальними ознаками адміністративно-територіальні одиниці поділяються на населені пункти та регіони - райони й області.

Запропонований Р.П. Безсмертним проект Закону «Про територіальний устрій» містив дещо більше новел. Насамперед у ст. 8 було зазначено, що в системі територіального устрою України встановлюються такі рівні: регіони, райони, громади. У цій статті зазначалося, що регіонами є такі адміністративно-територіальні одиниці: АРК, області, міста-регіони (Київ та Севастополь).

Концепція адміністративної реформи в Україні, затверджена Указом Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98, передбачала перетворення низової ланки шляхом добровільного

об'єднання невеликих територіальних громад, укрупнення самоврядних адміністративно-територіальних одиниць, а потім - утворення агломерацій населених пунктів, проведення економічного районування.

Кабінет Міністрів України постановою від 21.07.2006р. затвердив державну стратегію регіонального розвитку на період до 2015 р. Цей документ передбачає пріоритетний напрям реформування адміністративно-територіального устрою.

Деякі вчені, зокрема, В.К. Макутов, виступає за зменшення кількості областей шляхом проведення реформ відповідно до принципу економічного районування території України (це призведе до зменшення областей удвічі). Авторський колектив під керівництвом В.А. Смоля і П.Я. Слободянюка на основі економічних комплексів запропонували виділити дев'ять адміністративно-територіальних одиниць: Карпатський край, Подільський край, Поліський край, Київський край, Придніпровський край, Причорноморський край, Донецький край, Слобожанський край. Хоча, можливо, такі укрупнення дещо скоротять витрати державного бюджету, та, на нашу думку, зроблять послуги для населення менш доступними.

Важко не погодитися з І.Я. Зайцем, який стверджує, що будь-яке реформування адміністративно-територіального устрою України дає найбільший коефіцієнт корисної дії лише в умовах високого рівня політико-правової стабільності, що далеко не характерно для нашої держави.

Одним із перших кроків щодо реформування адміністративного устрою є обережне ставлення до проектів будь-яких змін адміністративних меж, адже будь-які зміни ефективні тоді, коли запроваджуються демократичним шляхом з врахуванням історичних традицій і культурних відмінностей, а також всебічним вивченням питання щодо доцільності зміни адміністративно-територіальної організації території. Удосконалення існуючого адміністративно-територіального устрою полягає не так у створенні нових структур, як у наданні можливості саморегулювання свого поточного життя і розвитку кожному населеному пункту з чітким визначенням меж адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів.

ДЕРЖАВА ЯК ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

Дахно В., студентка гр. Юм-82

Держава, як продукт суспільного розвитку, є складним соціальним явищем, тісно пов'язаним і багато у чому залежним від економічного, політичного і культурного розвитку суспільства. Держава – це знаряддя, інструмент політичної влади. У суспільстві діють політичні партії, союзи, релігійні організації тощо. Держава, займаючи особливе місце, має характерні ознаки, що відрізняють її від інших політичних інститутів влади. Вона виникає на певному етапі розвитку людського суспільства і зберігається до цього часу. Держава на історичному шляху свого розвитку є особливою організацією і силою, яку жодна інша політична організація не здатна замінити. Питання про поняття і сутність держави завжди було і залишається в центрі уваги філософів і юристів усіх країн і народів. Неоднозначним є і відношення до цього явища — від захопливо позитивного до відверто негативного. Держава є інститутом політичної системи суспільства. Вона концентрує у собі владні відносини, які торкаються інтересів і потреб усіх членів суспільства. Сучасних наукових досліджень сутності держави практично немає. Автори, які у своїх роботах торкаються проблем сутності держави, роблять це лише в межах навчальних посібників із теорії держави та права. Серед них слід назвати російських теоретиків М.Н. Марченка, В.В. Лазарева, С.С. Алексеева, Л.С. Мамута, В.С. Нерсисянца. Серед українських науковців - О.Ф.Скакун.

Особливо слід виокремити праці Л. Гумпловича й Г.Ф. Шершепевича, які хоч безпосередньо й не досліджували проблему сутності держави, однак окреслили методологічні основи наукових пошуків цієї категорії.

За словами відомого російського теоретика права Г.Ф. Шершепевича, державу можна розглядати з погляду історичної дійсності та ідеальної оцінки. Насправді, з одного боку, в аспекті історичної дійсності ми аналізуємо державу як історичне явище з характерними лише для неї передумовами виникнення, умовами розвитку й традиціями. Шляхом ідеальної оцінки ми намагаємось уявити, якою має бути держава без урахування того, яка держава вже є. Підтвердженням цієї тези є думка Л. Гумпловича, який зауважив, що у визначенні держави “відображають не те, що є держава в дійсності, а те, якою вона має бути із суб'єктивного боку, за бажаннями та ідеалами кожного окремого державознавця, політика чи філософа”.

І. Кант вважав, що держава — це об'єднання людей, підвладних правовим законам. Г. Гегель писав про державу як про “плин бога у світі”. З часом характеристики держави поглиблюються, стають ширшими і точнішими.

Держава – це організація політичної влади домінуючої системи населення у соціально-неоднорідному суспільстві, яка забезпечує цілісність і безпеку суспільства, здійснює управління загальносуспільними справами.

Відомий російський юрист М. Коркунов вважає, що держава — це громадянський союз, де вчиняється примус над вільними людьми. Близьким є визначення держави російського юрист В. Хвостова : держава – це одна з форм людського спілкування, один з видів громадянських союзів ; держава – це союз вільних людей, що живуть на певній території і підкоряються примусовій і самостійній владі. Своє визначення запропонував Б. Кістяківський: держава є правовою організацією народу, що володіє у всій повноті своєю владою, самостійною й первинною, тобто ні від кого незалежною, владною. У цьому визначенні є деякі засади народного суверенітету, думки про правову державу, що для того часу було прогресивним кроком у розумінні держави.

Справді, держава, вдаючись до смертної кари, здійснює те, від чого кров холодне в людських жилах: вона планомірно й методично вчиняє убивства. Держава — це несправедливі війни, що призводять до підкорення й поневолення малосилих і дрібних народностей великими і могутніми націями. Держава завжди спирається на силу і ставить її над усе; являючи собою втілення сили, вона вимагає від усіх схилитися перед нею.

Та чи справді держава створена та існує для того, щоб гнітити, мучити й визискувати поодинокі особистість? Чи справді перелічені вище такі відомі нам риси державного життя є суттєвою і невід'ємною її прикметою? Ми повинні щонайрішучіше відповісти негативно на ці питання. Насправді все культурне людство живе в державних спільностях. Культурна людина і держава — це два поняття, що навзаєм доповнюють одна одну. Зрозуміло, що люди створюють, оберігають і боронять свої держави не для взаємної наруги, гноблення та винищення. Інакше держави давно порозпадалися б і припинили своє існування. Ніколи держава не могла довго існувати тільки насильством і гнобленням. Наставала доба реформ, і держава виходила на широку дорогу здійснення своїх справжніх завдань та істинних цілей.

У чому ж, однак, справжні завдання та істинні цілі держави? Вони, на нашу думку, полягають у здійсненні солідарних інтересів людей. За допомогою держави здійснюється те, що потрібне, дороге та цінне всім людям. Що сутність держави справді у відстоюванні солідарних інтересів людей, дається ознаки навіть в ухилах держави від її істинних цілей. Загальне добро — ось та формула, що в ній стисло виражено завдання та цілі держави. Сприяючи зростанню солідарності між людьми, держава ошляхетнює і підносить людину. Вона дає їй змогу розвивати кращі сторони своєї природи і здійснювати ідеальні цілі. У цій ролі ошляхетнення та піднесення людини і полягає істинна сутність й ідеальна природа держави.

Наук. кер.- Сінченко Ю.П., ст. викладач кафедри права

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ В УКРАЇНІ

Єременко Ю., студентка гр. Юм-82

Право на самовизначення – це найважливіше право кожного народу - і великого і малого. Воно полягає в тому, що кожен народ має право створювати на своїй території національну державу. Існування та утворення такої держави не можливе без національної ідеї і звісно без самої нації, яка і є єдиним носієм такого права. Питання які розглядаються у роботі, а саме: розвитку національної ідеї, є важливими і актуальними. Це пов'язано з тим, що, на жаль, у нас в країні, яка є національною державою, нема чітко визначеної національної ідеї.

Не складно зрозуміти що існування національної держави не можливе при відсутності національної ідеї. На сьогоднішній день не існує чітко визначеної дефініції “українська національна ідея”, хоча це поняття вже давно є об'єктом наукових робіт, статей, монографій багатьох українських вчених Академік Петро Кононенко пише: “Національна ідея – це Пам'ять (досвід), Дух, Воля, Свідомість мети, Етика й Естетика, формотворча Енергія характеру, життєдіяльності нації”. Для Черненка національна ідея — це дух українського народу. В кінці монографії “Українська національна ідея” він пише: “Саме вони, мої батьки, передали мені у спадщину дух українського народу, українську національну ідею”. Яким шляхом підуть далі теоретичні розмірковування, покаже час. Тут лишень потрібно підкреслити, що скидування різноманітної, у тому числі етнографічної тематики в один кошик під назвою “національна ідея” плодитиме, з одного боку, поверхову балаканину, а з другого — схоластику. Головне щоб поняття точно відбивало суть явища, яке воно позначає. Українська ідея — це осмислене українство. Поняття українства ширше від поняття української ідеї. Українство складається і з політичної, і з економічної діяльності, і з духовних витворів, і з побутових традицій. Ідея українська — вужче поняття. Воно охоплює всі Процеси матеріального і духовного життя, але тільки тою мірою, в якій вони в протиставленні неукраїнському проявляються як свідоме утвердження українства. Таким чином, національна ідея — це свідоме утвердження нації у всіх проявах її етнічної сутності. Концепт „національна ідея” нині активно використовується в загально-громадському і політичному дискурсі. В них беруть участь як політики, вчені,

журналісти, так і пересічні громадяни, прагнучи „з'ясувати ступінь самоорганізації українського народу, його здатність самостійно творити державу на рівні вимог сучасної доби”.

Розглянувши результати аналітичного експерименту український соціолога Р. Катерлина, зауважимо, що опрацьований ним емпіричний матеріал дозволяє простежити низку загальних тенденцій в процесах дискутування змісту української національної ідеї на сторінках вітчизняної преси протягом 1999, 2004 і не повний 2005 роки. Аналітичний експеримент передбачав завдання: визначити загальні тенденції розвитку дискусії щодо національної ідеї в українській пресі впродовж останніх років. Відстежуючи динаміку розвитку дискусій щодо української національної ідеї у використаних друкованих джерелах, можна помітити досить послідовне зростання їх інтенсивності. Це засвідчують дані, наведені в таблиці. Кількість газетних публікацій, в яких порушувалося питання про українську національну ідею

“Джерело”	1999 рік	2004 рік	2005 рік	Загальна кількість
„Дзеркало тижня”	7	12	16	35
„День”	3	5	7	15

Отже, в матеріалах, що з'являлися на сторінках обох видань в 2004 – 2005 роках, концепт „національна ідея” та її змістові еквіваленти використовувалися більш ніж удвічі частіше у порівнянні з 1999 роком. При цьому змінився й контекст його застосування.

На законодавчому рівні Україна визначена національною державою, але українська нація ще не змогла в достатній мірі досягнути цього, напевне, із-за відсутності чітко визначеної національної ідеї. Національна ідея – це те, що таїться віками, тисячоліттями в душах народу, його пам'яті і раптом, за наявності певних каталізаторів, умов виходить назовні – переходить у логіку народних вчинків і робіть народ одержимим, здатним на все заради “мрії”. Вона дана не кожному а лише історичному народові, великій нації. Слід зрозуміти, що в українців така “мрія” є.

Наук. кер.- Сінченко Ю.П., ст. викладач кафедри права

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Бурлаку Н., студентка гр. ЖТ-52

У державі існує значна законодавча база щодо національного усиновлення. Протягом останніх трьох років з питань усиновлення видано 5 Указів Президента, внесено зміни до 7 Законів України, прийнято 2 постанови Верховної Ради України, 37 постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів. За підсумками минулого року, вдалося зупинити тенденцію щорічного зменшення числа національних усиновлень. Під опікою та піклуванням у сім'ях громадян України виховуються понад 64 тисячі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Але, незважаючи на досить, здавалося б, чітко розроблену законодавчу базу щодо захисту прав дітей, сьогодні в Україні дедалі збільшується кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, значна частина яких поповнює дитячі будинки та школи-інтернати. Спостерігається поширення такого явища як соціальне сирітство. Сумним є той факт, що більшість усиновителів прагне взяти здорову дитину, без фізичних і психологічних розладів здоров'я. Малят-інвалідів та хворих дітей зазвичай усиновляють іноземці.

Потрібно досконало доопрацювати нормативну базу та встановити чіткий контроль за додержанням прав дітей при їх усиновленні іноземними громадянами.

Концептуального та редакційного удосконалення потребує Сімейний Кодекс України. Досить важливо, щоб його положення не погіршували прав дітей, які перебувають в інтернатних закладах та можуть бути усиновленими. Доречно, на наш погляд, юридично закріпити вимоги до усиновлювачів на проходження певних психологічних тренінгів і кваліфікаційної підготовки щодо усиновлення.

Враховуючи вищесказане, вбачаємо потребу юридичної систематизації державної політики у сфері соціального захисту дітей-сиріт. Ідеться про врахування специфіки матеріальної підтримки безпритульних дітей та дітей-інвалідів, проблем реформування дитячих будинків, надання соціально-психологічних послуг тощо.

Наук. кер.- Кононенко О. Я., ст. викладач кафедри права

ПЕРЕВЕДЕННЯ ТА ЗМІНА ІСТОТНИХ УМОВ ПРАЦІ

Стукало В., студентка гр. Ю-64

На сучасному етапі в країні відбуваються суттєві соціально-економічні зміни. Причини таких перетворень як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру є численними. Це, насамперед, розвиток ринкових відносин, приватизація підприємств, створення ринку праці, впровадження нових технологій, інша організація праці та у зв'язку з цим новий розподіл кадрів на виробництві зумовлює у працівника зміну змісту професійної діяльності, що у багатьох випадках веде до новації умов трудового договору, тобто переведення на іншу роботу.

Дана проблема є актуальною, насамперед, тим, що трудове законодавство не містить поняття переведення на іншу роботу. Легально не врегульовано і питання щодо співвідношення переведень та змін істотних умов праці.

Більшість вчених додержується позиції рівності між переведенням та зміною існуючих умов праці (наприклад, автори підручника з трудового права за редакцією Н. Б. Болотіної та Г. І. Чанишевої, П. Д. Пилипенко). Інші теоретики розуміють під переведенням лише зміну трудової функції та місця роботи, визначаючи поняття переведення таким чином: під переведенням на іншу роботу слід розуміти зміну характеру і місця роботи, що встановлені трудовим договором. КЗпП України використовує поняття істотних умов праці (ст. 32 КЗпП), з чого випливає, що законодавець всі умови праці поділив на істотні (суттєві) та неістотні (несуттєві). Разом із тим, закон розкриває значення зазначених термінів — ст. 32 КЗпП України дає тільки примірний перелік таких умов; самого ж критерію, котрий дозволяв би відокремити істотні умови праці від інших умов, ні ст. 32 КЗпП, ні Кодекс в цілому не дають.

Трудова функція має чи не найбільше значення в системі трудових правовідносин, оскільки є стержнем, на який спираються, і котрим цементуються всі інші елементи трудових зв'язків (центральна умова трудового договору).

В юридичній літературі зміст трудової функції визначається, як правило, такими категоріями, як професія, спеціальність, кваліфікація. При вирішенні питання про те, чи є доручення іншої роботи переведенням, необов'язково, щоб при цьому змінювались всі складові

трудової функції працівника — професія, спеціальність, кваліфікація. Переведенням буде вважатися зміна хоча б одного з цих елементів.

У постанові Пленуму Верховного Суду «Про практику розгляду судами трудових спорів» від 06.11.1992 р. № 9 також вказується на ту обставину, що під переведенням слід розуміти доручення працівникові роботи, що не відповідає визначеним трудовим договором спеціальності, кваліфікації чи посаді. Посади ж у працівника поза сферою трудових відносин бути не може — вона виникає лише тоді, коли укладений трудовий договір. Отже, виникнувши, як правило, разом із трудовим договором і на його підставі, трудова функція не залишається незмінною, постійною.

Поняття терміна «місце роботи працівника» закон, знову ж таки, не дає, але якщо проаналізувати ст. 32 КЗпП України, то там йдеться про підприємство. І саме підприємство, з яким укладений трудовий договір (контракт), розуміють під місцем роботи в науці трудового права. Найпоширенішою точкою зору є та, що цим другим підприємством із позицій закону є підприємство, яке наділене правом прийняття і звільнення з роботи.

Крім переведення до іншого підприємства, ст. 32 КЗпП України вказує на переведення до іншої місцевості. Якщо місце роботи працівника визначається місцезнаходженням підприємства, то працівнику без його на те згоди не може бути запропонована робота в іншому населеному пункті. В усіх випадках переведення до іншого підприємства, до іншої місцевості трудова функція не змінюється, але можуть змінюватись інші істотні умови: розмір заробітної плати, режим роботи, запровадження або скасування різного роду пільг тощо. Але самі по собі вони не можуть вплинути на зміну трудового правовідношення, оскільки визначальне значення має саме зміна місця роботи, яка тягне за собою зміну інших істотних умов праці.

У рамках даної умови трудового договору - угода щодо заробітної плати, фіксується ціла низка моментів щодо розміру заробітної плати: посадового окладу працівника або тарифної ставки, доплат, надбавок, різного роду заохочувальних виплат. Включення угоди про заробітну плату до трудового договору обумовлене тим, що у такий спосіб уточнюється розмір винагороди, в тому числі на підприємствах, що дотуються з бюджету.

У процесі праці можуть змінюватися системи та розміри заробітної плати, надбавки, доплати, що, в свою чергу, призводить до зміни цієї істотної умови праці

У свою чергу, дата початку роботи впливає на виникнення трудових правовідносин, але не має жодного впливу на зміну останніх.

Таким чином, можна зробити висновок, що під «переведенням» слід розуміти зміну трудової функції працівника та місця роботи, що тягнуть за собою зміну інших істотних умов праці. Зміна таких умов трудового договору, як трудова функція і місце роботи, є визначальними при формуванні поняття переведення, причому при зміні трудової функції відбувається переведення на іншу роботу, а при зміні місця роботи — переведення до іншого місця роботи. Інші умови трудового договору є другорядними щодо трудової функції і місця роботи і не мають самостійного впливу на зміну трудового правовідношення, а отже, формування такого поняття, як переведення.

Наук. кер.- Чередниченко Н.В., *ст. викладач кафедри права*

ТРУДОВИЙ ДОГОВІР З ТРУДЯЩИМ - МІГРАНТОМ

Пономарьова І., *студентка гр. Ю – 64*

Україною ратифіковано низку важливих міжнародно-правових актів у галузі трудової міграції. Це – Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів, Конвенція МОП №97 про працівників-мігрантів, Конвенція МОП № 143 про зловживання в галузі міграції і про забезпечення працівникам-мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення, рекомендація № 151 щодо працівників-мігрантів, Європейська соціальна хартія, яка прийнята Радою Європи у 1996 р.

Укладення трудового договору в Україні з іноземцями або особами без громадянства має істотні особливості. Нарівні з громадянами України право на працевлаштування мають лише іноземці, які постійно проживають на території України.

Іноземці, які іммігрували в Україну для працевлаштування на певний термін, можуть займатися трудовою діяльністю тільки на підставі отриманого в установленому порядку дозволу на працевлаштування.

Цей порядок затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 01.11.1999 р., яким встановлено, що іноземці, які прибули в Україну з метою здійснення трудової діяльності, можуть працювати за наймом на території України лише за умови відсутності вітчизняних фахівців з цього виду діяльності або за наявністю обґрунтування доцільності використання праці іноземців.

Дія цього порядку поширюється на іноземців, які направлені закордонним роботодавцем в Україну для виконання певного обсягу робіт або послуг на основі контрактів, укладених між українським і іноземним суб'єктами господарської діяльності.

Обов'язковість оформлення трудових відносин українського роботодавця з працівником-іноземним громадянином у формі контракту обумовлена тим, що термін трудових відносин у таких випадках визначається терміном дії дозволу і не може виходити за його межі.

Дозвіл на працевлаштування видається, як правило, на термін до одного року, який за потреби може бути продовжено.

Дострокове розірвання контракту з роботодавцем, зазначеним у дозволі на працевлаштування з його ініціативи, а також з ініціативи або з вини іноземця, встановлення факту повідомлення ними неправдивих відомостей у документах на отримання дозволу, визнання особи згідно з законодавством небажаною для перебування в Україні тягне за собою анулювання дозволу на працевлаштування.

Про дострокове розірвання контракту роботодавець протягом робочих днів повинен повідомити відповідні центри зайнятості, Держкомкордон та органи внутрішніх справ.

Чинним законодавством України не передбачено отримання дозволу на працевлаштування в Україні іноземними підприємцями, фізичними особами, а також іноземцями, які оформили свої правовідносини з роботодавцями на підставі цивільно-правових угод.

Іноземець, який оформився на роботу без дозволу на працевлаштування, підлягає видворенню з України. Воно здійснюється органами внутрішніх справ в порядку, визначеному постановою Кабінету міністрів України від 29.12.1995 року.

Відмова в видачі дозволу на працевлаштування може бути оскаржена у державного центру зайнятості або до суду.

Трудящі-мігранти мають право на соціальне страхування і соціальне забезпечення, крім пенсійного, за законодавством сторони

працевлаштування. Трудовий стаж, у тому числі на пільгових умовах і за спеціальністю, взаємно визначається сторонами.

У разі смерті працівника роботодавець організовує перевезення тіла і особистого майна померлого на територію сторони виїзду, несе всі пов'язані з цим витрати, інформує дипломатичне або консульське представництво цієї сторони з наданням матеріалів про факт смерті.

Угода про співробітництво у галузі трудової діяльності соціального захисту трудящих-мігрантів укладена в рамках СНД і підписана від імені Уряду України в Москві 15.04.1994 року.

Двосторонні міждержавні угоди про взаємну співпрацю у сфері працевлаштування та соціального захисту громадян укладено між Урядом України та Урядами інших держав, зокрема, Російської Федерації, Республіки Білорусь, Азербайджанської Республіки, Республіки Вірменія.

Наук. кер.- Чередниченко Н.В., *ст. викладач кафедри права*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

Устименко Ю., *студентка гр. Юм-62*

Основними напрямками державної політики України в екологічній сфері є контроль за станом навколишнього природного середовища, усунення загроз для здоров'я населення, зниження антропогенних навантажень, ліквідація наслідків шкідливого впливу людської діяльності на довкілля. Відходи - будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких їх власник повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення. Створена на цей час в Україні нормативно-правова база стосовно поводження з відходами включає 12 законодавчих актів, 35 нормативних актів на рівні Кабінету Міністрів та понад сто інших (адміністративних, економічних, еколого-технічних, програмних) регулятивних актів. В цілому зазначена вище низка нормативно-правових документів є свідченням систематичної роботи у відповідному напрямку, що поступово наближає вітчизняну нормативну базу до європейських вимог. Але формальна

"імплементация" на жаль поки що знаходиться у значній суперечності з дійсним станом поводження з відходами. Не вирішується головне завдання - створення інфраструктури поводження з небезпечними відходами, головною складовою якої є спеціалізовані полігони, відповідне технологічне устаткування по знешкодженню, утилізації та екологічнобезпечному видаленню відходів. Після прийняття Закону "Про відходи" в Україні значно активізувалась розробка нормативно-правової бази поводження з відходами. Перш за все за прикладом ряду країн було зроблено спробу розробити додатково окремий закон про небезпечні відходи (1999р.). З інших відповідних кроків найважливішими можна вважати прийняття Закону України "Про приєднання України до Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням" (від 1 липня 1999 року) і Закону України "Про загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами". Нарешті, наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Мінекоресурсів України від 12 лютого 2001 року № 27/44 затверджено "Ліцензійні умови провадження діяльності із здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами", якими встановлюються кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги для провадження діяльності щодо небезпечних відходів. За погодженням з Міністерством охорони здоров'я України Мінекоресурсів затверджено "Перелік підприємств та спеціалізованих установ, яким дозволено здійснення робіт щодо переробки, утилізації, знищення або подальшого використання вилученої з обігу неякісної та небезпечної продукції", який значною мірою стосується відходів. Програми діяльності Кабінету Міністрів України за змістом розділу "Збереження довкілля, раціональне використання і відтворення природних ресурсів" декларують увагу до вирішення проблеми відходів, але їм недостає як конкретики, так і послідовності у виконанні прийнятих рішень. Питання ліквідації відходів, в першу чергу токсичних та непридатних пестицидів, що є актуальними для всіх регіонів України, вимагають рішення на державному рівні. Щодо нормативного регулювання в цілому та нормативно-правового зокрема, то до найбільш назрілих на даному етапі проблемних питань відноситься наступні:

· незадовільність первинного обліку небезпечних відходів і їх паспортизації, невизначеність засад класифікації, номенклатури і

застарілість форм державної статистичної звітності;

- неврегульованість зберігання небезпечних відходів на території підприємств, відсутність порядку віднесення відходів до категорії небезпечних та відповідної методики;

- недосконалість системи платежів за утворення і розміщення відходів, що ставить на порядок денний їх реформування і розробку відповідного науково-методичного забезпечення.

Все вищевикладене вказує на необхідність розробки загальнодержавної програми поводження з відходами в сучасних умовах, в якій слід чітко накреслити стратегію поводження з ними: провести детальну інвентаризацію відходів на кожному підприємстві, визначити пріоритетні забруднювачі, встановити регіони країни, які в найбільшій мірі підпали під негативний вплив цих субстратів та намітити комплекс заходів (у тому числі і санітарно-гігієнічних) щодо попередження антропогенного впливу їх на довкілля та здоров'я населення. Необхідно запровадити в життя новітні технологічні лінії переробки відходів, які відповідали б всім технічним та санітарно-гігієнічним вимогам. Необхідно значно підвищити санітарно-гігієнічний контроль за якістю довкілля в районах зберігання, знешкодження та утилізації всіх видів відходів. Доцільним є вдосконалення законодавства України з урахуванням перспективних наробок в зарубіжних країнах, зокрема:

- запровадження безвідходних або маловідходних прогресивних технологій;

- максимальна утилізація промислових, сільськогосподарських та комунальних відходів;

- широке відкриття пунктів по прийому різних видів відходів – скла, металу, макулатури, поліетилену, харчових відходів та інших з метою використання продукції, виготовленої на їх основі, в народному господарстві країни.

Наук. кер.- Сайко Л.Ю., ст. викладач кафедри права

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ ТА У СВІТІ

Кушим О., студентка гр. Ю-65

Останнім часом в засобах масової інформації дедалі частіше можна зіткнутися з наріканнями на адресу державної виконавчої служби – звинувачення у тяганні та безвідповідальності, зволіканні та невчасному виконанні судових рішень. Проблема невиконання судових рішень обговорюється вже кілька років і на різних рівнях. Але і досі не знайдено ефективного механізму запобігання їх невиконання.

Проаналізуємо причини, які породжують тяганину та розглянемо варіанти змін до чинного законодавства, які нададуть державним виконавцям можливість реально та своєчасно забезпечити виконання судового рішення.

Першою і при цьому банальною причиною несвоєчасного виконання судових рішень є постійне зростання завантаженості на державних виконавців.

Прийняття нового законодавства про виконавче провадження не тільки не вирішило, а, навпаки, поставило блок нових питань, пов'язаних з подальшим удосконаленням норм законодавства про виконавче провадження.

І знову ж постає питання: якщо це все припустимо буде створюватися, напевно ж на загально правових принципах. перш за все принцип законності і нагляду у виконавчому провадженні.

У процесі виконавчого провадження він реалізується в точному і чіткому дотриманні суб'єктами і учасниками виконавчого провадження вимог законодавства. Крім того, принцип законності відбивається в нормах, що встановлюють систему і форми контролю та нагляду за діяльністю державних органів, зокрема органів примусового виконання.

Цікаво, а як цю проблему вирішують за кордоном, наприклад виконання судових рішень у Німеччині. Відповідно до чинного законодавства виконавча служба проводить розрізнення в першу чергу стосовно вимоги, у зв'язку з якою здійснюється виконання.

Німецьке виконавче право проводить чітке розрізнення предметів, на які можна звернути стягнення.

Повернемося до українського законодавства та питань, що стосується виконавчого провадження. Під час розгляду позовів про звільнення майна від арешту виникає багато запитань, які мають практичне значення. Так, чи можливо накладення арешту на майно, що придбане боржником на гроші, отримані ним у борг. У судовій практиці відомо чимало випадків негативного вирішення даного питання.

На практиці намітилися два шляхи вирішення даної проблеми: в одних випадках державні виконавці накладають арешт на це майно і

роз'ясняють зацікавленим особам їхнє право на пред'явлення позовів про виключення майна з опису; в інших випадках, вважаючи, що оскільки на момент винесення рішення майно вже не перебувало у власності боржника, державні виконавці не включають це майно в акт опису.

Ми вважаємо, що доцільно наділити органи примусового виконання правом вносити подання до суду про визнання недійсними угод по відчуженню майна боржником або членами його родини. Пред'явлення таких позовів сприяло б реальності виконання судових рішень.

Українське законодавство, на відміну від російського, де передбачений судовий порядок оголошення розшуку боржника, що є додатковою гарантією захисту прав і свобод громадян. У Литві два роки тому провели реформу в системі виконавчих рішень. Як і в більшості європейських країн, тепер тут замість державних чиновників працюють приватні пристави.

Нині у європейській правовій практиці дедалі активніше застосовують досудовий розгляд спорів. Литва пішла цим шляхом: створюються і працюють досудові органи вирішення правових спорів — адміністративні комісії, комісія з податкових спорів, Національна рада із захисту прав споживачів. У європейських країнах працюють приватні судові пристави. Для здійснення подібної діяльності необхідно одержати ліцензію.

Французький пристав має право домовлятися зі сторонами і навіть давати рекомендації щодо виконання судових рішень. У Великобританії вже кілька років використовують змішаний принцип. Судові пристави перебувають на державній службі. У разі потреби залучають приватних.

Є одна особливість, яка донедавна ріднила українську та російську виконавчі служби — в обох країнах державними виконавцями (або судовими приставами) є жінки. У більшості ж країн ці обов'язки виконують чоловіки.

Чи не краще зробити законодавчу базу більш досконалою? Адже, до європейського рівня культури взаємин нам ще ох як далеко! Удосконалення правової системи та практичного правозастосування нормативних приписів; встановлення дієвого систематизованого контролю за діяльністю боржника; врахування економічних, екологічних, політичних, організаційно-правових аспектів дозволить встановити мінімальний рівень правопорядку та здійснити належні взаємовідносини держави з її громадянами, відновити імідж України в очах світової та європейської громадськості.

Наук. кер.- Сайко Л.Ю., ст. викладач кафедри права

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Рибалко М., студент гр. Юм-62

Ефективність судочинства часто вимірюється якістю виконання рішень суду, і обов'язковість цього виконання є однією з її основ. Обов'язковість виконання рішень суду як основна засада судочинства, гарантована Конституцією України, забезпечується Державною виконавчою службою.

Рішення суду чи іншого органу (посадової особи) має реалізовуватися у завершальній його стадії — виконанні, де, власне, й відновлюються порушені права та охоронювані законом інтереси. Невиконання будь-якого рішення підриває авторитет органів законодавчої, виконавчої та судової влади, що ускладнює виконання ними повноважень, передбачених Конституцією та законами України, що є не менш значною проблемою ніж порушення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб внаслідок невиконання ДВС покладених на неї законом повноважень.

Зважаючи на статистичні показники роботи ДВС та зростаючу кількість звернень українців до Європейського Суду з прав людини щодо тривалого невиконання рішень, необхідно констатувати, що виконувати судові рішення на користь пересічних громадян або суб'єктів господарювання державна виконавча служба особливо не поспішає.

Український рівень виконання рішень судів є наслідком застарілого підходу до процесу примусового виконання, спробою застосовувати традиційні механізми до сучасної моделі суспільних відносин. Чинний Закон України «Про Державну виконавчу службу» та Закон України «Про виконавче провадження» значною мірою вичерпали свій потенціал, який був закладений лише як перехідний на шляху до створення дійової європейської моделі системи примусового виконання судових рішень. Робота семи тисяч виконавців протягом майже десяти років не могла забезпечити гарантування результатів правосуддя, адже за наявного законодавчого підходу інших результатів марно було б очікувати.

Основним пріоритетним напрямком роботи у сфері реформування системи виконання судових рішень залишається постійне вдосконалення законодавства.

Також важливою складовою системи заходів щодо підвищення дієвості виконання судових рішень державної виконавчої служби є боротьба з корупцією. У цій проблемі криється чимало інструментів для «чорної» юридичної практики.

Так, на першому етапі зацікавлена особа домовляється з суддею про прийняття такого рішення, текст якого відповідач не зможе зрозуміти. Наприклад, рішення може прямо не передбачати вчинення тих дій, з якими

відповідач частково або повністю не згоден. Після набрання рішенням законної сили видається виконавчий лист та відкривається виконавче провадження. На другому етапі державний виконавець або особи, які брали участь у справі, звертаються за роз'ясненням такого рішення.

На третьому етапі (найважливішому) суд роз'яснює власне рішення таким чином, що рішення фактично перетворюється на інше, якого протилежна сторона взагалі не могла заздалегідь передбачити. Наступний етап – оскарження, що вимагає не лише часу, а й значних коштів.

Можливим рішенням даної проблеми може стати запровадження інституту недержавної форми виконання судових рішень.

Слід зазначити, що ідея запровадження даного інституту для підвищення ефективності виконання судових рішень не є новою. В ряді європейських країн вона давно довела свою ефективність. Як відомо, у Франції, Бельгії, Люксембурзі та інших країнах Європи судові виконавці - це приватні особи, які працюють за ліцензією. Така ж система діє у деяких країнах Східної Європи, також розпочинається процес її запровадження у постсоціалістичних країнах. Перший досвід у таких країнах, як Чехія, Естонія, Угорщина та Болгарія, засвідчив, що приватні судові виконавці працюють значно ефективніше, ніж державні.

У європейських країнах слово "приватний" не вживається у назві представників цієї професії. Всі вони називаються - судовий пристав, присяжний виконавець. Це особа, котра прийняла присягу і призначена на публічно-правову посаду. Її контролює міністерство юстиції, а дії чітко підпорядковані закону або інструкціям. За свою працю виконавець отримує плату не за домовленістю, а згідно з тарифом.

Для пересічного громадянина є суттєва різниця - йти до державної виконавчої служби, яка не буде з якихось причин виконувати рішення суду чи, навпаки, буде з порога вимагати хабар, або звернутися до приватної і сплатити набагато менше й отримати гарантовано законне вирішення проблеми. Зараз багатьом важко уявити в Україні ситуацію, коли за рішенням суду несплачену заробітну плату з підприємства буде стягувати не "слухняний" державний виконавець, якого можна завжди поставити на місце телефонним дзвінком "нагору", а незалежна приватно-практикуюча особа, наділена достатніми офіційними повноваженнями.

Отже, до основних напрямків ефективного подальшого реформування системи виконання судових рішень в Україні є здійснення інституціональних перетворень шляхом запровадження інституту недержавних форм виконання судових рішень; постійне підвищення рівня кваліфікації осіб, що здійснюють примусове виконання судових рішень; підвищення рівня обізнаності фізичних та юридичних осіб з питань ефективного захисту власних законних прав та інтересів; ефективний розвиток виконавчого права та законодавства.

Наук. кер.- Сайко Л.Ю., ст. викладач кафедри права

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Стеценко Л., студента гр. Юм-61

Перед органами слідства та дізнання стоїть загальне завдання боротьби із злочинністю. Її успіх значною мірою залежить від того, наскільки чітко організована їх взаємодія при розслідуванні та попередженні злочинів. Правовими підставами взаємодії слідчого з оперативними підрозділами є положення статей 104, 114, 139 Кримінально-процесуального кодексу (далі — КПК) України, Законів «Про міліцію», «Про Службу безпеки України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», відомчі нормативні акти, прийняті Генеральною прокуратурою України, МВС України, СБУ. Вони визначають форми взаємодії слідчого з оперативними працівниками від моменту виникнення приводу до порушення кримінальної справи до завершення розслідування. Відповідно до ч.3 ст. 114 КПК слідчий по розслідуваній ним справі вправі давати органам дізнання доручення та вказівки про провадження розшукових і слідчих дій, вимагати від органів дізнання допомоги доручення та вказівки слідчого є для органів дізнання обов'язковими. Обсяг дій, самостійно виконуваних оперативними працівниками за дорученням слідчого, може бути дуже великий: затримання та розшук злочинця, викрадених матеріальних цінностей, транспортних засобів, пошук речових доказів, майна, виявлення потерпілих і слідків, проведення оглядів, обшуків, виїмок, отримання зразків для порівняльного аналізу, дослідження та проведення допитів. Взаємодія повинна організовуватися лише за тими справами, за якими для розкриття злочину та його розслідування може знадобитися допомога органів дізнання оперативно - розшуковими і процесуальними засобами. Приймавши справу до свого провадження та дійшовши висновку, що для роботи над нею необхідна допомога оперативних працівників, Взаємодія може бути епізодичною, тобто слідчий обмежується дачею оперативному підрозділу разових доручень щодо виконання окремих чи розшукових дій та довготривалою, тобто взаємодія є узгодженою співпрацею слідчого та працівників міліції протягом тривалого періоду. Даючи доручення оперативним підрозділам, слідчий повинен не лише вказати його мету, час і особу, стосовно якої має бути

проведена певна дія, а й проінформувати оперативника про обставини справи для того, щоб виконавець міг найбільш цілеспрямовано, а не механічно, виконувати поставлене завдання.

Слід зазначити, що не завжди у письмовому дорученні можна викласти всі необхідні дані. Тому іноді доцільно є додаткова усна інформація чи навіть надання оперативному працівнику можливості ознайомитися з матеріалами справи. Оскільки дані, здобуті оперативним шляхом, не мають доказового значення і в подальшому перевіряються процесуальними засобами, оперативні працівники по можливості повинні вказати у своїй інформації, яким чином можна перевірити здобуті дані. Тому доцільно, щоб слідчий у своїх письмових дорученнях звертав на це увагу працівників міліції. Важливою формою взаємодії є спільне обговорення і взаємний обмін версіями. У справах, по яких слідчий виїздить на місце події спільно з оперативними й іншими працівниками, вже з самого початку розслідування виникає необхідність узгодити організацію та тактичні питання, пов'язані як із виїздом і оглядом, так і з проведенням інших, що впливають з його результатів, невідкладних слідчих і оперативно-розшукових дій по встановленню злочинця та виявленню доказів. У такому випадку доцільно узгодити спільно з оперативними працівниками всю сукупність фактичних даних, зібраних у результаті проведення невідкладних дій.

Висунуті в процесі обговорення версії повинні знайти своє відображення як у плані розслідування, в якому вказуються всі необхідні для перевірки версії слідчих і розшукових дій, так і плані оперативно-розшукових дій, який складають оперативні працівники.

Взаємодія слідчого і оперативних працівників здійснюється у формі, яка носить тільки офіційний характер. У той самий час офіційні відносини не повинні заважати створенню атмосфери співпраці та взаємодопомоги між слідчим і оперативними працівниками при розслідуванні кримінальних справ.

Отже, взаємодія слідчого й оперативного працівника, а також в окремих випадках експерта-криміналіста, значно підвищує результативність слідчих дій за умови точного та якісного виконання обов'язків учасниками на основі спільного планування, взаємної поінформованості.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Маркова А., студентка гр. Юм - 62

Актуальність проблеми захисту осіб, які беруть участь у розслідуванні злочинів в Україні, посилюється у зв'язку з реструктуризацією злочинності.

Правильне вирішення проблеми забезпечення безпеки суб'єктів кримінального процесу знаходиться в прямій залежності від однозначного розуміння всіма посадовими особами змісту таких понять, як "небезпека", "безпека", "заходи безпеки" та ін.

Під небезпекою звичайно розуміється погроза заподіяння кому-небудь певної шкоди, можливість настання якої близька до здійснення, у зв'язку з чим вона сприймається конкретною особою як така, що невблаганно насувається і тому для нього небезпечна.

Якщо безпека характеризується наявністю погрози будь-яким цінностям громадянина, колективу, суспільству, то для безпеки характерна відсутність останніх у конкретний момент часу. Оскільки безпека звільняє людину від психофізіологічної напруженості і пов'язаних з нею різних негативних наслідків, є для громадянина не тільки бажаною, але й до того ж украй необхідною, у зв'язку з чим він змушений шукати шляхи її забезпечення.

Проблема захисту учасників кримінального процесу була і залишається в центрі уваги міжнародних, урядових та неурядових організацій. Про це, зокрема, свідчить низка міжнародно-правових документів, що містять міжнародні принципи і стандарти захисту учасників кримінального судочинства.

Згідно із законодавством України право на забезпечення безпеки при наявності відповідних засад (підстав) мають: працівники суду, правоохоронних органів та їх близькі родичі; особи, що заявили в правоохоронний орган про злочин, або сприяли виявленню, попередженню, припиненню та розкриттю злочину; потерпілий та його представник по кримінальній справі; підозрюваний, обвинувачений, їх захисники та законні представники; цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники по справі про відшкодування шкоди, заподіяного в результаті вчинення злочину; свідок; експерт, спеціаліст, перекладач, понятий; члени сімей та близькі родичі вказаних учасників кримінального процесу. Згідно із Законом "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві" рішення про прийняття заходів безпеки приймають орган дізнання, слідчий і прокурор, суддя, підрозділ, що здійснює оперативно-розшукову діяльність. Законодавець здійснення заходів безпеки покладає за підслідністю на Управління боротьби з тероризмом і захисту учасників

кримінального судочинства Служби безпеки України, спеціальні підрозділи по забезпеченню безпеки працівникам суду, правоохоронних органів, осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей і близьких родичів.

В Україні поки що відсутня комплексна програма захисту потерпілих, свідків, обвинувачених, які дають показання, що викривають суб'єктів організованої злочинної діяльності. Такі програми існують в Італії, США та інших країнах. Незахищеність потерпілих від злочинного впливу, а також інших осіб, які могли б сприяти правосуддю, фактично спонукає їх ухилятися від виконання свого громадського обов'язку. Більш того, потерпілі й свідки, крім небажання з'являтися до суду, змушені відмовлятися від первинних показань або суттєво їх змінювати як у ході розслідування, так і судового розгляду кримінальної справи.

Під забезпеченням безпеки у контексті Закону України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві" від 23 грудня 1993 р. розуміється здійснення правоохоронними органами заходів, спрямованих на захист, житла, здоров'я, майна вказаних осіб від протиправних посягань, а саме: 1) правових, тобто передбачених чинним законодавством залежно від його галузей – кримінально-правових, кримінально-процесуальних, цивільно-правових, адміністративних та ін.; організаційно-технічних, наприклад, бронювання дверей, встановлення заборів та ін.; 2) інших заходів, які можуть бути не врегульовані чинним законодавством, але не суперечать йому і відповідають нормам етики, потребам загальнолюдської моралі (наприклад, тимчасове поміщення особи у безпечне місце).

До осіб які, мають право на забезпечення безпеки віднесені: особа, яка заявила до правоохоронного органу про злочин або в іншій формі брала участь чи сприяла у виявленні, попередженні, припиненні і розкритті злочинів; потерпілий та його представник у кримінальній справі; підозрюваний, обвинувачений, їх захисники і законні представники; цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники в справі про відшкодування шкоди, завданої злочином; свідок, експерт, спеціаліст, перекладач і понятий; члени сімей та близькі родичі вказаних осіб, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій стосовно них здійснюються спроби вплинути на учасників кримінального судочинства.

Аналіз чинного законодавства України показує, що забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві носить комплексний характер. Застосування лише одного із визначених у Законі заходів, буде захищати особу однобічно. Наближена до ідеалу сукупність заходів безпеки не може бути застосована на практиці, тому що крім написання закону потрібно забезпечити його виконання.

Наук. кер.- Курдес О.Л., ст. викладач кафедри права

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ СУДОВИХ ПРЕЦЕДЕНТІВ

Литвиненко М., студентка гр. Ю-74

Латинське слово *praecedens* (*praecedentis*) означає *той, що йде попереду*. Іншими словами, це той, хто першим долає труднощі, прокладаючи шлях для інших.

Прецедентним є таке вирішення певного питання, яке потім вважається еталонним при вирішенні аналогічного питання іншими судами.

Судовим прецедентом є рішення суду з певного спору, яке стає обов'язковим зразком при вирішенні аналогічного спору тією ж самою або нижчою судовою інстанцією.

Судовий прецедент визнається в Англії, Канаді, Австралії, окремих штатах США та в інших державах.

Судовий прецедент трактувався радянською правничою наукою як явище негативне, як засіб утвердження у буржуазному суспільстві інтересів панівного класу.

Наявність судового прецеденту в СРСР радянська правничка наука категорично заперечувала. Однак стверджувати, що в Союзі РСР судового прецеденту не було, не можна. Він був, але у дещо специфічній, "радянській" формі. Пленум Верховного Суду СРСР приймав постанови (потім ці постанови дублювалися Пленумом Верховного Суду УРСР), окремі статті яких часто починалися такими словами: "судам належить мати на увазі", "роз'яснити судам", "суди повинні".

У Постановах Пленуму Верховного Суду, насамперед, тлумачилися норми закону. Так, у статті 6 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 4 жовтня 1991 р. "Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності на житловий будинок" було витлумачено зміст поняття "дійсна вартість будинку": це - грошова сума, за яку він може бути проданий у даному населеному пункті чи місцевості.

У непоодиноких випадках в Постановах Пленуму Верховного Суду містилися нові за змістом правила поведінки. Прикладом може бути стаття 8 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 р. "Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди", у якій записано таке: "оскільки на підставі статті 452 ЦК (1963 р.) особа, яка відповідає за шкоду, заподіяну з вини іншого, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи, не буде суперечити закону пред'явлення за вибором потерпілого вимог про відшкодування шкоди безпосередньо до винної особи, якщо за законом межі відповідальності останньої та особи, яка за неї відповідає, однакові". У цій же Постанові визначався суб'єкт відповідальності, якщо, наприклад, автомобілем протиправно заволоділа інша особа.

Постанови Пленуму Верховного Суду були обов'язковими до застосування, часто у мотивувальній частині рішення суд керувався лише відповідною постановою Пленуму Верховного Суду. Рішення суду, в якому не було враховано постанови Пленуму Верховного Суду, зазвичай скасовувалося.

Добре це було чи погано? Однозначно на це запитання відповіді важко. Адже своїми постановами Пленум Верховного Суду заповняв прогалини, визначав критерії розуміння окремих оцінюваних понять, згладжував іноді гостроту несправедливих норм закону. Основний негатив полягав, мабуть, лише у постійних спробах замовчування цього боку діяльності найвищої судової інстанції.

Можливість вільного висловлювання своїх думок дала підставу для висновку: судовий прецедент в Україні існує віддавна. Форми його прояву відмінні, ніж, скажімо, у Великобританії, адже при вирішенні відповідного спору суд не застосовує рішення вищої судової інстанції, винесене в аналогічній справі.

Але суд використовує "обґрунтовальну" його частину, тобто його дух, підходячи до вирішення "своїх" справ на тих теоретично-правових засадах, котрі були сформульовані вищою судовою інстанцією.

Утвердження такої форми судового прецеденту здійснювалося різними засобами, зокрема опублікуванням правових позицій Верховного Суду України з окремих видів судових спорів, призначенням «зональних», тобто тих суддів Верховного Суду України, які мають здійснювати специфічний патронат над судами області.

Є всі підстави для висновку про прецедент рішень Конституційного Суду України, з тією відмінністю, що суди, вирішуючи спір, дотичний до питання, визначеного у рішенні Конституційного Суду України, у своїх рішеннях посилаються на рішення Конституційного Суду України.

Прецедентним правом стають рішення Європейського Суду навіть у справі, яка не пов'язана з Україною. Якщо аналогічна за суттю справа розглядатиметься судом України, він не може відмежуватися від обґрунтувань, що містяться у рішенні Європейського Суду. Якщо суд знехтує ними, доля цього рішення визначена наперед: воно неодмінно буде скасоване.

Наук. кер.- Яцина О.М., ст. викладач кафедри права

РЕАЛЬНЕ ЖИТТЯ АКТИВІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Мельник В., студент гр. Ю-74

Життя закону, іншого нормативного правового акта загальної дії, як і життя людини, може бути довгим і коротким, щасливим і драматичним. Як і людина, закон може бути паралізований різними внутрішніми "хворобами", а також зовнішніми об'єктивними та суб'єктивними чинниками.

Абсолютна більшість норм Цивільного кодексу УРСР застосовувалася повною мірою. Однак деякі з них нехтувалися учасниками цивільних відносин, Міністерством юстиції, іншими органами державної влади, судом.

Так, попри норму статті 67 ЦК 1963 р., за якою строк дії довіреності не міг перевищувати трьох років, тривалий час нотаріуси посвідчували довіреності лише до шести місяців, оскільки саме такі настанови одержували від Міністерства юстиції України.

Підкоряючись міністерським вказівкам, чимало нотаріусів відмовляли у посвідченні договорів, які не були визначені у Цивільному кодексі, що певною мірою паралізувало демократизм частини 1 статті 4 ЦК УРСР щодо можливості визнання за такими договорами юридичної сили.

Закон України "Про приватизацію державного житлового фонду" наштовхнувся на спротив окремих посадових осіб органів виконавчої влади, які тривалий час вважали, що моментом приватизації квартири є видача відповідного документа, і умисно зволікали з вчиненням відповідних дій. Дія багатьох правових норм блокувалася неправильним їх застосуванням судами, на що неодноразово звертав увагу Пленум Верховного Суду України.

Майстерно обходилися учасниками цивільних відносин ті норми, які не узгоджувалися з практикою життя яку ці норми так і не змогли змінити. Так, за статтею 170 ЦК 1969 р., не допускалася виплати процентів по грошових операціях між громадянами. Умова договору позики про виплату процентів вважалася недійсною, Для паралізації дії цієї заборони сума позики часто відображалася у договорі уже з врахуванням процентів.

Фактично нечинною була норма статті 286 ЦК 1963 р., за якою квартирна плата, яка справлялася з наймача у будинку, що був в особистій власності, могла бути лише на 20 % вищою за державні ставки, причому оплаті підлягало не все житло, а лише кімнати. Тобто, за 1 кв. м жилої

площі не дозволялося справляти плату понад 18 коп. На той час за ті гроші можна було придбати хіба що 100 грамів дешевої ковбаси.

Хоча укладення договору найму житла з такою мізерною платою було з різних точок зору явно не вигідним, суди при вирішенні спору з приводу несплати квартирної плати, закриваючи очі на реальне життя, присуджували суму, яка відповідає закону.

Нечинними виявилися і окремі норми Закону України "Про власність", зокрема стаття 38 "Власність членів трудового колективу державного підприємства".

У всіх цих випадках через колізію закону і об'єктивних умов життя закон повністю або у певній частині не розпочинав реально своєї дії або згодом повністю чи частково втрачав регулюючу силу, хоча формально залишався не скасованим.

"Cessante ratione Juris, casat lex ipsa" - припиняється корисність закону, припиняється сам закон. Однак цю тезу, як застерігав професор Олександр Отоновський, слід застосовувати дуже обережно.

Отже, формально не скасоване правило поведінки може фактично бути мертвим, недіючим взагалі або лише стосовно певних ситуацій. Важко пробивають собі дорогу окремі новели Цивільного кодексу України через свідоме нехтування ними. Так, нотаріуси продовжують посвідчувати довіреності на управління автомобілем, хоча ці відносини впливають із договору оренди або позички.

Окремі засоби масової інформації не зважають на цілу низку заборон, які покликані забезпечити фізичній особі можливість здійснення своїх особистих немайнових прав, трактуючи ці заборони як такі, що обмежують право на інформацію.

Нехтується нова термінологія, яка міститься у Цивільному кодексі. Все це - результат звиклого правового нігілізму, поверхового ознайомлення з Кодексом, небажання чи психологічної неготовності побороти утрамбовані часом штампи та стереотипи. Виправити ситуацію зможе лише час.

Ускладняють життя багатьох норм Цивільного кодексу конкуруючі норми Господарського кодексу.

Є у Цивільному кодексі і норми, які появилися у ньому випадково або без достатнього наукового моніторингу, а тому перспектива їх дії не є райдужною. Мова йде, зокрема, про деякі норми Глави 7 "Загальні положення про юридичну особу".

Наук. кер.- Яцина О.М., ст. викладач кафедри права

РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН КАНОНІЧНИМ ПРАВОМ

Сабадаш О., студентка гр. Ю-65

Канонічне право, як підкреслював академік С. Дністрянський, не є новим витвором. При вирішенні приватноправових справ церква живилася римським правом, змінивши його настільки, наскільки цього ждали дух християнської етики і окремі правові відносини католицького духовенства.

Робота над кодифікацією канонічного права Східних Церков була розпочата у 1929 р. і закінчилася у 1990 році. Кодекс канонів Східних Церков було проголошено Папою Іоаном Павлом II 18 жовтня 1990 року. Кодекс поширює свою дію на вірних, на різні церковні інституції, які є суб'єктами канонічного права.

У Кодексі канонів Східних Церков є чимало норм, які засвідчують підставність внесення канонічного права до системи соціальних регуляторів цивільних відносин.

У Титулі XIX "*Особи і юридичні акти*" міститься Глава "Особи", у якій дається характеристика фізичної та юридичної особи.

Згідно з канонам 909, повнолітнім є той, кому виповнилося вісімнадцять років. Неповнолітній до закінчення сьомого року життя називається дитиною і не відповідає за свої вчинки. Після закінчення сьомого року життя припускається, що він користується розумом. При виконанні своїх прав неповнолітній підлягає владі батьків або опікуна.

За канонам 920, юридичними особами є сукупність осіб чи сукупність речей. Юридичними особами визнано Церкви свого права, провінції, єпархії, екзархів та інші інститути. Юридичною особою може бути визнана спільність щонайменше трьох осіб. Кожна юридична особа засновується на підставі спеціального дозволу компетентної церковної влади.

Багато цікавих, співзвучних зі світським правом норм є у Главі "Юридичні акти". Для забезпечення *правосильності* юридичного акта у каноні 931 міститься вимога, згідно з якою він має бути здійснений особою, здатною до цього, і в ньому мають бути наявні усі його конститутивні елементи, а також виконані формальності і вимоги, встановлені правом для правосильності акта. Припускається правосильність юридичного акта, якщо дотримана вимога щодо його зовнішніх елементів, тобто форми.

Згідно із канонам 932, юридичний акт, здійснений під впливом зовнішнього насильства, якому особа ніяк не могла протистояти, вважається недійсним.

Кодекс встановлює особливу процедуру відчуження церковного майна: наявність згоди представника Церковної влади.

Науковий інтерес має Титул ХХХ "Давність і обчислення строків". У каноні 1540 давністю визнано спосіб набуття або втрати суб'єктивного права, а також звільнення себе від обов'язків.

За канонам 1542, не підлягають давності права та обов'язки, які безпосередньо стосуються духовного життя вірних, що може служити додатковим аргументом на підтвердження правильності позиції, закріпленої у статті 268 ЦК щодо непоширення давності на вимоги, які впливають із порушення особистого немайнового права фізичної особи. Визначаючи правила обчислення строків, канон 1546 зазначає, що день, від якого починається обчислення, не враховується в термін.

Кодекс канонів Східних Церков містить і цілу низку норм, які мають загальнотеоретичне значення. Йдеться про Титул ХХІХ "Закон, звичай і адміністративні акти". "Закони стосуються майбутнього, а не минулого, хіба що в них виразно застерігається про минулі речі" (канон 1494). Тобто, мова йде про загальну неможливість зворотної дії закону.

Про заповнення прогалини в канонічному праві йдеться у каноні 1501. У каноні подається спосіб застосування цивільного права (Цивільного кодексу). Норми цивільного права, до якого відсилає церковне право, мають застосовуватися, якщо вони не суперечать Божому праву і якщо в канонічному праві немає іншого застереження. Тобто, це означає, що, вирішуючи спір, зокрема майновий, Церковний суд має право керуватися нормами цивільного законодавства.

Окрема Глава цього Титулу присвячена звичаю: жоден звичай не може ніяким чином змінити Боже право. Силу права може мати тільки такий звичай, який є розумним і впровадженим спільнотою через *тривалу* і *мирну практику*. Компетентному церковному законодавцеві надано право затверджувати звичай, який, збігаючись з канонічним правом, діяв безперервно протягом тридцяти років.

Сфера застосування канонічного права в сучасних умовах є обмеженою. Для того, щоби церковний суд розглядав спір між двома вірними, потрібна їхня згода. Примусове виконання рішення церковного суду за допомогою державних інструментів забезпечено бути не може. Наукова система православного канонічного права була запропонована сербським православним єпископом Нікодимом Мілашем (1845-1915 рр.) - Православне Церковне Право, 1897 р. Однак канони православного права не зібрані в одній книзі, які б підлягали застосуванню усіма Православними Церквами.

Наук. кер.- Яцина О.М., ст. викладач кафедри права

ЩО ЯВЛЯЄ СОБОЮ ПАРЛАМЕНТ ЯК ЗАКОНОДАВЧИЙ ОРГАН У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ?

Ричкаль С., студент гр. Юм - 73

Слово "парламент" має латинський корінь "parlare" — "говорити", "розмовляти". Батьківщиною найдавнішого парламенту вважають Ісландію. Історія парламентів і парламентаризму налічує кілька століть і включає кілька етапів. Перший етап — початковий (XIV—XIX ст.): становлення інституту парламентаризму. Другий етап — кінець XVIII — початок XX ст. — "золотий час парламентаризму". Третій період — початок XX ст. — так звана криза парламентаризму. Четвертий етап — (70—90-ті роки XX ст.) відродження ролі парламентів.

Говорячи про структуру парламенту насамперед слід зазначити, що виділяють: однопалатний або двопалатний парламент. Однопалатні називаються монокамеральними, двопалатні — бікамеральними. З 58 палат, що існують у світі, 43 називалися "сенатами" (або аналогічним словом місцевою офіційною мовою). Інші найменування — федеральна рада (Австрія, Ефіопія, Німеччина), Рада Федерації (Росія), Рада штатів (Індія, Швейцарія) та ін.

Парламентські комісії або комітети — це спеціальні органи, утворені з депутатів, головною метою яких є підготовча робота зі створення й оцінки законопроектів, а також для контролю за виконанням законів або для контролю за діяльністю виконавчої влади. Парламентські комісії в абсолютній більшості складаються тільки з депутатів. Парламентські комісії відіграють важливу роль: рішення, прийняті цими комісіями, дуже часто визначають ті, які будуть прийняті на сесії. Комісії парламенту є тимчасові й постійні, спеціалізовані й універсальні. Говорячи про порядок роботи або про порядок діяльності закордонних парламентів, ми підкреслюємо, що парламенти здійснюють свої повноваження на сесіях. Є різні визначення сесії. Часто її визначають як проміжок часу, протягом якого проходять пленарні засідання палат і їхніх комісій. Іноді визначення сесії простіше, і під сесіями розуміють загальні збори депутатів, на яких вирішуються всі найважливіші питання. Це такі загальні збори, під час яких реалізується компетенція цього органу. Сесії зарубіжних парламентів скликаються в різних країнах один, два, три, іноді до чотирьох разів на рік.

Законодавча ініціатива — це дуже конкретна і важлива, для майбутнього законопроекту стадія. Адже майбутній закон повинен бути бездоганно оформленим, так би мовити "одягнений" в юридичну форму. У багатьох країнах 90 % і більше законопроектів вносяться урядом. Це практично всі країни Західної Європи. Друга стадія законодавчого процесу — це обговорення законопроекту. Як правило, ця стадія поділяється на підстадії, що традиційно називаються читаннями. Суть читань зводиться до

того, що депутати вислуховують повідомлення представника автора проекту й висновок комісії та висловлюють свою позицію щодо них. У будь-якому разі висновок парламентських комітетів і комісій із законопроекту обов'язковий. Це невід'ємний елемент законодавчого процесу. Як правило, третє читання — найдетальніше. Під час третього читання можуть застосовуватися різні методи. Наприклад, у парламенті Великобританії спікер може застосовувати прийом, що називається "кенгуру". Суть цього методу в тому, що якісь виправлення обговорюються, а деякі він вирішує пропустити, тобто ніби "перестрибнути" їх, подібно до кенгуру. В американському сенаті використовується такий спосіб затягування часу, який називається "флібустьєрством" — коли сенатори (час виступу конгресмена не обмежується, а строк обговорення законопроекту є обмеженим) виступають дуже довго, намагаючись затягти час і зірвати третє читання, а тим самим не допустити прийняття законопроекту.

У деяких зарубіжних країнах існують незвичайні методи прийняття рішень, що пов'язано з глибоко закоріненними традиціями, так в Англії, наприклад, депутати виходять із залу й у коридорі проходять через спеціальні хвіртки. Ці хвіртки нагадують дверцята в салунах, які розташовані на рівні пояса. Проходячи через такі дверцята, депутат називає свої прізвище й округ. Спеціальні клерки реєструють депутатів. Таке голосування називають "голосуванням ногами". Є стародавні способи голосування. Це голосування голосом (на слух). У такому випадку спікер запитує, хто "за" і хто "проти", і за гучністю хору вирішує, кого більше (такий спосіб називається акламацією). Нині такий спосіб практично не використовується.

Є також поіменне голосування, коли спікер по черзі запитує думку кожного депутата. Депутат стає, називає своє ім'я й говорить, чи "за" він або "проти". Таке голосування проводиться з дуже важливих питань, зазвичай збираються кореспонденти, глядачі, усі бачать, хто за що голосує. Такий тип голосування здебільшого призначається на вимогу більшості депутатів. У Швеції й Фінляндії, наприклад, якщо і "за", і "проти" була подана однакова кількість голосів, то питання вирішується шляхом кидання жереба.

Досить часто застосовується голосування бюлетенями — таємне голосування шляхом опускання спеціальних бюлетенів. Наприклад, у ФРН при голосуванні про вотум недовіри або довіри уряду на столі президії ставиться спеціальний ящик для голосування й депутати опускають бюлетені. Також використовується спосіб "баранячого ходу" (коли депутати виходять із залу засідання через різні двері). "Баранячий хід" називається також поділом, тобто депутати діляться на групи й виходять через різні виходи із залу.

Наук. кер. - Горєва Є.Ю., викладач кафедри права

ОМБУДСМЕН З ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

Клюшник А., студентка гр. Ю-84

Слово “омбудсмен” запозичено із шведської мови й рівнозначне поняттю “правозахисник”. На омбудсмена покладений парламентський контроль за дотриманням конституційних прав людини й основоположних свобод. Він має право одержувати будь-яку інформацію, у тому числі й секретну, ознайомлюватись з будь-якими документами, без перешкод відвідувати будь-які органи влади та місцевого самоврядування, підприємства та організації, бути присутніми на засіданнях органів влади, судів усіх інстанцій (в тому числі й Конституційного Суду), запрошувати посадових та службових осіб для одержання пояснень, вимагати від них сприяння проведенню перевірок діяльності підконтрольних і підлеглих їм установ, підприємств та організацій, звертатися до суду із заявою про захист прав і свобод людини, перевіряти стан дотримання прав і свобод людини державними органами, у тому числі органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність.

Усі структури, до яких звертається Омбудсмен, повинні співпрацювати з ним і надавати йому необхідну допомогу забезпечуючи доступ до матеріалів та документів, надавати інформацію, давати пояснення щодо фактичної та правової підстави своїх дій та рішень. Втручання органів державної влади та місцевого самоврядування в діяльність Омбудсмена – заборонено, він не зобов'язаний давати пояснення по суті справ, що завершені, або знаходяться в його провадженні. Однак, закон не передбачає ніякої відповідальності за порушення повноважень Омбудсмена чи за невиконання його подання.

Інститут Омбудсмена, або уповноваженого з прав дітей – це нова структура, що розвивається.

На міжнародному рівні Комітет ООН з прав дитини закликає держави запровадити такі правоохоронні органи. Інститут омбудсмена вважається необхідною частиною процесу моніторингу по впровадженню прав дитини. Комітет з захисту прав дитини вважає, що без незалежного правозахисного органу, права дитини мають мало шансів стати пріоритетом і бути захищеними.

Нелегко оцінити значення інституту омбудсмена. Багато з них створені нещодавно і ще не встигли досягти значних результатів.

Лише декілька отримали незалежну оцінку, серед них Омбудсмен Норвегії. Але процес змін у будь-якому суспільстві складний і рідко є наслідком діяльності окремого незалежного органу. Більше того, в період економічного спаду, що притаманний більшості країн, які запровадили інститут омбудсмена у справах дітей, найбільша увага цього органу спрямована на збереження існуючих досягнень у сфері захисту прав дітей, які важко переоцінити.

Необхідність існування спеціалізованого омбудсмена зумовлюється щонайменше трьома причинами: по-перше – діти в силу особливостей психічного та фізичного розвитку вимагають особливого підходу; по-друге – в силу відсутності життєвого досвіду і в певній мірі залежного становища, вони не завжди самостійно можуть захистити свої права та законні інтереси; по-третє – благополуччя та нормальний розвиток дітей визначають майбутнє будь-якої країни.

Омбудсмен у справах дітей повинен відігравати важливу роль не лише в процесі ефективної реалізації прав, зазначених у нормативно-правових документах, але й у просуванні підвищення рівня поваги до фундаментальних прав дітей.

Дитячий омбудсмен покликаний домагатися не тільки дотримання законодавчо закріплених прав дітей, але й розширення та більш повного дотримання батьками своїх обов'язків перед дітьми. Таким чином, через уповноважених діти зможуть самостійно брати участь у процесі прийняття рішень із захисту своїх прав.

З огляду на те, що права дитини є однією з найвищих цінностей у суспільстві, діяльність омбудсменів з прав дитини є актуальною, оскільки останні спроможні підвищувати усвідомлення важливості дитини в суспільстві.

Актуальність проблеми створення дитячого правозахисника обумовила й притягла увагу політиків та науковців, зокрема міністра України у справах сім'ї, молоді та спорту, омбудсмена з захисту прав людини Ніни Карпачової, народного депутата О. Фельдмана та інших представників органів державної влади.

Наук. кер.- Міщенко О.М., викладач кафедри права

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ СПАДКУ, СПАДКОВИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Горбатенко Д., студент групи Юм-71

Нині в системі органів, які здійснюють правоохоронну діяльність, важливе місце належить саме нотаріатові. Його роль, значення, авторитет невпинно зростають із розвитком нашої державності. Дії які вчиняють нотаріальні органи, забезпечують захист і охорону важливих прав та інтересів громадян.

Об'єктом дослідження є спадщина (майнові права та обов'язки що виникають при спадкуванні майна). Сфера регулювання цього питання торкається також прав та обов'язків що виникають при передачі спадку у власність спадкоємцю. Суб'єктом виступають учасники правовідносин (фізичні, юридичні особи, держава). Розмежування прав та обов'язків суб'єктів цих відносин постає однією з головних тем для дискусії і спорів, щодо поліпшення системи нотаріального спадкування, врегулювання проблем захисту спадкових інтересів сторін.

Норми, що регламентують умови та порядок спадкування, питання щодо охорони спадку містяться в Цивільному кодексі України (далі – ЦК), а саме статті 1216-1308. Стаття 1283 ЦК зазначає, що охорона спадкового майна здійснюється в інтересах спадкоємців, відказоодержувачів та кредиторів спадкодавця з метою збереження його до прийняття спадщини спадкоємцями. Нотаріус за місцем відкриття спадщини, а в населених пунктах, де немає нотаріуса, відповідні органи місцевого самоврядування з власної ініціативи або за заявою спадкоємців вживають заходів щодо охорони спадкового майна.

Охорона спадкового майна триває до закінчення строку, встановленого для прийняття спадщини.

Витрати на охорону спадкового майна відшкодовуються спадкоємцями відповідно до їхньої частки у спадщині.

Окремі норми спадкового права ми знаходимо і в інших розділах ЦК України, а також у нормативних актах, які регулюють діяльність державних нотаріальних контор.

Правові відносини щодо спадкування майна мають міжгалузевий характер і зумовлюють необхідність їх регулювання не лише за допомогою цивільно-правових, а й конституційних норм.

За час існування нотаріату в Україні основні принципи відносин між нотаріусами і державою, між нотаріусами та іншими правоохоронними органами, між нотаріусами та особами, які звертаються до них, не тільки визначились, а й знайшли закріплення в Закон України «Про нотаріат» а також інших нормативно-правових актів.

Але нормативна база потребує подальшого удосконалення для розширення меж свого регулювання. Так наприклад можна запозичити досвід інших країн і практикувати у себе нові положення, зробити синтез основних законів нотаріату зарубіжних країн. Мова не йдеться про Європейську інтеграцію, а про запозичення нових корисних принципів і положень які б більш чітко врегульовували деякі питання, наприклад принципи охорони спадку колом сім'ї. Позитивним є внесення змін і доповнень в Закон «Про нотаріат». Порівнюючи із новою версією закону можна відмітити основні нововведення. Наприклад нова редакція закону розширює поняття «нотаріальна таємниця» і встановлює, що до цієї категорії відноситься будь-яка і інформація, яка стала відома нотаріусу у процесі нотаріальної діяльності (Закон встановлює, що нотаріус не може давати свідчення у суді, якщо йдеться про дотримання нотаріальної таємниці). Також новою редакцією Закону позбавлені права посвідчувати довіреності, засвідчувати вірність підписів на документах, копій документів посадової особи органів місцевого самоврядування, посилено вимоги до кваліфікації осіб, що здійснюють нотаріальну діяльність, знято обмеження граничної чисельності приватних нотаріусів у нотаріальних округах.

Разом з тим, залишається такою, що не набула чинності, норма закону щодо зрівняння у повноваженнях державних і приватних нотаріусів, зокрема щодо оформлення спадкових прав. Ця норма набирає сили з 1 червня 2009 року. Ще ціла низка нововведень викладена в змісті Закону «Про нотаріат». Такі норми на меті мають більш чітке врегулювання питань, що стосуються організації нотаріальної діяльності, підвищення рівня кваліфікації працівників нотаріату, покращення доступу громадян до нотаріальних послуг та їх якості.

Наук. кер.- Гончарова А.В., асистент кафедри права

ВИЗНАЧЕННЯ ЧЕРГОВОСТІ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ

Сабадаш Ю., студентка гр. Юм-81

Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) передбачає п'ять черг спадкоємців, які у визначеному законодавством порядку закликаються до спадкування по чергово.

Право на спадкування кожною наступною чергою спадкоємців за законом настає при відсутності спадкоємців попередньої черги або при неприйнятті ними спадщини або відмови від її прийняття, а також у разі, коли всі спадкоємці першої черги усунені від права спадкування (ст. 1224 ЦК), крім випадків, встановлених ст. 1259 ЦК.

Положення про черговість спадкування спадкоємцями за законом базується на презумпції, що в разі висловлення своєї волі спадкодавець залишив би спадкове майно найближчим особам, які законом визначені в певні черги, залежно від таких критеріїв:

- близькість родинних зв'язків за походженням;
- шлюбні відносини;
- усиновлення;
- надання утримання спадкодавцю;
- перебування на утриманні спадкодавця;
- спільне проживання.

Тому залежно від зазначених критеріїв законом встановлено відповідні черги спадкоємців і на цій підставі передбачається, якщо спадкодавець має інші наміри щодо передачі належного йому майна, то він вправі написати заповіт і назвати інших осіб.

Перехід права на спадкування від однієї черги спадкоємців до іншої зумовлений у цій нормі такими обставинами: відсутністю спадкоємців попередньої черги, усуненням їх від права на спадкування, неприйняттям ними спадщини або відмовою від її прийняття.

Виняток, зазначений у ч. 2 ст. 1258 ЦК, говорить про те, що допускається зміна черговості спадкування щодо допущення до спадкування окремих спадкоємців, які належать до наступних черг спадкоємців. Але загальне правило про перехід права на спадкування до наступних (нижчих) черг спадкоємців залишається в силі.

Так, ст. 1259 ЦК передбачає новелу, за якою черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально-посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини. Даною нормою не встановлено обмежень, тому за згодою всіх спадкоємців за законом, а в необхідних випадках і їхніх законних представників (опікунів, піклувальників), право на спадкування може бути надане одному чи декільком спадкоємцям, які належать до наступних черг спадкоємців. Законом не встановлено причин, за яких може надаватися така

згода спадкоємцями, але вважається, що випадок, передбачений ч. 2 ст. 1259 ЦК, є однією з таких причин.

При загальному демократичному ставленні законотворців до прав спадкоємців все ж таки, на наш погляд, ця норма потребує уточнення щодо конкретизації поняття “заінтересовані спадкоємці”, оскільки всіх спадкоємців можна вважати особами заінтересованими, незалежно від їх належності до певної черги. Тому в ст. 1259 ЦК пропонується визнати заінтересованими лише тих спадкоємців, які закликаються до спадкування і яких вважають доцільним залучити до процесу спадкування. При цьому треба враховувати, що згадану норму введено в главу 86 ЦК України “Спадкування за законом”, а тому осіб, які мають право на обов’язкову частку при спадкуванні за законом не існує. Дійсним же відповідний правочин може вважатися щодо трьох випадків:

- 1) коли виявили бажання на укладення і посвідчення цього договору всі спадкоємці, які закликаються до спадкування;
- 2) коли в договорі зазначається про спадкування запрошеними спадкоємцями лише того майна, на яке мають право спадкоємці, що запрошують до спадкування інших осіб;
- 3) при відсутності будь-яких спірних взаємовідносин між спадкоємцями щодо конкретного успадкованого майна або розподілу часток майна

Ст. 1261 – 1265 ЦК України встановлює такі черги спадкоємців за законом. У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки.

У другу чергу право на спадкування за законом мають рідні брати та сестри спадкодавця, його баба та дід як з боку батька, так і з боку матері.

У третю чергу право на спадкування за законом мають рідні дядько та тітка спадкодавця.

У четверту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім’єю не менш як п’ять років до часу відкриття спадщини.

У п’яту чергу право на спадкування за законом мають інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно, причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення. У п’яту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім’ї.

Наук. кер.- Гончарова А.В., асистент кафедри права

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Пшик Т., студентка гр. Юм-61

Актуальність проблеми міжбюджетних відносин полягає в наявності проблеми формування і розвитку міжбюджетних відносин, які почали розвиватися після набуття Україною суверенітету. Міжбюджетні відносини сьогодні набули надзвичайної актуальності для органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Досягнення фінансової стабілізації в Україні залежить від забезпечення реальної фінансової самостійності, розширення прав органів місцевого самоврядування.

Забезпечення стабільності бюджетної системи України залежить від багатьох чинників, одним із яких є характер міжбюджетних відносин, вдосконалення правового регулювання яких забезпечить їх стабільність та об'єктивність, а також надасть можливість привести їх до Європейських стандартів. Але нині існують проблеми у сфері правового регулювання міжбюджетних відносин, які потребують наукового і законодавчого вирішення.

З метою усунення вказаних проблем необхідно: реформувати механізми міжбюджетних відносин відповідно до вимог часу і напрацьованої практики, відкоригувати формульний підхід надання трансфертів – критерії надання трансфертів повинні бути чітко визначеними; прискорити розробку та прийняття соціальних стандартів надання суспільних благ та соціальних послуг; фінансування видатків соціальної сфери за рахунок трансфертів має на меті знаходження такого розміру міжбюджетних трансфертів, який був би прийнятним для забезпечення економічної самостійності регіонів; ініціювати внесення змін до Бюджетного кодексу із зазначених питань.

Упродовж останніх років процес формування місцевих бюджетів висвітлив низку проблем, які вже набули системного характеру. Серед них такі:

1) недостатність розрахункових обсягів фінансових ресурсів на виконання органами місцевого самоврядування делегованих державою повноважень (щорічне збільшення місцевими радами обсягу видатків на виконання делегованих повноважень (2005, 2006 рік - більш ніж: на 3,3 млрд. грн., 2007 рік - майже на 4 млрд. грн.)). Постійне відволікання власних доходів призвело до вкрай незадовільного стану фінансування житлово-комунального господарства, благоустрою, ремонту комунальних доріг, інших

2) недостатній обсяг доходної частини місцевих бюджетів (в останні роки простежується чітка тенденція до зменшення частки доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у ВВП, з 8,6% у 2001 році до 8,2% у 2007 році). Фактично лише один податок з доходів фізичних осіб є надійним і стабільним джерелом доходів місцевих бюджетів.

3) низький рівень фінансової самостійності та залежність від центру (доходи місцевих бюджетів наполовину складаються із трансфертів з державного бюджету) в бюджеті на 2007 рік - 51,5%, на 2008 рік - 47,3%. Це є відображенням тенденції до концентрації фінансових ресурсів на центральному рівні.

Наслідками законодавчої невизначеності у питаннях розподілу владних повноважень є: низька відповідальність за надання послуг на місцевому рівні; відсутність зацікавленості місцевих органів влади в ефективному та раціональному використанні бюджетних коштів; продовження практики перекладання недофінансованих зобов'язань на місцевий рівень.

Головними причинами, що обмежують можливості місцевої влади і накладають додаткові зобов'язання, є:

- велика питома вага видатків на делеговані повноваження у структурі місцевих бюджетів;

- всебічна регламентація видатків місцевих бюджетів та відсутність повноважень у

- місцевих органів щодо «оптимізації» мережі бюджетних установ;

- зосередження багатьох бюджетних програм, виконання яких має забезпечуватись на місцях, у головних розпорядників коштів державного бюджету, тобто на центральному рівні.

У цих умовах доречними будують такі напрями зміцнення доходної частини місцевих бюджетів:

- збільшення питомої ваги власних доходів місцевих бюджетів шляхом запровадження податку на нерухоме майно;

- розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо встановлення ставок та переліку видів місцевих податків і зборів, вилучення недієвих та запровадження нових;

- перегляд ставок місцевих податків і зборів застарілий;

- унормування можливості сплати податку з доходів фізичних осіб за принципом місця проживання платника;

- застосування реальних стимулів до нарощування на місцевому рівні загальнодержавних та місцевих доходів.

Таким чином, загальний висновок нашого дослідження такий: проблему міжбюджетних відносин слід розглядати з точки зору окремого фінансового механізму, що має власні принципи, методи, правові нормативні акти, що регулюють його діяльність. Це забезпечить систематизоване бачення внутрішніх проблем бюджетної системи, що виникатимуть при її побудові, і надасть необхідні рекомендації щодо їх вирішення.

Наук. кер. - Янішевська К.Д., асистент кафедри права

ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Савінова О., студентка гр. Ю-65

Наслідки контролю, перевірки або аналізу, за результатами яких виявлено факти неналежного виконання договірних зобов'язань і за якими необхідно стягнути штрафні санкції або відшкодувати збитків, повинні оформлятися актами не менше як у трьох примірниках і підписуватися комісією в складі не менше трьох чоловік. Кожний факт порушення договору або законодавчого чи нормативного акта по взаєморозрахунках повинен бути відображений в акті з посиланням на показники договору, первинні документи бухгалтерського обліку, інструкції та нормативні документи. Однорідні факти доцільно систематизувати в контрольно-аналітичні картки або таблиці. Ці документи підписуються всім складом комісії і додаються до акта. Підготовка і реалізація матеріалів по стягненню штрафних санкцій з винної сторони, а також відшкодування збитків покладаються на юридичну службу. Там, де вона відсутня – на бухгалтерсько-фінансову або економічну службу.

В суб'єктах господарювання слід проводити роботу щодо роз'яснення і пропаганди чинних норм з питань матеріального стимулювання за своєчасне виконання договірних зобов'язань.

З метою надання правової допомоги керівникам та спеціалістам відповідних структурних підрозділів суб'єктів господарювання, які повинні забезпечити виконання договірних зобов'язань, юридичній службі слід проводити організаційну роботу по вивченню названими працівниками законодавства, яке ними застосовується в службовій діяльності.

Юридична служба повинна включати спеціальний розділ свого плану розроблені нею заходи щодо надання правової допомоги працівникам суб'єкта господарювання для більш ефективного використання ними правових засобів у роботі по забезпеченню виконання договірних зобов'язань.

Отже, провідною ланкою при проведенні правового аналізу причин порушень договірних зобов'язань є юридична служба, яка володіє необхідними та спеціальними знаннями в обсязі чинного законодавства і практики його застосування в договірній роботі. Відповідно до чинного законодавства всі виробничо-економічні взаємовідносини суб'єктів господарювання з передачі продукції і надання послуг повинні бути оформлені юридичним документом – договором.

Наук. кер.- Шелест М.В., асистент кафедри права

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ПЕСТИЦИДІВ В УКРАЇНІ

Верис Ю.Ю., студентка гр. Ю-65

Україна є країною, яка має близько 40% світової площі чорнозему, що обумовлює можливість інтенсивного розвитку сільського господарства.

Новітні технології дозволяють значно підвищувати продуктивність сільськогосподарського виробництва, що в значній мірі збільшує антропогенне навантаження на навколишнє природне середовище. Одним з таких видів технологій є хімічні засоби захисту рослин (пестициди (від лат. *pestis* - зараза і лат. *caedo* – вбиваю)).

«Пестициди» — широке поняття, яке охоплює багато хімічних сполук, які пригнічують різні види живих організмів. Найбільш розповсюдженими є інсектициди, які умертвляють комах; гербіциди, які знищують шкідливі рослини; фунгіциди, направлені проти грибкових захворювань, та інші.

Аналіз використання пестицидів на території України відзначає тенденцію до збільшення загальної кількості застосовуваних пестицидів: тільки в 2002р. для боротьби зі шкідниками і хворобами сільгоспкультур використано 681,5 т пестицидів, що на 8,9% більше, ніж у 2001р. (626,1т). Пестицидне навантаження зросло на 19,4% і складає 0,43кг д.в/га.

Існуюча ситуація на ринку використання пестицидів потребує чіткої регламентації та розробки механізму стимулювання екологічно чистих технологій виробництва сільськогосподарської продукції.

Негативні наслідки спричинені пестицидами живій природі, важко піддаються точній оцінці. Головне значення тут мають два фактори: те, що всі синтетичні пестициди - це речовини, які чужі живій природі, як самі так і продукти їх розпаду (метаболіти) і те, що практично всі вони здатні до біоаккумуляції, тобто містяться в живих організмах в більших концентраціях, ніж в середовищі.

До цього часу даним питанням займались такі вчені, як Попов О.В., Кваснін В.А., Дудченко О.М. Валенкевич Л.П., їх розробки становлять більш економічний характер, але не менш важливим є законодавче закріплення даного питання. Як елемент захисту прав людини може стати застосування нових підходів моніторингу використання пестицидів. І у зв'язку з цим нагальним є створення

органу, який здійснюватиме даний моніторинг, визначення його статусу, та джерел фінансування.

На нашу думку, даний орган можна було б створити, як виокремлений підрозділ на базі існуючої державної станції захисту рослин. Що стало б економічно та фінансово вигідним варіантом. Завдяки своїй мобільності цей підрозділ мав змогу контролювати рівень забруднення ґрунту, міграцію шкідливих речовин що містять в собі пестициди та інші чинники, які важливі при використанні певного пестициду

На сьогодні нормування кількості використаних пестицидів на різних видах ґрунтів для вирощування певної продукції недиференційовано, а саме, встановлюється однакова кількість препаратів на різних ґрунтах. Окрім того, не враховуються кліматичні особливості, що в значній мірі впливають на метаболізм пестицидів. В подальшому, це призведе до забруднення не лише ґрунту, а й продукту, який був вирощений на даній території, і, як наслідок, впливатиме на здоров'я людини.

Аналіз існуючої нормативної бази показує, що з дати прийняття нормативних актів, які регулюють питання застосування хімічних засобів захисту рослин пройшло багато часу. Незважаючи на те, що існують укази, розпорядження, інструкції, які вказують на правильність перевезення, зберігання, утилізацію пестицидів, немає правового забезпечення якісного використання цих хімічних речовин. Враховуючи той факт, що з кожним роком кількість компаній, що займаються пошуком, розробкою та впровадженням все новіших та та більш ефективних пестицидів, та на рівень захворюваності громадян, які споживають забруднений продукт, постає питання захищеності громадян України та забезпечення при споживанні продуктів харчування, їх екологічної безпеки. Не менш важливим є те, що контроль за вмістом хімічних речовин в ґрунтах обмежується лише десятьма найменуваннями пестицидів, хоча їх існує в сотні разів більше.

Зважаючи на нагальність створення моніторингового органу постає питання його фінансування, адже для якісної роботи лабораторій необхідне постійне оновлення та вдосконалення обладнання, що неможливо без фінансової підтримки із сторони держави. Тому ми пропонуємо варіанти фінансування моніторингового органу.

Згідно Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» існує два види збору за забруднення навколишнього

природного середовища, а саме: стаття 44 «Збір за забруднення навколишнього природного середовища» та стаття 45 «Збір за погіршення якості природних ресурсів». Перша норма виступає як обов'язковий податковий платіж. Цей вид платежу застосовується при врахуванні негативних наслідків забруднення навколишнього природного середовища. Другий вид платежу - підходить як санкція при кваліфікації правопорушення в сфері нерационального та неефективного використання пестицидів в ході вирощування продуктів, але даний платіж є компенсаційним, за певний рівень забруднення навколишнього природного середовища, який доводиться в судовому порядку, що в значній мірі буде ускладнювати його стягнення.

Як підведення підсумку вище зазначеного, не виникає сумніву в нагальності правової регламентації щодо використання пестицидів, створення та правове закріплення моніторингового органу.

Наук. кер.- Валенкевич Л. П., канд. екон. н.,
доцент кафедри права

СЕКЦІЯ «ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ» ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ ЯК УМОВА ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Сахно П.І., *ст. викладач*

За умов трансформації українського суспільства особливої значущості набувають питання формування людиною нових життєвих стратегій, компетентності, посилення гнучкості та мобільності соціальної поведінки. Чим потужніший життєвий ресурс людини, чим ширші її соціальні можливості, тим легше їй здолати кризові настрої, оволодіти конструктивно-перетворювальною позицією. Однак на тлі суспільних негараздів, нестабільності повсякденних умов життя та труднощів пристосування до них, формування самодостатньої, цільної та зовнішньо і внутрішньо гармонійної особистості є досить складним завданням. Сучасний світ через свою складність, динамічність та суперечливість створює різноманітні проблеми для людини і владно вторгається в її особистісний простір. Соціально-технологічний прогрес спричиняє зростання негативного впливу на особистість інформаційних потоків; збільшення повсякденних фізичних та психологічних навантажень; загострення почуття страху, невпевненості, тривожності, розгубленості та розчарування.

Безперечно паталогічний психоемоційний стан людини відіграє негативну роль майже у всіх сферах життя. У професійній сфері: зниження рівня працездатності, погіршення стосунків з колегами. У побутовій та сімейній сфері: погіршення взаєморозуміння з членами родини, близькими та рідними людьми, порушення статевих відносин. Науково обґрунтованим є той факт, що фізичне, психічне й духовне здоров'я взаємопов'язані між собою.

Враховуючи те, що людське життя є найвищою суспільною цінністю, перед людством постає ряд важливих завдань, серед яких найважливішим є вирішення проблеми збереження здоров'я людини, причому не тільки фізичного, а й психічного.

Державою передбачені певні механізми здійснення права людини на здоров'я, однак, що стосується психічного здоров'я, то воно залишається поза увагою. Слід зазначити, що йдеться не про психічно хворих людей, а про право психічно здорової людини

зберегти своє психічне здоров'я у будь-яких умовах життєдіяльності

Зважаючи на це, сьогодні вітчизняна наука починає успішно інтегруватися у просторі самовдосконалення людини, орієнтуючись на гуманістичні ідеали.

Підходячи до цього питання з позиції системного підходу, правомірно стверджувати, що відновлення здоров'я людини повинно складатися з певного комплексу дій, які будуть позитивно та всебічно впливати на організм людини.

По-перше, треба звернути увагу на те, який ви ведете спосіб життя. Встановіть для себе оптимальний режим дня. Визначте для себе час коли б ви могли харчуватися, працювати й відпочивати. Включіть до своєї життєдіяльності певне фізичне навантаження, що спричиняє посилене виділення ендорфінів у кров. Ендорфіни викликають стан своєрідної ейфорії, відчуття радості, фізичного і психічного комфорту, затамовують почуття голоду, болю, невпевненості у собі, отже, значно покращують психоемоційний фон людини. Рекомендовано застосовувати фізичне навантаження такого об'єму й інтенсивності, від якого б ви не відчували гострого виснаження, а навпаки, щоб це сприяло гарному самопочуттю. До активних занять фізичними вправами можна включати: прогулянки на свіжому повітрі, бажано на території парків й озелених місць, біг підтюпцем, а також використання комплексів ранкової гімнастики та інші доступні й нескладні види та форми фізичної активності.

По-друге, намагайтеся не піддаватися впливу негативних емоцій, а налаштовувати себе на оптимістичний лад. Позитивні емоції сприяють створенню "ланцюгової реакції" доброзичливості, яка позитивно впливає на стосунки з оточуючими вас людьми. Ще стародавні східні філософи говорили "Не дозволяйте ніколи незадоволеності, презирству, жадібності, ревностям та іншим низьким інстинктам торкнутися вашого розуму. Такі емоції створюють негативні струми, отруюють розум і тіло, результатом чого буде хвороба. Дисциплінують ваші емоції, будьте щасливими і не дозволяйте зовнішнім обставинам впливати на вас!" І дійсно поведінка й вчинки людини в значній мірі обумовлені її життєвою філософією, складом думок і особистими якостями. Не випадково винуватцями конфліктних ситуацій частіше за все є егоїстичні,

надмірно честолюбні, зарозумілі, заздрісні, злопам'ятні, мстиві люди. Для попередження конфліктів психологи рекомендують постійно прагнути до подолання негативних якостей свого характеру, виховуючи позитивні, до них належать: повага ю людей, ввічливість, скромність, тактовність, благородність. І взагалі не шкодуйте казати людям просто добрі, позитивні слова, адже це набагато краще та корисніше як для вас так і для оточуючих вас людей.

Якщо ж все-таки ви відчуваєте, що не спроможні подолати негативні емоції у тій чи іншій ситуації, то спробуйте ізолювати себе у безлюдному, спокійному місці, щоб не завдати шкоди оточуючим вас людям і не намагайтеся приховувати свої емоції - звільніть їх через плач, тому, що сльози - це захисна реакція організму і вони виводять із організму токсичні речовини, які утворюються внаслідок стресу. Ще у цих випадках ефективними будуть самонавіювання та методики психофізичної релаксації, котрі зараз набувають все більшої популярності.

Гармонія - це процес взаємного погодженого розвитку. Безумовно в процесі цього розвитку, погодженість зростає. Людина мусить жити в злагоді з навколишньою природою та прислухатися до своєї внутрішньої природи. Внутрішня гармонія в самій людині є суттєвою запорукою гармонії зовнішньої.

Розвиток внутрішньої гармонії це одне з найважливіших завдань тому, що лише в стані спокою нормально протікають усі психічні процеси, а коли здорова психіка фізіологічний стан організму зазвичай теж у нормі.

ПРОБЛЕМА СПІЛКУВАННЯ В РОБОТІ ПЕДАГОГА

Н.В.Брага, *магістрант,
Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка*

За останній час в педагогічній психології проблема ефективності педагогічного спілкування придбала велике значення. Організація продуктивного спілкування входить до числа найбільш складних завдань, які постають перед педагогом в процесі між особистісного контакту. Ці труднощі можуть призвести до збоїв в досягненні взаєморозуміння, і, отже, спілкування стає поверхневим, незадоволеним учасників комунікації, а часом, і конфліктним.

У школі існують дві головні фігури – вчитель і учень. Їх спілкування на уроці, у позакласній роботі, на дозвіллі стають встають важливою умовою ефективності навчально-виховного процесу, засобом формування особистості у школяра. Педагогічна діяльність будується у відповідності з психологічними законами спілкування.

Для здійснення ефективної педагогічної діяльності необхідно наявність комунікативного компонента, що вимагає від педагога розвитку комунікативних здібностей. Високий рівень розвитку комунікативних умінь педагог може виробити тільки при наявності певних комунікативних здібностей. В.А.Кан-Калік вважає необхідними для педагога наступні комунікативні вміння: 1. вміння спілкуватися на людях; 2. вміння через вірно створену систему спілкування організовувати спільну з учнем творчу діяльність; 3. вміння цілеспрямовано організовувати спілкування і керувати ним.

Педагог – одна з чисельних професій, спілкування якого є основним інструментом його роботи. Майстерність педагога тісно пов'язане з вмінням використовувати цей інструмент за призначенням. Для того щоб стати майстром, потрібно чимало часу. Велику значимість має розвиток здатності педагога вміти аналізувати свою позицію як учасника спілкування, то, в якій мірі він орієнтований на учнів. Педагогічне спілкування як процес характеризується наступними функціями: пізнання особистості, обмін інформацією, організація діяльності, обмін ролями, співпереживання, самоствердження. Знання цих функцій допоможе педагогу організувати спілкування з учнями як на уроці, так і поза ним.

На жаль, вчителі не завжди усвідомлюють свою провідну роль в організації контактів. При появі труднощів у спілкуванні близько 25% з них вважають, що ускладнення „виходять від учнів”, є наслідком їх невихованості. Доводиться жалкувати, що наставник не усвідомлює свого „вкладу”, причому часто значного, у створенні конфліктної ситуації.

Створення сприятливого психологічного клімату є одним з критеріїв продуктивного педагогічного спілкування. Педагогу важливо вміти формувати між особистісні стосунки в навчальному класі, так як, ефективна взаємодія з учнями впливає на правильну організацію зворотного зв'язку. Одна з вимог професійної ролі педагога – постійно знаходитися в позиції подаючого зворотній зв'язок своїм учням. У зв'язку з цим виникають наступні питання: чи слідує педагогічно-оптимальним шляхом? Чи відомо педагогам думки учнів про своїх наставників? Чи схильні педагогіки знати ці думки?

Оскільки спілкування протикає безпосередньо віч-на-віч, воно набуває особистісний вимір. Учні не байдужі індивідуальні особливості педагога. У них складається групова та індивідуальна шкала оцінок кожного викладача. Невідповідність особистісних якостей педагога вимогам учнів негативно позначається на його взаємодії з учнями.

Наприклад, учні „побоюються”, що, висловивши своє негативне ставлення до викладача, вони можуть отримати занижену оцінку своїм знанням. У результаті відбувається деформація зворотного зв'язку, і викладач виявляється як би замкненим в світі власних ілюзій щодо самого себе. Ці ілюзії, безсумнівно, заважають знаходження спільної мови у спілкуванні. Подібні ситуації серед педагогів, на жаль не рідкість.

У випадках, коли одержувачами зворотного зв'язку є учні, ситуації виглядають інакше. За результатами психологічних досліджень на навчально-виховний процес впливає неповний зворотній зв'язок, за рахунок скорочення позитивного зворотного зв'язку. Позитивний зворотній зв'язок, що містить схвалення, служить підсиленням гідності та цінності учня. Однозначно, негативний зворотній зв'язок підкріплює неспроможність учня. Звичайно, спілкування неможливо без негативних оцінок, але не можна і захоплюватися ними, так як це не залишається безслідно.

Будь-яка оцінка, яка дана педагогом учню, впливає на встановлення самого учня. Наприклад, типова ситуація: вчителька охарактеризувала одного учня „розумниця”, і він надалі найчастіше приречений на золоту медаль, а іншого - „тупі цей, хуліганом” і йому доведеться докласти масу зусиль, щоб не опинитися в колонії для неповнолітніх.

Підтримка і позитивні оцінки оточуючих впливають на позитивну „Я-концепцію” Коли про нас думають добре, тоді й ми самі починаємо думати про себе добре. За допомогою самооцінки, яка формується в результаті оцінювання нас іншими, ми дізнаємося, як інші оцінюють нас, і співвідносимо з цим свої дії.

Відносини між учнем і вчителем – фундамент усіх громадських фармацій, створених людьми за довгі роки. На вчителів лежить завдання створити і підтримувати доброзичливість, взаєморозуміння. Не боротьба, а пошук співпраці, співдружності, пронизаних гуманістичними відносинами – основа продуктивного спілкування в школі. Головним у спілкуванні вчителя й учнів повинні бути відносини, які засновані на повазі і вимогливості. Спілкування вчителя з учнями повинно знімати всякого роду негативні емоції, викликати радість досягнення, спрагу діяльності, сприяти соціально-психологічній оптимізації навчально-виховного процесу.

У ситуаціях педагогічного спілкування особливо актуальною є проблема адекватних форм зворотного зв'язку. Основну спрямованість спілкування складає психологічний вплив, успішність якого передбачає вміння педагога у відповідній коректній формі передати повідомлення так, щоб зворотній зв'язок був правильно зрозумілим і прийнятим учнем. Зворотній зв'язок вказує відправнику повідомлення, чи було воно отримано, і якщо так, то як воно було почуте, побачимо, зрозуміле.

Для того, щоб адресат правильно зрозумів зміст повідомлення, йому насамперед необхідно слухати співрозмовника. До перекручування повідомлення призводить неухвага і незацікавленість до розмовника, або коли слухач перебиває його, що порушує процес спілкування.

Американський фахівець в області людських комунікацій Іствуд Атватер запропонував вважати, що слухачеві під час розмови необхідно вирішувати три основні завдання: 1. розуміти текст; 2. спонукати продовження розмови; 3. запам'ятовувати сказане.

Ефективній зворотній зв'язок повинен носити описовий характер, а не передавати повідомлення у формі наказу, що в свою чергу викликає протидію. Необхідно показати співрозмовникові весь „шлях зародження” прохання. Американськими психологами після проведених досліджень була запропонована наступна чотирехступенчата формула: „Я бачу ...” – опис якогось факту, „Я відчуваю ...” – формулювання сприйняття своїх відчуттів, що виникли при цьому, „Я потребую ...” – породжувані цією ситуацією потреби, „І тому я хотів би від тебе ...” – саме прохання. У цьому випадку зростає ймовірність того, що повідомлення буде, принаймні, почуте, і, можливо змусить одержувача замислитися.

Виходячи з вищевикладеного, впливає, що спеціальна психологічна підготовка педагога є важливим напрямком вдосконалення педагогічного спілкування. Вміння спілкуватися передбачає в якості важливого моменту поінформованість про можливі витрати у цій сфері осмислення з одного боку, перешкод, труднощів, характерних для між особистісного спілкування, а з іншого – з'ясування умов та факторів, які сприяють спілкуванню.

Педагогу корисно звернути увагу на розвиток оперативності початку контакту, формування основи демократизації – відчуття „ми”, введення особистісних аспектів у взаємодію з дітьми, демократизацію власної прихильності до класу, показ цілей діяльності, передачу учням розуміння педагогом їх внутрішній стан, організовувати цілісний контакт з класом, зміна стереотипних негативних установок до окремих учнів. Все це допомагає долати бар'єри, що виникають особливо на початку педагогічної діяльності.

«НЕПРАГМАТИЧНІ» ВИДИ РЕФЛЕКСІЇ

Є.В.Федорова, аспірантка кафедри
педагогічної творчості,
Сумський державний педагогічний
університет ім.А.С.Макаренка

Психологія рефлексії як наукова проблема була предметом аналізу впродовж тривалого часу, вона не втрачає актуальності і сьогодні. Загальноприйняті сьогодні в психології уявлення про рефлексію можна представити двома дефініціями:

1. Рефлексія – це процес зосередження індивіда на тому, що відбувається в його свідомості.
2. «Рефлексія не форма думки, а форма перетворення думки в інформацію про неї» (Г.Гегель).

У підтексті першого визначення рефлексії міститься вказівка на її прагматичну сутність. Не випадково, у всякому разі, у психологічній літературі зазначається, що рефлексія є процесом саморегуляції свідомості, що виникає в ситуаціях неузгодженості «старого» змісту свідомості і нових «надходжень» до неї. Рефлексія виникає щоразу, коли в поле свідомості індивіда надходить інформація, осмислення якої потребує або нових знань, або переструктурування змісту наявних знань у тезаурусі свідомості.

Аналіз свідчить: рефлексія починається з феномену неузгодженості нашої картини світу (і усвідомлення цієї неузгодженості) та нової інформації; далі здійснюється процедура пошуку назви для початкової стадії «подолання суперечності». Наступний етап – процедура дефініції сформульованого поняття (назви). Знайдене поняття ми співвідносимо з родовим або більш загальним, потім визначаємо його види, вводимо нові поняття у свій тезаурус і у такий спосіб долаємо «суперечності» (неузгодженість) у нашій картині світу.

В яких сферах життєдіяльності людини виникає зазначена неузгодженість між тезаурусом індивіда (його «старими» знаннями) і «ною» інформацією, яка потребує або збагачення тезауруса, або його переструктурування? Відповідь загальновідома:

- 1) у когнітивної (пізнавальної) діяльності;
- 2) у сфері соціально-психологічних відносин;

3) у повсякденних (побутових) рефлексивних ситуаціях переживань, стресів тощо.

В усіх цих сферах рефлексія є процесом подолання (зняття) зазначеної неузгодженості.

Але ось ми випадково опинилися на старій, залишеній дорозі. Її вигляд викликає у нас дивне почуття – незалежності природи і її віддаленості від нас, майже космічної байдужості...

Чи є в цій ситуації елемент неузгодженості тезауруса індивіда і нової «інформації»? Що тут стає пусковим механізмом процесу рефлексії? Контраст між сутністю нашого життя (яке витісняє з нашої свідомості всі питання про те, ким ми є у Всесвіті, навіщо ми потрібні природі) і можливістю звернутися до вічних питань про сенс буття, про діалектику духовного і матеріального, земного і космічного?

Ми знаємо, що відповідей на ці запитання немає, але не можемо не думати про це. Тоді в чому полягає сутність таких рефлексивних станів? Можливо, вони протиставляють суєтне та вічне і показують нам істинні масштаби наших справ, з одного боку, і масштаби нашого призначення і сенсу життя – з іншої?

Рефлексія відстороненості, віддаленості від усіх особистих проблем виникає і тоді, коли ми спостерігаємо за світом комах, метеликів, птахів, інших земних істот, яким байдуже до того, є ми на світі чи ні.

Чи означає це, що непрагматична рефлексія – необхідна якість нашої свідомості, яка компенсує нашу надмірну зайнятість собою? Природа немов би заклала програму нашої свідомості межі допустимого егоїзму і антропологічного погляду на світ. По суті, це протиставлення духовного і матеріального – це діалектика життєдіяльності, без якої неможливий розвиток людства.

Результати обговорюваного виду рефлексії неоднозначні, вони відкриті для поглиблення і трансформації у філософські концепції картини світу. Більше того, без рефлексії цього виду наша середньостатистична картина світу виявляється незакінченою. Неузгодженість нашої картини світу і реального Всесвіту і є пусковим механізмом рефлексії в описаній вище ситуації.

Спроби осмислення і подолання зазначеної неузгодженості добре відомі з історії релігійних та філософських вчень, з космологічних, фізичних, математичних концепцій Всесвіту, з творів і роздумів письменників, композиторів, художників. Не претендуючи

на істину, вони добудовують і перебудовують за нас нашу картину світу, і ми стаємо їхніми співавторами або опонентами.

З огляду на викладене постає питання про те, чи не перебільшуємо ми значення нашої рефлексії при вигляді забутої, покинутої дороги? Можливо, це поодинокий випадок, нетипова ситуація? І всі наші міркування суто індивідуальні.

Про те, що наш випадок не поодинокий, не випадковий, свідчить класична література – і проза, і поезія. Осмислити роль пейзажу в рефлексивному вимірі ми можемо за допомогою «шкільної програми» - курсу зарубіжної і української літератури (І.Тургенєв, А.Фет, М.Коцюбинський, Л.Костенко та інші).

Звідси стає очевидним, що непрагматичні види рефлексії активізують наявні у нас гени нашого космічного походження і єдності.

Викладене вище потребує, на нашу думку, розширення емпіричного матеріалу, накопичення рефлексивних ситуацій непрагматичного типу, їх структурування і осмислення з точки зору теорії рефлексії.

Література

1. Агафонов А.Ю. Основы смысловой теории сознания: Монография. – СПб., 2003.
2. Гегель Г. Феноменология духа. – М., 1973. – С.112.
3. Лефевр В. Рефлексия: Монография. – М., 2003.

ПРОБЛЕМА ВЕРТИКАЛЬНЫХ КОНФЛИКТОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ УЧРЕЖДЕНИИ

*Близнюк Н.М., магистрант,
Сумской государственной педагогической
университет им. А.С.Макаренко*

На сегодняшний день, одной из самых актуальных проблем психологии управления является социальный вертикальный конфликт. Сейчас, когда общество переживает тяжелейшие финансово-экономический, политический и социально-психологический кризисы, важно уметь конструктивно решать социальные вертикальные конфликты. Не исключением являются и учебные заведения, поскольку в организации учебно-воспитательного процесса игнорирование социальных вертикальных конфликтов, не верно выбранная тактика в их решении, могут усугубить и «направить» конфликт в деструктивное русло, – что в свою очередь негативно отразится, как на самом педагогическом коллективе, так и на учениках.

В современной теории конфликта, начиная с 60-х годов XX века, сложилось два направления в конфликтологии, в основе которых лежат либо положения К. Маркса, либо Г. Зиммеля: 1) диалектическая теория конфликта; 2) конфликтный функционализм.

В своей работе мы будем опираться именно на диалектическую теорию конфликта при исследовании социальных вертикальных конфликтов в учебных заведениях, так как считаем, что такой подход необходим, прежде всего, по причине сложности и многогранности изучаемого явления. Маркс развивал теорию социального конфликта общества. Изложенные им тезисы применимы для теории конфликта социальной группы меньшего уровня - организации трудовой группы:

1. Несмотря на то, что социальные отношения проявляют свойства систем, они все же изобилуют конфликтными интересами.
2. Это обстоятельство свидетельствует о том, что социальная система систематически порождает конфликты.
3. Следовательно, конфликт является неизбежным и очень распространенным свойством социальных систем.
4. Подобные конфликты имеют тенденцию проявляться в полярной противоположности интересов.

5. Конфликты чаще всего происходят из-за недостаточности ресурсов, особенно власти.

6. Конфликт – главный источник изменения социальных систем.

7. Любой конфликт имеет антогонистический характер.

Межличностные трудовые взаимоотношения, находящиеся под влиянием экономических, политических, идеологических, культурных, этических факторов в иерархической бюрократической структуре, неизбежно приводят к социальным вертикальным конфликтам. «Поскольку одним из обязательных и неизбежных принципов функционирования бюрократической машины является ее иерархичность, то по мере разрастания бюрократического аппарата бюрократические верхи неизбежно стремятся переложить как можно больше работы на бюрократические низы.... А поскольку бюрократический дух есть дух казенной привилегии, бюрократические низы, в свою очередь, стараются отыграться на тех, кто к бюрократии не принадлежит» [2]. Учитывая это, современный педагог должен быть, подготовлен к конструктивному решению социальных вертикальных конфликтов.

Наше исследование проходило на базе средней общеобразовательной школы № 7. Нами было опрошено 55 респондентов: 50 – учителей, 5 – завучей. В процессе опроса 14 респондентов (учителей) отказались от дальнейшего проведения исследования, отказавшись отдавать анкеты, мотивировав свой отказ тем, что «завучи хотят выявить этим исследованием неугодных, чтобы после, уволить их», притом, что заранее всем респондентам было сообщено о сугубо исследовательских целях и об анонимности проводимого исследования. Поэтому, имея данные опрошенных 41 респондентов, мы приводим следующие результаты.

Взяв за основу схемы, разработанные А. Я. Анцуповым и С. В. Баклановским «Конфликты в диаде руководитель-подчиненный» и А. И. Шипиловым, «Предупреждение конфликтов по вертикали», нами была составлена анкета. Целью, которой было выявление объективных и субъективных причин социальных вертикальных конфликтов и их влияние на педагогический коллектив.

Объективные причины конфликтов. В ходе исследования, мы выяснили, что наиболее часто встречаемой причиной социальных вертикальных конфликтов между руководством и подчиненными есть трудовой мотив – это подтвердили 61% учителей и 40% завучей;

конфликты, основывающиеся на методологических разногласиях – 11% учителей и 60% завучей. 22% учителей заявили, что на их работе вообще отсутствуют какие-либо конфликты, 6% учителей вообще не ответили на этот вопрос. Не последнюю роль в конфликте играют экономические причины – зарплата, жилищные условия: не влияют – 14% учителей, 20% завучей; влияют, невозможно работать – 20% учителей; изредка, но влияют – 66% учителей, 80% завучей. Недостаточное материально-техническое оснащение школы, методическая база, затрудняет работу и оказывает влияние на разбалансированность рабочего места: не влияют – 14% учителей, 20% завучей; влияют, невозможно работать – 11% учителей; изредка, но влияют – 75% учителей, 80% завучей.

Субъективные причины конфликтов. Причиной конфликта может стать низкий престиж профессии. На этот вопрос из учителей: 56% ответили, что свою профессию они считают совсем не престижной, 33% высказались о том, что это средняя профессия, 11% затруднились ответить. С завучами дело обстоит иначе: 20% – одна из самых престижных, 80% – средняя профессия. Так же причинами конфликта могут быть неоптимальные и ошибочные решения руководства. На вопрос для учителей «Всегда ли прав ваш руководитель?»: 36% – ответили что всегда, 33% – время от времени, 25% – дали свой вариант ответа; 6% – отказались отвечать. На вопрос для завучей «Всегда ли Вы правы в принятии решений?»: 100% ответили - время от времени.

Далее для дополнительного исследования была использована методика К. Томаса для описания типов поведения людей в конфликтных ситуациях. Ход исследования показал, что: 44% – учителей, 40% – завучей избегают конфликтов, не готовы к решению конфликта, воспринимая его как не желаемое явление. Томас считает, что это одно из самых непродуктивных поведений при конфликте, поскольку избегание оставляет конфликт не разрешенным, со временем он может усугубиться и разгореться с наибольшей силой [1, 270]. Следующие поведения, такие как: компромисс – 28% учителей, приспособление – 22% учителей и 20% завучей, конкуренция – 20% завуч; все эти формы поведения так же нежелательны и не продуктивны, так как лишь один из участников может остаться в выигрыше при защите своих интересов и позиций, другой в свою очередь проигрывает, при этом две стороны конфликта получают

отрицательные эмоции, что в свою очередь приводит к новым конфликтам. Или же проиграть могут оба участника, так как постоянно идут на компромиссные уступки. И только в ситуации сотрудничества – 6% учителей, 20% завучей, обе стороны оказываются в выигрыше, это является наиболее оптимальной формой поведения в конфликтных ситуациях.

Исходя из проведенных нами исследований, мы можем сделать следующие выводы: поскольку учителя и завучи являются представителями различных социальных групп – имеют отличный друг от друга престиж профессии, материальное положение, наделенные разными статусами в обществе, доступу к осуществлению управленческих функций, то их интересы расходятся, что и порождает социальные вертикальные конфликты.

Если же учителя и административное управление школы в дальнейшем будут продолжать избегать конфликтные ситуации, не будут предпринимать никаких качественных изменений для улучшения ситуации и устранения причин вызывающих конфликты – улучшение материального положения, улучшение условий труда, соблюдение трудовых договоров, а так же улучшение психологического климата в коллективе, – то в условиях финансово-экономического кризиса ситуация может оказаться довольно плачевной. Решение в устранении причин конфликтов не может быть выполнено в полном объеме, в рамках одной лишь школы. Школа, не является замкнутой структурой абстрагированной от системы, ведь в решении многих вопросов она зависима от министерства науки и образования Украины, правительства, парламента, госбюджета, экономики Украины – качественные преобразования так же необходимы и на более высоких уровнях. «Человек является так же пленником политических институтов, которые сам создал» [3, 402].

Литература

1. Карелин А. Большая энциклопедия психологических тестов. – М.: Эксмо, 2006. – 416 с.
2. Тарасов А. Бюрократия как социальный паразит.
http://www.scepsis.ru/library/id_1581.html
3. Фромм Э. Душа человека. – М.: Республика, 1992. – 429 с.

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ПРИЙОМИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Пономаренко Г. П., студ. група ЖТ-61

Уся система ставлення людини до інших людей реалізується у спілкуванні. Соціальна функція спілкування полягає в тому, що воно виступає засобом передання суспільного досвіду. Його специфіка визначається тим, що в процесі спілкування суб'єктивний світ однієї людини розкривається для іншої, відбувається взаємний обмін діяльністю, інтересами, почуттями. У спілкуванні людина формується і самовизначається, виявляючи свої індивідуальні особливості.

Результат спілкування – налагодження певних стосунків з іншими людьми. Потреба у спілкуванні є однією з первинних потреб кожного. Зв'язок людей у процесі спілкування є умовою існування групи як цілісної системи. Саме завдяки спілкуванню здійснюється інтеграція людей, виробляються норми поведінки, взаємодії. Спілкування координує спільні дії людей і задовольняє потребу у психологічному контакті. Але за умови, що це спілкування успішне. Якщо ж між людьми виникає конфлікт, він може завадити адекватному розумінню людьми одне одного, а також унеможливити співпрацю між конфліктуючими сторонами. Звісно у кожного в житті час від часу трапляються конфліктні ситуації, але є люди які майже постійно перебувають у стані конфлікту.

Існує певна категорія людей, що миттєво розпочинають конфлікт. Будь-яке критичне слово в адресу цих людей одразу виводять їх із себе, будь - який невдалий погляд чи двозначний вираз і вони вже готові вступити в конфлікт. Це так звані конфліктні особистості. Чому ж не всі здатні контролювати власну агресію?

У підтримці, визнанні відчуває потребу кожен, але де у кого з нас ця потреба настільки сильна, що людина потрапляє в залежність від оточуючих. Вона стає на стільки чутливою, що її внутрішня рівновага і навіть самооцінка перебувають під владою інших людей. Найменший докір, невинне зауваження, занадто формальне, на її думку, схвалення – і вона, відчуваючи загрозу, одразу йде на конфлікт. Але її постійна настороженість не що інше, як спосіб вигукнути в оточуючий простір: «Любить мене, я так цього потребую!».

На думку психотерапевта Світлани Кривцової, ми починаємось сердитись, коли відчуваємо, що нас не сприймають серйозно. Наше роздратування, гнів – це природна і часто адекватна реакція на ситуацію: агресивну людину дійсно слухають більш уважно. В такі миті

збільшується виділення гормонів(в тому числі адреналіну) ,а вони, в свою чергу, забезпечують потужний викид енергії. І ми відчуваємо свою силу, відчуваємося і поводимося впевненіше. Проте, як стверджує Світлана Кривцова, агресія – це захисна поведінка, а тому в котрийсь з моментів нам знову починає здаватися, що нас не сприймають серйозно, не рахуються з нашою думкою. Хоча насправді це за часту буває зовсім не так.

Важко реагує на найменше зауваження і той, хто впевнений, що власні почуття необхідно контролювати. «Скоріше за все, така людина виросла в родині, де були заборонені «погані» емоції, а вміння контролювати почуття вважалось обов'язковим, -- каже Світлана Кривцова. – За звичкою приховуючи свій гнів, з усіх сил стримуючи страх і навіть хвилювання, така людина сприймає будь-які негативні почуття як прояв власної слабкості. Але пригнічувані емоції не зникають в нікуди, навпаки вони накопичуються, і як результат рано чи пізно стається емоційний зрив».

Агресивна поведінка часто характерна і для того хто відчуває хворобливу потребу постійно відчувати власну могутність, шукає цьому підтвердження. Дехто з психологів вважає, що це стається через особистісну незрілість. Поки людина знаходиться у віці немовляти вона цілком природно очікує, що дорослі задовольнятимуть усі її потреби, дорослішаючи вона вчиться чекати, стримувати чи навіть відмовлятися від своїх бажань. Але якщо людина залишається особистісно незрілою, будь-яке незадоволене бажання вона сприймає як відторження себе світом і тоді вона перетворюється на немовля, що вимогливо кричить.

Дуже часто конфліктна ситуація складається через нерозуміння співрозмовниками одне одного. Фраза, яку просто невірно зрозуміли, може бути сприйнята як агресія. Акт вербальної (словесної) комунікації – це діалог, що складається з промовляння й слухання. Вміння промовляти є давнім предметом дослідження. Існує спеціальна наука – риторика, викладається спеціальна дисципліна – ораторське мистецтво. Але в сучасній літературі з питань спілкування велика увага приділяється вмінню слухати. Результати досліджень показують,що достатніми навичками вміння слухати володіє небагато людей. Психологи стверджують, що слухати дуже важко. Майже всі люди насамперед зайняті власним мовленням. Крім того, якщо людина в процесі діалогу замовкла, то це ще не означає, що вона слухає. Слухання – активний процес, що вимагає уваги. Але уточнюючи, оцінюючи чи аналізуючи інформацію під час діалогу, людина більше уваги приділяє своїм

справам, ніж тому, що їй говорять. Тобто людина, що слухає неправильно, чує і виділяє для себе лише ту частину, той бік, той аспект інформації, який вона підсвідомо хоче почути, той, який підтверджує ту позицію, яку людина вже зайняла. Особливо це виявляється в ситуаціях конфліктного спілкування.

У діалозі нас частіше цікавить те, чи зрозумів нас інший, ніж те, чи зрозуміли ми його. Це деформує процес спілкування. Найкращий метод уникнути цього – нерефлексивне слухання. Сутність його полягає у невтручанні в мову співрозмовника.

Залежно від ситуації під час нерефлексивного слухання можуть виявлятися підтримка, схвалення, розуміння з допомогою мінімальних відповідей, що допомагають продовжити бесіду (репліки типу «так», «зрозуміло», «це цікаво». Такі нейтральні слова сприяють підтримці розмови, знімають напруження.

Нерефлексивне слухання доцільно застосовувати в таких ситуаціях:

- Коли співрозмовник висловлює своє ставлення до якоїсь події;
- У напружених ситуаціях, коли співрозмовник прагне обговорити наболілі питання, коли він відчуває себе скривдженим або вирішує важливу проблему;
- Коли співрозмовникові важливо висловити свої проблеми;
- Коли треба стримати чи приховати свої емоції.

Але нерефлексивне слухання навряд чи доцільне в ситуаціях, коли у співрозмовника немає бажання вести розмову, коли він соромиться і це заважає йому самовиразитися.

Інший метод – рефлексивне слухання. Він полягає у налагодженні зворотного зв'язку із співрозмовником для того, щоб проконтролювати точність сприйняття інформації. Іноді цей метод називають «активним слуханням», оскільки він передбачає активніше використання вербальної комунікації для підтвердження розуміння інформації. Метод рефлексивного слухання допомагає з'ясувати наше розуміння почутого для критики та уточнення.

Рефлексивне слухання необхідне для ефективного спілкування у зв'язку з обмеженням й труднощами, що виникають у процесі спілкування, йдеться про багатозначність більшості слів, про те, що люди часто починають розмови не безпосередньо з проблеми, а зі вступу, з якого важко встановити конкретні наміри, про невпевненість у собі людей, котрим важко розкритися. Такі труднощі у спілкуванні свідчать про потребу в рефлексивному слуханні, тобто в умінні з'ясувати реальний зміст розмови. Виділяють чотири види рефлексивних відповідей, які

використовуються під час бесіди: з'ясування, перефразування, відображення почуттів та резюмування.

З'ясування – це звернення до співрозмовника за уточненням. Воно проводиться за допомогою відкритих (відповіді «так» чи «ні») та закритих (розгорнута чи уточнююча відповідь) запитань. Доцільніше використовувати переважно відкриті запитання, тому що закриті переключають співрозмовника з позиції пояснюючого на позицію власного захисту, а це може загострити конфліктну ситуацію.

Мета перефразування – власне формулювання почутої інформації. Власне формулювання почутого підсилює адекватність змісту бесіди.

Відображення почуттів акцентує увагу на емоційному стані співрозмовника, його ставлення до змісту бесіди.

Резюмування є сенс використовувати під час тривалих бесід, його функція – підбити підсумки бесіди або поєднати окремі її фрагменти в єдиний змістовий контекст.

Використання таких засобів під час важливих бесід дає максимально можливе порозуміння та може запобігти конфліктній ситуації або розв'язати її.

Проте інколи конфлікт, що перейшов у активну стадію має «оздоровчий» ефект для стосунків. Але для цього необхідно дотримуватись певних правил, бо інакше ефект може бути зворотнім і відносини лише погіршаться. Отже, виконуючи ці правила можна провести конструктивний діалог.

■ Висловлюйте опонентові лише конкретні претензії, не пускаючись у загальні роздуми. Замість загальних образливих фраз кажіть через що саме ви ображені цього разу.

■ Обговорюйте лише заявлену тему суперечки. Говорить чим саме ви незадоволені сьогодні і не згадуйте всі минулі гріхи опонента.

■ Не використовуйте висловів «мені здається...», «я чула, що...», «всі кажуть, що...». Потрібно враховувати лише власний досвід, те в чому ви впевнені.

■ Обмежте час конфлікту 30 хвилинами. Навіть якщо ви ще не все сказали, краще зупинитись, далі ви можете втратити контроль над собою чи ситуацією.

Користуючись цими прийомами можна завжди повернути розмову в потрібне русло. Не можна давати розмові рухатись безконтрольно, якщо для вас важливий результат цієї бесіди.

Наук. кер. - Сахно П. І.

ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНОГО ФАНАТИЗМУ

Чернова Д., *зр. ЖТ-62*

Об'єктом дослідження є фанатизм як соціальне явище, його прояви та люди, що схильні до фанатизму.

Предметом дослідження є фан-група Братів Софронових.

Метою роботи є дослідити прояви фанатизму, їх класифікувати, поспостерігати за фанатами, виявити, як вони будуть себе поводити в тій чи іншій ситуації.

Актуальністю роботи є те, що зараз фанатизм дуже розповсюджений як соціальне явище і може нести в собі певну загрозу. Майже кожна людина є прихильником певної музичної або культурної течії. Мета цієї роботи, виявити, які люди схильні до фанатизму, а які ні.

Нещодавно вчені опублікували цікаве спостереження: виявляється, що рівень гормону тестостерону в крові на концертах перевищує не тільки в артистів, як це можна було б припустити, але й у публіки. Від чого хвилюються музиканти – зрозуміло. А от чому такі сильні емоції відчувають пасивні глядачі – на це питання психологи, як правило, говорять лише одне слово: «фанатизм».

Дослідник С.Ю. Головін дає таке визначення терміну «фанатизм»:

Фанатизм (от лат. *fanum* - жертвенник)- це непорушна та заперечуюча альтернативи прихильність до певних переконань, яка виражається в діяльності та переконаннях. Характеризується готовністю до жертв. Відданість ідеї супроводжується нетерпимістю до інакодумців, зневагою до етичних норм, які заважають досягненню загальної цілі. Фанатизм – феномен групової психології. Для фанатиків, які знаходять підтримку у взаємному визнанні, характерна підвищена емоційність, некритичне відношення до будь-якої інформації, яка підтверджує їх погляди, та неприйняття критики, навіть доброзичливої.

Фанатизм нерідко носить ідеологічну, або релігійну забарвленість. Окремо дослідники виділяють так званий спортивний фанатизм. Але об'єкт дослідження цієї наукової роботи – фанатичне кохання, спрямоване на зірок сцени.

Так званий музичний фанатизм стає все більш небезпечним. У свідомості нормальної здравомислячої людини не вкладається, чому одна людина може настільки боготворити іншу, аж до суїциду, «якщо з ним щось трапиться». Фанатки-дівчата кінчають життя самогубством через одруження кумира, не замислюючись, про те, наскільки їх життя хвилює останнього. Статистика стверджує, що після смерті Віктора Цоя кількість самогубств виросла на 30%, а після смерті Курта Кофейна (лідера гурту «Nirvana») деякі

Його фанати вважають своїм обов'язком здійснити суїцид у 27 років – саме в цьому віці помер їх кумир.

Фанатизм порівнюють з наркотичною чи алкогольною залежністю, з тією різницею, що він не вважається таким же небезпечним в очах суспільства. Масове розповсюдження «важкої музики», яка пропагує насильство, куріння та суїцид робить свій відбиток у свідомості людей.

Незалежно від кумира, епохи чи віку фаната, фанатизм можна поділити на два види – ідеалізація та наслідування. Перший випадок описав ще Стендаль у трактаті «Про кохання»: для того щоб закохатися, зовсім необов'язково добре знати людину, іноді достатньо тимчасового льотного контакту, і процес ідеалізації почнеться. З цієї точки зору фанатизм ближче за все до кохання з першого погляду. Звичайно, до ідеалізації більш за все схильні юні дівчата, але є випадки, які виходять за межі звичних уявлень про фанатизм. Микола Васін – один з найвідоміших в світі битломанів, засновник Храму кохання та миру імені Джона Ленона. В 60-х роках, ще підлітком, він почав збирати колекцію, яка пізніше прославила його на весь світ: вирізки з газет та журналів, платівки The Beatles у всіх варіаціях та перевиданнях.

Але більше оточуючих насторожує інша форма фанатизму – наслідування. Підліток не задумуючись переймає стиль, звички, манеру поведінки, образ життя кумира. На цьому, до речі, заснований ефективний комерційний хід: запрошувати на зйомку реклами зірку. Наслідування настільки зближує з зіркою, що робить ілюзію схожості та рідства. Це «прохідний квіток» в ту чи іншу молодіжну компанію. У розумних межах мода заснована на наслідування тим чи іншим кумирам, і не важливо, чи берете ви за основу стиль Tokyo Hotel чи класику Коко Шанель.

Однак, границя між симпатією та манією дуже тонка. За маскою наслідування можна скрити незадоволення життям та підліткові комплекси, приміряючи на себе образ кумира, можна втратити власне «Я».

Фанатизм приймає різні обличчя і молодіжні субкультури – лише одні з них. У дев'ятнадцятому сторіччі молоді люди наслідувальники Вертеру (і масово уходили з життя тим же способом). На початку двадцятого століття кумирами інтелігенції стали поети. Оцінити цю «поетичну чуму» можна було після смерті Єсеніна та Блока. Коменданте Че й досі живий в серцях мільйонів різновікових людей. Ернесто Геваро оточували товпиприхильників, які вважали за честь кинутись під його машину та загинути.

Щоб дослідити психологію фанатів, ми вирішили охарактеризувати фан-групу ілюзіоністів братів Сафронових у соціальній мережі «В контакті» (www.vkontakte.ru/). Назва групи «Братья Сафроновы. Официальная группа иллюзионистов».

Кількість учасників групи – близько п'яти тисяч.

В основному це дівчата студентського, рідше – шкільного віку. Серед них виділяються приблизно двадцять найактивніших членів групи, які майже постійно знаходяться в Online, часто навіть вночі.

Основна тема розмови – звичайно брати Сафронови, хоча рідко коли обговорюються їх творчість. Частіше за все темою обговорення стає особисте життя братів, хоча адміністрація групи намагається ці речі не допускати. З великим оптимізмом дівчата сприймають той факт, що усі брати не одружені. Часто дівчата обговорюють ймовірність існування в кумирів постійної дівчини. Іноді в групі з'являються дівчата, які стверджують, що особисто знайомі з братами Сафроновими та навіть мали з ними статеві стосунки. Такі заяви викликають обурення серед дівчат, адміністратор називає їх брехнею та видаляє з групи.

Також неодноразово виникала тема того, які в братів зріст, вага розмір взуття. Чомусь ці показники здаються фанаткам дуже важливими. У коментаріях до фото та відео фанатки рідко звертають увагу на трюки ілюзійоністів. Найчастіше їх повідомлення неінформативні, вони виказують лише захоплення артистами як чоловіками.

Окремо треба сказати про конкурси, які проходять в межах групи. Це конкурс віршів, шаржів та відеокліпів, головною тематикою яких є брати Сафронови та їх творчість. На мою думку, таким чином дівчата вважають, що стають ближче до своїх кумирів.

Ажіотаж настав, коли у групі зареєструвався Сергій Сафронов. Його сторінка одразу ж стала полем для зізнань у коханні, на ній писали вірші, та малювали малюнки. На жодні він не відповідав та у спілкування з фанатками не вступав.

Треба зазначити, що фанатками вони себе не вважають. Мною була зроблена спроба поговорити з ними на тему того, що не потрібно так захоплюватись кумиром як чоловіком та треба більш спокійніше виражати свої симпатії. Пропозиції були зустрінуті вкрай негативно.

Отже, як висновок треба зазначити, що фанатизм, це – емоційна залежність, яка часто несе в собі сексуальний підтекст. У основі його часто лежить незадоволеність собою, своїм особистим життям, соціальним становищем.

Фанатизм - це бажання бути причасним до успіхів іншої людини. І чим успішніша людина, тим більше в неї фанатів.

Треба зазначити, що крайні форми фанатизму, які потребують втручання психолога – досить рідке явище. В кожна людина протягом життя хоча б раз була фанатом, але форма, яку приймав її фанатизм, не була небезпечною ні для неї ні для оточуючих.

Наук. кер.-Сахно П.І.

МОВА І МОВЛЕННЯ

Заїченко М. Г., студ. гр. ЛС-806

Усе те, що пересічні мовці розуміють під словом мова, насправді є власне мовою і мовленням. Розмежування мови і мовлення теоретично обґрунтоване швейцарським лінгвістом Ф. де Соссюром, одним із найвідоміших теоретиків мовознавства й основоположників сучасного етапу в мовознавстві.

Незаперечним фактом є те, що існує єдина українська мова. Однак кожен із тих, для кого українська мова є рідною, користується нею по-своєму. Мовець бере з неї не все (всього він не зможе засвоїти за життя), а лише те, що йому вкрай необхідне і відповідає його мовним уподобанням. Іншими словами, кожного мовця характеризує власне мовлення, яке є унікальним, неповторним.

Ставлення лікаря до хворого не може визначатися лише емоціями. Поведінка лікаря, особливо коли він змушений діяти швидко й рішуче, звичайній людині може здаватися холодною і безпристрасною. Гуманне ставлення лікаря до хворого визначається розумінням його суб'єктивного стану, чутливим відношенням, дбайливим ставленням під час обстеження і лікування. Особливою вимогою до лікаря є необхідність бути терплячим, толерантним і володіти собою. Однією з передумов розвитку позитивних стосунків є надання хворому можливості «психічної вентиляції», тобто можливості вільної розповіді про його переживання, проблеми, скарги, турботи і занепокоєння. І, навіть, якщо лікар має обмежений час для цього, він не повинен показувати, що дуже зайнятий.

Урівноважена особистість лікаря є для хворого комплексом гармонійних зовнішніх стимулів, котрі значною мірою впливають на його одужання. Медичний працівник повинен виховувати і формувати свою особистість, по-перше, спостерігаючи за реакцією на свою поведінку, безпосередньо в розмові з хворим, за його мімікою, жестами, інтонацією; а по-друге, опосередковано, дізнаючись про свою поведінку, стиль і манери від своїх колег. Практична психологічна проблема виникає тоді, коли лікар помічає, що стосунки між ним і хворим є несприятливими. Тоді лікареві не залишається нічого іншого, як поводитися стримано, терпляче, не піддаватися на провокації і не провокувати самому, намагатися спокоем і розумінням завоювати довіру хворого.

Мова - система одиниць спілкування і правил їх функціонування. Іншими словами, мова - це інвентар (словник) і граматики. Мовлення - конкретно застосована мова, засоби спілкування в їх реалізації. До мовлення належать говоріння (мовленнєвий акт) і результати говоріння (текст). Правомірно говорити про мовлення окремої людини, про мовлення молоді, усне побутове мовлення, художнє мовлення тощо. Усе це різне використання можливостей мови. Для того, щоб краще зрозуміти різницю між мовою і мовленням, Ф. де Соссюр наводив аналогію з шахами. Шахова дошка, шахові фігури та правила шахової гри - мова; конкретне розігрування шахової партії - мовлення.

Загалом мову і мовлення розрізняють за такими параметрами:

1) Мова - явище загальне, абстрактне; мовлення - конкретне. Загальне (мова) реалізується в конкретному (мовленні). Конкретність мовлення виявляється в тому, що його можна чути, записати на магнітну стрічку, бачити і прочитати (якщо йдеться про текст). Мову безпосередньо спостерігати неможливо. Саме тому лінгвіст має справу з мовленням (вивчає мовлення або тексти). Завдання лінгвіста "добути" з мовлення мову.

2) Мова - явище відносно стабільне, довговічне, загальноприйняте; мовлення - динамічне (рухливе), випадкове й унікальне. Так, наприклад, сучасна українська літературна мова охоплює період від І. Котляревського до наших днів, її норми (орфоепічні, орфографічні, лексичні та граматичні) є відносно стабільними й загальноприйнятими. У мові немає помилок, у ній усе правильно. У мовленні люди можуть припускатися помилок. Мову можна порівняти з написаною композитором симфонією. Під час виконання симфонії (мовлення) хтось із музикантів помилково може "взяти" не ту ноту. Зрештою, і весь твір по-своєму може бути "прочитаний" і зінтерпретований диригентом.

3) Мова - явище психічне, а мовлення - психофізичне. Мова існує в індивідуальному розумі, в душі, у психіці людей, які становлять певну мовну спільність. Мовлення, крім психічного, має ще фізичний (фізіологічний) аспект, пов'язаний із його породженням і сприйманням.

Особливо помітний цей аспект при звуковій (акустичній і фізіологічній) характеристиці мовлення. Мовлення можна

характеризувати за темпом, тембром, тривалістю, гучністю, артикуляційною чіткістю, акцентом тощо.

4) Мовлення - лінійне, мова - нелінійна. Мовлення розгортається в часі. Для того, щоб вимовити якусь фразу, потрібен певний часовий проміжок, бо слова вимовляються послідовно одне за одним. А в мові всі звуки, слова, словоформи тощо існують одночасно. На відміну від мовлення, мова має ієрархічну будову.

Дехто з мовознавців протиставляє мову мовленню, як соціальне індивідуальному. Насправді і мова, і мовлення - явища соціальні, бо основна функція мови - бути засобом спілкування. І люди розмовляють (користуються мовленням) не для того, щоб демонструвати своє вміння говорити, а щоб передати комусь якусь інформацію. Щоправда, мовлення має й індивідуальний аспект. Воно є індивідуальним за виконанням, завжди належить конкретним людям. Індивідуальність мовлення полягає у підборі мовних елементів, в улюблених синтаксичних конструкціях, у частотності вживання мовних засобів, у мимовільних чи навмисних порушеннях мовних норм тощо.

З історичного погляду мовлення первинне, а мова вторинна. Спершу виникали в мовленні окремі слова, фрази тощо, а згодом із фактів мовлення склалася мова. З погляду сучасності, навпаки, мовлення твориться з фактів мови: для вираження думки мовець відбирає з мови необхідні мовні одиниці й оформляє їх у фразу за наявними в мові граматичними правилами.

Однак слід пам'ятати, що мова і мовлення тісно пов'язані між собою: мова не тільки породжує мовлення, стримує його неспинну стихію, а й живиться ним, змінюється, розвивається під його впливом. У мовленні з'являється нове, оказіональне, яке з часом може проникнути в мову, стати фактом мови.

Мовленнєву діяльність, а саме психічні закономірності породження та сприйняття мовлення, механізми, які керують цими процесами і забезпечують оволодіння мовою, а також мовну здатність людини в контексті її психічних та інтелектуальних здібностей вивчає психолінгвістика, яка виокремилася як лінгвістична дисципліна в середині ХХ ст.

Мислення - узагальнене й абстрактне відображення мозком людини явищ дійсності в поняттях, судженнях і висновках. Мисленню властиві такі процеси, як абстракція, узагальнення, аналіз, синтез,

постановка певних завдань і знаходження шляхів їх розв'язання, висунення гіпотез тощо.

Щодо мови і мислення в науці існували два протилежні й неправильні погляди - ототожнення мови й мислення (Д. Шлейєрмахер, Й.-Г. Гаман) і відривання мови від мислення (Ф.-Е. Бенекє). Представники першої точки зору вважали, що мова - це всього лише форма мислення. А оскільки відомо, що кожне явище має форму і зміст, то мова й мислення разом становлять один об'єкт. Представники протилежного погляду стверджували, що мова й мислення між собою абсолютно не пов'язані, мислення не залежить від мови, воно здійснюється в інших формах.

Насправді мова й мислення тісно пов'язані між собою, але цей зв'язок не є простим, прямолінійним, тому єдність мови та мислення не є їх тотожністю. З одного боку, немає слова, словосполучення, речення, які б не виражали думки. Однак мова - це не мислення, а лише одне з найголовніших знарядь, інструментів мислення. З іншого боку, існують й інші форми мислення, які здійснюються невербально (несловесно).

Отже, мова - система одиниць спілкування і правил їх функціонування.

Мовлення - конкретно застосована мова, засоби спілкування в їх реалізації.

До мовлення належать говоріння (мовленнєвий акт) і результати говоріння (текст). Правомірно говорити про мовлення окремої людини, про мовлення молоді, усне побутове мовлення, художнє мовлення тощо. Усе це - різне використання можливостей мови.

Унікальність мовлення полягає у своєрідному використанні мовних засобів, у вживанні оказіональних (випадкових) слів, словоформ, словосполучень тощо. Мова - явище психічне, а мовлення - психофізичне.

З історичного погляду мовлення - первинне, а мова - вторинна. Спершу виникали в мовленні окремі слова, фрази тощо, а згодом із фактів мовлення склалася мова.

Наук. кер. - Сахно П.І.

СЕКРЕТЫ СЧАСТЬЯ

Жолудева А.Н., студ. гр. МК-71

Каждый из нас мечтает быть счастливым. К сожалению, не все осознают, что наше счастье зависит не от обстоятельств, не от людей, которые нас окружают, не от еще каких-либо факторов, кроме нашего собственного восприятия жизни.

Я приведу вам 5 залогов настоящего счастья:

1. Один мудрец сказал: «Хочешь быть счастливым – будь им!». Чувство счастья основано на нашем отношении к самой жизни. Мы настолько счастливы, насколько сами хотим этого, насколько настраиваемся на эту «волну счастья». Сталкиваясь с любой жизненной ситуацией, найдите такую точку зрения, где бы эта ситуация имела положительное значение

2. Хотите чувствовать себя счастливым – смейтесь! Учеными доказано множество положительных последствий смеха. Вот одни из них:

- Избавляет от депрессии.

Во время смеха мышцы лица посылают специфические импульсы, которые благотворно влияют на нервную систему и деятельность мозга. Этот механизм работает, даже когда вы просто "надеваете" улыбку. Одна минута искреннего смеха заменяет сорокапятиминутный сеанс глубокой релаксации: уменьшается выброс стрессовых гормонов - кортизона и адреналина, а выработка эндорфинов повышается. Даже если вы просто вспомните анекдот, который недавно вас развеселил, уровень гормонов радости подпрыгнет.

- Омолаживает кожу.

Один из способов сэкономить на дорогих салонных процедурах - это смеяться с удовольствием. А в противном случае вы лишаете себя прекрасного фейс-билдинга, естественным образом укрепляющего мышцы лица и замедляющего процессы старения. Такая "зарядка" обеспечивает прилив крови к коже лица, а значит, дополнительное питание, упругость и здоровый румянец.

- Лечит сердечно-сосудистую систему.

Известный английский поэт Уильям Шекспир говорил: "Веселое сердце живет долго". Хохот подобен физическим упражнениям на свежем воздухе и имеет тот же оздоровительный эффект для сердца.

- Укрепляет иммунитет.

Имея результаты последних исследований, современные ученые утверждают: смех действительно мобилизует наш иммунитет на борьбу с недугами.

- Уменьшает боль.

"Действующие лица" веселья и смеха - эндорфины, а их прямая обязанность - не только веселить, но и унимать боль. Естественное болеутоляющее имеет и психологическую составляющую: смеясь от души, мы попросту отвлекаемся от плохого самочувствия.

- Улаживает отношения.

С точки зрения психологов, смех - в своем роде групповая психотерапия: объединяет людей, помогает быстро вовлечь в обмен репликами, избавляет от негативных эмоций, запускающих деструктивные биохимические изменения в организме. Наблюдение за смеющимся человеком улучшает настроение.

- Характеризует людей.
- Улучшает настроение.

Лечение смехом популярно во многих странах мира. Например, в Германии клоуны-доктора посещают тяжело болеющих детей. А индийские врачи даже придумали специальную йогу смеха, после которой заметно улучшается эмоциональное и физическое состояние.

3. Чтобы быть счастливым, научитесь прощать. Отпустите прочь от себя всю ненависть и обиды, которые накопились в вашей душе. Вы сразу же почувствуете облегчение, вам даже дышать легче станет, сердце не будет так бешено колотиться и вы сможете намного крепче спать! От наших обид никто, кроме нас самих, не страдает.
4. Если у вас нет цели в жизни, вам не удастся быть по-настоящему счастливым. Именно цели являются смыслом и значением нашей жизни. Цели становятся тем, ради чего стоит подниматься с постели по утрам.
5. Учитесь жить прямо здесь и прямо сейчас. Ищите счастье не в годах, месяцах или днях, ведь оно кроется именно в каждом мгновении нашей жизни. Наполняйте вашу жизнь яркими и позитивными мгновениями, накапливайте таких моментов как можно больше. Каждый новый день является новой жизнью!

Науч. рук. - Сахно П.И.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Линник М.М., СумДПУ ім А.С. Макаренка

Проблема мотивації навчання студентів залишається актуальною і в наш час. Велика кількість абітурієнтів приходять до вузу без зацікавленості до своєї майбутньої професії або втрачають її під час навчання. Результатом є низький рівень кваліфікації спеціалістів різноманітних галузей, від чого страждає наше суспільство.

Багато теорій мотивації з'явилися ще за часів древніх філософів, а в наш час їх налічується декілько десятків. Багато уваги до вивчення даної проблеми зверталися такі закордонні вчені як: З.Фройд, В. Келер, Є. Торндайк, К. Левін, А. Маслоу, Г. Мюррей. Поняття «мотив» вони використовували для пояснення соціальної поведінки людини вродженими інстинктами, вчені склали класифікацію потреб, які впливають на мотиваційну діяльність людини.

У вітчизняній психології основна научна теорія в області проблем мотивації є теорія «діяльнісного виникнення мотиваційної сфери людини», створена О.Н. Леонтьєвим. Згідно з даною Теорією мотиваційна сфера, як і інші психологічні властивості, має свої джерела у практичній діяльності.

Мотив – це спонукання до діяльності, пов'язаний із задоволенням потреб суб'єкта. Під мотивом часто розуміють причину, яка лежить в основі вибору дій, сукупність зовнішніх чи внутрішніх умов, які спричиняють активність суб'єкта. [3, 513]. Мотив, на відмінну від мотивації, – це те, що належить самому суб'єкту поведінки, є його стійкою особистісною властивістю, що спонукає до здійснення окремих дій.

Для проведення емпіричного дослідження ми використали методики Т.І. Льїної «Мотивація навчання у вузі», тест А.А. Реана «Досягнення успіху», тест «Визначення основних мотивів вибору професії». [1, 386].

У дослідженні приймали участь 47 студентів СумДПУ. ім. А.С. Макаренка, з них 10 юнаків та 37 дівчат.

За результатами методики Т.І. Льїної «Мотивація навчання у вузі» було виявлено, що більшість (38%) з обстежуваних основним мотивом навчання у вузі називають отримання диплому та мають орієнтацію на успіх. Для цієї групи студентів характерними є

пізнавальні, творчі та моральні мотиви вибору професійної діяльності. Групи студентів, які назвали диплом та професію, диплом та знання провідними мотивами навчання складають 16% кожна. Для цих груп студентів характерними мотивами вибору професійної діяльності є моральні, престижні та утилітарні.

Таким чином, можна зробити висновок про наявність певних протиріч у структурі мотивів навчання студентів, що є причиною ускладнень професійного становлення спеціалістів.

Література

1. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2000.
2. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения: В 2-х. Т. Т.П.- М.: Педагогика, 1983.- 320с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2006. – 583 с.

Наук. кер. – Данильченко Н.О.

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

Шевченка Марія Андріївна,
СумДПУ ім. А.С.Макаренка

Життя людини у суспільстві неможливе без спілкування. Завдяки йому людина пізнає себе, формує адекватний образ «Я», знаходить власні засоби самовираження. Особливо важливими ці задачі є в студентському віці.

Проблему психології спілкування розробляли Л.С.Виготський, Б.Г. Ананьєв. Але недостатньо розкритим є питання взаємозв'язку особистісної мотивації та стиля міжособистісної поведінки.

«Спілкування – процес встановлення та розвитку контактів серед людей, породжений потребами у спільній діяльності; включає в себе обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії, взаємодії, сприйняття та розуміння партнера» [2,262]. В основі спілкування можуть лежати різні потреби людини: впливати, спрямовувати, переконувати, обмежувати; дружити, любити; у пошані та підтримці; бути у центрі уваги; самовираження.

Емпіричне дослідження було проведене на базі факультету педагогіки і практичної психології СумДПУ і охопило 30 студентів 19-20 років. Використовувались методики «Діагностика міжособистісних відносин» Т. Лірі [4,263-268] та «Потреба спілкуванні» Орлова [3,365-366]. Нами було виявлено, що 70% опитуваних мають високий рівень потреби у спілкуванні: вони активно йдуть на контакт, намагаються бути у оточенні друзів, дуже важко переносять ситуації, коли можливості для спілкування обмежені, їм дуже важко працювати на самоті. Сильно залежні від думки оточуючих. 23%- середній рівень потреби у спілкуванні, для них характерне невизначеність у прагненні до підтримки та встановлювання гарних відношень з людьми, коливаються, якщо доводиться пробачити проступок заради встановлення гарних відносин, не завжди здатні відмовитися від власних зручностей; не завжди прагнуть розширити сферу свого спілкування. 7% студентів мають низький рівень: тобто вони не прагнуть до постійного знаходження у суспільстві. По суті такі люди індивідуалісти, їм краще вдається працювати на самоті, дуже важко встановлювати стосунки.

За результатами методики Т.Лірі серед 27% обстежуваних переважає тип відносин – дружелюбність. А у 73% – домінування.

Якісний аналіз виявив, що для студентів з високим та середнім рівнем потреби у спілкуванні характерним є домінантний тип відносин у міжособистісному спілкуванні, а студенти з низькою потребою у спілкуванні не мають ярко вираженого типу.

Таким чином, можна зробити висновок про взаємозв'язок сили потреби у спілкуванні і типом міжособистісною поведінки.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология.-М.,2006.
2. Головін С.Ю. Словарь практического психолога.- Минск.,1998// ел.ресурс kub.ru
3. Ильин Е.П «Мотивация и мотивы» -Спб.,2000.
4. Карелин А. Большая энциклопедия психологических тестов.- Москва, 2008.
5. <http://testme.org.ua/test/start/191>

Наук. кер.- Данильченко Н.О.

САМОПІЗНАННЯ ТА САМООЦІНКА, ЯК ЗАСІБ САМОВИХОВАННЯ

Гриценюк Анастасія, *ст. гр. Ю-84*

Особлива виховна роль належить фізичній культурі при роботі з людьми у яких існують проблеми різного характеру. Проблемі самовиховання у всі століття надавалося великого значення. Повсякденне життя переконує нас у тому, що фізичне самопочуття людини тісно пов'язане зі станом психіки. Самовиховання – це діяльність людини, направлена на зміну особистості. Характерною особливістю людської психіки є те, що вона може відволікатися від реальної дійсності і використовувати створені нею образи для психічної саморегуляції. Часто люди стверджують, що всі їх лиха і незгоди трапляються через близьких, знайомих, друзів, рідних, керівників, вчителів. Весь світ винен в їх невдалих долях, кар'єрах, навчанні. Не виключено, що в моменти невдач ми всі так думаємо. Та чи насправді, всі навколо винні?

Ми пропонуємо Вам поглянути на себе і на світ в різних ситуаціях. Дива не буває, і є знання та бажання змінити себе, але для цього доведеться попрацювати. Не відкладайте в довгий ящик, починайте негайно. Попереду кожного дня Вас очікує тренування довгий час. Працюйте над собою і в кінці Ви побачите результат. Потім ти побачиш, як все навколо почне змінюватися, набирати швидкість.

Чи слідкуєте Ви за своїм станом здоров'я, займаєтеся спортом? В наш час це питання актуальне. Яскравий приклад можна навести про єдиноборства в Сумській області. Хочу зазначити те, що в Сумах близько пів-року тому була відкрита єдина в Україні Сумська обласна ДЮСШ єдиноборств. Під час опитування людей на запитання «У якій секції Ви займаєтеся?», результат отримали наступний: Кікбоксінг 28 %, Карате 25%, Фрі-файт 12%, Панкратіон 18,8 %, Не займаюся 16%

Проаналізуємо карате-до — це найефективніше бойове мистецтво самооборони, це здатність беззбройної людини протистояти декільком, навіть озброєним, супротивникам. Про це говорить сама назва слова — шлях порожньої руки («кара» — порожній, «те» — рука, «до» — шлях). Особливу увагу цей вид спорту приділяє формуванню характеру людини, на базованих принципах: характер, щирість, етика, самоконтроль та психологічний настрій, тобто карате дає змогу кожному виростити себе самого. Для деяких- це спосіб розвивати і підтримувати фізичну силу і вивчати ефективні методи самозахисту. Для інших - це набагато більше.

Я займаюся карате і для мене це спосіб життя, який перевищує

фізичні аспекти навчання. Кожний тренер дає спортсмену індивідуальну психологічну підготовку. Для себе можна досягти самовдосконалення шляхом пасивних засобів, таких як медитація (вона набагато більш ніж просто техніка і застосування бойового мистецтва, це перетворює погляди на життя, що дозволяє нам дивитися на світ іншими очима), а також самовдосконалення, яке досягається шляхом активних дій, таких як фізичні тренування. Я пропоную Вам декілька древніх концепцій, за допомогою яких Ви зможете виховувати в собі стійку особистість.

1. Думка подібна воді. Суть його складається з того, що Ваші думки повинні бути спокійні, немов гладка поверхня води. І подібна тому, як на недоторканій поверхні води віддзеркалюється все навколишнє життя.

2. Думка подібна місяцю. Згідно з цією концепцією, як місяць освітлює землю, так і Ваша думка повинна бути націлена на те, щоб максимально володіти ситуацією.

3. Поєднання думки і волі. Для того, щоб зрозуміти цю концепцію наведемо простий приклад: можна порівняти думку з людиною, яка розмовляє по телефону, а волю - з електричним струмом. Немає значення, наскільки чуттєва людина: якщо немає електричного струму - зв'язку не буде. Відповідно, якщо Ви здогадуєтесь про майбутні дії противника і знаєте його слабкі місця, але Ваша воля не діє, то технічні прийоми не дадуть бажаного ефекту.

Хочу зауважити для тих хто, раніше не тренував свій розум, - процес досягнення самовдосконалення - тяжка праця. Нічого не може бути довготривалим, що не ґрунтується на розумі. Звісно, очікуваного результату відразу не досягнеш. Навчатися треба без ненависті, вчитись, не соромлячись. Зрозуміло, що всю суть карате неможливо повністю описати лише в декількох рядках. Але, як би там не було, можна зрозуміти його значення, вивчити походження бойових мистецтв і працювати над собою.

А тепер хочу, як контрастне порівняння карате, розповісти про кікбоксінг. Бокс, кікбоксінг, карате, тайський бокс, фрі-файт, панкратіон, жіночий бокс та інші єдиноборства - це цікавий, прикладний шлях до здоров'я, спортивному тілі, високою життєвою мотивацією. Почнемо з того, що в кікбоксінгу нанесення ударів руками і ногами набагато ефективніше, чим в східних єдиноборствах. Значні елементи запозичені із різних стилів карате, боксу. Якщо дотримуватися традицій, то в традиційному карате більше уваги відводиться на духовний стан людини, який потрібно виростити. А в кікбоксінгу дещо інше, як кажуть: «Сила

есть, ума не надо!». Але я з цим не згодна тому, що в кожному виді спорту, щоб бути впевненим в собі, в своїй здатності йти в перед в будь-яких ситуаціях, необхідна не лише фізична, але й психологічна підготовка. Ми обвинувачуємо всіх у наших проблемах, бо ми психологічно не готові, а спорт один із варіантів навчитися це робити. Психологічна підготовка спортсменів являє собою тренування витримки, вміння контролювати свої емоції і навички в стані спокійної готовності до будь-яких неочікувань, невдач та невзгод. Бути розвиненим фізично - дійсно добре і приємно. Але набагато важливіше бути сильним духом, морально готовим швидко та спокійно реагувати в тяжку хвилину і, якщо треба, - не відступати, чого це б не коштувало.

Із матеріалів мого опитування виходить, що найбільше привабливим в єдиноборствах для більшості спортсменів є можливість виділитися (стати чемпіоном, отримати спортивне звання) - 44%, можливість стати сильним духом - 18%, а також можливість змагатися - 18%. Як показали результати опитування, достатньо спортсменів(12%) в заняттях єдиноборствами приваблює можливість вести здоровий спосіб життя.

Звісно, розповім те, що психологічна підготовка потребує не менших зусиль і терпіння, ніж вивчення теоретичних знань, розвиток сили, швидкості або гнучкості. Праця над собою зміцнює не тільки дух і тіло, але й дає досвід самопізнання, додає впевненості в собі. Наприклад: Грін Грейлдерс, жінка п'ятдесяти трьох років, мати трьох дітей, сама розробила програму схуднення с 56-го розміру до 44-го. Ця жінка психологічно налаштувалася, поставила перед собою певну мету і досягла її. На мою думку саме це і є психологічна підготовка.

Для того, щоб Ви ніколи не ображали близьких Вам людей, працюйте над собою, станьте психологічно стійкою і фізично сильною людиною за допомогою спорту. Я це розумію і виховую роками в собі таку людину. На моєму рахунку багато нагород за великі досягнення і відзнаки від Сумської обласної Ради, маю Майстра Спорту України з кікбоксінгу та Кандидата в Майстри Спорту по карате. Головне пам'ятай - отримуй задоволення і радість від будь-якого процесу, чим би ти не займався - спортом, навчанням, бізнесом, родиною. Тоді ти будеш радіти життю і п'ядестал буде твоїм!

Наук. кер. - Сахно П.І.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ИЗ ОБЛАСТИ ПСИХОЛОГИИ ЛЖИ

Кудояр Л.М., доцент,
Редько П.Ю., студ. гр. Х-41

Сколько лет существует человечество, наверное, столько же существует и обман. О нем писали древние философы, о нем написано в Библии... Жизнь развивается, идет вперед, а обманы все так же сопровождают нашу жизнь, внося в нее массу неприятностей: ведь это очень неприятно ощущать себя обманутым человеком.

В повседневной жизни многие люди используют слова "ложь", "обман", "неправда" в качестве синонимов, однако эти понятия с точки зрения психологии имеют различное содержание.

Ложь - феномен общения, состоящий в намеренном искажении действительного положения вещей; чаще всего выражается в содержании речевых сообщений, немедленная проверка коих затруднительна или невозможна. Представляет собой осознанный продукт речевой деятельности, имеющий своей целью ввести реципиентов (слушателей) в заблуждение.

Суть лжи всегда сводится к тому, что человек верит или думает одно, а в общении сознательно выражает другое. Цель лгущего - передать ложное сообщение, исказить истину.

Ложь у психически здорового человека определяется реальными мотивами и направлена на достижение конкретных целей. Поэтому полная искренность становится практически невозможной и в случае таковой может по-новому рассматриваться, как психическая патология.

Обман - это полуправда, провоцирующая человека на ошибочные выводы. Обманщик сообщает только часть подлинных сведений, одновременно он утаивает другую часть важной информации, которая необходима для производства правильного умозаключения.

Обман, как и ложь, возникает тогда, когда сталкиваются чьи-либо интересы, нравственные нормы, и там, где невозможно достижение желательного результата иным путем. Главное, что роднит обман с ложью, это сознательное стремление обманщика исказить истину.

Неправда - это высказывание, основанное на искреннем заблуждении говорящего или его неполном знании о том, о чем он говорит.

Неправда, как и обман, основывается на неполноте информации, но, в отличие от обмана, говорящий не утаивает известной информации и не преследует иных целей, кроме передачи сообщения, содержащего неполную (или искаженную) информацию. В данном случае человек верит в реальность существования чего-то, но ошибается. В результате он говорит неправду, сам того не осознавая.

В целом, можно констатировать, что ложь, обман и неправда неискоренимы: они являются неизбежными спутниками жизнедеятельности человека в обществе. Поэтому любые попытки "исключить" из нашей жизни ложь, обман, неправду являются утопичными, психологически неверными и, в силу этого, бесперспективными.

Пол Экман, крупнейший специалист по психологии лжи, при истолковании признаков обмана советует соблюдать ряд мер предосторожности. Они помогут снизить вероятность ошибки.

1. Помните, что отсутствие признаков обмана еще не является доказательством правды; некоторые лжецы не допускают никаких промахов. Но и наличие признаков обмана еще не свидетельствуют о лжи – эти признаки могут быть всего лишь индивидуальными особенностями человека, его типичным поведением. Поэтому выносить суждения нужно, основываясь на изменениях в поведении подозреваемого во лжи. Вам необходимо сравнить обычное поведение человека и его поведение во время обсуждения важного вопроса.

Люди часто обманываются при первом знакомстве именно потому, что не имеют возможности сравнить и таким образом заметить изменения поведения другого. Например: он так много жестикулирует левой рукой, значит, наверняка лжет. А на самом деле человек просто может оказаться левшой и левая – его ведущая рука. Другое дело, когда человек правша, но в критический момент деловых переговоров вдруг начинает совершать много манипуляций левой рукой – это явный признак обмана.

2. Внимательно поразмыслите, нет ли у вас каких-нибудь предубеждений в отношении подозреваемого во лжи, и если таковые имеются, то, как они могут помешать вынесению правильного суждения. Не пытайтесь судить о том, лжет человек или нет, если вы охвачены мстостью или гневом. Избегайте соблазна заподозрить ложь только потому, что у вас нет никаких других приемлемых объяснений этих же поступков.

3. Было бы неверно сказать , что ложь можно определить по какому-то одному жесту или выражению лица . Имейте ввиду , что многие признаки обмана строятся не на одном а на нескольких телодвижениях , и всегда стоит хорошенько подумать , прежде чем выносить суждение , особенно если одно движение говорит о том , что человек лжет , а другое – что говорит правду. Анализ всегда следует проводить по совокупности данных.

Есть несколько характерных жестов неискренности или лжи.

Вариант А. Жесты “Рука к лицу”.

Прикрытие рта.

Прикосновение ко рту .

Прикосновение к носу.

Потираание глаза (“Ничего не вижу”)

Почесывание шеи и оттягивание воротника.

Вариант Б. Отведение взгляда или частые моргания.

Исследование показали что если человек смотрит в глаза собеседнику менее половины времени разговора , то его слова не вызывают доверия , а самого его считают неискренним. Действительно трудно смотреть в глаза человеку , если сознательно лжешь . На ложь или неполную искренность указывает то , что человек спокойно смотрел вам в глаза , но вдруг начал отводить взгляд в сторону, в окно , в пол или потолок , стал бегать глазами из стороны в сторону или часто моргать.

Вариант В. Нервные движения.

Вдруг начинает поправлять одежду , прическу , смахивать что-то со стола , переставлять мелкие предметы , менять позу , отряхивать пыль и совершать другие неконтролируемые привычные телодвижения.

Вариант Г. Хрипота и покашливание.

Ложь создает горловой мышечный спазм , у человека вдруг хрипнет голос и он никак не может прокашляться. Вспомните себя и других неопытных ораторов , которые против своего желания начали говорить перед аудиторией . Вот кому так нужен стакан воды , чтобы прочистить горло.

Вариант Д. Повышения тембра голоса.

Голос высокого тембра как бы идет от головы , от ума , а голос низкого тембра – от сердца , от чувств. Поэтому, когда мы что-то придумываем или говорим то , что должны (но мы не хотим) сказать, то

невольно повышаем тембр голоса до визгливого. Когда мы говорим о своих чувствах и переживаниях, то тембр голоса понижается, и сказанное нами вызывает большое доверие у окружающих. На телевидении и радио отдают предпочтение дикторам с низким тембром голоса.

Вариант Е. Неоконченные фразы.

Человек не договаривает некоторые фразы до конца и делает после этого паузы. Обычно это свидетельствует о внутреннем "столкновении с препятствием" в виде информации, которую хотел бы скрыть. Желая скрыть много достоверной информации, человек неизбежно прибегает ко лжи.

Для исследования искренности студентов 5-го курса нашего университета мы воспользовались личностным тестом Д. Айзенка. В этом тесте 10 уровней искренности от 0 до 9. Выделяют такие группы людей по уровню искренности:

0 баллов – такие люди правдивы и требуют правдивости от других. Жить им очень тяжело

1-3 балла – они знают кому, что, когда, зачем, как лгут. Среди знакомых и сослуживцев они известны как честные люди. Такая способность к неискренности облегчает им жизнь.

3-6 балла – в отличие от предыдущей группы, эти лгуны иногда попадают на лжи и известны как не всегда искренние люди. Откуда им не всегда доверяют.

6-9 балла – врут всегда и во всем. Самое удивительное, что они не знают где, когда, что и кому соврали. Уличить их во лжи очень просто. Они известны как лгуны и им, как правило, никогда не верят.

Результаты тестирования:

А: женщины

0 баллов – 2 человека (6,6%)

1-3 балла – 18 человек (60%)

3-6 балла – 9 человек (30%)

6-9 балла – 1 человек (3,3%)

Б: мужчины

0 баллов – 2 человека (11,1%)

1-3 балла – 11 человек (61%)

3-6 балла – 5 человек (27,7%)

6-9 балла – 0 человек (0%)

Согласно полученным данным большинство студентов (90% женщин и 88,7% мужчин) имеют социально приемлемый и психологически целесообразный уровень искренности.

Незначительное число студентов с высоким (1 студент) и низким (4 студента) уровнем искренности можно рассматривать как незавершившийся этап социального становления личности.

ТИПЫ ТЕМПЕРАМЕНТА В СРЕДЕ СТУДЕНТОВ

Кудояр Л. М., доцент,
Горишняк Е.М., ЕК-41

Каждый человек рождается с определенным набором биологических особенностей его личности, проявляющихся в темпераменте. Значительные различия в поведении людей, обусловленные свойствами их темпераментов есть даже у кровных братьев и сестер, у близнецов, живущих бок о бок. Темпераменты различаются у всех детей получивших одинаковое воспитание, имеющих одинаковое мировоззрение, близкие идеалы, убеждения и моральные устои.

Темперамент — проявление типа нервной системы в деятельности человека, индивидуально-психологические особенности личности, в которых проявляется подвижность его нервных процессов, сила, уравновешенность.

Сангвиник (в основе лежит сильный, уравновешенный, подвижный тип нервной системы). Так дал описание ему доктор А. П. Чехов: "Постоянен в своем непостоянстве." Что характерно для сангвиника? Прежде всего, его повышенная реактивность, которая проявляется в том, что он живо и с большим возбуждением откликается на все привлекающее его внимание, очень впечатлителен. Сангвиник отличается и повышенной активностью - проявляет большую настойчивость, энергию. Активность и реактивность у него уравновешены - он может легко сдерживать свои реакции и проявления чувств. Сангвиник отличается высокой пластичностью поведения. Он любознателен, жизнерадостный, эмоции возникают легко, но они не сильные и не глубокие, быстро забывает обиды, доброжелателен.

Холерик (в основе лежит сильный, неуравновешенный - с преобладанием возбуждения - тип нервной системы). А. П. Чехов: "Желчен и лицом желто-сер. Глаза ворочаются в орбитах, как голодные волки. Раздражителен. Шуток не понимает." Для холерика характерны высокая реактивность и активность, быстрый темп реакции. Но реактивность преобладает над активностью. Поэтому он так несдержан и вспыльчив, легко выходит из себя, нетерпелив. Он менее пластичен и более ригиден, чем сангвиник, отсюда большая устойчивость и постоянство его интересов. Ему свойственна лихорадочная быстрота (мимика, жесты, темп речи, порывистость). Холерик берется со страстью

за любое дело, страшно инициативен. В общении вспыльчив, резок, не сдерживает эмоции.

Меланхолик (в основе лежит слабый тип нервной системы). Описание темперамента по доктору А. П. Чехову: "Глаза серо-голубые, готовые прослезиться. С прискорбием и со слезами в голосе уведомляет своих близких, что валерьяновые капли ему уже не помогают." У меланхолика высокая сензитивность, проявляющаяся в болезненной чувственности, в обидчивости. Малая реактивность и пониженная активность проявляются у меланхолика в том, что он редко смеется, не уверен в себе, часто и легко теряется, не доводит работу до конца. Отличается медленным психическим темпом - его движения вялые, слабые, говорит медленно. Быстро утомляется от людей и новой обстановки, чувства медленно возникают, но проявляются глубоко. Эти люди легко уязвимы, хотя внешне этого не показывают. Тактичны, мягки, стеснительны. Им присуща мнительность и пессимизм.

Флегматик (в основе лежит сильный, уравновешенный, инертный тип нервной системы). А. П. Чехов: "Наружность самая обыкновенная, топорная. Вечно серьезен, потому что лень смеяться. Непременный член всевозможных комиссий, заседаний и экстренных собраний, на которых ничего не понимает и дремлет без зазрения совести." У него малая реактивность. Это проявляется в том, что его трудно рассмешить или рассердить. Высокая активность значительно преобладает над малой реактивностью, что и определяет терпеливость, выдержку, самообладание. Психический темп замедленный - движения неторопливы, медленная походка, на вопросы отвечает не сразу. Он отличается малой пластичностью и большой ригидностью. Он медлителен и спокоен, проявляет во всем основательность, склонен к порядку, но медленность мешает в процессе познания, уклоняется от споров. У него устойчивое настроение, уклоняется от ссор. Неудачи и неприятности не выводят его из себя.

В чистом виде темпераменты практически не встречаются. У каждого человека преобладают черты какого-то одного темперамента в сочетании темперамента другого. Приведенные характеристики не претендуют на категоричность, так как деление темперамента всех людей на четыре группы весьма условно.

У каждого темперамента можно найти как положительные, так и отрицательные свойства. Хорошее воспитание, контроль и самоконтроль дает возможность проявиться: меланхолику, как человеку впечатлительному с глубокими переживаниями и эмоциями; флегматику,

как выдержанному, без скоропалительных решений человеку; сангвинуку, как высоко отзывчивому для любой работы человеку; холерику, как страстному, неистовому и активному в работе человеку.

Отрицательные свойства темперамента могут проявиться: у меланхолика — замкнутость и застенчивость; у флегматика — безразличие к людям, сухость; у сангвника — поверхностность, разбросанность, непостоянство, у холерика — импульсивность, неудержимая реактивность, несдержанность.

Для анализа типов темперамента у студентов 5 курса мы воспользовались тестом А. Айзенка. В тестировании брали участие 48 студентов, из них 30 девушек и 18 парней. Результаты занесены в таблицу :

Тип темперамента	Жен.	Муж.	Всего
Сангвиник Э: 13-24 Н: 0-12	1	3	4
Холерик Э: 13-24 Н: 13-24	14	8	22
Флегматик Э: 0-12 Н: 0-12	1	4	5
Меланхолик Э: 0-12 Н: 13-24	14	3	17

В таблице использованы такие показатели: Э — экстраверсия — интроверсия. Н — нейротизм — эмоциональная стабильность. По шкале Э показатели 0-12 характеризуют интроверсию, 13-24 — нейротизм. Сочетание этих показателей создает особенности рассмотренных типов темпераментов: инверсия и эмоциональная стабильность — флегматический, инверсия и нейротизм — меланхолический, экстраверсия и эмоциональная стабильность — сангвинический, экстраверсия и нейротизм — холерический.

Из полученных данных можно сказать, что из опрошенных студентов по тесту А. Айзенка 14 девушек и 3 парня являются меланхоликами, 14 девушек и 8 парней — холериками, 1 девушка и 3 парня — сангвиниками, 4 парня и 1 девушка — флегматиками.

КЕРІВНИЦТВО ТА ЛІДЕРСТВО

Романенко Н.І., УНЗ-2, СДПУ ім. А.С.Макаренка

У роботі тлумачиться різниця між поняттями лідерство та керівництво, наводяться основні типи помилок головуючих.

Проблеми управління вимагають глибокого вивчення феноменів лідерства та керівництва. Ефективний менеджмент сприяє стабільності і порядку, розв'язанню проблем, тому управління стає об'єктом досліджень багатьох вчених.

У 30-50 роках минулого століття психологами було зроблено низку досліджень у сфері управління з використанням системного підходу. Починаючи з 70-х років інтерес до вивчення управління, лідерства та влади почав рости ще більше, про що свідчить поява робіт Дж. Мак Грегора, Р. Такера, Б. Келлермана, Дж. Пейджа.

Більшість людей не вбачають відмінності між поняттями керівництва та лідерства. Однак на практиці співвідношення цих складових частин управлінського впливу складається під впливом багатьох чинників, до яких належать тип організації, її масштаби, напрям діяльності, місце в ієрархії управління, особисті якості менеджера тощо. Роль керівника обумовлена формальною структурою, його функції, як правило, чітко визначені, право на застосування санкцій не заперечується тощо. Лідерство, навпаки, формується спонтанно та на рівні напівусвідомлених психологічних переваг.

Ефективність роботи колективу, його спроможність вирішувати окреслені завдання у значній мірі залежать від морально-психологічного клімату, а також від пануючого в групі "настрою" співробітників, який обумовлений:

- якісним складом персоналу;
- особливостями неформальних відносин між керівником та підлеглим.

Зупинимося на цих проблемах більш докладніше.

1. Якісний склад персоналу.

Наукові дослідження свідчать, що найбільш продуктивними є робочі групи, які складаються з осіб різного віку, статі та темпераменту. Молоді працівники краще сприймають нове, більш енергійні, але самовпевнені, не схильні до компромісів. Літні працівники, навпаки, достатньо консервативні, але мають життєвий досвід, не схильні до авантур, спроможні приймати більш виважені рішення, як правило, уникають

конфліктних ситуацій. Одностатеві колективи мають специфічні недоліки: у жіночих колективах частіше відбуваються сварки, більше втрат робочого часу у зв'язку із систематичним обговоренням життєвих проблем, у той час, як у деяких чоловічих колективах у робочій час розповсюджуються лихослів'я та погані звички. Іншими словами, спільна робота людей різної статі немов би підтягує працівників, підвищує самодисципліну, вимогливість до себе. Не менш важливо мати у групі індивідів з різним темпераментом, оскільки кожний з них має свої позитивні якості та недоліки.

2. Неформальні відносини між керівником та підлеглим.

Неформальні відносини між керівником та підлеглими заслуговують значної уваги. Крім уміння обрати оптимальний у даній ситуації стиль керівництва керівник має перш за все знати типові помилки, що властиві людям його статусу, та вірно будувати міжособистісні відношення з персоналом.

До типових помилок відносять випадки, коли:

- керівник не дає конкретних завдань, але постійно навантажує підлеглих великою кількістю питань загального характеру;
- зосередженість на одній темі у спілкуванні з персоналом;
- щоденно формулює нові ідеї для виконання завдання;
- постійно проповідує свої задуми;
- не довіряє своїм співробітникам, зловживає дріб'язковим контролем;
- малодоступний територіально та за часом;
- не має готових рішень виробничих завдань, запропонованих персоналові.

Успіх неформальних відносин з підлеглими, без чого неможливе формування почуття поваги до свого керівника, залежить від додержання цілої низки принципів та правил ділового спілкування.

Велике значення має повага чужої гідності. Морально-психологічним підґрунтям цього принципу є аксіома соціальної психології про комфортне самопочуття за умов позитивної самооцінки. Отже, керівник має бачити у кожному підлеглому не посаду, а особистість, бути доброзичливим та терплячим, з повагою відноситися до особистого життя працівника. Бажано завжди пам'ятати, що "сильний ніколи не принижує", тому неприпустимо підвищувати голос, навішувати ярлики тощо.

Якщо підлеглий помилився, він, як правило, розуміє свою провину та адекватно сприймає покарання, але якщо керівник при цьому зачепить його самолюбство, працівник не вибачить цього. Отже, під час аналізу

ситуації необхідно розділяти людину та вчинок: критикувати конкретні дії, а не особистість того, хто провинився.

Важливо пам'ятати, що поважають тільки тих керівників, які хвалять при всіх, а дорікають без сторонніх осіб; ніколи не скаржаться на своїх співробітників і, якщо потрібно, беруть їх провину на себе; своєчасно та відкрито визнають свої помилки. Незважаючи на особисті симпатії та антипатії, керівник має пред'являти до всіх підлеглих однакові вимоги, до всіх відноситись рівно, нікого не виділяти; звертатися до своїх співробітників на ім'я та по батькові, незалежно від їх віку. Неприпустимо читати нотації та повчати персонал, якщо сам керівник не додержується даної вимоги: виховне значення має тільки власний приклад керівника.

Типова помилка молодих керівників – прагнення стати “своїм” серед підлеглих. Краще все ж зберігати дистанцію, розділяти особисте та службове, не допускати панібратства. У іншому випадку наказ як форма розпорядження буде неефективним.

Керівник не має морального права приховувати від своїх співробітників важливу для них інформацію. Разом з тим він має припиняти плітки та доноси. Кожний керівник зустрічається із скаргами зі сторони своїх співробітників з приводу умов роботи, відносин усередині колективу або з іншими підрозділами. Навіть якщо керівник не може сам вирішити проблему, він має уважно вислухати підлеглого. Не можна ігнорувати звернення підлеглих, оскільки, як вірно помітила американський соціолог Діана Трейсі, ті, хто скаржаться не зрадники. Може статися, що скаржник надає вам велику послугу, повідомляючи про ситуацію, від якої страждають інші, але мовчать. У цьому сенсі скарги заслуговують вашої вдячності, а не покарання. Якщо скарга стосується іншого співробітника, слід обов'язково вислуховувати обидва боки, тому що досить часто бувають неправими обидва. Якщо скаржаться на вас – не перешкоджайте цьому, але попередьте про скаргу керівництво. У тому випадку, якщо керівник не може вирішити проблему, йому слід довірити це керівництву або третій, достатньо авторитетній особі.

Лідер та керівник мають справу з однотипними проблемами, а саме, вони мають стимулювати групу, піклуватися про засоби, за допомогою яких ці завдання можуть бути вирішеними.

Керівництво - соціальна характеристика поведінки у групі, насамперед з точки зору розподілу ролей керування та підпорядкування. Це наявність чітко структурованих формальних відносин, через які воно і реалізується.

Лідерство – психологічна характеристика поведінки певних членів групи, процес впливу на людей, породжений системою неформальних відносин.

Лідером є такий член малої групи, який висувається внаслідок взаємодії членів групи для її організації при вирішенні конкретного завдання. Він демонструє більш високий, ніж інші члени групи, рівень активності, участі, впливу при вирішенні даного завдання. Таким чином, лідер висувається у конкретній ситуації. Інші члени групи приймають лідерство, тобто будують з лідером відношення.

Лідерство необхідно розглядати як групове явище: лідер не може існувати окремо, він є елементом групової структури. Отже феномен лідерства відноситься до динамічних процесів малої групи. Цей процес може бути суперечливим: міра домагань лідера та міра готовності інших членів групи прийняти його провідну роль можуть не співпадати. Межа впливу лідера на групу не є величиною постійною: за певними обставинами лідерські можливості можуть зростати, а при інших, навпаки, знижуватися. Лідерство інтерпретується як функція групи, і вивчати його потрібно з точки зору цілей та завдань групи, хоча і структура особистості лідерів при цьому не повинна ігноруватися.

Проведене теоретичне дослідження допомагає усвідомити необхідність гнучкого підходу до керівництва та лідерства. Для точної оцінки ситуації головуючий має чітко розуміти свої власні здібності та здібності своїх підлеглих, природу завдань.

SUMMARY

The article explains the difference between the concepts of manager and leadership and main typical mistakes guidelines.

ЛІТЕРАТУРА

1. Трейси Д. Менеджмент с точки зрения здравого смысла. -М.: Автор, 1993.- 250 с.
2. Шегда А. В. Основы менеджменту. К., Знання, 1998. – 211с.
3. Щекин Г.В. Практическая психология менеджмента. К.: Україна, 1994.- 294 с.

Наук. кер. - Кудояр Л.М., доцент

СТИЛІ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ У КОНФЛІКТІ ТА ЇХ ПРОЯВИ У СТУДЕНТІВ

Соловйова А.М., студ. гр. СУ-42

У системі взаємодії людей важливим є вибір стилю поведінки у конфлікті. Саме цей стиль визначає результативність конфліктної взаємодії, самопочуття опонентів, результативність діяльності колективу. Визначення стилю поведінки людини у конфлікті є дуже важливим і досить складним. Методику визначення його розробив американський вчений К.Томас. З цією метою він запропонував враховувати два параметри:

- Рівень реалізації власних інтересів
- Рівень врахування інтересів опонента

Якщо побудувати сітку (вона називається сіткою Томаса-Кілменна) то одержимо 5 типів конфліктної поведінки людей: конкуренції, ухилення, пристосування, співробітництва, компромісу. Розглянемо їх коротку характеристику:

Стиль конкуренції („Боротьба”).

Боротьба - стиль поведінки, за якого кожен з учасників конфлікту прагне перемоги за умови обов'язкового програшу іншого. Турбота про свої інтереси - це єдиний компонент розв'язання конфлікту, інші варіанти розглядаються як програш. Зовні такий стиль виглядає як виграшний, але психологічно він є програшним. По-перше, з точки зору втраг - ті, хто програв, стають ворогами, накопичують сили, знову конфліктують. Якщо один з опонентів вміює використовувати свою реальну силу, то отримує “найбільший” і швидкий “врожай” інформації. Супротивник починає “викладати” всі свої аргументи. Крім того, цей стиль поведінки використовують за умови нестачі часу та у ситуаціях, коли врегулювання конфлікту уводять вбік від розв'язання ділових завдань. Таким чином діють керівники, які мають усі ознаки сили й добре орієнтуються у соціально-психологічному кліматі очолюваного ними колективу.

Стиль ухилення („Втеча”).

Втеча реалізується тоді, коли людина ухиляється від вирішення конфлікту. Цей стиль поведінки має різні прояви, такі, як “трюкання дверима”, “мовчазний бунт”, “психосоматичні захворювання”, проте сенс його залишається тим самим: конфлікт не розв'язується, причина, що його викликала не знімається, конфлікт затягується. Варіант “втечі” може мати місце у тих випадках, коли конфлікт не є значним, коли конфлікт перейшов у емоційне зіпнення. Цей стиль можна використовувати, коли проблема, не дуже важлива для людини, коли вона відчуває, що знаходиться у безнадійному становищі.

Стиль пристосування („Поступливість”).

Поступливість має місце тоді, коли людина діє сумісно з іншою, не намагаючись відстоювати власні інтереси. Оскільки, людина відсуває свої

інтереси, то краще так чинити тоді, коли ставка на позитивне рішення проблеми не дуже велика. Стиль пристосування може нагадувати ухилення. Однак, основна відмінність у тому, що людина приймає участь у ситуації та погоджується робити те, чого хоче опонент. Це стиль поведінки, коли перемога віддається опонентові. Але і цей стиль поведінки може мати свої переваги. Адже якби у конфлікті не поступався би ніхто, то домовитися було б неможливо. Найбільш характерні ситуації, у яких рекомендується стиль пристосування: людину не особливо хвилює те, що сталося; людина хоче зберегти мир та добрі відносини з іншими людьми.

Стиль співробітництва („Колаборація”)

Колаборація - активна участь у вирішенні конфлікту та відстоювання своїх інтересів. При цьому опоненти співпрацюють. Цей стиль потребує більшої роботи у порівнянні з іншими. Він ефективний коли боки мають різні приховані потреби. Обидві боки у результаті врегулювання конфлікту виявляються у виграші. Обов'язковою умовою є відмова від силового протистояння. Ця поведінка здійснюється шляхом переговорів. Проте й вона не може бути використана стереотипно. Для успішного використання стилю співробітництва необхідно витратити деякий час на пошук прихованих інтересів та потреб, для розробки способу задоволення справжніх бажань з обох боків.

Стиль компромісу.

Компромід характеризується поступливістю своїми інтересами обох опонентів. Іншими словами, людина погоджується на часткове задоволення свого бажання і часткове виконання бажання опонентів. Компромід досягається на поверхневому рівні. Цей тип поведінки у конфліктній ситуації часто розцінюють як ефективний, що призводить до взаємної перемоги боків у конфлікті. Насправді – компромід – це конфлікт, де має місце програш обох боків. І їм знову потрібно повертатися до розв'язання спірного питання. У такий спосіб свідомо діють лише у тих випадках, коли обидві боки мають однакову владу, взаємовиключні інтереси. Компромід часто є вдалим відступом чи навіть останньою можливістю прийти до будь-якого вирішення.

К.Томас розробив тест з визначенням типу конфліктної поведінки особистості. Саме цим тестом ми скористувалися для визначення типу поведінки у студентів 5 курсу нашого університету. У дослідженні взяли участь 47 студентів, з них представники сильної половини людства 20, та прекрасної 27 осіб. Результати представлені у таблицях (10...12 – переважаючий тип, 8...9 – сильна вираженість, 5...7 – оптимальна вираженість, 0...4 – слабка вираженість):

Для чоловіків:

	Суперництво	Співпраця	Компроміс	Ухилення	Поступливість	Всього
10...12	2%	0%	4%	2%	0%	8,0%
8...12	5%	4%	6%	5%	0%	20%
5...7	4%	11%	9%	10%	8%	42%
0...4	9%	5%	1%	3%	12%	30%

Для жінок:

	Суперництво	Співпраця	Компроміс	Ухилення	Поступливість	Всього
10...12	3,70%	0,74%	1,48%	0%	0%	5,92%
8...12	2,22%	5,19%	9,63%	2,22%	4,44%	23,7%
5...7	3,70%	11,11%	8,15%	14,07%	5,19%	42,22%
0...4	10,37%	2,96%	0,74%	3,70%	10,37%	28,04%

Загальне:

	Суперництво	Співпраця	Компроміс	Ухилення	Поступливість	Всього
10...12	2,98%	0,43%	2,55%	0,85%	0%	6,81%
8...12	3,40%	4,68%	8,09%	3,40%	2,55%	22,12%
5...7	3,83%	11,06%	8,51%	12,34%	6,38%	42,12%
0...4	9,79%	3,83%	0,85%	3,40%	11,06%	28,93%

Розгляд одержаних результатів дає нам право стверджувати, що суттєвої різниці між чоловіками та жінками у виборі стилю конфліктної поведінки не виявлено. Досить цікавим є той факт, що 42,12% підслідних орієнтовані на використання оптимального стилю, тобто такого, що залежить від конкретних умов конфлікту. Така поведінка, як правило, є найбільш ефективною і викликає найменше розчарувань та психічних розладів. У цих підслідних рівноцінно представлені всі стилі конфліктної поведінки, тобто вони представлені оптимальною вираженістю.

Значна кількість студентів мають сильну вираженість стилів конфліктної поведінки 22,12%. Це означає, що вони зможуть відстояти свою точку зору (інтереси, погляди та ін.) без сильно травмуючих наслідків для опонента. Нарешті, 28,93% студентів характеризуються незначною вираженістю стилів конфліктної поведінки, що може означати неформованість певних соціальних та психологічних структур необхідних для успішної соціальної взаємодії.

Проведене дослідження показало, що більшість студентів 5 курсу (71,5%) готова до виконання тих чи інших соціальних ролей та при необхідності відстояти свою позицію.

Наук. кер. – Кудояр Л.М., доцент

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Андріїв Р. М., студ. гр. ПР-53

Гендер у сучасному розумінні – це свобода людини реалізувати свої людські якості. Наше суспільство часто приписує чоловіку та жінці певні ролі. Історично ці ролі склалися у домодерну епоху і до цього часу базуються на розподілі праці за особливостями біологічної статі.

Сутність гендерних стереотипів полягає у тому, що чоловік сприймається як сильна, самодостатня особистість з раціональними здібностями, активністю та ефективністю, тоді як жінка – пасивна, несаможиттєва, емоційна. У цілому чоловікам приписується більше позитивних якостей, ніж жінкам. Негативними якостями чоловіків визначають брутальність, надмірний раціоналізм, авторитаризм, а жінок – формалізм, пасивність та ін. У рамках патріархальних стереотипів роль жінки обмежується народжуванням дітей і піклуванням про сім'ю. Життєвий світ жінки замкнений на чоловікові та родині. Тоді як життєвий світ чоловіка – це увесь світ, що не обмежується певними рамками. Саме тому, у нашому суспільстві досі домінують чоловіки. Про це свідчить те, що кращі посади найчастіше дістаються чоловікам, а не жінкам, навіть якщо вони мають однакову кваліфікацію. Дискримінація жінок спостерігається і тоді, коли встановлюється заробітна плата: за однакову роботу жінок у США, наприклад, вона менша на 30-40%, у Великій Британії – 49%, у Німеччині – на 38%, у Франції – 28%, а в Україні – на 30% у економічній, політичній та педагогічній сферах.

Цікаве дослідження було проведено однією рекрутинговою компанією. Воно стосувалося рівня вимог до жінок та чоловіків, які знаходяться у пошуках роботи. У анкетах, як правило, безробітні вказують, на яку зарплатню вони претендують. З'ясувалося, що претендуючи на одну посаду і маючи однакові дані щодо рівня освіти та досвіду роботи, чоловіки претендують на значно вищу винагороду ніж жінки. Це свідчить про комплекс меншовартості сучасної жінки, що підтримується усім суспільством. Хоч рівні права у нашій державі законодавством забезпечені, але прояви гендерної дискримінації криються у запитаннях роботодавців типу «чи збирається жінка народжувати?», а також про сімейний стан і вік.

На Заході є чимало курсів і студій, де жінку навчають не мовчати, бути активною, самостійною, зокрема гендерні студії існують і у вищих навчальних закладах. У нас це практично неможливо, бо керівництво вузу

у переважній більшості – це чоловіки, жінки – це викладачі, методисти, лаборанти. Це пояснюється тим, що є професії, що визначаються як суто «жіночі». Робота чоловіків частіше вище оплачується і більше поважається, а жінкам необхідно витратити багато часу й зусиль, щоб увійти до цього кола і зайняти таку ж позицію. Навіть для елементарного просування по службі від жінок вимагаються, у порівнянні з чоловіком, вища кваліфікація і вищий рівень знань.

Професійна роль жінки – одна з основних причин незгоди між подружжям. Бо чоловік вважає, що коли він працює, то дружина обов'язково має бути домогосподаркою. Більшість чоловіків, а точніше 80% бояться становища, коли їхня друга половина стає основним годувальником у сім'ї. Тому, коли жінка вибирає кар'єру, вона очікує, що буде виконувати більшість домашніх обов'язків, обслуговувати дітей і нести за них відповідальність. Її досягнення на роботі сприймаються, тільки якщо вона успішно може впоратися і з домашніми обов'язками. Часто жінки змушені робити вибір тільки на користь чогось одного – бути дружиною і матір'ю чи розвивати кар'єру.

Тому наслідками дискримінації є звільнення жінки «за непокору», знижуються можливості для досягнень, відсутність прибутків, неможливість одержувати виробничий стаж; емоційний стрес, що призводить до втрати впевненості та появи депресії і страху.

Таким чином, сучасне розуміння гендеру потрібно співвідносити з поняттям свободи. Тобто суспільство не має нав'язувати окремому індивіду певні ролі. Розвиток такої моделі суспільства полягає у тому, щоб жінки і чоловіки стали рівними у своїх можливостях виявляти людські якості, що притаманні як чоловікам, так і жінкам. І це зовсім не означає, що і ті й інші мають стати однаковими. Просто вони змогли б глибше і повніше розкрити і реалізувати себе. А для цього необхідно змінити структуру попиту на ринку праці, практику найму і просування персоналу по кар'єрних сходинках. А також підвищити значимість і престижність посад, які займають сучасні жінки.

Наук. кер. - Кудояр Л. М., доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІСЦІ

Чернухіна Ю.В.,
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С.Макаренка

Актуальність дослідження. Одним із напрямків вирішення проблеми виховання підростаючого покоління, здатного до особистісного зростання, активного включення в соціальне життя країни виступає дослідження особистісної ідентичності як динамічного переживання внутрішньої цілісності та безперервності особистості, психологічні особливості якого в умовах суспільної реконструкції визначають специфіку соціальної ідентифікації особистості.

Сучасна тенденція розвитку психології полягає в переході від структурного вивчення особистості до аналізу її функціонування як динамічної системи, що актуалізує значущість дослідження ідентичності. Інтегративний характер даного феномена обумовлює вивчення ідентичності як здатності до самоактуалізації (Маслоу А.), переживання індивідуальності (Фромм Е.), умови освоєння суспільного та індивідуального простору (Еріксон Е.) [1; 2].

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту та структури особистісної ідентичності, вивченні психологічних особливостей її становлення, визначенні впливу кризових періодів на становлення особистісної ідентичності.

Дослідно-експериментальною роботою було охоплено 70 респондентів – студенти I (34 чол.) та II (36 чол.) курсів Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка віком від 17 до 20 років.

Ідентичність виступає елементом індивідуальної самосвідомості, пов'язаним зі смисловою сферою особистості, з її самоусвідомленням та самоприйняттям через самостійний вибір. Провідна роль в становленні ідентичності належить самій особистості, яка виступає "внутрішнім референтом" даного процесу, створюючи таким чином власне "Я" [3]. На основі узагальненого аналізу досліджень вчених (Антонової Н.В., Брейквелл Г., Ватермана А., Еріксона Е., Марсія Дж.

та інших), ми визначили структуру особистісної ідентичності, яка включає наступні компоненти:

- когнітивний;
- емоційно-оцінний;
- часовий.

Становлення особистісної ідентичності ускладнюється кризовими періодами в перші роки студентського життя. Сучасні дослідники виділяють наступні кризи перших років студентського життя: криза адаптації та криза «злиття». Перша полягає у труднощах при зміні звичного ритму життя, кола знайомих, звичних форм поведінки та взаємодії. Криза «злиття» вимагає готовності та здатності до побудови міжстатевих відносин, високого розвитку самопізнання, самототожності, завершеної ідентичності [1].

Для експериментального дослідження були використані наступні методики: "Методика дослідження самоствавлення" Пантілеєва С.Р., графічна методика прямого оцінювання Прихожан О.М. Дані методики призначені для вивчення емоційно-оцінного та часового структурних компонентів особистісної ідентичності.

За даними, отриманими за методикою Пантілеєва С.Р., студенти - першокурсники мають високу відповідність між очікуваним ставленням інших та власним самоствавленням. Також високий рівень внутрішньої конфліктності та самозвинувачення студентів першого курсу свідчить про наявний вплив кризи адаптації. Студенти другого курсу мають більш розвинену впевненість у собі, самоповагу. Студенти – другокурсники здатні приймати себе такими, як є, вважають себе цінними особистостями. Але високий рівень розвитку самоприв'язаності свідчить про небажання особистісного зростання, страх до можливої втрати частини себе, усталене уявлення про себе, ригідність та консерватизм. Студенти обох курсів мають однакову здатність до поглиблення у свій внутрішній світ, самопізнання, цікавість до власного «Я». Також студенти в однаковій мірі вважають себе здатними до прийняття важливих рішень та керівництва своїми діями, цілями, життєвим шляхом.

За даними, отриманими за методикою Прихожан О.М., студенти другого курсу мають меншу схильність до зміни самовідношення, а також демонструють низьку залежність між минулим самоствавленням та теперішнім самоствавленням, що свідчить про відсутність наступності у самоствавленні. Отже, студенти впевнені у собі,

вважають себе досить сформованими як особистості та прагнуть залишатися такими, як вони є. Студенти – першокурсники схильні до змін у самовідношенні та мають середній ступінь залежності між минулим та теперішнім самоствавленням. Також серед респондентів є такі, що характеризуються повним неприйняттям власної особистості. Така відмінність між респондентами першого та другого курсів, на нашу думку, пояснюється впливом кризових періодів на перших та відносною стабільністю ситуації розвитку в других.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що підібрані та модифіковані методики, теоретична база дослідження можуть бути використані практичними психологами та викладачами – кураторами для забезпечення продуктивного подолання кризового періоду як умови становлення особистісної ідентичності студентів юнацького віку.

Перспективи подальшого аналізу ми вбачаємо у вивченні умов та засобів становлення особистісної ідентичності в юнацькому віці, побудові психодіагностичних методик її дослідження, виявленні статевих та національних особливостей становлення впродовж життєвого шляху людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гейник О. Криза адаптації першокурсників - випускників сільських шкіл - до умов студентського життя // Особистісні кризи студентського віку: Зб. наук. статей. / За ред. Титаренко Т.М. – Луцьк: «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – 112 с.

2. Зливков В. Проблема особистісної та професійної самоідентифікації в сучасній психології. // Соціальна психологія. - 2006. - №5 - с.128-136

3. Пантилеев С.Р. Практикум по психодиагностике. Руководство по интерпретации. – 1997. - 134 с.

4. Прихожан А.М. Применение методов прямого оценивания в работе школьного психолога. // Научно – методические основы использования в школьной психологической службе конкретных психолого – педагогических методик. Сб. научн. трудов. – М.: АПН СССР, 1998. – 233 с.

Наук. кер. - Пасько К.М., викладач

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АКАДЕМІЧНОЇ УСПІШНОСТІ З РІВНЕМ ТРИВОЖНОСТІ

Кудояр Л.М., доцент

Алімаскіна А. О., студ. група ПМ-71

Тривожність визначають як відчуття неконкретної, невизначеної загрози, нечітке почуття небезпеки. Очікування небезпеки, що насувається, співвідноситься з почуттям невідомого: людина не усвідомлює, звідки вона може загрожувати.

Такі слабко виражені прояви тривоги, як почуття переживання, невпевненість у правильності своєї поведінки є невід'ємною частиною емоційного життя будь-якої людини.

За оптимального, нормального рівня – тривожність мобілізує – це ознака готовності людини діяти. Але мобілізуюча функція тривоги діє у досить вузьких межах при сильних і стабільних переживаннях. Стійкий, високий рівень тривожності має негативний вплив на діяльність і розвиток особистості незалежно від того, у якій формі та в якому вигляді вона виявляється. При високому рівні тривожність додає діяльності пристосовницький характер, негативно позначається на результативності діяльності й насамперед в оцінних ситуація.

Однією з частих причин тривожності є завищені вимоги до дитини, система виховання, що не враховує власну активність дитини, її здібності, інтереси та схильності. Тривожність суттєво впливає на ефективність людини. Особливо вона позначається на навчальній діяльності молодших школярів. Ми поставили собі мету визначити вплив тривожності на успішність молодших школярів у навчальній діяльності.

Дослідження шкільної тривожності було проведене за допомогою методики діагностування рівня шкільної тривожності Філіпса. Ця методика дає змогу визначити які ситуації шкільного життя пов'язані з високою емоційною напруженістю і негативними переживаннями.

Дослідження проводилось на базі спеціалізованої школи I-III ступенів. У експерименті приймали участь всього 104 учня: 56 хлопців і 48 дівчат, середній вік яких становив 9 років.

Також було враховано середній бал академічної успішності кожної дитини за перший семестр.

Встановлено, що на першому місці посідає страх ситуації перевірки знань - 56%, далі проблеми і страхи у відносинах з вчителем і на тому ж місці страх невідповідності сподіванням оточення - 48%, а третє місце поділили між собою переживання соціального стресу і загальна тривожність у школі - 43%.

Учні чітко поділяються на 2 групи: з достатнім рівнем знань і низьким рівнем знань.

Виявилось, що у дітей з низьким рівнем знань за всіма показникам рівень тривожності вище ніж у дітей з достатнім рівнем знань. А саме:

1. Страх ситуації перевірки знань. З достатнім рівнем знань - 50%, з низьким - 61%;
2. Страх невідповідності сподіванням оточення. З достатнім рівнем знань - 43%, з низьким - 52%;
3. Загальна тривожність у школі. З достатнім рівнем знань - 36%, з низьким - 50%;
4. Проблеми і страхи у відносинах з вчителем. З достатнім рівнем знань - 46%, з низьким - 49%;
5. Переживання соціального стресу. З достатнім рівнем знань - 38%, з низьким - 48%.

Постає запитання: чи є різниця між дівчатами та хлопцями у визначені зв'язку рівня тривожності з рівнем знань.

У 11 з 14 дівчат з низьким рівнем знань висока тривожність, у хлопців з низькою академічною успішністю рівні тривожності поділяються на високий і нормальний порівну. Цікаво й те, що у хлопців з достатнім рівнем знань, майже 100%, лідирує нормальний рівень тривожності - 25 з 30, а у дівчат з тим же рівнем знань показники тривожності діляться майже порівну на високий і нормальний.

Т.ч., тривожність, як переживання невизначеності суттєво впливає на успішність навчальної діяльності. Учні з низьким рівнем знань мають більш високий рівень тривожності і зворотне твердження: учні з високим рівнем тривожності мають скромніші успіхи у навчальній діяльності. До того ж, стать теж впливає на рівень тривожності і успішність. Дівчата більше зазнають впливу тривожності на успішність навчальної діяльності.

СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

А.М. Михайлик, СумДПУ ім. А.С.Макаренка

Перспектива інтеграції системи освіти України в європейський освітній простір має стати одним з пріоритетів розвитку нашого суспільства і держави. На цьому шляху освітянам доведеться подолати чимало перешкод. Одна з них - підвищення ролі кількісних і якісних характеристик національної системи освіти, зокрема системи педагогічних (дидактичних) вимірювань - атестації та оцінювання якості підготовки випускників школи.

Прискорення прогресу в науковій і виробничій сферах зумовлює зникнення старих профілів і спеціалізацій та появу нових, з відповідними вимогами і особливостями, оновлюється зміст навчання, запроваджуються нові педагогічні технології, змінюється структурна характеристика процесу навчання, створюються умови для масового отримання середньої освіти, можливості освіти впродовж всього життя, що докорінно ускладнює систему педагогічних вимірювань. І нарешті, швидкі темпи збільшення інформації впливають на методи управління процесом навчання, пріоритети отримують самонавчання, уміння швидко адаптуватись до нових умов та самовдосконалюватись.

Сьогодні постала гостра проблема якісного оцінювання навчальних досягнень учня під час навчального процесу. Все це вимагає удосконалення системи вимірювання ефективності і якості освіти. Звичайно, еталоном якості навчання є дотримання вимог державних стандартів, тоді як ефективність навчання - характеризується спроможністю досягти більшої якості при тих же або обмежених умовах організації процесу навчання. Цьому сприяють оптимізація процесу навчання, кінцевою метою якої є здійснення такої системи заходів щодо його удосконалення, при яких досягається максимальний навчальний результат з мінімальними витратами часу і послуг.

Усвідомлення того, що головною ланкою педагогічної системи є суб'єкт учіння, на всіх етапах воно повинно супроводжуватись потужним методичним шлейфом у вигляді професійних задач і завдань, а всі учасники процесу навчання повинні оволодіти сучасними технологіями педагогічного діагностування. Доцільно звернути увагу на зв'язок внутрішньошкільних діагностичних вимірювань з державною системою акредитації. В цій системі внутрішньошкільну діагностику необхідно

розглядати як головну ланку, що забезпечує якість освіти та професійної підготовки.

Педагогічна діагностика (від сiia - "прозорий" та гносис - "знання") в буквальному перекладі означає прояснення, розпізнавання. А можна тлумачити і як отримання інформації про стан та розвиток контрольованого об'єкту, в нашому розумінні - процесу навчання. Педагогічна діагностика не замінює собою дидактичних засобів навчання, а допомагає виявити умови, досягнення та недоліки цього процесу, визначити шляхи підвищення його ефективності та вдосконалення підготовки учнів до поставленої мети.

Діагностична діяльність, як і будь-яка інша, має предмет, мету, зміст, форми, методи і результати. Всі автори, які працювали над даною проблемою, вважають, що педагогічна діагностика досліджує навчальний процес, зокрема, його передумови, умови та результати з метою оптимізації чи обґрунтування значення успішності, здійснення педагогічної діяльності вчителя для суспільства. Деякі автори підкреслюють, що для об'єктивної діагностики діяльності вчителя має значення не лише сам результат (рівень знань, умінь, навичок учнів, рівень вихованості, інтелектуальний, емоційний і фізичний розвиток учнів), а й динаміка його зміни.

Останнім часом поле діяльності педагогічної діагностики істотно розширюється, вона стає більш поліфункціональною, бере на себе такі функції як аналітичну, оцінну, корекційну, орієнтаційну, інформаційну, функції контролю, мотивації та стимулювання.

Педагогічна діагностика забезпечує оперативний зворотний зв'язок, інформування викладача і учнів про рівень навченості та своєчасну і систематичну корекцію процесу навчання, інформаційно-пізнавальної взаємодії обох сторін.

Діагностичні вимірювання навчального процесу у загальноосвітніх закладах освіти мають бути комплексними, систематичними, прогностичними, повинні мати чітко визначені мету, завдання та методи їх досягнення, ґрунтовно впливати на ефективність кінцевих результатів діяльності. Внутрішньошкільна діагностика передбачає розв'язання цілого комплексу завдань, взаємообумовлених і взаємопов'язаних між собою глобальною метою: сприяти підвищенню ефективності навчально-виховного процесу та якості підготовки випускників відповідно освітнім стандартам.

ПРОБЛЕМА РОЗПОВСЮДЖЕНОСТІ АЗАРТНИХ ІГОР СЕРЕД СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ М.СУМ

Гамбургська Н.Г.,
СумДПУ ім. А.С.Макаренка

Зовсім недавно словосполучення "ігрова залежність" не було атрибутом нашого життя. На жаль, тепер проблема ігроманії близько й болісно торкнулася людства.

Існує три різновиди залежності: хімічна, змішана і нехімічна. До останньої відноситься гемблінг, лудоманія (патологічна пристрасть до гри), ігроманія або ігрова аддикція. *Гемблінг* - це загальне поняття для позначення азартної гри на гроші. Якщо мова йде про ігрову залежність, правильнішим буде використання поняття «Проблемний гемблінг», «патологічний гемблінг», «патологічна схильність до азартної гри». Не дивлячись на схожість патологічної схильності до азартної гри з іншими видами аддиктивної поведінки, цей вид залежності має свої відмінні особливості, що вимагають особливих методів дослідження [1].

Необхідно також відзначити комп'ютерну та інтернет-залежності. У походженні комп'ютерної залежності важливу роль відіграє віртуальна реальність, що забезпечує тотальне насичення зорового, слухового і кінестетичного аналізаторів і таким чином становить могутню конкуренцію реальності. Причому межа між цими реальностями розмивається завдяки діям, спрямованим на сам комп'ютер і навколишні об'єкти [2].

Комп'ютерна та інтернет-залежності з проблемним гемблінгом дещо схожі, але в свою чергу, вони мають свої особливості та свої механізми формування. Період підліткового і раннього юнацького віку сьогодні - один з найбільш складних в соціальному і психологічному відношенні. У всіх психологічних концепціях він відображається як кризовий, такий, що характеризується амбівалентністю, яка може бути як передумовою формування залежної поведінки, так і становлення ідентичності особистості. Для підліткового віку властивий певний ступінь соціально-психологічної дезадаптованості, внаслідок якої підлітків часто відносять до категорії дітей «групи ризику». Подібно до вживання наркотичних речовин, участь в азартних іграх допомагає підліткам відчувати себе дорослими. Фактори, які пов'язані із групою проблемного гемблінгу, - батьківська гемблінг-історія й низька

шкільна успішність - можуть мати більше відношення до специфічних гемблінг-проблем [1].

Відповідно до включеності в гру, дослідники проблеми поділяють і гравців. *Перший тип*: випадкові гравці (епізодичні). Азартна гра для них – усього лише одна з багатьох форм розваги, у якій вони беруть участь. *Ознак ігрової залежності немає. Другий тип*: постійні гравці (люди, з більш глибоким зануренням в азартну гру). Азартна гра для них - важлива частина їхнього життя. Якщо вони не мають можливості продовжувати гру, це викликає негативні переживання, але втрати контролю над частотою або тривалістю азартної гри немає. *Існує схильність до ігрової залежності. Третій тип*: проблемні гравці (група ризику). У результаті азартної гри можна виявити хоча б один негативний наслідок для самої людини, для її життя й для її взаємовідносин з оточуючими.. Такі гравці, *мають ознаки психологічної ігрової залежності. Четвертий тип*: патологічні гравці (страждаючі на лудоманію, адикти ігрової залежності - нав'язливі гравці) [4].

Нами було проведене дослідження на наявність даної проблеми у юнацтва міста Сум. Дане дослідження проводилось на базі Сумських загальноосвітніх шкіл №15, №18, №23 та спеціалізованої школи №1 ім. В. Стрельченка, загальна кількість досліджених - 86 школярів, що навчаються в 11 класах. Нами було використано опитувальник «Анти-гемблінг» [3], який містить 25 питань. Він дозволяє визначити ознаки залежності, що починається та вже існуючої. Розподіл кількості позитивних відповідей ми зіставили з вищенаведеною типізацією ігрової залежності та проаналізували результати опитування.

Таким чином ми отримали наступні результати: із загальної кількості досліджуваних (86 учнів) - 55% досліджуваних (48 учнів), не мають ознак ігрової залежності. Практично всі ці респонденти відповідаючи на запитання опитувальника наголошували на тому, що взагалі не грають в азартні ігри. Досліджувані, у яких були виявлені прояви схильності до ігрозалежності склали 40% (34 учні), 5% (4 учні) за результатами дослідження склали групу ризику. У цих учнів присутні ознаки схильності до ігрової залежності. Патологічних гравців, (четверта група), серед старшокласників не виявлено.

Відсотки, отримані у результаті обстеження дещо розходяться з загальноприйнятною статистикою що до цієї проблеми. За даними

різних ЗМІ та Інтернет-видань, відсоток ігрозалежних складає від 1 до 3% [5]. Отримані у нашому дослідженні цифри ми пояснюємо таким чином: 1) до 2 та 3 груп ввійшли учні, що мають не конкретно проблеми з азартними іграми, а й ті, що знаходяться в групі ризику що до комп'ютерної та інтернет-залежностей; 2) вік обстежуваних 16-17 років є періодом активного пошуку свого місця в суспільстві та самоідентифікації себе як особистості через різні поведінкові прояви. Іноді не самі найкращі; 3) існує певна залежність між доступністю азартних ігор для населення (приміром, кількість ігрових автоматів на 1000 чоловік) і частотою діагностування залежності від азартних ігор. А в нашому місті, не зважаючи на певні обмеження, ігрові автомати, комп'ютерні «стріляли» майже у вільному доступі.

Наше дослідження викликало живий інтерес у школярів, вчителів та шкільних психологів. У зв'язку з цим є соціальний запит у подальшому більш глибокому вивченні даного питання та ознайомлення з результатами обстеження як самих учнів так і їх батьків.

Література

1. Психологические проблемы патологического влечения к азартным играм. Ениколопов С.Н., Умняшкина Д.А. Вопросы психологии. Научный журнал / май - июнь 2007 - №3. – с. 82 – 99.
2. Зайцев В.В., Шайдулина А.Ф. Как избавиться от пристрастия к азартным играм. - СПб., Изд. дом «Нева». - 2003. – 228 с.
3. Котляров А.В. Другие НАРКОТИКИ, или Homo Addictus: / Человек зависимый. – М. : Психотерапия. 2006. – 480с.
4. Types of gamblers Geffner E.S. [Електронний ресурс] / Geffner E.S. Режим доступа:
http://www.stopgamblingw.com/types_of_gamblers.htm.
5. Зависимость к азартным играм Кукк В [Електронний ресурс] / Кукк В. Режим доступа:
web: <http://www.Dr.Kukk.com> <http://www.dr.kukk.wrk.ru>.

Наук. кер. – Мотрук Т.О.

ФЕНОМЕН ПІДЛІТКОВОЇ ЗАКОХАНОСТІ І КОХАННЯ

Профатілова М.В.,

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

Актуальність теми. Закоханість, любов та кохання існують з нами протягом усього життя. Існують багато їх різновидів. Не дивлячись на активне роз'яснення підліткової закоханості та кохання ця проблема залишається актуальною.

Мета дослідження - визначити феномен підліткової закоханості та кохання.

Об'єктом дослідження є феномен підліткової закоханості та кохання.

Предмет дослідження – специфіка підліткової закоханості і кохання.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури; анкетування; психо-діагностичні методики; аналіз та синтез отриманої інформації.

Тему кохання та закоханості досліджували Талліс Ф., Сененко С., Майерс Д., Кон І.С., Титаренко Т.М., Щербатих Ю. та ін

У психології робилися неодноразові спроби дослідження внутрішньої структури любові в цілому і зв'язки окремих її компонентів з різними характеристиками особи. За визначенням психологів любов - це не тільки відчуття, але і здатність любити іншу людину, а також можливість бути коханим. Вона вимагає зусилля і старання, кінцеву мету додатку яких можна виразити одним словом - самоудосконалення, тобто підняття себе до висот гідності любові, до здатності дарувати її іншим. Любов - це також мистецтво, якому треба вчитися і в якому необхідно постійно удосконалюватися [2].

Попри те, що любовні переживання найчастіше є болючим досвідом, більшість з нас прагне кохання, шукає і кличе, бо тільки воно здатне приносити нам особливу радість та насолоду. Біохіміки вже виявили «формулу кохання» — сполуку, концентрація якої в організмі різко зростає, коли ми закохуємося. Вона називається фенілетиламін і належить до групи амфетамінів. До речі, ця ж речовина виділяється під впливом «гормонів страху», таких як адреналін, і одна з її функцій — загострювати наші органи відчуттів.

Ще одним біохімічним супутником кохання є окситоцин, або «гормон симпатії». Ця речовина виділяється в організмі жінки під час пологів і відіграє важливу роль у налагодженні процесу лактації. Відчуття гострого задоволення, схожого на оргазм, тепла та релаксації в усьому тілі, що його переживають багато матерів, які годують груддю, пов'язане з викидом окситоцину в кров. Підвищення концентрації окситоцину відзначається і в чоловіків, які люблять свою партнерку та дітей. Окситоцин слабо впливає на сексуальне бажання, однак його рівень помітно зростає з розвитком

близькості та довірливості в любовних стосунках. Поцілунки, обійми й інші прояви інтимності стимулюють вироблення окситоцину у партнерів обох статей, а кожен пережитий оргазм відіграє роль потужного окситоцинового вибуху. Концентрація окситоцину в жінок, як правило, у кілька разів вища, ніж у чоловіків. Особливо він високий у закоханих жінок у найбільш «продуктивному», з погляду дітородіння, віці (від 20 до 30 років). Цим можна пояснити, бодай частково, чому жінки частіше й глибше потрапляють у так звану любовну залежність, навіть якщо, за всіма розумними мірками, обранці їм зовсім не підходять, а життя з ними болісне й спустошливе [1].

На думку психологів тривала і здорова любов — це зв'язок особистостей, а не тіл. Він будується на взаєморозумінні, яке виникає з часом завдяки спілкуванню, довірі і ясності у стосунках. У здоровому коханні сексуальна близькість виростає з близькості душевної, тоді як у кращих випадках кохання-хвороби відбувається зворотний процес — якщо відбувається взагалі. У тих, хто «поставив» на надійну симпатію, відмовившись від безнадійного безумства, іменованого коханням-пристрастю, є шанси на щастя, свободу і насолоду перевагами кохання-інтимності — тихим, але цілком відчутним і дорогоцінним почуттям [1].

Існує декілька видів любові. Клайд Хендрік розрізняє 6 стилів, або «кольорів», любові: *Ерос* - пристрасна, виняткова любов-захоплення, прагнуча до повного фізичного володіння; *Людус*- гедоністична любов-гра, що припускає менш відповідальне відношення до партнера допускаючи можливість зради; *Сторге* - спокійна, тепла і надійна любов-дружба; *Прагма* - виникає з суміші *Людуса* і *Сторге*, що розсудлива, така, що легко піддається свідомому контролю, - любов за розрахунком; *Манія* - це суміш пристрастності і ревнощів, що зростає із сплаву *Ероса* і *Людуса*, ірраціональна любов-одержимість, для якої типові невпевненість і залежність від об'єкту потягу; *Агапе* - безкорислива любов-самовіддача, жертвна любов, синтез *Ероса* і *Сторге* [2].

Щоб виявити ставлення підлітків до закоханості та кохання нами були проведені анкетування та методика «Незакінчені речення», на базі Сумської загальноосвітньої школи I-III ступенів м. Суми, Сумської області, серед учнів 10-х та 11-х класів.

Школярам було запропоновано анкету з 5 питань, для оцінки ставлення підлітків до закоханості та кохання. Загалом було опитано 60 учнів 10 та 11 класів та порівняно результати.

Першим нас цікавило питання «Чи закохувались Ви?». Відповідей «так» у 10 кл. було більше— 89%, «ні» зазначило 51%. У 11 кл. у порівнянні з 10 кл. показники були протилежні. Потрібно було виявити різницю між коханням та закоханістю — виникли проблеми. Велика кількість учнів (51%) з кожного класу взагалі не відповіли на питання, або відповіли «не знаю».

Підлітки важко виявляють різницю між цими категоріями, або ж взагалі ніколи не замислювались.

На наступне питання «чи згодні Ви прожити життя, не пізнавши кохання?». Учні 10-го класу не хотіли б прожити життя не пізнавши кохання. А учні 11-го класу (10%) хотіли б не пізнати кохання.

Сенко С. зазначала, що кохання проходить 3 етапи: платонічне замилювання, романтика, квіти, музика; пристрась; довіра, прив'язаність, спорідненість душ [1]. Ми вирішили включити це питання до анкети, щоб підлітки визначили послідовність на їх розсуд. Правильний варіант відповіді дали 34% - 10 кл. та 13% - 11 кл. 6% дітей 11 кл. взагалі не відповіли на це запитання.

На питання «чи буває вічне кохання?» хлопці та дівчата відповідали «так» або «ні». Ми виявили, що за відповідями учнів 11 кл. мають більш негативне ставлення до вічного кохання.

Методика незакінчених речень була запропонована тим самим учням що й анкетування. Вона має певні шкали: відношення у сім'ї, відношення до протилежної статі, життєві перспективи, особистісні якості.

Нас, більш за все, цікавила шкала «відношення до протилежної статі». На всі запитання відповіли 72% учнів з кожного класу.

«Коли я бачу дівчину з хлопцем...» варіанти відповіді були різними. Одні, хочуть собі хлопця, другі, нічого не відчують коли бачать цю картину, треті - заздять їхньому щастю.

Поруч з собою, велика частина опитаних, хотіла б бачити чужого хлопця (дівчину) або просто чужу і розуміючу їх «другу половинку». Дівчатам подобаються юнаки, а хлопцям дівчата – виховані. У цьому реченні відповіді були зазначені відповідно порівну.

Практичне значення одержаних результатів. Результати проведеного анкетування виявили певні труднощі у розумінні підлітків феномену закоханості і кохання. Отримані дані можуть бути використані шкільними психологами, соціальними педагогами при проведенні бесід, тренінгових занять з теми побудови сім'ї, сімейних відносин, кохання в житті підлітків і молоді.

Напрямок подальших досліджень. Різноманітний і поглиблений аналіз проблеми кохання і закоханості серед підлітків і молоді. Розгляд різних аспектів любові і кохання серед вітчизняної молоді. Дослідження вікового компаративізму ставлення людей до феномену кохання і любові.

Використана література:

1. Сененко С. Хвороба на ім'я кохання // Дзеркало тижня. – 2005. - №19. – С. 23.
2. Щербатых Ю.В. Психология любви и секса. Популярная энциклопедия. – М.: Изд-во Эксмо, 2004. – 654 с.

АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ І РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ

Є. Воротіліна

Творча спадщина вітчизняних і закордонних психологів з психології сімейних відносин велика й різноманітна. Починаючи з кінця 1960-х і початку 1970-х рр. шлюб і родина стали предметом спеціального дослідження багатьох дисциплін, але особливий внесок належить психології. У нашій країні проблеми родини споконвічно привертали увагу фахівців у першу чергу у зв'язку із завданнями профілактики нервових і психічних захворювань або у зв'язку із проблемами сімейного виховання. Останні роки в практичній психології виникає особлива потреба в сімейному консультуванні з проблем подружнього життя.

Безліч тенденцій, виділених психологами в області вивчення психології сім'ї, безліч теоретичних припущень, що породжують спектр концептуальних моделей шлюбу й родини (В. Сатир, Т. В. Андреева, Л. Б. Шнейдер, Э. Г. Эйдеміллер), свідчать про актуальність усвідомлення місця сімейної психології в системі психологічного знання.

У реаліях ХХІ ст. особливо гостро стоїть питання із приводу того, як людині перебороти свою самотність, знайти стійкий, гармонійний союз (відносини) з іншою людиною, і яким чином зберегти цей союз протягом усього життя. Саме тому тема нашої роботи полягає в пошуку взаємозв'язків між сімейними конфліктами й задоволеністю шлюбом, а також у пошуку шляхів подолання цих конфліктів і підвищення благополуччя відносин у родині.

Сім'я – найважливіший з феноменів, що супроводжує людину протягом усього її життя. На сьогоднішній час існує безліч підходів до визначення й розуміння даного явища. Родина - це осередок (мала соціальна група) суспільства, найважливіша форма організації особистого побуту, заснована на подружньому союзі й родинних зв'язках, тобто на багатобічних відносинах між чоловіком і дружиною, батьками й дітьми, братами й сестрами та іншими родичами, що живуть разом і мають спільне господарство. З поняттям сім'ї тісно пов'язане поняття "задоволеність шлюбом". Узагальнюючи ряд соціологічних досліджень, Ю. Е. Альошина визначає

задоволеність шлюбом як характеристику "суб'єктивної оцінки кожним з подружжя характеру їхніх взаємин". Родина при цьому розглядається з погляду її власних динамічних змін, аналогічних процесам у малій групі. Необхідно відзначити, що синонімами терміна "задоволеність шлюбом" є "успішність шлюбу", "згуртованість родини", "сумісність подружжя" та інші. На задоволеність шлюбом впливають різноманітні фактори. Їх можна розділити на дві групи: ті, що виникають до одруження й ті, що виникли під час шлюбного періоду. Перша група факторів є психологічною основою шлюбу й включає такі аспекти, як походження (схоже з поняттям "сімейного сценарію" Э. Берна), якості особистості, ідеал чоловіка, дружини й шлюбу, мотиви вступу в шлюб. Друга група факторів включає: етико-емоційні та психофізіологічні відносини подружжя, єдність поглядів на виховання дітей, розподіл домашніх і господарських справ, те як сім'я проводить вільний час, відношення з батьком-матір'ю дружини або чоловіка, з друзями, відношення до алкогольних напоїв.

На щасливе життя родини впливає не тільки задоволеність шлюбом обох членів подружжя, але й сімейні конфлікти. Сімейні конфлікти є однією з найпоширеніших форм конфліктів. Чим глибше вчені вивчають подружні взаємини, тим твердіше переконуються в неможливості існування безконфліктних родин. За оцінками дослідників у 80 - 85% родин відбуваються конфлікти, а в інших виникають сварки з різних приводів. Основними причинами конфліктів у родині є: психосексуальна несумісність подружжя; незадоволення потреби в значимості свого "Я", неповага почуття гідності з боку партнера; незадоволення потреби в позитивних емоціях: відсутність турботи, уваги й розуміння; пристрасть одного з подружжя до надмірного задоволення своїх потреб (алкоголь, наркотики, фінансові витрати тільки на себе й т.п.); незадоволення потреби у взаємодопомозі й взаєморозумінні з питань ведення домашнього господарства, виховання дітей, у відношенні до батьків; розходження в потребах у дозвіллі, захопленнях.

Метою нашого дослідження було з'ясувати взаємозв'язок сімейних конфліктів із рівнем задоволеності шлюбом. У дослідженні приймали участь 20 сімейних пар (40 чоловік) зі стажем подружніх відносин від 1 до 20 років. Для досягнення поставленої мети ми використовували наступні методики опитувальник "Характер

взаємодії подружжя в конфліктних ситуаціях", який дає можливість обстежити родину за наступними параметрами: найбільш конфліктні сфери сімейних відносин, ступінь згоди (незгоди) у ситуаціях конфлікту, рівень конфліктності в парі, а також тест-опитувальник "Чи задоволені ви шлюбом?" (В. В. Столін, Т. Л. Романова, Г. П. Бутенко), результати якого дозволяють визначити рівень задоволеності чоловіків і жінок своїм сімейним життям. У ході дослідження було виявлено, що подружжя які мають високий рівень задоволеності шлюбом мають низькі показники по конфліктності сімейних відносин (від 1 до - 0,4). А у подружжях з частковою задоволеністю шлюбом, та у тих, що їм не задоволені конфліктність набагато вища (від 0 до - 1,5). Тобто можна зробити висновок, що конфлікти у родині значною мірою впливають на характер задоволеності сімейними відносинами.

Отже фактори, які впливають на задоволеність шлюбом і причини, які викликають конфлікти однакові за своєю природою.

Список джерел:

1. Альошина Ю. Є. Індивідуальне й сімейне психологічне консультування М., 1993.
2. Андрєєва Т. В., Піпченко Т. Ю. Потреби чоловіків і жінок у шлюбно-сімейних відносинах // Психолого-педагогічний пошук: проблеми й досягнення: Матеріали 3- й міжвузівської научк. конф. Спб., 1999.
3. Вітек К. Проблеми подружнього благополуччя. / Пер. с чеш. / Общ. ред. і предисл. М.С. Мацковського. - М.: Прогрес, 1988.
4. Гозман Л.Я., Альошина Ю.Є. Соціально-психологічні дослідження родини: проблеми й перспективи //Вісник МГУ. Серія 14.Психологія, 1985.-№ 4.-С. 10-19
5. Сисенко В. А. Стійкість шлюбу: проблеми, фактори й умови. - М., 1981.
6. Соловйов Н. Я. Шлюб і родина сьогодні. - Вільнюс: Міітіс, 1977.
7. Столін В.В., Романова Т.Л., Бутенко Г.П. Опитувальник задоволеності шлюбом //Вісник МГУ.Серія 14.Психологія, 1984.-№ 2.-С. 54-61
8. Трапезнікова Т. М. Соціальна психологія родини: Методичний посібник до курсу лекцій. Л.: БРЕШУ, 1987
9. Шнейдер Л. Б. Сімейна психологія: Навчальний посібник для вузів. 2- ге вид. - М. : Академічний Проект; Єкатеринбург: Ділова книга, 2006.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ КРЕАТИВНОСТІ У ПІДЛІТКІВ

О. Кришан

Креативність - одна з найважливіших загальнонаукових проблем, яку на сьогоднішній день досліджують на філософському, культурологічному, педагогічному, індивідуально-психологічному і соціально-психологічному рівнях.

Значний вклад в розвиток проблеми креативності внесли як вітчизняні (С. Л. Рубінштейн, В.Н. Дунчев, В.Н. Дружинін, Л.Б. Ермолаєв-Томіна, Д. Б. Богоявленська, та ін.), так і зарубіжні дослідники (Дж. Гілфорд, Е.П. Торренс, С. Медник, Р. Мей та ін.).

В сучасності ситуація стала такою, що людям доводиться дуже швидко змінюватися, постійно розвиватися, щоб бути потрібними в суспільстві. Креативність дозволяє людині вдосконалюватися і не боятись нового, швидко адаптуватися до нових умов і вимог зі сторони суспільства. Саме креативність допомагає створювати сприятливі умови для розвитку особистості в цілому, допомагає розкритися, самореалізуватися.

Основною формою активності особистості, як відомо, є професійна діяльність, ефективність якої багато в чому залежить від її творчого характеру. Саме тут особливе значення має процес розвитку креативності - так необхідний для успішної реалізації професійної діяльності.

Поняття «креативність» було введено в психологію при розробці тестів, з допомогою яких можна було б досліджувати розвиток творчих здібностей, «...американський психолог Дж. Гілфорд запропонував кубічну модель структури інтелекту, виявив існування двох принципово відмінних типів мислительних операцій: конвергенції і дивергенції». Інтелектуальні здібності були відділені від креативних. Але їхнє співвідношення і взаємозв'язок залишаються дискусійними до цього часу.

Згідно В.Н. Дружиніна, існують як мінімум три підходи до проблеми творчих здібностей (креативності). Вони сформульовані наступним чином:

1. Як таких творчих здібностей немає. Інтелектуальна обдарованість виступає в якості необхідної, але недостатньої умови творчої активності особистості. Головну роль в детермінації творчої поведінки відіграють мотивації, цінності, особистісні риси.

2. Креативність є самостійним чинником, незалежним від інтелекту. Основним змістовним компонентом поняття креативність тут виступає дивергентне мислення.

3. Високий рівень розвитку інтелекту передбачає високий рівень творчих здібностей і навпаки. Творчого процесу як специфічної форми активності немає. Креативність розуміється як інтелектуальна обдарованість.

Цікавий взаємозв'язок між креативністю і інтелектом відзначає М. С. Єгорова «...рівень інтелекту в більш старшому віці до деякої міри залежить від креативності в більш молодшому віці, але не навпаки. ...Креативність і інтелект продовжують впливати один на одного, але вплив цей відстрочений і тому може бути помічений лише при міжвіковому співставленні».

Дж. Плфордом були виділені основні параметри креативності:

1) оригінальність - здатність продуціювати незвичні відповіді; 2) семантична гнучкість - здатність запропонувати нове використання об'єкта; 3) образна гнучкість - здатність бачити в об'єкті нові ознаки; 4) спонтанна гнучкість - здатність продуціювати різноманітні ідеї в нерегламентованих ситуаціях».

Е.П. Торренс виділив наступні параметри креативності: продуктивність (здатність до висунення великої кількості ідей), гнучкість (здатність висувати різноманітні ідеї, переходити від одного аспекту проблеми до іншого, використовувати різноманітні стратегії розв'язання проблем), оригінальність (здатність до висунення ідей які відрізняються від очевидних, банальних чи міцно установлених), деталізація (розроблення ідей).

П.Ф. Кравчук виділяє соціальні риси, які характеризують розвинуту творчу особистість:

- глибина та широта знань, вміння застосовувати їх у різноманітних ситуаціях;
- сформована стійка потреба до постійного оновлення знань і набуття нових;

- цілеспрямоване прагнення до істини, здатність глибоко проникати в суть проблеми, бачити відносини між явищами, тобто здатність до аналізу та синтезу;

- вміння відмовитися від застарілих звичок та поглядів;

- вміння поєднувати нове з попереднім особистим досвідом і досвідом інших.

Багато дослідників вважають, що саме підлітковий вік є сенситивним для розвитку креативності.

Особливості підліткового віку визначаються конкретними соціальними обставинами, насамперед - зміною місця дитини у суспільстві. У підлітків є кілька можливостей для відчуття власної індивідуальності, креативності. Одна з них - розвиток своєї особистості за зразком та подобою особистості дорослої людини, оскільки саме дорослий в очах дитини володіє самостійністю, лідерськими здібностями і соціальною креативністю.

Для емпіричного дослідження рівня креативності підлітків вибірку склали 30 хлопців і дівчат 12-13 років, що навчаються в сьомому класі Ліцею інформаційних технологій міста Олександрії, Кіровоградської області.

Ми вважаємо, що доцільно одночасно дослідити вербальний і образний рівні креативності і виявити взаємозв'язок між ними. Для досягнення цієї мети було використано тест Е.П. Торренса: вербальну (7 субтестів) і образну (3 субтеста) частини.

За Е.П. Торренсом «Вербальна креативність» більш стабільно і надійно відображає загальну креативну енергію особистості. Люди з однаково високим рівнем вербальної креативності, але з різними піками по окремим її показникам (швидкість, гнучкість, оригінальність), будуть відрізнятися якісною своєрідністю у прояві своїх творчих здібностей.. По вербальній креативності в досліджуваній групі високий показник мають 43 % учнів.

Творчий потенціал особистості більш стабільно і надійно відображається в узагальненому показнику «Образної креативності». Образна креативність аналізується за наступними показниками: швидкість, оригінальність, розробленість, абстрактність, опір замиканню. По образній креативності високий показник мають 20 % учнів.

На основі даних проведеного дослідження було виведено загальний показник в досліджуваній групі підлітків по вербальній і образній

креативності: середній показник в досліджуваній групі по вербальній креативності становить 57,5; по образній креативності -55,1. В той час, як нормою вважається рівень розвитку від 40 до 60.

В результаті дослідження зроблено наступний висновок: не завжди діти з високою вербальною креативністю мають високий показник і по образній креативності, і навпаки. Хоча необхідно зауважити, що певна залежність все ж таки прослідковується -образна креативність позитивно корелює з вербальною креативністю, але зв'язок між ними або слабкий, або середній. Так можна спостерігати, що у одних учнів достатньо високо розвинені вербальна і образна креативність, у інших - високо розвинена тільки вербальна або тільки образна креативність.

Важливо також зауважити, що 73 % досліджуваних мають вищий показник по вербальній креативності, ніж по образній.

Отже, за результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що немає єдиного підходу до визначення поняття креативність. Креативність - одна з найцікавіших, найбільш складних і найменш вивчених психологічних явищ.

Література

1. Барко В.І., Панок В.Г., Лазаревський С.В. Креативність та її діагностика. // Обдарована дитина. - 2001. - №6. - С. 22-27.
2. Булка Н.І. Креативність і соціальна компетентність. // Практична психологія і соціальна робота. - 2001. - №10. - С. 46-49.
3. Гергель Є.Л. Розвиток креативних здібностей у підлітків. // Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. За ред. Максименка С.Д. - К.; - т. IV, - ч.2.
4. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. 2-е издание. -СПб.: Питер, - 1999. - 368 с.
5. Егорова М.С. Сопоставление дивергентных и конвергентных способностей когнитивной сферы детей. // Вопросы психологии. - 2000.-№1.-С. 36-46.'
6. Туник Е.Е. Тест Е.П. Торренса. Диагностика креативности: Методическое руководство. - СПб.: ИМАТОН, 2000. - 171 с

Наук. кер. – Дворніченко Л.Л.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЧАСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО ЗДОРОВИХ ЮНАКІВ ТА ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Шуть І.М., СДПУ ім. А. С. Макаренка

Ранній юнацький вік – один з відповідальних періодів формування особистості. Він має свої особливості, знання психологічної суті яких, дозволяє більш ефективно будувати освітній процес. Їхнім вивченням займалися багато вчених психологів в нашій країні й за рубежом: Фельдштейн Д.І., Мудрик О.В., Божович Л.І., Райс Ф., К. Левін, Ш. Бюлер і ін.

Серед безлічі питань, проблема часової перспективи – це не тільки здатність переживати минуле і теперішнє, передбачати майбутнє, але і цілісна готовність до майбутнього в теперішньому, установка на майбутнє.

Вона пов'язана з новоутвореннями юнацького віку – життєвим, особистісним й професійним самовизначенням, які визначають подальший шлях розвитку особистості. Л.І. Божович й інші дослідники пов'язують перехід від підліткового до раннього юнацькому віку з різкою зміною внутрішньої позиції. Спрямованість у майбутнє стає основною, проблема вибору професії, подальшого життєвого шляху перебуває в центрі уваги інтересів, планів юнака.

Метою нашого дослідження є вивчення проблеми розвитку часової перспективи в юнацькому віці в здорових осіб та осіб з обмеженими можливостями.

На формування часової перспективи майбутнього досліджуваних впливає рівень домагань особистості (це прагнення до досягнення мети того ступеня складності, на який людина вважає себе здатною).

Люди, які володіють реалістичним рівнем домагань, відрізняються впевненістю, наполегливістю в досягненні своїх цілей, більшою продуктивністю в порівнянні з людьми, рівень домагань яких неадекватний їх здібностям і можливостям.

Розбіжність між домаганнями і реальними можливостями людини веде до того, що вона починає неправильно себе оцінювати, її поведінка стає неадекватною, виникають емоційні зриви, підвищена тривожність. З цього виходить, що рівень домагань тісно пов'язаний з самооцінкою особистості і мотивацією досягнення успіхів в різних видах діяльності.

Обмеженість або відсутність часової перспективи веде до пасивності, дезорганізації, неефективності діяльності. Вчені вказують основний шлях створення стійкої часової перспективи – це включення її в ширшу суспільну перспективу.

Порушення часової перспективи можуть виявлятися по-різному: застрявання на одній або декількох подіях минулого, зайва сконцентрованість на подіях майбутнього.

Ми провели дослідження особливостей розвитку часової перспективи майбутнього, в якому прийняли участь 81 чоловік : учні 11 класів(41чол) та особи з обмеженими можливостями(випускники інтернату та студенти університету перших курсів):1-ша група-20 чол-ДЦП(парапарези) ; 2-га-ДЦП(порушення опорно-рухового апарату).

Ми використовували наступні методи: методика діагностики особистості на мотивацію досягнення успіху Т.Елерса ; методика діагностики особистості на мотивацію уникнення невдач Т.Елерса ; методика «Рівня домагань» за Гербачевським ; методика Ж. Нюттена „ Незакінчені речення ”

Результати дослідження є наступними: порівнюючи показники рівня мотивації до уникнення невдач старшокласників та осіб з обмеженими можливостями,відмітимо,що для них характерним є низький та середній рівень мотивації (середньогруповий показник для 11-х класів-14,2;осіб з обмеженими можливостями-12,8),що говорить про мотивованість досліджуваних на досягнення успіху ,а не уникнення невдачі,але серед досліджуваних виділено 38% учнів 11А та 35%-11В класів, які мають помірно високий та високий рівень мотивації до уникнення невдач та серед осіб з обмеженими можливостями: випускники інтернату-35%, студенти-65%. Такі особи невпевнені в собі, бояться критики зі сторони інших, невдач, які можуть їх спіткати на шляху досягнення мети. Характерною є найближча перспектива.

Для дослідження домагань,які сприяють постановці реальних, самостійних цілей, ми використовували методика «Діагностики особистості на мотивацію до успіху» Т.Елерса. Проводячи порівняльне зіставлення даних відмітимо, що для 57%-11А, 30%-11В, 50%-випускників інтернату, 40%-студентів-ведучим є середній рівень мотивації , тобто вони готові реалізувати свої мрії, впевнені в собі, своїх можливостях. Це говорить про те ,що такі особистості можуть планувати як на місяць, тиждень, рік (близька перспектива) так і на декілька років вперед(далека перспектива).

За методикою В. Гербачевського «Оцінка рівня домагань», досліджувані мають середній рівень,це характеризує їх як осіб,що здатні себе та свої можливості оцінювати адекватно,а також реалізовувати свої цілі плани як в недалекому майбутньому,так і через роки(віддалена, далека перспективи). Цікавим стало те, що особи з обмеженими можливостями-група випускників інтернату може планувати тільки на найближчі терміни (тиждень,день..),пояснимо цей момент: часова перспектива особистості як формування й трансформація власного майбутнього, сукупність уявлень

індивіда про своє минуле, сьогодення й майбутнє є важливим особистісним конструктом, залежним від макро- і мікросоціальних умов, в яких живе особистість. О.М. Арестова (2000) відзначає, що різні хворобливі стани накладають свій відбиток на структуру часової перспективи, у той же час, і порушення часової перспективи, це може провокувати різні психічні розлади, що не дозволяє планувати далеке майбутнє.

Загалом, у інвалідів юнацького віку наявна диференціація часової перспективи, схильність до впливу соціально-демографічних і особистісних змінних, а також віковому факторові. Для вивчення часової перспективи ми використали методику Ж.Нюттена. Знання часової перспективи дає нам можливість аналізувати майбутнє юнаків з точки зору інтеграції його в майбутнє, тобто те, наскільки далеко в майбутнє особистість планує своє життя, наскільки реалістичні її життєві плани.

Аналізуючи отримані дані відмітимо, що в часовій перспективі майбутнього старшокласників представлені-найближча і віддалена перспективи, тобто вони описують очікувані в найближчому майбутньому події (11А-90%, 11В-75%) та у осіб з обмеженими можливостями: у випускників інтернату-близька перспектива та студентів-найближча та віддалена. Під віддаленою перспективою ми розуміємо-період навчання у вузі та початок самостійного життя.

Стосовно далекої перспективи, тобто виховання онуків, вихід на пенсію, досліджувані зовсім або майже не висловлювалися (2%-студенти).

Таким чином, у досліджуваних виявили, що чим нижчий рівень мотивації до уникнення невдач, тим вищий рівень досягнення успіху і можливість планування близької, далекої та віддаленої перспективи, чим вищий рівень мотивації до уникнення невдач, тим нижчий рівень досягнення успіху і можливість планування тільки найближчої та близької перспектив.

Список використаної літератури:

1. Абульханова-Славская К.А. Жизненные перспективы личности // Психология личности и образ жизни. М., 1987.
2. Башкова С. А. Представления о будущем современных старшеклассников. // Возможности практической психологии в образовании / Под ред. Пилипко Н.В., М., 2000.

Наук. кер.- Луцьковська Т.Д.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СИНДРОМУ «ВИГОРАННЯ» В ПЕДАГОГІВ

Привал Надія Григорівна,
СумДПУ ім. А. С. Макаренка

Здоров'я є необхідною умовою активної життєдіяльності та самореалізації людини. Але часто професійна діяльність стає джерелом небезпеки для людини. Діяльність особистості в системі «людина—людина» має певне емоційне навантаження, потенційно містить в собі небезпеку важких переживань, пов'язаних з робочими ситуаціями, і вірогідністю виникнення професійного стресу, а потім і професійного вигорання.

Науковий і практичний інтерес до синдрому «вигорання» зумовлений тим, що цей синдром — безпосередній прояв всезростаючих проблем, пов'язаних з самопочуттям людини, особливостями життя, ефективністю професійної діяльності. В результаті вигорання особистості змінюються її поведінка та установки по відношенню до себе, своєї роботи, сім'ї, оточуючих.

Хочемо звернути увагу на професію вчителя і зауважити, що це одна з вищих професій, яка потребує повної віддачі фізичних сил, емоційної енергії та бажання працювати. Вчителі працюють у доволі неспокійній, емоційно напруженій атмосфері, що вимагає постійної уваги і контролю за взаємодією в системі «вчитель—учень». За таких умов стрес спричиняється безліччю стресогенів, які безперервно накопичуються в різних сферах життєдіяльності і згодом призводять до «професійного вигорання».

Ми вважаємо, що необхідним є докладне вивчення синдрому «вигорання» серед педагогів, щоб попередити працівників освіти та різних соціальних або комунікативних професій системи «людина—людина» про це явище, розкрити причини його виникнення, надати практичні рекомендації профілактики вигорання.

Аналіз наукової літератури свідчить, що синдром «вигорання» включає в себе декілька понять: «професійне вигорання», «емоційне вигорання», «психічне вигорання», які часто вживаються як синоніми. Спільним є те, що всі поняття підкреслюють внутрішньо—су'б'єктивний психологічний аспект відчуттів, а слово «вигорання» вживається для позначення, нівелювання позитивного емоційного фону та гармонійного самовідчуття суб'єкта.

Багато уваги питанню синдрому «вигорання» приділили зарубіжні дослідники Х. Фреденбергер, К. Маслач, С. Джексон, К. Кондо, Б. Перлман, П. Торнтон, А. Пайнс, Т. Велан та ін., а також вітчизняні вчені — Бойко В. В., Шафранова А. С., Гришина Н. В.

В зарубіжній літературі синдром «вигорання» позначають терміном *burnout* (англ.) — згорання, вигорання, згасання. Вперше цей термін запропонував Х. Фреденбергер для характеристики психологічного стану здорових людей, що знаходяться в інтенсивному і тісному спілкуванні в емоційно навантаженій атмосфері при наданні професійної допомоги.

Одні зарубіжні дослідники розглядають синдром «вигорання» як відповідну реакцію на тривалі професійні стреси міжособистісних комунікацій. Інша група вчених порівнює вигорання з дезадаптацію до робочого місця через надмірне робоче навантаження. Вітчизняні ж дослідники співвідносили синдром «вигорання» з механізмом психологічного захисту людини у формі повного або часткового виключення емоцій у відповідь на психотравмуючі дії.

Але всі дослідники сходяться на думці про те, що головне джерело вигорання — це взаємодія з людьми і професійні стреси. Вчені знаходять взаємозв'язок синдрому «вигорання» з самооцінкою людини, якостями її характеру та мотивацією діяльності.

Причинами професійного вигорання педагогів виступають постійні суперечності в керівництві; надмірні, нездійсненні вимоги до працівника; відсутність об'єктивних критеріїв для оцінки результатів праці; неефективна система мотивування і стимулювання педагога.

Для виявлення синдрому «професійного вигорання» у педагогів було проведено дослідження серед вчителів Сумської загальноосвітньої школи I-III ступенів №21 м. Суми Сумської області. В дослідженні приймали участь 35 педагогів віком від 28 до 57 років — всі жінки. В дослідженні використовувалась *методика діагностики професійного вигорання (К.Маслач, С.Джексон, в адаптації Н.Є.Водоп'янової)*. Вона призначена для вивчення ступеня професійного вигорання.

Дана методика має три шкали: *емоційне виснаження* — за результатами методики ми отримали наступні результати: 20% досліджуваних мають низький рівень емоційного виснаження (7 чоловік), а по 40% — педагоги з середнім і високим рівнями емоційного виснаження (28 вчителів); *деперсоналізація* — в нашому

випадку 100% педагогів (35 чоловік) мають низький рівень деперсоналізації; *редукування персональних досягнень* — по цій шкалі ми отримали результат високого рівня редукування персональних досягнень у 66% досліджуваних педагогів (23 чоловіки) та 34% — це вчителі з середнім рівнем редукування персональних досягнень (12 педагогів).

Таким чином, можемо зробити висновок, що переважаюча більшість досліджуваних педагогів різного віку знаходяться на стадії емоційного виснаження. Вони відчувають вичерпаність власних емоційних ресурсів, спустошеність, не можуть повністю та з радістю віддаватись роботі. У них виникає відчуття некомпетентності у своїй роботі, знижується самооцінка. Також хочемо зауважити, що, в той же час, вчителі намагаються не показувати свій стан оточуючим, не змінюють своє відношення до учнів. Про це говорить низький рівень деперсоналізації у всіх досліджуваних.

Таким чином, ми розширили та поглибили знання про синдром «вигорання», розкрили зв'язок вигорання з мотивацією та самооцінкою педагога. Апробована в експерименті методика може бути застосована практичними психологами загальноосвітніх шкіл, а отримані результати можуть використовуватись в профілактичній та просвітницькій роботі практичного психолога серед педагогів.

Отже, ми можемо зробити загальний висновок, що синдром «вигорання» — це проблема, яка потребує нагальної уваги та безпосередньої допомоги. Вигорання серед педагогів — це поширене явище, але дуже часто вчителі не розуміють проблему, яка поступово виникає, вуалюючи симптоми втому, в результаті чого може статися нервовий зрив. Дослідження синдрому «професійного вигорання» серед педагогів є наголосом для практичних психологів шкіл про можливу небезпеку, а для вчителів — поштовхом до рефлексії своєї діяльності і адекватної самооцінки.

Список використаної літератури:

1. Водопьянова Н. Е., Старченкова Е. С. Синдром выгорания: диагностика и профилактика. 2-е изд. — СПб.: Питер, 2008. — 336 с.
2. Орел В. Е. Феномен «выгорания» в зарубежной психологии: эмпирические исследования // Психологический журнал. — 2001. — Т. 22. — №1. — С. 90–101.

Наук. кер. - Луцьковська Т.Д.

СХИЛЬНІСТЬ ДО СУЇЦИДУ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Чирва Н., студентка V курсу
СДПУ ім. А.С.Макаренка

Самогубство – проблема сучасного суспільства, яка являє собою відкритий прояв саморуйнівної поведінки людини. Суїцид (від лат. sui caedere – вбивати себе) – цілеспрямоване позбавлення себе життя, як правило, добровільне і самостійне (хоча бувають і випадки вимушеного самогубства, яке здійснюється за допомогою інших людей).

Проблема суїциду була актуальною у всі часи, але ставлення до неї впродовж століть було різне і багато в чому залежало від релігій та морально-етичних норм і традицій. Найдавніші самогубства – ритуальні: до них належать харакірі і саті (самоспалення індійських вдів). Ритуальні самогубства, як правило, були почесними, заохочувалися суспільством, а ухилення від них вважалося великою ганьбою. У країнах із сильними християнськими традиціями, навпаки, ставлення до самогубства до теперішнього часу є різко негативним. Християнство проголошує людину часткою Бога, а її душу безсмертною. Душа є часткою божественного в людині, тому їй не дозволено самостійно розпоряджатися душею, а отже і вчиняти самогубство. Самогубців навіть не ховають на кладовищах.

Причини суїцидальної поведінки складні й чисельні. На думку науковців, їх можна шукати в біологічних, генетичних, психологічних і соціальних сферах життя людини. Незважаючи на те, що люди зазвичай скоюють самогубство в екстремальних ситуаціях, таких, як розлучення, втрата роботи або навчання, смерть близької людини тощо, більшість експертів припускає, що це – скоріше привід для здійснення суїциду, а не його причина.

Переважаюча кількість досліджень підтверджує, що більшість самогубців страждають від депресії. Інші психічні хвороби, такі як біполярний розлад, шизофренія й тривожні розлади психіки також можуть сприяти суїцидальній поведінці.

Розглянемо біологічні та психологічні причини схильності до суїциду.

Біологічні причини. Дослідники, указуючи, що рівень суїцидальної поведінки вище в певних родинах, припускають, що

генетичні й соціальні фактори відіграють певну роль у підвищеному ризику суїциду. Деякі можуть успадковувати генетичну схильність до психічних хвороб, такі як шизофренію й алкоголізм, які, у свою чергу, збільшують ризик суїциду.

Психологічні причини. На початку ХХ століття австрійський психіатр Зігмунд Фрейд [2] створив першу психологічну теорію суїциду. В ній він підкреслив роль агресії спрямованої на самого себе, і вважав основною причиною суїцидальності порушення психосексуального розвитку особистості (Ерос та Танатос). Американський психіатр Карл Менінгер [1] детально розробив ідеї Фрейда. Він припустив, що всі суїциди мають у своїй основі три основні взаємозалежні несвідомі причини: помста/ненависть (бажання вбити), депресія/безнадійність (бажання вмерти) і почуття провини (бажання бути вбитим).

Вважається, що більшість суїцидів символізують крик про допомогу, а також є бажанням привернути увагу до своїх проблем.

Сучасні українські дослідники Шавровська Н., Гончаренко О., Мельникова І. [3] виділяють такі найбільш вагомні **мотиви** скоєння суїциду:

- *Пошук допомоги* – більшість людей, що думають про самогубство, не прагнуть вмирати. Самогубство розглядається, як спосіб одержати що-небудь (наприклад, увагу, любов, звільнення від проблем, від почуття безнадійності).
- *Безнадійність* – життя безглузде, а на майбутнє розраховувати не доводиться. Втрачені всі надії змінити життя на краще.
- *Множинні проблеми* – всі проблеми настільки глобальні й нерозв'язні, що людина не може сконцентруватися, щоб вирішити їх по одній.
- *Спроба зробити боляче іншій людині.* «Вони ще пошкодують!»
- *Спосіб розв'язання проблеми* – людина вважає, що, покінчивши з собою, унесе проблему з собою й полегшить життя своїй родині.

Про серйозність суїцидальних намірів, на думку цих вчених, говорить комбінація декількох **ознак**:

- *Приведення своїх справ в порядок* – роздача коштовних речей. Людина могла бути неохайною, і раптом починає приводити все в порядок. Робить останні приготування.

- *Прощання* - може прийняти форму вираження деяким людям подяки за допомогу в різний час життя.
- *Зовнішнє задоволення* - приплив енергії. Якщо рішення покінчити життя самогубством прийнято, а план складений, то думки на цю тему перестають мучити, з'являється надлишок енергії. Зовні людина розслабляється, і може здатися, що людина відмовилася від думки про самогубство. Стан припливу сил може бути не безпечнішим ніж глибока депресія.
- *Письмові вказівки* (у листах, записках, щоденнику).
- *Безсоння*.

Наступні **рекомендації** допоможуть налагодити контакт з людиною, схильною до самогубства, і, таким чином, попередити акт саморуйнування особистості.

1. Прийміть суїцидента як особистість.
2. Налагодьте турботливі стосунки.
3. Будьте уважним слухачем.
4. Не сперечайтесь.
5. Ставте питання.
6. Запропонуйте конструктивні підходи.
7. Вселяйте надію.
8. Не залишайте людину одну в ситуації високого суїцидального ризику.

Література:

1. Менінгер К. Війна з самим собою. – ЕКСМО, 1999 – 267с.
2. З. Фрейд. Печаль и меланхолия. Психология эмоций. Тексты /Под ред. В.К.Вилюнаса, Ю.Б.Гиппенрейтер. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984
3. Шавровська Н., Гончаренко О, Мельникова І. „Суїцид - як соціально - психологічний феномен”//Психолог, жовтень, 2002, с.46-57.

Наук. кер. - Єрмакова Н.О., к. психол. н.

СМИСЛИ ЛЮБОВІ У РАННІЙ МОЛОДОСТІ

Дуднік Ю.Ю., СДПУ ім. А.С.Макаренка

Серед базових цінностей людини одне з перших місць посідає любов. Саме смислам любові присвячене наше дослідження. Актуальність теми смислу любові зростає в умовах кризи духовності культури. У другій половині ХХ століття дослідники стали констатувати той факт, що духовна культура переживає кризу, у той час, як матеріальна набирає стрімкого прискорення в своєму розвитку, особливо в постіндустріальних країнах.

З "банкрутством" духовності стали пов'язувати соціальну напругу, міжетнічні протистояння, масові неврози, сексуальні збочення, ріст злочинності та інші негативні наслідки, що вказують на кризу гуманності в сучасній культурі. Вихід з такої ситуації багато сучасних авторів знаходять у культивуванні любові, на яку покладається завдання глобального масштабу у порятунку духовності, гармонії, миру.

Серед сучасних вітчизняних мислителів, предметом науково-філософських досліджень яких є взаємини чоловіка й жінки в контексті феномена любові є Ю. Рюриков, І. Кон, В. Розін, Б. Марков, С. Голод. У вітчизняній традиції до розуміння смислів любові в рамках релігійно-християнського підходу зверталися такі представники російської філософії й культури, як Л.Толстой, В.Соловйов, Н.Бердяєв, В.Розанов, С. Булгагов, С.Франк та ін. У дослідженні змісту феноменів любові й сексуальності в контексті західної культури була використана психоаналітична традиція (З.Фрейд, К.Юнг, Е.Фромм, К.Хорні, Є. Шпрангер, В. Райх, Г. Маркузе, Л. Адлер), у якій даній проблемі приділялося одне з першочергових значень у сексуальному, психічному і духовному житті людини, але інстинктивний характер лібідо в багатьох з них абсолютизувався. Предметом роздумів тема любові виступала й у представників екзистенціальної філософії (А.Камю, Ж.-П.Сартр, Н.Бердяєв, В.Франкл), гуманістичної (А.Маслоу, К.Роджерс) та ін.

Началом особистості є не вчинок, ним є любов. «Без любові, - говорить В.Флоренський, - особистість розсипається в дрібність психологічних елементів і моментів. Любов - з'єднуюча ланка особистості». Любов об'єднує і, власне, створює особистість завдяки тому, що не дає людині зосередитись на власному «Я», а концентрує,

втілює її в інше «Я», тим самим забезпечуючи існування і розвиток себе як цілісності.

В любові філософ Е.Фромм вбачає найбільш радикальний і, фактично єдиний належний вихід людини із деструктивності, відчуженості та ізольованості. Але що є сутністю любові? Е.Фромм вважає, що любов – це відображення наміру вийти за межі власного індивідуального життя, залишити «в'язницю самотності», перемогти страх самотнього існування. Це – найголовніша пристрасть, це сила, яка з'єднує в єдине ціле сім'ю, клан, суспільство, весь людський рід. Він виокремлює дві протилежні форми любові – пасивна («любов-злиття») і активна, діяльна. Остання є, власне, тим, що ми називаємо любов'ю як такою. На думку академіка С.Максименка, справжня любов – це діяльна активність, а не пасивний ефект, це перебування в певному стані, а не «впадання» в нього.

Ще за часів античності виділялися різні види кохання: такі, що повністю захоплюють своєю пристрастю, так і більш помірковані та духовні. Наприклад, за Платоном є наступні різновиди кохання: Ерос – пристрасне кохання, Філія – любов-дружба, Агапе – альтруїстичне, духовне кохання, Сторге – сімейне кохання, кохання-ніжність.

Любов, за визначенням психолога А.Маслоу, є однією з форм і напрямів самоактуалізації особистості. Тобто, в переживанні любові людина стає «тим, ким вона може стати». Тут говориться про так звану буттєву любов (Б-любов), яка принципово відрізняється від любові дефіцитарної (Д-любові). Б-люблячі більш незалежні один від одного, більш автономні, менш ревниві та мають менше страхів, менш корисливі і більше індивідуальні. Б-любов надає можливість більш адекватного й глибокого сприйняття іншої людини. Б-любов є більш насиченою, важливою і піднесеною, аніж Д-любов.

Російський філософ В.Соловйов стверджує, що смисл статевого кохання, емоційної любовної пристрасті не може заключатися тільки у продовженні людського роду. Любов – такий же первинний феномен, як і секс. У нормі секс є формою вираження любові. Секс виправданий і дозволений за умови, якщо він служить показником любові. На жаль, заміна кохання статевими відносинами є розповсюдженим явищем сьогодення.

Окрім розуміння любові, як всеоб'єднуючої та актуалізуючої особистість сили, вона розуміється і з протилежної точки зору.

Наприклад, відомий філософ ХХ століття Ф.Ніцше вважав, що статева любов в сутності є егоїстичною і навіть садистською. Оскільки, відношення до любові різних статей відрізняється, тому дисгармонія між ними є вічною та непоборною. Філософ стверджує, що в стосунках завжди закладена боротьба та протистояння. З ним не погоджується А.Адлер, який стверджував, що люди різних статей не є конкуруючими між собою, а є друзями, які повинні навчитися бути разом.

В психоаналітичній традиції основою любові є потяг «лібідо», що має вроджену інстинктивну основу.

Доволі новою та вражаючою є «хімічна» теорія кохання дослідників А.Аллана і Х.Фішер. Згідно неї нашими почуттями керують біологічно активні речовини, які виробляє мозок: амфетаміни, ендорфіни та оксітоцини. Саме ці речовини є основою сили, інтенсивності та тривалості любовних стосунків.

Тому, щоб зрозуміти, який смисл вбачають у коханні сучасні студенти, ми провели емпіричне дослідження, що включало такі методики: проєктивний малюнок любові з подальшим інтерв'ю, методика смисло-життєвих орієнтацій Д.Леонтєва. Виборку склали студенти сумських ВНЗ в кількості – 20 чоловік, віком 19-23 років. 35% серед яких чоловіків, 65% - жінок. Метою дослідження було встановити, які саме цінності домінують у системі світосприйняття людини та виявити індивідуальне бачення любові, її значення та смисли у житті особистості.

Отримані результати були якісно та кількісно опрацьовані.

Малюнок любові показав, що 30% студентів мають стереотипне та інфантильне уявлення про кохання (зображення у вигляді серця, сонця і т.п.), у 70% - спостерігається процес індивідуалізації уявлень про любов, відхід від стандартних уявлень, збагачення уявлень про любов на основі власного досвіду, інтеграція свідомих і несвідомих уявлень про кохання.

Під час інтерв'ю вдалось встановити наступне: для 65% опитаних важливою характеристикою любові є баланс між альтруїзмом та егоїзмом (давати та брати); Для тієї ж групи респондентів емоційна близькість та підтримка є джерелом життєвих сил. 20% опитаних в любовних стосунках вважають важливим отримання натхнення або яскравого, нового емоційного стану, так

переважно вважають жінки. Чоловіки, у свою чергу, більше підкреслювали еротичний смисл кохання.

Тільки 10% опитаної молоді підкреслюють вселенський, божественний смисл кохання і наголошують на його морально-духовній складовій.

5% студентів виділяють смисл створення сім'ї та народження дітей.

За методикою смисло-життєвих орієнтацій Д.Леонтьєва, отримані наступні дані. Перше місце серед життєвих смислів опитаних студентів посідають сімейні (50%) та смисли самореалізації (45%), найменше всього студентів хвилюють альтруїстичні та когнітивні смисли. 80% респондентів згадують дані смисли в останню чергу.

Особливе місце займають статусні смисли – на першому місці у кар'єристів та на останньому у тих, хто прагне мати успішну власну родину.

Майбутнім напрямком нашої роботи планується дослідження транскультуральних особливостей смислів кохання у студентської молоді.

Література:

1. Максименко С.Д.. Генеза здійснення особистості – К.: Видавництво ТОВ КММ, 2006, - 240 с.
2. Маслоу А.. Самоактуалізація. Самоактуалізовані Люди: Исследование психологического здоровья (Мотивация и личность, Гл.11, Спб., 1999 – 86 с.
3. Фромм Е. Душа человека. – М.: ООО Издательство АСТ- ЛТД, 1998. – 204 с.
4. Шестаков В.П.. Эрос и культура: Философия любви и европейское искусство М.: Республика; ТЕРРА-Книжный клуб, 1999. - 464 с.

Наук. кер. - Гільова Л.Л.

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В ЗМІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ СТАТЕВО-РОЛЬОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІДЛІТКІВ

Шептун Т.В., СДПУ ім. А.С.Макаренка

В останні роки помітно зріс інтерес до гендерної проблематики, особливо до проблеми гендерної рівності та нерівності. Дану проблему можна розглядати з точки зору особливостей сприйняття чоловіками та жінками один одного, а також оцінки ними тих відмінностей, що існують між ними. Різниця в уявленнях індивідів про чоловіка та жінку значно впливає на гендерну стратифікацію суспільства. Таким чином проблема гендерної рівності стосується взаємовідносин між соціальними гендерними групами.

В процесі формування особистості людина набуває різні настанови по відношенню до протилежної статі, які залежать від характеру і особливостей виховання. Специфіка виховання хлопчиків та дівчаток визначає не стільки приналежність до соціальної групи (так, як вона визначається біологічними, віковими, соціально-економічними факторами), а характер ставлень до тих відмінностей, що вони спостерігають.

Ми вважаємо, що не остання роль в формуванні гендерних стереотипів належить засобам масової інформації – ЗМІ. Не дивно, що про них говорять, як про четверту владу, наслідки впливу якої ґрунтовні, проте часом непомітні. Наукова література з гендерної психології широко висвітлює проблеми, пов'язані з гендерною диференціацією індивідів (Анастасі А., Бендас Т., Ільїн Е.), шкідливістю гендерних стереотипів (Берн Ш., Грошев І., Черменская С., Шикирава Н.), характеристикою гендерних ролей (Альошина Ю., Васютинський В., Волошин А., Каган В., Юферева Т.) тощо.

Незважаючи на розмаїття і чималу кількість праць, в яких аналізуються гендерні проблеми, недостатньо розробленими є питання впливу гендерних стереотипів, створених ЗМІ, на статево-рольову ідентифікацію підлітків. Тому темою нашого дослідження є вивчення впливу гендерних стереотипів в ЗМІ на статево-рольову ідентичність підлітків. Адже саме підлітковий вік – це початковий етап формування майбутньої зрілої гендерної ідентичності.

На думку Е. Еріксона [4], в підлітковому віці починаються формуватися міцні уявлення про статево-рольові стереотипи, а також йде активне формування статево-рольової ідентифікації особистості. Е. Еріксон визначає психосоціальну ідентичність як необхідну умову для

збереження здоров'я індивіда, його внутрішньої цілісності та стабільності, як важливу особистісну потребу. Зріла гендерна ідентичність – це статус людини, яка на основі самостійного рішення й висновків досягла стабільного визначення й усвідомлення себе як чоловіка або жінки, прийняла себе цілком через гендерну поведінку, яка відповідає її біологічній статі. Ось чому постає актуальність питання взаємозв'язку статево-рольової ідентифікації з таким елементом сучасної гендерної культури суспільства, як гендерний стереотип.

У психології під гендерним стереотипом розуміють один з видів соціальних стереотипів, який має пластичну культурну складову і заснований на уявленнях про маскулінне і фемінне та їх ієрархії, які прийняті в суспільстві. Це значить, що ЗМІ можуть виступають одним із факторів формування гендерного стереотипу.

На нашу думку, особистість набуває ідентичності шляхом проби ролей. У вітчизняній літературі статева роль – це модель соціальної поведінки, комплекс очікувань, стереотипів, які суспільство адресує людям чоловічої чи жіночої статі [2;121]. Якщо в ході свого розвитку людина відчуває протиріччя між тими ролями, які вона виконує і тими стереотипами поведінки, що існують в суспільстві, вона матиме труднощі в набутті зрілої гендерної ідентичності.

Досліджуючи це питання, ми провели емпіричне дослідження даної проблеми, метою якого стало виявлення впливу ЗМІ на образ Я підлітків.

В ході дослідження були використані наступні методики:

- Проективна методика «Автопортрет» (виявлення психологічної статі).
- Методика самооцінки чоловічих та жіночих якостей Дж. Келлі.
- Авторська анкета виявлення оцінки телевізійної інформації підлітками.
- Методика «Особистісний диференціал».
- Методика М. Куна «Хто Я?» (дослідження образу я підлітків).
- Методика визначення рівня маскуліності та фемінності С. Бем.

В дослідженні впливу ЗМІ на образ Я підлітків взяли участь 40 осіб (100%) віком 13(88%) та 14 (12%) років, з них 25 (63%) дівчат та 15 (37%) хлопців Сумської гімназії №1.

Зупинимося на загальних результатах дослідження за авторською анкетою виявлення оцінки телевізійної інформації підлітками. Розроблена нами анкета з 20 запитань була направлена на

виявлення телевізійних переваг підлітків, їх відношення до чоловічих та жіночих ролей з телевізійного екрану, їх здатності критично оцінювати телевізійну інформацію. Отримані дані засвідчують, що в середньому підлітки дивляться телевизор три години на день. Їм подобаються переважно розважальні програми за інтересами (футбол, шоу бізнес, мода). Ведучі цих програм, як і образи улюблених рекламних роликів та фільмів подобаються їм через їх, по-перше, зовнішню привабливість, по-друге, комунікативні якості, по-третє, життєрадісність та дружелюбність (салютогенні характеристики особистості). В жіночих образах підлітків приваблюють фемінні стереотипізовані якості (краса, доброта, ніжність), а в чоловічих – стереотипізовані маскулінні (мужність, хоробрість, активність). Якщо в образі відсутні вище перераховані якості, то такий образ викликає антипатію. В оцінці телевізійної інформації підлітки спираються на емоційний компонент. Телевізійні образи для них цікаві лише тим і тоді, коли вони віддзеркалюють їх вікові потреби (наприклад, образи телесеріалів «Кадети», «Ранетки», «Щасливі разом») і не вступають в протиріччя з уявленнями про фемінне та маскулінне. В інших випадках спостерігається негативна чи байдужа оцінка інформації. Це свідчить про досить стереотипізовані гендерні уявлення підлітків, які закріплюються в їх підсвідомості за допомогою ЗМІ. А через нездатність критичної оцінки інформації в силу вікових особливостей, мислення підлітка втрачає пластичність і це може створити ситуацію конфлікту між стереотипними телевізійними образами та власним, що відповідно викличе труднощі в набутті зрілої гендерної ідентичності.

Таким чином, гендерні стереотипи в ЗМІ є потужними факторами впливу на уявлення підлітків про жіночність та мужність, а відповідно і на набуття ними зрілої гендерної ідентичності. Якщо ці уявлення про жіночі та чоловічі образи не співпадають з уявленнями про себе це створює перед особистістю труднощі ідентифікації.

Література.

1. Берн Ш. Гендерная психология. – СПб., 2001.
2. Большой психологический словарь/ Под ред. Мещерякова Б.Г., Зінченка В.Г. – М. – 1991.
3. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – СПб.: Питер, 2003.
4. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис /Пер.с англ. – М.: Прогресс, 1996. – 341 с.

Наук. кер. - Гільова Л.Л.

ЧИННИКИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

Іванова В.Ю.,

СумДПУ ім.А.С.Макаренка.

Актуальність дослідження психологічного здоров'я людини на сьогоднішній день обумовлюється все зростаючою кількістю різноманітних порушень емоційної та психічної сфери. Проблема психічного здоров'я завжди привертала і привертає увагу багатьох дослідників. Серед них такі вчені як Н.Г.Гаранян, П. Куттер, А. Маслоу, В.В. Ніколаєва, Л.В. Тарабакіна, А.Б. Холмогорова, К. Хорні, але на жаль проблема не є достатньо вивченою і потребує вивчення і надалі. Сам термін «психічне здоров'я» неоднозначний, він перш за все поєднує дві науки і дві області практики — медичну і психологічну.

В психологічній літературі поняття «психічне здоров'я» стало висвітлюватися недавно. Так у словнику під редакцією А.В. Петровського психічне здоров'я розглядається як стан душевного благополуччя, який характеризується відсутністю хворобливих психічних явищ, забезпеченістю регуляції поведінки та діяльності особистості [1]. М.С. Корольчук вважає що, психічне здоров'я - це такий рівень діяльності психіки людини, який забезпечує її оптимальне і адекватне функціонування на психологічному, соціальному, біологічному і професійному рівнях. При цьому критеріями психічного здоров'я є параметри, в яких функціонування психічних явищ і аналіз психофізіологічних систем забезпечує збалансований розвиток особистості та її соціальну і професійну адаптованість [2]. Критерії психічного здоров'я розглядали також М.Є. Бачеринов, Г.К. Ушаков, вони могли б бути деякими принципами, факторами, які характеризують психічне здоров'я. Найбільш типовими з них є: причинна зумовленість психічних явищ і їхня необхідність, впорядкованість; відповідність до віку людини; зрілість почуттів; максимальне наближення суб'єктивних образів до віддзеркалених об'єктів дійсності; гармонія між відображенням явищ дійсності та ставлення людини до них; відповідна реакція (як фізіологічної, так і психологічної) до сили й частоти зовнішніх подразників; критичний підхід до обставин життя; здатність до саморегуляції поведінки відповідно до соціальних норм; адекватність реакцій на суспільні обставини (соціальне середовище; постійність та

ідентичність переживань в однотипних обставинах; здатність змінити свій спосіб поведінки залежно від життєвих ситуацій, самореалізація особистісна та професійна без шкоди для оточуючих; здатність планувати і здійснювати свій життєвий шлях.

Умовно можна виділити три досить специфічні рівні розгляду проблеми : біологічний, психологічний та соціальний, на кожному з яких здоров'я людини має свої особливості.

Аналіз літератури дозволяє виокремити наступні показники психічного здоров'я : усвідомлення і осмислення людиною самої себе, свого життя; повнота "включення", переживання й проживання теперішнього моменту; здатність до здійснення найкращого вибору в конкретній ситуації і в житті в цілому; почуття свободи, життя "згідно з самим собою" як стан усвідомлення і слідування своїм головним інтересам і найкращого вибору в певній ситуації; відчуття власної дієздатності "Я можу"; соціальна цікавість або соціальне почуття; стан рівноваги, стабільності, визначеності в житті й оптимістичний , життєрадісний тонус як інтегральний засіб усіх наведених вище якостей і властивостей психологічно здорової особистості.

Значущою умовою для нормального психосоціального розвитку особистості є забезпечення її емоційних потреб (самоідентифікація, самоприйняття).

Таким чином можна виокремити наступні чинники психічного здоров'я особистості.:

1.Наявність таких властивостей особистості як: оптимістичність, врівноваженість, відповідальність, терпимість та ін.

2.Вміння володіти своїми негативними емоціями (страх, заздрість, гнів), вільно та природньо проявляти свої почуття та емоції.

3.Позитивна Я-концепція: адекватно сприймати і знати себе,).

4.Соціальна спрямованість особистості – зацікавленість оточуючим світом, адекватне сприйняття дійсності, певний рівень адаптації та соціалізації.

Література :

1. Психология: Словарь/ под ред. А.В.Петровского, М.Г. Ярошевского. -Москва, 1990.

2. Психологічне забезпечення психічного здоров'я/ Навчальний посібник: Загал. редакція М.С. Корольчука. - Київ, 2000.

Наук.кер.- Кузікова С.Б., канд. псих.наук, доцент

АНАЛІЗ ФАКТОРУ ОСОБИСТІСНОЇ АКТИВНОСТІ У САМОВИЗНАЧЕННІ ОСІБ РАНЬОГО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Горбатова А.О.,
СумДПУ ім. А.С.Макаренка

Дослідження в галузі самовизначення особистості є дуже актуальними в наш час, особливо в юнацькому віці, коли людина обирає свій подальший шлях. На думку більшості дослідників даної проблеми, самовизначення є новоутворенням юнацького віку.

проблему самовизначення особистості розглядали психологи - теоретики та практики у нашій країні й за рубежом: Райс Ф., К. Левін, Ш. Бюлер, М.Й. Боришеський, Л.І. Божович, І.С. Кон, Т. М.Титаренко в їх працях знаходимо численні трактування поняття самовизначення.

У віковому аспекті проблема самовизначення найбільш глибоко і повно була розглянута Л.І. Божович . Найбільш містким є визначення потреби в самовизначенні особистості, як реалізованої потреби в єдину смислову систему узагальнені уявлення про світ і про себе, отже, знайти та визначити сенс власного існування. Л.І. Божович характеризує самовизначення як особистісне новоутворення старшого шкільного віку, яке пов'язане з формуванням внутрішньої позиції дорослої людини, з усвідомленням себе як члена суспільства, з необхідністю вирішувати проблеми свого майбутнього. Вона також розкриває психологічну природу самовизначення. По перше, потреба в самовизначенні виникає на певному етапі онтогенезу – зламі старшого підліткового і молодшого юнацького віків. Необхідність виникнення цієї потреби ґрунтується на логіці особистісного і соціального розвитку підлітка. По - друге, потреба в самовизначенні розглядається як потреба в формуванні певної смислової системи, яка поєднує уявлення особистості про світ і про себе саму. Отже, створення такої системи передбачає пошук людиною відповіді на питання про сенс свого існування.[3]

Фактор особистісної, суб'єктної активності суттєво впливає на самовизначення та самоідентифікації осіб юнацького віку, тобто усвідомлення і прийняття відповідальності за свої потреби, особистісні цінності, мети. Проаналізувавши психологічну літературу нами були відібран ряд методик, які були проведені на базі

Семенівської гімназії №2 Чернігівської області та Сумського будівельного коледжу терміном з жовтня по березнь 2008- 2009 рр.

Результати кореляційного аналізу дають змогу виокремити певний набір особистісних характеристик, від способу самосприйняття яких залежить успішність особистісного самовизначення учнів гімназії та коледжу.

Згідно з дослідженням, на успішність особистісного самовизначення старшокласників гімназії впливає усвідомлення себе як самостійної особистості, незалежної від думок свого оточення; рівень довільності поведінки, наполегливість сторін своєї особистості, усвідомлення привабливості та інтелектуального розвитку. Успішність особистісного самовизначення старшокласників включає в себе певну спрямованість на себе, схильність до суперництва й прагнення до домінування та успіху.

Для учнів коледжу успішність особистісного самовизначення пов'язана з усвідомленням себе як впевненої в собі людини, енергійної, діяльної, яка володіє певними діловими якостями: сміливість, схильність до ризику, стриманість, розважливість, дипломатичність, ощадливість. Також важливий розвиток емоційно-вольових сторін особистості — самоконтроль і самодисципліна, емоційна стійкість. Отже, проаналізувавши отримані результати, ми можемо зробити висновок. Старшокласники є більш схильними до ідеалізації свого майбутнього та своїх можливостей, тоді як учні коледжу більш помірковано і відповідально ставляться до нього.

Звідси, практичні психологи шкіл повинні посилити профорієнтаційну роботу, що і допоможе старшокласникам самовизначитися.

Література.

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности. — М., 1989.
2. Битянова Н. Р. Психология личностного роста. — М.: Генезис, 2001. — 352 с.
3. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. — М., 1968.
4. Толстых Н.Н Жизненные планы подростков и юношей // Вопросы психологии., 1984, №3.

Наук. кер.- Кузікова С.Б., к.псих.н., доцент

СЕКЦІЯ «СОЦІОЛОГІЇ» МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА: ГОТИ

Куш В.В., студ. гр. Ю-84

Наукове осмислення субкультур та контркультур почалося в 60-х роках

XX ст. До цього проблеми субкультур досліджувалися, як правило, в рамках концепції соціалізації відповідними науковими галузями - соціологією, соціальною психологією та культурантропологією (у колишньому СРСР - етнографією). Зважаючи на те, що культура - це концентрований та упорядкований досвід діяльності конкретно-історичної, соціальної, етнічної спільноти людей в обмеженому часом і місцем просторі, об'єднаних спільними інтересами, потребами, цінностями, нормами й стереотипами, було введено поняття "субкультура".

Субкультура – соціальне угруповання, яке об'єднане тим, що кожен з його представників себе до нього зараховує (тобто ідентифікує). Члени такого угруповання можуть формувати групи безпосереднього спілкування : компанії, клуби, тусовки.

Кожен представник чи носій субкультури приймає норми, цінності, картину світу, стиль життя та інше – за зразок свого існування. Але паралельно з цим існують і зовнішні атрибути, які свідчать про приналежність до певного угруповання, як наприклад: жаргон (сленг), зачіска, одяг, зовнішній вигляд та ін. Наприклад, для хіпі було характерне довге волосся, а для панків – вистрижена голова зі смужкою волосся посередині, яка називається "ірокез". Чи от інша ілюстрація – шкінеди своїм взуттям вважають тільки черевики фірми

"Dr. Martins", а байкери не визнають черевиків і воліють навіть влітку ходити в шкіряних чоботях, і бажано з кованою підошвою.

Молодіжні субкультури у теоретичній частині практично нічим не відрізняються від опису субкультури загалом. Єдине, що учасниками молодіжних субкультур є в основному молодь, а не хтось інший. Підлітків у субкультурах приваблює в основному можливість спілкуватися з собі подібними, а також зовнішня атрибутика, яка дає можливість демонструвати свою позицію у соціумі.

Одним із найцікавіших видів субкультур на сучасному культурному просторі є готи.

Вони - в кожному місті, по всьому світу. Вони живуть поміж нас, спілкуються з нами і в той самий момент дуже від нас далекі, занурені у власний світ та власні думки.

Все почалось на початку вісімдесятих - тоді ця субкультура створювала своєрідну стіну між робочим населенням та молодими інтелектуалами. В принципі, цей рух торкався всіх галузей культурного життя - але основний акцент залишався все-таки на музиці. Як і у випадках з іншими культурними формуваннями, музика стала рушійним фактором у поширенні ідей готів. Ось тільки в цьому випадку готика увібрала в себе всі ті стилі, котрі вже існували в суспільстві, але змінила їх, наповнила більшим філософським сенсом та медитативністю. Таким чином і з'явилися на світ готик-рок, готик-електроніка, готик-метал. Це був своєрідний прояв індивідуалізму, прагнення відродити романтику минулого. Але під новим, більш похмурым кутом.

— За час оновлення субкультури її учасники сформували особливий імідж, вони прагнуть якомога сильніше виділитись з натовпу, показати всім навколо, що вони не одні з нас. Основним кольором готичного іміджу є чорний. Воно й не дивно - колір ночі, колір таємниці та чогось потойбічного. Напевне, саме тому готи, котрі прагнуть якомога сильніше відмежуватись від реального світу, й обрали цей відтінок для свого одягу. Однак, сам колір - це ще не все. Для повноти картини у власному стилі потрібно використовувати зразки одягу минулих століть, поєднуючи їх з новітніми елементами. Виходить такий своєрідний цвинтарний арт-нуво, що виставляє напоказ як душу, так і тіло самого гота.

Імідж готів, зрештою формується за певними канонами. Незмінним завжди залишався чорний колір одягу, деколи з елементами червоного, та срібні прикраси. З самого початку одяг носився виключно з матерії, але на початку

90-тих всі почали фанатити від чорної шкіри. Так і з'явилась на світ нова гілка моди, котра максимально протестувала проти повсякденності та банальності. Звісно, більшість людей не дуже чітко ідентифікує готів й часто плутає з сатаністами.

Як стверджують самі готи, головне - це світогляд: повне занурення в абсолютний індивідуалізм та романтику. На жаль, сьогодні мало хто це розуміє - в субкультурі з'явилося багато прибічників, котрі вважають що для того, щоб бути готом, вистачає

натягти чорний лискучий одяг, ходити вночі на кладовища та слухати НІМ.

Як стверджують справжні готи, це приносить шкоду розвитку субкультури, але в той самий момент популяризує її та залучає до неї все нових людей.

Справжній гот - це той, хто в минулому відчув дуже сильний емоційний біль, і зрозумів, що цей біль може давати силу. Це свого роду моральний мазохізм, коли людина знаходить задоволення в меланхолії, депресії та постійних думках про смерть. До речі, саме тому готи так люблять кладовища, адже саме там вони можуть в повній мірі відчуті непостійність цього світу, зрозуміти, що ніщо не вічно.

Справжній гот повинен перетворювати кожен день в щось неймовірне - вносити в сірість буднів емоції та почуття за допомогою музики, іміджу. І в той самий момент розуміти, що все рано чи пізно завершить смерть - тому й потрібно кожен день проживати особливо! З насолодою і різноманітністю.

Готи люблять те, що викликає емоції - все інше їм просто не потрібне. Готи вважають, що радість - це примітивно, і тільки сум може бути філософським.

Зрештою, готами стають після важкого періоду в житті. Саме тоді, коли людина пізнала біль та страждання, вона може адекватно сприймати готичну культуру. Це можна назвати пролонгованою депресією, коли до неї людина вже зникає та отримує від того справжню насолоду. Такий собі самосадизм на інтелектуальному ґрунті. Основним принципом готичної культури є *capre diem* - живи кожен день наче він останній.

На сьогодні сформувалося декілька категорій цієї субкультури.

Готи - індивідуалісти. Простіше - це одинаки, що відокремилися від суспільства. У них своя життєва філософія, своя музика, література, світогляд. Вони по суті романтики, хоча поняття романтизму у них своє власне.

На жаль, після того, як субкультура готів почала швидко розвиватися, з'явився новий різновид готів, так звані *Perky Goth*. Для них готика полягає, перш за все, в іміджі. Депресивність і замкнутість не в їх стилі.

Morpey Goths - повна протилежність *Perky Goth* - вони є готичною субкультурою в первинному вигляді. Замкнуті, депресивні

(інколи навіть дуже), захоплені самотою. Для них готика – це все життя. Morey Goths і Perky Goth виявляють собою дві крайнощі, більшість сучасних готів займають місце десь посередині, лише трохи схиляючись в якусь сторону.

Окремо від цих двох категорій існують ще і «підвиди» готів, деякі з яких виникли як наслідок злиття двох субкультур. Наприклад, панк-готи. Зовнішнім виглядом вони нагадують звичайних панків в чорному одязі: ірокези, рвані джинси, шкіряні куртки, грубі металеві прикраси. Більш традиційно виглядають антикварні готи (Antiquity Goth). У їх іміджі ключовим є стиль певної історичної епохи (вікторіанської, ренесансу, романтизму). Поведінка буває нарочито ввічливою, немов у середньовічних аристократів. Кибер-готи (CyberGoth) виглядають зовсім дивно. Вони – самий незвичайний і найновіший вигляд готів, суміш кибер-панка і готичної культури. Зовнішність – окуляри «кислотних» кольорів, контактні лінзи, що додають оку як можна менш природний колір. На голові дивні хаотичні зачіски. Волосся пофарбоване у о ті ж «кислотні» кольори.

Як висновок, хотілося б сказати, що ми не повинні боротися, засуджувати тих людей, в яких свої ідеали та принципи. Бо кожен з нас це особистість, що має право на розвиток.

На думку психологів громадської організації “Вільна територія”, членів Української спілки психотерапевтів Місан Наталії та Лозової Людмили, багато людей упереджено ставляться до представників молодіжних субкультур, зовсім не знаючи, що більшість з них не мають ні найменшого відношення до криміналу, сексуальної розбещеності, сатанізму. А навпаки — це звичайні у спілкуванні підлітки, більшість з яких початківці - музиканти, письменники, художники та досить обдаровані люди. Вони виступають проти деяких чинних правил і для цього збираються в групи, створюючи тим самим свою маленьку систему (зі своїм одягом та законами) на протипагу великій системі.

Наук. кер. - Сахно П.І.

ПРОБЛЕМА НАРКОТИКІВ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Шматко Сергій, студ. гр. Ю-84

Про наркоманію нині говорять в усьому світі. З нею пов'язують падіння, звичаїв, і зростання злочинності, збільшення транспортних та інших подій. Ця проблема турбує політиків, медиків, соціологів, юристів, педагогів. За приблизними даними, у світі налічується понад мільярд наркоманів. Це соціальна трагедія. Про наркоманію наполегливо і тривожно повідомляють численні засоби масової інформації. Наводять загрозливі цифри, що свідчить про зростання наркоманії, залучення до її тенет дедалі нових і нових жертв. На Заході цю проблему намагаються вирішувати на урядовому рівні, але поки що безрезультатно.

У нашій країні боротьба з наркоманією тривалий час велася без широкого розголосу. У популярній літературі питання наркоманії майже не висвітлювали, про цю проблему говорили побіжно, стверджуючи, що соціальних причин для наркоманії у нас немає. Однак наркомани у країні були, і їх кількість збільшується з кожним роком. Однією з причин поширення наркоманії є дефіцит знань про наркотики та їх вплив на організм людини. У багатьох, особливо у молоді, неправильне уявлення про наркотики. Люди помиляються вважаючи наркоманію розвагою, що відносить у світ приємних відчуттів. Вони навіть не підозрюють, яку небезпеку приховують у собі ці «задоволення». Які наслідки спричиняють не шкідливі на перший погляд захоплення, до якої життєвої трагедії вони призводять.

Соціальний досвід свідчить, що ряди наркоманів поповнюють в основному люди, що не мають елементарних знань про наркотичні речовини і наслідки їх вживання. Питанню наркоманії треба приділяти більше уваги в усьому суспільстві, популяризувати знання про шкоду наркотиків серед молоді, перед усім у періодичній пресі, в радіо- і телепередачах, науково-популярній літературі. Суспільство повинно знати: наркоманія – це хвороба всього суспільства.

Існує група різних речовин рослинного або хімічного походження, повторний прийом яких призводить до звикання і хворобливої пристрасті (потягу до постійного їх прийому в дедалі більших дозах), тобто до наркоманії. Треба знати, що в останні десятиріччя поняття „наркоманія” сильно гіпертрофувалося. Це зумовлене тим, що значно почастишали випадки зловживання різними речовинами, які офіційно не відносяться до наркотиків. Кількість засобів, що спричиняють звикання і потяг до них,

величезна – від усіх відомих нікотину і алкоголю до новомодного креку і різних промислових летких рідин, органічних речовин, препаратів побутової хімії. У зв'язку з бурхливим розвитком хімії останнім часом збільшується кількість засобів з одурманювальним впливом. Природа і хімія виробляють тисячі різних речовин, серед них є і такі що мають цілющі властивості, але одночасно несуть у собі хвороби і смерть.

Наркоманія – це захворювання під час якого психічний і фізичний стан людини, її самопочуття та настрої цілком залежать від наявності наркотику в організмі. За його відсутності розвивається абстинентний синдром, або синдром позбавлення - дуже тяжкий стан, який супроводжується судомою, болем у м'язах і внутрішніх органах.

Залежність стає згубною, коли вона:

- 1) обмежує можливості особистості в самореалізації;
- 2) негативно впливає на стосунки між людьми;
- 3) руйнує сімейний бюджет;
- 4) створює конфліктні ситуації між особистістю і суспільством;
- 5) веде до тенденції постійного збільшення дози наркотику;
- 6) спричиняє також психологічну і фізіологічну залежність.

Розвиваючись, залежність послідовно проходить кілька стадій — соціальну, психологічну, фізіологічну.

Соціальна залежність — людина ще не почала вживати наркотичні речовини, але потрапила в середовище тих, хто їх уживає. Вона переймає стиль поведінки, ставлення до наркотичних речовин і зовнішні атрибути групи. У такій ситуації людина часто внутрішньо вже готова почати вживання наркотичних речовин. Неодмінною умовою цієї стадії є наявність групи, де вживають ті чи інші наркотичні речовини.

Психологічна залежність — на цій стадії змінюється поведінка людини. Вона починає вживати наркотичні речовини з метою відчувати певні емоції. Психологічна залежність може сформуватися навіть після одного-двох прийомів наркотичних речовин.

Фізіологічна залежність — настає після того, як організм включає наркотики у процес обміну речовин. Це — непереборна фізична потреба, яка виникає в результаті постійного або періодичного вживання наркотиків. У цьому випадку різке припинення вживання наркотичної речовини викликає фізичний розлад різного ступеня тяжкості, який називають абстинентним синдромом, або синдромом позбавлення (відміни). На цій стадії людина потребує лікування.

При вживанні наркотиків різко порушується здатність логічно мислити, засвоювати нову інформацію та концентрувати увагу,

погіршується пам'ять. Глибоко деформується особистість людини, яка вживає наркотики, розвиваються серйозні психічні захворювання. Процес деградації особистості йде дуже швидко. Наркомани у 30-40 років (якщо вони доживають до цього віку) виглядають і почуваються як 70—80-річні.

Спілкуючись з однолітками та друзями на тему «Наркоманія», виникали різні спірні питання в кожного була своя причина для пояснення «чому молодь вживає наркотики», але з усього почутого можна виділити декілька пунктів що спонукають молодь до цього жахливого кроку. В деяких молодих людей відбувається втрата життєвих орієнтирів у зв'язку з недостатністю або відсутністю уваги з боку батьків, педагогів, психологів, а звідси самотність, туга. Виходу з цієї ситуації молода людина шукає в компанії і різних неформальних об'єднаннях молоді, які часто суттєво впливають на її світогляд поведінку і життя.

Основні причини вживання наркотиків

1. Цікавість до наркотиків, до нових відчуттів, до «забороненого плоду», яка базується на хибній упевненості, що вживання кількох доз ще не призводить до наркоманії. Але є значна кількість людей, особливо підлітків, у яких дуже нестійкі (лабільні) біохімічні процеси, і молекули наркотичної речовини можуть уже після перших спроб уживання «включитися» в обмін речовин і зумовити наркотичну залежність. Особливо ці «розваги» небезпечні для тих, хто вже має залежність від нікотину чи алкоголю.

2. Утрата життєвих орієнтирів, а відтак — поява синдрому «беззмістовного» життя, сильне душевне потрясіння, почуття самотності, відсутність уваги і допомоги з боку батьків, педагогів, психологів, друзів.

3. Невдоволення життям, яке виникає на ґрунті постійних конфліктів у сім'ї, навчальному закладі, скрутного матеріального і соціального становища.

4. Вплив оточення, друзів, компанії. Потрапляючи в компанію, де вживають наркотичні речовини, молода людина часто також починає це робити, бо не хоче здаватися "білою вороною".

5. Простота переходу від сигарет та алкоголю до найнебезпечніших наркотиків. Часом тільки їх відсутність утримує підлітка від цього кроку.

6. Знання про шкоду наркоманії на рівні загальноприйнятого штампу — «дуже шкідливо» (це стосується і цигарок, і алкоголю), і незнання того, до якої міри це шкідливо, а також — коли і як ця «шкідливість» проявляється.

7. Недостатній розвиток «заборонного» внутрішнього фактора - в неповних сім'ях, за неправильного виховання).

8. Кримінальна «романтика». Деяким підліткам подобається спілкування зі старшими, які порушували закон, їм це здається «престижним»; загальновідомим є той факт, що найбільше наркоманів — саме серед злочинців або осіб, які відбували покарання в місцях позбавлення волі.

Проаналізувавши всі причини залучення до наркотиків можна ще раз з усією суворістю засудити тих, хто їх вживає. Для цих людей немає ніяких, навіть найменших виправдувальних мотивів. Їх можна допустити лише щодо важких хворих, наркотична залежність у яких розвинулася через вимушений прийом наркотичних препаратів для покращення свого стану (больові синдроми при важко соматичних захворюваннях, травматизмі, онкологічних захворювання і т.п.)

Отже наркоманія - хвороба соціальна в тому сенсі, що її виникненню сприяють соціальні негаразди, соціальні напруження, соціальна дезадаптація людини. І антисоціальна в тому розумінні, що людина, яка потрапила в полон цієї звички, свідомо чи не свідомо стає ворогом суспільства.

Для боротьби з наркоманією в різних країнах застосовують різні методи й підходи. Принципи боротьби, звичайно, різняться. Однак загальне, що вони містять - це санітарна освіта, переконання людей у небезпеці вживання наркотиків, обмеження їх доступності.

У нашій країні практично немає розбіжностей із загальноприйнятими заходами боротьби з наркоманією, що застосовуються в більшості країн світу, тому необхідно використати зарубіжний досвід, перевірений часом. Боротьба ця будується на основі здорових моральних принципів, властивих духу нашого народу і релігії. За допомогою засобів масової інформації вона містить пропаганду здорового способу життя, популяризацію гігієнічних знань, найширшу санітарно - освітню роботу, виховання гармонійної особистості (розвиток фізкультури і спорту, інтересу до літератури, мистецтва і науки, раціональної організації дозвілля згідно з інтересами і схильностями людини).

Наркоманія — медико-соціальна проблема, тому вимагає комплексного підходу як у клінічному, так і в соціальному плані. Неможна ізольовано формувати свідомість людини, не змінюючи свідомості навколишнього середовища. А це означає, що для боротьби з наркоманією також, як і з іншими соціальними хворобами, необхідне створення здорової соціальної обстановки, політичної стабільності, оздоровлення загальної, економічної і духовно - етичної атмосфери в нашій країні.

Наук. кер.- Сахно П.І.

СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ОСОБИСТОСТІ І ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ

Єрьоміна М.О., студ. гр. Ю-84

Причетність людини до конкретного соціокультурного середовища, в якому вона розвивається, формується і стає індивідуальністю, очевидний факт єдності особистості й соціуму.

Система національно психологічних особливостей індивіда базується на кількох сферах: мотиваційній (своєрідність мотивів, спонукальних сил діяльності представників тієї чи іншої національної спільноти); інтелектуально – пізнавальній (своєрідність сприймання й мислення носіїв національної психіки, що виражається в наявності специфічних, пізнавальних та інтелектуальних якостей, які дають змогу особливо сприймати навколишню дійсність, оцінювати її, планувати діяльність, моделі способів досягнення її результатів); емоційно-вольовій (своєрідність емоційних та вольових якостей, від яких в багатьох випадках залежить результативність діяльності); комунікативно-поведінковій (ця сфера охоплює інформаційну і міжособистісну взаємодію, стосунки і спілкування, показує різницю подібних проявів у представників різних національних культур). Вивчаючи ці сфери необхідно звернути увагу на те, що специфіка національної психології того чи іншого народу виражається не в яких-небудь неповторних психологічних рисах і особливостях спілкування, а скоріше в їх неповторному поєднанні, прояві в певних звичаях, історичних традиціях, поведінці, вчинках тощо.

Спілкування невід'ємне від соціокультурної ситуації, яка по-різному впливає на його структуру, функції, способи прояву. Щодо змісту поняття «культура» (від лат.-догляд, освіта, розвиток), то воно є багатограним і розглядається в широкому й вузькому розумінні. Широкий план культури охоплює все, властиве людині, набуте вихованням, все те, що її формує і за допомогою чого вона стає соціально активною, цілісною особистістю. Водночас до культури належать і суспільні способи діяльності й поведінки індивідів. Тобто культура – це протилежність природі, сукупність результатів людської діяльності; це процес і результат виокремлення людини з природи, створення нової реальності і способу свого існування. Культура втілює стиль мислення людини, вона охоплює всі аспекти суспільного

життя, характеризує широту і глибину знань особистості, її вихованість, уміння висловити свою думку, вислухати іншу людину і зробити правильні висновки. Саме таке розуміння культури передбачає, що її змістом стає історична зміна природних і соціальних умов життя, розвиток соціальних сил і здібностей, тобто становлення й розкриття як сутності самої людини, так і всього багатства й розмаїття створеної нею дійсності. Вузьке значення культури пов'язують із способом людської діяльності і спілкування, із організацією цих процесів, виявленням того ґрунту, який дає змогу сприяти ефективній життєдіяльності суспільства та особи в цілому. Складовою культури людини й того соціального середовища, в якому відбувається її взаємодія із собі подібними, є культура спілкування. В ній відбуваються ціннісні орієнтації, позиції, соціальні ролі, які виконує індивід у суспільстві. Культура суспільства визначає способи взаємодії культури спілкування, яка, з одного боку, відповідає загальнолюдським цінностям, а з іншого – етнопсихологічній специфіці конкретного соціуму. Варто виокремити два рівні контекстів культури. Стосовно культури високого контексту, то вона характеризується тим, що інформація подається в неявній формі: вона зрозуміла тільки тим, хто має досвід перебування в даному культурному середовищі. Сутність культури низького контексту полягає в тому, що між індивідами постійно підтримується певна психологічна дистанція, саме тому інформація, яка доходить до суб'єктів, повинна мати відкритий характер. Культура спілкування залежить не лише від особистості, її комунікативних можливостей, але й від набутих людиною знань, умінь та навичок встановлювати контакти.

Культура спілкування пов'язана із культурою мовлення, тобто здатністю індивіда використовувати оптимальні для конкретної ситуації мовні засоби, етичні норми. В цілому, культуру спілкування можна визначити як сукупність теоретичних знань та практичних вмінь, що мають загальний характер у конкретному суспільстві.

Недаремно культуру спілкування вважають одним з вирішальних чинників успіху в налагодженні соціальних контактів. Вона не має нічого спільного з безкультур'ям (нечесність у переданні певної інформації, грубість у спілкуванні, байдужість до співрозмовника та його проблеми) Висока культура спілкування - це гармонія професійних знань, комунікативних та морально –

психологічних можливостей, що, безумовно, залежать від інтелектуально-професійних здібностей особистості, яка перебуває у стані взаємодії.

У спілкуванні мова є засобом комунікації, ділового взаємозв'язку учасників розмовного процесу. Водночас проголошене співрозмовником слово стає відображенням психічного стану індивіда, його культури в спілкуванні. На сьогодні культура спілкування й мова виявилися об'єднаними і утворили єдину основу – етикет.

Тарас Шевченко про значення слова в життєдіяльності людини пише : «Ну що б, здавалося, слова... Слова та голос – більш нічого. А серце б'ється – ожива, як їх почує!... Знать од Бога і голос той, і ті слова ідуть меж люди!».

Інший елемент культури – ритуали (від лат. – обрядовий) характеризується як сукупність обрядів, церемоній, звичаїв, що застосовуються у спілкуванні як колективні дії, які не мають технічного значення, хоча в тій чи іншій культурі спілкування відповідають певним соціальним потребам. У спілкуванні ритуали передусім використовують у проведенні зборів, діловому листуванні, обговоренні планів, підведенні підсумків. Ритуали у спілкуванні здійснюються відповідно до традицій, які є елементом загальної соціальної та культурної спадщини народу, що передається від покоління до покоління і зберігається в суспільствах упродовж тривалого часу. Зокрема, англійці мають тверду звичку вирішувати будь – які справи, у тому числі ті, що пов'язані із встановленням взаємозв'язків і контактів згідно з традиціями.

Стосовно України, цікаву інформацію про культуру спілкування можна почерпнути з пам'яток історії та літератури. Зокрема, важливий вплив мала давня княжна творчість. У літописах є не лише достовірні історичні оповіді, а й повчання, які відтворюють особливості спілкування в тогочасному суспільстві. Спілкування було символічним, оскільки мало на меті привернути увагу співрозмовника «мудрим словом». Показовим у цьому плані є Галицько-Волинський літопис : окрім того, що співець піснями, словами нагадує про рідну землю, він ще й дає співрозмовникові понюхати зілля з рідної землі. Як бачимо, в цьому разі важливу роль відіграло не словесне спілкування, що не могло досягти згоди, а спілкування за допомогою знаків, яке виявилось кращим за слова.

Також на увагу заслуговують пам'ятки Київської Русі. Перш за все — «Повість минулих літ», яка містить як суто історичний матеріал, так і перекази, легенди. В ній немає згадок про ставлення героїв до співрозмовників. Вони поводяться стримано навіть з тими, кого ненавидять.

Традиції в українській культурі спілкування склалися завдяки наслідуванню предків. Одним з таких авторитетів у той час був Володимир Мономах. Його основні поради: не лінуватися, вчитися, шанувати старість, спілкуватися з повагою, не ображати людину ні словом, ні вчинком.

Багатюща спадщина українських письменників також є показником формування ціннісних вартостей спілкування. Грубість, жорстокість у спілкуванні не проходить повз їхню творчість. Так само, як не обминається тема суму, горя. Ось як пише про це Ліна Костенко: «І в житті, як на полі мінному, я просила в цьому сторіччі хоч би той магазинний мінімум: - люди, будьте взаємно ввічливі! І якби на те моя воля, написала б я скрізь курсивами: - так багато на світі горя, люди, будьте взаємно красивими!».

В наш час проблему спілкування вивчають і аналізують, через те, що з'являються нові види робіт, такі як менеджмент, які потребують нових слів і етики спілкування.

Культура спілкування немає меж і кордонів, тобто все найкраще, що дає світова теорія і практика проблем спілкування, має бути надбанням кожного.

Наук. кер. - Сахно П.І.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Павленко Ганна, студентка 4 курсу факультету Еліт

Процеси трудової міграції є своєрідним індикатором соціального, економічного, політичного стану країни і мають значний вплив на демографічну ситуацію, кількісно-якісні характеристики трудового потенціалу.

Ми не ставимо за мету дати розгорнуту і всебічну характеристику причин, тенденцій та наслідків трудової міграції. Більш цікавими і актуальними нам здаються гендерні аспекти міграційних процесів та вплив трудової міграції жінок на демографічну ситуацію на Сумщині. В основу роботи покладені результати соціологічних досліджень аспектів трудової міграції у Сумській області, в яких автор брав безпосередньо участь.

Ці результати підтвердили гіпотезу про значну поширеність трудової міграції серед населення області і показали, що це явище зачіпає практично кожную другу родину – більше 54% опитаних зазначають, що або вони самі, або ж їх родичі виїжджають на заробітки за межі Сумщини. При цьому 42% тих, хто виїжджає, роблять це постійно і виїжджають на тривалий час. До того ж серед тих, хто виїжджає на заробітки за межі області переважає найбільш активне населення віком від 25 до 40 років (55,7%).

Два основні і визначальні напрямки відтоку робочої сили з Сумської області - це великі міста України (в основному Київ та Харків), куди виїжджають біля 30% опитаних, і Росія, яка приймає біля 45% всіх, хто виїжджає. В області вже зараз щороку зростає кількість працюючих пенсіонерів (сьогодні вони становлять біля 16% від всіх працюючих в області).

Результати дослідження дозволяють зробити досить цікаві висновки про гендерні особливості причин трудової міграції. 66,14% тих, хто виїжджає, складають чоловіки і 33,86% - жінки. Звичайно, ці цифри не можуть вважатись абсолютними, проте певну тенденцію вони відображають, особливо в порівнянні з поширеністю міграції серед чоловічого та жіночого населення у інших країнах СНД. Так, серед тих, хто виїжджає з області на роботу у великі міста України, де є розвинута промисловість, будівництво, переважають чоловіки, хоча й не суттєво. В Росію ж чоловіків їде набагато більше, ніж жінок. А

от серед мігрантів у країні далекого зарубіжжя значно переважають жінки. Так, у країнах Східної Європи їх працює втричі більше.

Аналіз результатів опитування показує залежність строків роботи за межами області від статі тих, хто виїжджає. Жінки переважають серед тієї частини мігрантів, що виїжджають на заробітки на більш тривалий час. А чоловіків на 10% більше серед тих, хто виїжджає за межі області на сезон чи на 2-3 місяці. Можна зробити висновок, що жінки все-таки більш обережно і виважено приймають рішення про виїзд. І якщо їдуть, то на більш тривалий час. А серед чоловіків більш поширеними є сезонні виїзди. Одним з пояснень може бути й те, що жінки традиційно прагнуть більшого комфорту, кращих умов праці, на що не можна розраховувати під час сезонних поїздок.

Отримані результати показують, що основною причиною виїзду на заробітки за межі області є не відсутність роботи (на це скаржаться лише 22,78% опитаних), а пошук можливостей заробити більше.

При цьому ми можемо говорити і про дещо різні причини, які штовхають на заробітки за межами області чоловіків та жінок. Навіть якщо врахувати той факт, що жінки частіше за чоловіків потерпають від безробіття, лише 15,89% опитаних жінок зазначили в якості причини виїзду відсутність роботи. Проте чоловіча половина переважає серед тих, кого на заробітки за межі області штовхає не відсутність роботи у рідному місті чи селі, а пошук більшого заробітку.

Одним з чинників, що визначає трудову міграцію чи відмову від неї, є впевненість що професія, яку мають мігранти, дасть на виїзді достатній заробіток. Серед чоловічої частини трудових мігрантів переважають представники робітничих професій (29,67%) та будівельники (25,36%). А от серед жіночої частини значно більше службовців, вчителів, лікарів (22,34% проти 7,18% чоловіків), сільськогосподарських працівників. Якщо ж проаналізувати отримані результати з точки зору того, ким працюють мігранти за межами області, то побачимо дещо іншу картину.

Основна частина тих, хто виїжджає на заробітки, працюють на будівництві (33,54%) та у сфері обслуговування (17,09%). Отже, професійні чи освітні характеристики мігрантів не завжди є затребуваними на їх новому місті роботи, оскільки працюють вони найчастіше на робочих місцях, які не вимагають високого рівня освіти.

До того ж можна допустити, що їх більше, ніж на батьківщині, заробітки дуже часто досягаються не добре оплачуваною роботою, а її більшою тривалістю та інтенсивністю.

Результати дослідження показують, що у своїй готовності залишитись на постійне проживання за межами області позиції чоловіків та жінок суттєво розходяться. Так, позицію „краще жити тут, а заробляти там” частіше зазначають чоловіки. Не хотіли б виїхати за місцем заробітку, бо люблять свій край також більший відсоток чоловіків. Жінки переважають і серед тих заробітчачан, які готові жити будь-де, де кращі умови праці, а також серед тих, хто хотів би залишитись на постійне проживання в іншій країні.

І все ж найбільш показовим є те, що жінки суттєво переважають в групі тих опитаних, хто ні за яких умов не відмовився б від виїздів, оскільки таке життя їм подобається. Така ситуація приводить до певних викривлень у суспільстві, коли у дорослих і дітей формується система цінностей, де гроші стоять вище сім'ї та родинного тепла.

Отже, хоча трудова міграція і допомагає вирішити певні економічні проблеми – українці, працюючи за межами області, зменшують навантаження на регіональний ринок праці і сприяють надходженню коштів. Проте, область втрачає сьогодні значну частину надходжень до бюджету (адже мігранти не платять податки), витрачає кошти на підготовку фахівців, які працюють за її межами, сили і кошти на виховання дітей, що практично залишилися без батьківського піклування, витрати на лікування та майбутнє пенсійне забезпечення нинішніх мігрантів.

Наук. кер. - Світайло Ніна Дмитрівна,
доцент кафедри соціології

СОЦІОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ

Литвиненко К. А., студ. гр. Ю- 84

Соціологія — наука про закономірності становлення, функціонування і розвитку суспільства в цілому, його структурних підрозділів (соціальних спільностей і соціальних інститутів), соціальних відносин між ними і окремими індивідами.

В свою чергу культура – це найглибший рівень, який включає такі явища, як родина, релігія, моральні цінності, етнічна свідомість, громадянськість та історичні традиції. Так само, як демократичні інституції базуються на здоровому громадянському суспільстві, так і громадянське суспільство має попередників і передумови на рівні культури. Культура може бути визначена як нераціональні етичні навички, що передаються завдяки традиції; хоча вона доволі пластична і може зазнавати впливу процесів на трьох вищих рівнях, усе ж вона схильна змінюватись найповільніше. Це сфера аналізу соціології та антропології.

Культура — сукупність способів і методів матеріальної та духовної людської діяльності, об'єктивно втілених у матеріальних і духовних носіях, які передаються наступним поколінням.

По-перше, потрібно говорити про соціологію культури як про конкретну, специфічну галузь знань, яка знаходиться на дотуку областей соціології і культури і, відповідно, вивчає прояв цих закономірностей в людській діяльності.

Соціологія культури викликана розкривати суперечливі тенденції, фактори, які впливають на культурогенез, коротше кажучи, на загальну соціологічну картину культури. Кожна зі складових цього знання – цілий пласт досить складних і взаємозалежних елементів: творча діяльність і спосіб (“технологія”) людської діяльності, створення, засвоєння, збереження і трансляція ідей, уявлень, культурних норм і цінностей, ступені формування цих цінностей, кількісний і якісний аналіз культурних явищ і т.п.

По-друге, соціологія культури – це один з провідних напрямків західної культурології, який склався до початку ХХ століття як результат інтенсивного розвитку наук про суспільство і місце в ній людини. Введена вперше як поняття в соціологічну науку М.Адлером.

З точки зору діяльнісного підходу, культурне і соціальне представляють як співвідношення цілого і його частини, а не як співвідношення цілого і його якості.

Соціологія культури є галуззю соціології і водночас культурознавчою наукою. Вона знаходиться на межі філософії і культурології.

Основні проблеми, які вивчає соціологія культури:

- визначення категорійного апарату цієї галузевої соціології;
- виділення структурних елементів культури;
- функції культури;
- різновиди культури;
- культура й особистість;
- культурна взаємодія та взаємовплив культур;
- глобалізація та універсалізація культури в сучасних умовах;
- етноцентризм і культурний релятивізм.

Соціологія культури й досі перебуває в стані конкретизації меж свого предмета – взаємодії культури і суспільства, визначення соціологічних підходів до вивчення культури, соціологічного визначення останньої, її функції, закономірностей розвитку, особливостей сучасних соціокультурних змін, напрямів теоретичного і емпіричного аналізу культури.

Специфіка культури полягає у тому, що вона, будучи відомими цінностями, в той же час характеризує різні явища суспільного життя.

Кожен етап суспільства відрізняється певною культурно-історичною специфікою. Цих відмінностей множина: кількість накопичених предметів культури і способів їх виготовлення, засвоєння і розуміння досвіду попередніх поколінь, зв'язок між різними видами культурної діяльності, предметами культури і культурою людини, дух культури, впливаючий на систему принципів, норм і правил соціального життя.

Сучасна культура - це складна система матеріально-виробничих, наукових, духовних, суспільних компонентів. Культура є соціальний феномен, і в цьому значенні вона протиставляється природі (природі). Можна сказати, що культура - це специфічна, генетично не успадкована сукупність засобів, способів, форм, зразків і орієнтирів взаємодії людей з середовищем існування, які вони виробляють в

сумісному житті для підтримки певних структур діяльності і спілкування.

Не буде перебільшенням визначити культуру як міру людського в людині. Культура дає людині відчуття приналежності до співтовариства, виховує контроль за своєю поведінкою, визначає стиль практичного життя. Разом з тим, культура є вирішальним способом соціальних взаємодій, інтеграції індивідів в суспільство.

Соціологія культури як галузь соціологічного знання вивчає вказані складні феноменологічні ряди і системи, прагне до розуміння і оформлення в науковій термінології закономірностей вказаних явищ. Викладене вище дозволяє зробити висновок, що соціологія культури вивчає види діяльності людини, суспільства в цілому, а також результати цієї діяльності. Сама цілеспрямована творча діяльність формує людину як суб'єкта історичної творчості. Його людські якості є результатом засвоєння ним мови, залучення до створених в суспільстві цінностей, накопичених традицій, оволодіння досвідом, навиками і прийомами діяльності, властивими даній культурі.

Наук. кер. - Сахно П. І.

СЕКЦІЯ «ПОЛІТОЛОГІЇ» ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ НЕОКОНСЕРВАТИЗМУ У США

Панченко Ю.В., к.і.н.,

ст. викл. кафедри політології, соціології та психології

У другій половині ХХ століття серед інтелектуальних кіл США створюється нова ідеологічна течія, ідеали якої були сприйняті Америкою як ідеали нової структури суспільства. Течія отримала назву неоконсерватизм. Її прихильники виступали з критикою держави, яка своїм надмірним опікуванням породжує утриманців, але в той самий час повне згортання державного регулювання не входило в їх плани. Засновниками цієї версії консерватизму стали Ірвінг Крістолл, Норман Подгорець, Натан Глейзер, Деніел Белл, Джін Кірпатрік. Інтелектуальними передумовами виникнення цієї ідеології стали праці філософів Лео Страусса, Джеймса Бернхейма, Макса Шахтмана.

Лео Страусс (1899-1973 рр.) – американській філософ-політолог. На сторінках своєї відомої праці «Природні права та історія» він висловив ідею існування стандарту правосуддя¹, перед яким всі рівні. Він переконував у незмінності домінування в суспільстві класичних природжених прав часів Платона, Аристотеля, бо саме вони були мудрі.² Стародавні греки, на думку Л.Страусса, вважали, що людина за своєю суттю не має природжених прав на свободу та життя. І для Л.Страусса саме такий стан речей є припустимим і в сучасному суспільстві. Він підтримує нерівність серед людей, для керування якими потрібна еліта філософів – група інтелектуалів. Ще одна праця «Тиранія» допомагає до кінця зрозуміти чим саме завдячує неоконсерватизм Л.Страуссу. Релігія та війна – тільки вони можуть існувати для людей, які не входять до еліти суспільства. Замість особистого щастя вони повинні прожити життя в любові до Бога та

¹ Strauss L. *Natural Right and History* / Leo Strauss – Chicago: University Of Chicago Press, 1953.

² Там само. – Р.81.

нації,³ стверджує філософ. Теза про війну та елітаризм США буде присутній у зовнішній політиці неоконсерваторів у 80-ті роки ХХ ст., багато з яких були учнями Л.Страусса. Він виховав цілу плеяду політиків, які впливали на політичне життя Сполучених Штатів. Джеймс Бернхейм (1905-1987) відомий як теоретик «холодної війни». Популярний політик, політичний теоретик, колишній троцькіст (1930-ті роки), колишній комуніст, один з лідерів Соціалістичної Робочої партії Америки (1938р.). Розчарувавшись в ідеях комунізму, став антисталіністом, затятим ворогом Радянського Союзу та комуністичної ідеології взагалі.⁴ У 1941 році пише книгу «Менеджерська революція: що відбувається в світі», в якій, після ретельного аналізу теорій ленінізму, марксизму, нацизму, приходить до висновку, що на історичну арену вийде новий клас, клас менеджерів, з новою ідеологією і підходами до вирішення суспільних проблем. Для інтелектуальних кіл США стали аксіомами: існування супердержави США, створення нового суспільства, де влада належить класу менеджерів, необхідність створення нової ідеології для цього нового суспільства. Ці ідеї вплинули на засновників неоконсерватизму. До їх арсеналу також ввійшли думки Бернхейма щодо відносин з СРСР як з країною-агресором, яка є ворогом свободи і насильно стимулює класову боротьбу та соціальну революцію.⁵

Думки Дж. Бернхейма поділяв і американський колишній марксист Макс Шахтман. Своє суспільно-політичне життя він почав як комуніст, прибічник СРСР, але поступово впродовж «холодної війни» він зрушив вправо і став одним з апологетів неоконсерватизму.

³ Strauss L., On Tyranny / Leo Strauss [ed. Victor Gourevitch and Michael S. Roth]. – Chicago: University Of Chicago Press, 2000. – P. 205-206.

⁴ Burnham J. The struggle for the world / James Burnham. - New York: The John Day Company.Inc. – 1947.; Burnham J. The Managerial Revolution: What is Happening in the World / James Burnham. - New York: The John Day Company.Inc. – 1941.

⁵ Burnham J. The Politics of Desperation. Some Notes on the Article A Petty-Bourgeois Opposition in the Socialist Workers Party. (January 1940) / James Burnham // New International. – 1940. - Vol.6. - No.3. – January. - P.75-80.

Неоконсерватори підтримали зовнішньополітичні рекомендації Шахтмана щодо характеру відносин США з СРСР, а також його боротьбу проти бюрократів та держави бюрократів⁶. Його праці «Боротьба за новий курс» (1943р.), «Радянський Союз та світова війна» (1940р.)⁷ сформулювали у наступників Шахтмана негативне ставлення до СРСР та виховали в них антикомуністичні переконання. Серед прибічників Макса Шахтмана були колишній посол США в ООН та радник з міжнародної політики в адміністрації Р.Рейгана Дж.Кіркпатрік, яка змолоду була членом молодіжного крила Соціалістичної партії, вивчала комуністичну ідеологію в Колумбійському університеті, у 1985 році офіційно перейшла до лав Республіканської партії, а також Річард Перл, колишній заступник міністра оборони в адміністрації Р.Рейгана. У 80-х роках вони активно будуть просувати і відстоювати ідеї Шахтмана у зовнішній політиці періоду «холодної війни».

Ідеї, думки, теорії Л.Страусса, Дж.Бернхейма, М.Шахтмана були філософським, ідеологічним підґрунтям виникнення неоконсерватизму.

⁶ Shachtman M. The Struggle for the New Course [Електронний ресурс] / Max Shachtman // Marxist Internet Archive Library. – 1943. – Режим доступу:

www.marxists.org/archive/shachtma/1943/fnc/index.htm.

⁷ Shachtman M. The Soviet Union and the World War / Max Shachtman // New International. – 1940. – April. - Vol.6. - No.3. – P.68-72.

ПОЛІТИЧНИЙ ЛІДЕР ТА ФОРМУВАННЯ ЙОГО КОМАНДИ

Тетяна Федченко, студ. гр. ЖТ-72

Слово «лідер» (англ. «leader») означає «ведучий», а це передбачає існування «ведених». Всередині еліти окремі її представники відрізняються від інших явно більшим впливом на суспільство і своїх колег. Виникає необхідність визначення відмітних властивостей лідера, які можна подати в такому визначенні: лідером є особа, яка здійснює постійний і вирішальний вплив на суспільство, державу чи організацію [5; 257].

Політичне лідерство – це процес взаємодії між людьми, в ході якого наділені реальною владою авторитетні люди здійснюють легітимний вплив на суспільство, котре добровільно віддає їм частину своїх політико-владних повноважень і прав [3; 289].

Політичне лідерство завжди означає вплив на інших людей, але це особливий вплив: він є постійним і здійснюється на всю групу, організацію, суспільство; він є пріоритетним, оскільки характеризується односпрямованістю – від лідера до членів групи; він спирається не лише на пряме застосування сили, а перш за все на авторитет [5; 262].

У політологічному аспекті лідерство визначають:

- як вплив на інших людей;
- як управлінський статус, тобто позиція, пов'язана з винесенням управлінських рішень;
- як зразок поведінки та організації певної групи осіб і здатність реалізувати їхні вимоги в державних структурах;
- як бізнес, підприємництво в межах політичного ринку.

Класичною є типологія політичного лідерства М. Вебера, який виокремлює три типи політичного лідерства - традиційне, харизматичне й раціонально-легальне. Традиційне лідерство ґрунтується на авторитеті звичаїв, раціонально-легальне – на переконанні в законності й раціональності встановлених порядків та у праві на панування органів, які здійснюють владу. Харизматичне лідерство ґрунтується воно на вірі в незвичайні якості і здібності лідера, його винятковість [1; 78].

Залежно від характеру лідера, психолог М. Дж. Херманн виокремлює чотири образи лідерства:

- «прапорonoсця» (вирізняє власне бачення дійсності);
 - «служителя» (прагне виступати в ролі виразника інтересів своїх прихильників);
 - «торговця» (здатність переконати);
 - «пожежника» (реагує на ті проблеми, які навколишнє середовище пред'являє його конституюентам).

Характер і механізми функціонування політичного лідерства істотно відрізняються залежно від форми здійснення влади. В умовах тоталітаризму -- це особиста диктатура, тиранія, що спирається на насильство, «авторитет сили». В умовах демократії, в тому числі елітарної -- це лідерство на основі «сили авторитету», «закону», оскільки однією із ознак демократії є можливість ненасильницьким шляхом усунути від влади недостойного лідера.

Створення спільного бачення -- це фундамент, без якого неможливо досягнути значних результатів. Для того, щоб команда могла досягти своєї мети, її члени повинні мати спільне уявлення того, до чого вони прагнуть, і відчуття, що це вожливе і потрібне. Бачення команди повинно бути поєднанням мети команди з особистими цілями, цінностями та потребами окремих її членів, яке створюється з їх очікувань та уявлень.

Функції політичного лідерства наступні:

- 1 Вираження інтересів спільності людей, на лідерство в якій лідер претендує.
- 2 Новаторська функція означає, що для того щоб стати лідером, обійняти певну керівну посаду, претендент на лідерство має запропонувати щось нове порівняно з попереднім керівником.
- 3 Інтегративна функція політичного лідерства полягає в тому, що на основі запропонованої лідером програми відбувається інтеграція дій його конституюентів..
- 4 Організаторська, або прагматична, функція лідерства полягає у втіленні цілей і завдань, які стоять перед суспільством і відображені у програмі лідера, в конкретні дії.
- 5 Комунікативна функція лідерства полягає в забезпеченні лідерами зв'язку як між масами й політичними інститутами. Завдяки лідерам відбувається координація та узгодження дій усіх суб'єктів політики

Сучасна політична наука в Україні по-різному трактує феномен політичного лідерства в умовах перехідного періоду. Загалом науковці виокремлюють три групи політичних лідерів сучасної України: до

першої можна віднести політичних діячів, відомих в українському суспільстві, які обіймали чи обіймають високі державні посади; другу утворюють політичні лідери партій і рухів, профспілок, громадсько-політичних об'єднань; третю складають представники регіональних політичних угруповань, а також представники українського бізнесу – «бізнес-еліти». [4; 124 - 125].

Народна Партія Володимира Литвина обрала курс на подолання масової бідності у державі, соціального розшарування, на утвердження України як повноцінного суб'єкту міжнародних відносин, що відкидає принципи одновекторного чи багатовекторного залицання до зовнішніх партнерів. Держава має захищати національні інтереси України і передовсім кожного громадянина.

«Політика вимагає відбору кращих людей – далекоглядних, відповідальних, здатних до служіння, талановитих організаторів, досвідчених консолідаторів. Кожна держава покликана до відбору кращих людей. Народ, якому такий відбір не вдається, йде назустріч розбрату і лиху. Тому, все те, що ускладнює, фальсифікує або підриває політично-предметний відбір кращих людей, шкодить державі й губить її: будь-яка владолюбна конспірація, всілякі честолюбно-партійні інтриги, продажність, політичне кумівство, будь-яка сімейна протекція заохочення державно нездатних елементів до голосування, приховування, партійне та ідейне висунення нездатних елементів... Хто бажає істинного політичного успіху, той мусить проводити усіма силами предметний відбір кращих людей» [2; 358-359].

Використані джерела:

1. Вебер М. Избранные произведения. – М., 1990.
2. Ильин И. Путь к очевидности. – М., 1993. – С.358-359
3. Політологія. Начальний посібник. Видання друге, перероблене, доповнене. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2007. – 304с.
4. Рудич Ф. М., Балабан Р. В., Ганжуров Ю. С. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку. - К.: Парламентське видавництво, 2006. - С. 124 - 125.
5. Холод В.В. Лекції з політології: навчальний посібник. – С: Видавництво «Університетська книга», 2001. – 407с.

Наук. кер. – Панченко Ю.В., к. і. н., ст. викл.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ

Євтушенко О., студ. гр. ЖТ-72

У інформаційному суспільстві технології масово-комунікаційного впливу виходять на провідні ролі не лише у вузькоспеціалізованих (як, наприклад, журналістика) сферах. Інформаційні технології стають невід'ємною складовою і політичної боротьби.

Найдійовіші серед цих технологій – реклама, ПР та створення іміджу. Їх функціонування можливе лише в контексті політичного маркетингу – системи заходів із регулювання ринкових процесів, управління операціями прогнозування, збуту продукції, вивчення потреб і можливостей функціонування ринку [4; 634].

Центральне місце у його структурі займає політична реклама. С.Лісовський найкращою дефініцією політичної реклами вважає визначення А.Деяна, що стосується реклами загалом, а не лише цього її вузького сегменту: „Реклама – це платне, односпрямоване й не особистісне звернення, що здійснюється через засоби масової інформації й інші види зв'язку та агітує на користь якого-небудь товару, марки, фірми, якого-небудь підприємства, кандидата, керівництва” [1].

Можна виділити п'ять основних функцій політичної реклами: інформаційну; комунікативну; соціальноорієнтовану, ідеологічну; культурну [2]. Інформаційна функція полягає в ознайомленні аудиторії з партією, кандидатом, програмою. Сутність комунікативної функції – у встановленні контакту між суб'єктом реклами (носієм чи претендентом на владу) і населенням. Завдяки тому, що політична реклама існує в умовах конкуренції, виділяє свій об'єкт серед ряду інших, можна говорити про соціально-орієнтовану, ідеологічну функцію. Про культурну функцію маємо право говорити з певним ступенем умовності.

До політичного рекламування найчастіше вдаються в період виборчих кампаній, коли потрібно актуалізувати увагу суспільства до кандидата чи партії й закликати до дії. Ефективність передвиборчої реклами власне й визначається кількістю здобутих предметом кампанії голосів. У процесі планування передвиборчих повідомлень слід особливу увагу на те, щоб її пік припав на найближчі до дати виборів дні.

Сьогодні політики сповна використовують можливості різних видів ЗМК (друкованих, аудіальних, аудіовізуальних) для досягнення максимального ефекту рекламної кампанії. Але лише комплексне їх

використання здатне забезпечити роль впливу на аудиторію.

На позитивну реакцію громади та зміну настанов суспільства спрямоване і створення політичного іміджу концепції, об'єднання, політичного лідера, тобто цілеспрямоване формування в масовій свідомості вигідного уявлення про об'єкт іміджотворення за допомогою ЗМІ, реклами або пропаганди

Основними рисами іміджу є: синтетичність, правдоподібність, пасивність, тобто не корпорація формує імідж, а імідж корпорацію, імідж – вид ідеалу, який стає реальним, коли стає публічним, поза свідомістю реципієнта просто не існує, він звичайно спрощений порівняно з рекламованим об'єктом, завжди незавершений, неоднозначний, бо існує на межі уяви та почуттів, має бути яскравим та конкретним, повинен бути закріпленій вербально та невербально [1].

Формування політичного іміджу базується на заповненні суб'єктом певного архетипічного образу, який має найповніше відповідати запитам цільової аудиторії. До елементів іміджу маємо право віднести уявлення кандидата про себе (суб'єктивна складова), думки та характеристика оточуючих (об'єктивна складова), якості, що передаються через ЗМК (моделююча складова), соціальні стереотипи, що панують у свідомості суспільства.

До актуалізації іміджу слід вдаватися напередодні виборів. Цьому можуть прислужитися невеличкі подарунки з „корисною” рекламою, створення фірмового стилю, проведення мітингів, зустрічей, дебатів, організація виступів на телебаченні, заяви у пресі.

Врахувавши особливості аудиторії слід обрати один із способів актуалізації іміджу: активний (характерний для лідерів-популістів) або пасивний (характерний для лідерів-інтелектуалів).

Неможливо уявити політичної боротьби і без використання технологій ПР. Існує більше 500 визначень поняття [5], але маємо право сказати, що спільною для більшості з них є їх характеристика ПР, як системи двосторонніх відносин між державним та приватним секторами, мета якої – аналіз процесів та прогнозування тенденцій розвитку суспільства, інформування громадськості з питань щодо діяльності відповідних органів. Прийнято вважати, що ПР допомагає також розвиткові плюралістичного суспільства.

Мету ПР можна визначити як здійснення впливу на громадську думку задля того, аби схилити реципієнтів на користь організації, в інтересах якої здійснюється ця діяльність.

Програма паблік рілейшнз складається з 4 – 10 етапів. Найусталенішими вважаються: планування і програмування діяльності; діяльність і комунікація; збирання інформації і здійснення зворотного зв'язку; оцінка діяльності за її ефективністю [3; 236].

Процес безпосередньої реалізації PR-кампанії здійснюється через формування іміджу, організацію зустрічей з кандидатом, виступів. Але найефективніший спосіб впливу на аудиторію – донесення потрібних відомостей і настанов через ЗМК.

PR можна ділити на „чорні” та „білі”, тобто коректні та некоректні прийоми боротьби. Виділяють також сірий (перехідний), зелений (пропаганда ідей захисту довкілля), коричневий (споріднений з нацистською пропагандою) та ін. типи піару.

Найбільш дієвий, але в той же час найбільш некоректний піар – чорний. Під чорним PR розуміють заходи, спрямовані на дискредитацію опонента. Способи та методи можуть бути різними, але сам факт дискредитації вже говорить про „чорноту” PR-кампанії.

Інформаційні технології дають досить вагомі переваги у боротьбі за владу. Вони являють собою перш за все ідеологічний вплив, спрямований на чуттєво-емоційну сферу, зачіпає перш за все підсвідомість реципієнтів, а відтак є більш ефективними за технології, що спрямовані на свідомо-логічну, раціональну сферу адресатів.

Список використаних джерел

1. Лисовский С.Ф. Политическая реклама [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://evartist.narod.ru/text7/01.htm>
2. Подгорная Л.Д. Политическая реклама как форма коммуникации современного общества [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/81497>
3. Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Генеза, 1997. – 400 с.
4. Політологія / Ф.М.Кирилюк, М.І.Обушний, М.І.Хилько та ін.; За ред. Ф.М.Кирилюка. – К.: Здоров'я, 2004. – 776 с.
5. Почепцов Г.Г. Паблік рілейшнз: Навч. посібн. – 2-е вид, випр. і доп. – К.: Т-во „Знання”, 2004. – 400 с.

Наук. кер. – Панченко Ю.В., к. і. н., ст. викл.

POLITICAL SYSTEM IN TANZANIA

Пембва Гілберт, студ. гр. IT-82

During the 1950s a likely future leader of Tanganyika emerges in the person of Julius Nyerere. Son of a chief, a convert to Roman Catholicism while studying at Makerere college in Uganda, then an undergraduate for three years in Edinburgh university, Nyerere returns to Tanganyika in 1953.

He immediately founds a political party, TANU or the Tanganyika African National Union (evolving it from an earlier and defunct Tanganyika African Association). From the start its members feature prominently in elections to the legislative assembly. When independence follows, in 1961, Nyerere becomes the new nation's prime minister. At independence in 1961, In 1962 Tanganyika adopts a republican constitution and Nyerere is elected president. Tanganyika (Tanzania Mainland) had a multiparty political system. The Tanganyika African National Union (TANU), established in 1954, was the overwhelmingly dominant political party in pre independence Tanganyika. Other political parties of this era included the United Tanganyika Party, the African National Congress, and the All Muslim National Unity of Tanganyika. In Zanzibar, there were three important political parties prior to independence. These were the ZNP (Zanzibar Nationalist Party, ASP (Afro-Shirazi Party), and ZPPP (Zanzibar and Pemba Peoples's Party). On February 5, 1977, ASP the ruling party of Zanzibar and TANU merged into the Chama Cha Mapinduzi (CCM) or Revolutionary Party. It became the sole legal political party in Tanzania. All candidates had to be approved by the CCM and were permitted to campaign only on the CCM platform. Elections within the single party framework were competitive, however.

Tanzania, a former British colony, became independent in 1961. It is a united Republic composed of Tanzania and Zanzibar. President Julius Nyerere led the country in accordance with the "African socialism" single-party model. He gave up power voluntarily in 1990, handing over to Ali Hassn Mwinyi, designated as being his successor in 1985 when he was President of Zanzibar. At the same time, the President of Zanzibar, Abdul Wakil, announced his resignation after five years in power and Salim Almour was appointed to succeed him. Mwinyi and Almour were confirmed as heads of the country in non-competitive elections under the

banner of the Chama Chama Mapinduzi (CCM), the single party at that time. From 1991 onwards, the Tanzania Democratic Forum led by the former Secretary General of the single party, the dissident Oscar Kambona, demanded that the single party system be brought to an end and that a multiparty system be legalized. The opposition forces organized themselves to demand political openness. In reply to this, the government set up a commission entrusted with the task of formulating proposals on the subject. In 1992, a special session of the single party came out in favor of the multiparty system but on condition that the new parties have support both in Zanzibar and Tanzania and that they include no ethnic, regional or race preferences in their program.

From independence in 1961 until the mid-1980s, Tanzania was a one-party state, with a socialist model of economic development. Beginning in the mid-1980s, under the administration of President Ali Hassan Mwinyi, Tanzania undertook a number of political and economic reforms. In January and February 1992, the government decided to adopt multiparty democracy. Legal and constitutional changes led to the registration of 11 political parties. Two parliamentary by-elections (won by CCM) in early 1994 were the first-ever multiparty elections in Tanzanian history.

The Chama Cha Mapinduzi (Party of the Revolution in Swahili) is the ruling political party of Tanzania.

CCM

History

The party was created February 5, 1977, under the leadership of Julius Nyerere, as the merger of the Tanganyika African National Union (TANU), the then ruling party in Tanganyika, and the Afro-Shirazi Party (ASP), the then ruling party in Zanzibar.

TANU/CCM has dominated the politics of Tanzania since the independence of Tanganyika in 1962. Due to the merger with the ASP, from 1977 it has been also the ruling party in Zanzibar, though there its grip on power has been more contested by the Civic United Front (CUF). It was the only legal party until July 1, 1992, when amendments to the national Constitution and a number of laws permitting and regulating the formation

and operations of more than one political party were enacted by the National Assembly or Bunge.

Aim and Objectives

CCM aims at defending the independence of our country and the freedom of its citizens

Ideology

Originally a champion of African socialism, upholder of the system of collectivized agriculture known as Ujamaa and firmly oriented to the left, the CCM espouses today a more pragmatic approach. It conceives of economic modernization and free market policies as ways to raise the living standards of the citizens of Tanzania, one of the poorest countries in the world. CCM hopes to continue to privatize and modernize in order to ensure:

1. Increased productivity which would boost the country's revenue
2. Increased employment and improved management
3. Acquisition of new and modern technology
4. Increased and expanded local and international markets for our products, and;
5. Improved and strengthened private sector serving as the engine of the national economy while the government sharpens its focus on provision of social services, infrastructure, security and governance of the state.

Similarly, the CCM's major foreign policy focus is economic diplomacy within the international system, and peaceful coexistence with neighbors. Chama Cha Mapinduzi believes that all human beings are equal

Electoral performance

CCM has won all elections, presidential and legislative, held both in Tanzania at state level and in Zanzibar at autonomous level under the multi-party system: 1995, 2000 and 2005.

In the last elections for Zanzibar's presidency and House of Representatives, held on 30 October 2005, incumbent president and CCM candidate Amani Abeid Karume won with 53.18% of the vote, while the party won 30 seats out of 50.

In the last national elections for Tanzania's presidency and National Assembly, held on 14 December 2005, Foreign Minister and CCM

candidate **Jakaya Kikwete** won with 80.28% of the vote. Out of the 232 seats filled through direct election, the CCM won 206.

Leadership

TANU/CCM has had four chairmen in its history, each of whom was president of the United Republic of Tanzania during his term as party chairman. The first chairman, from 1954 to 1990, was Julius Nyerere (president of Tanganyika 1962-1964 and of Tanzania 1964-1985); the second chairman, from 1990 to 1996, was Ali Hassan Mwinyi (president of the Republic 1985-1995); the third CCM chairman, from 1996 until 2006, was Benjamin Mkapa, president of the Republic in 1995-2005. Tanzania's current president, Jakaya Kikwete, has led the party since 2006.

Other Political Parties

Chama cha Demokrasia na Maendeleo (HADEMA) led by Edwin Mtei
Civic United Front (CUF-Zanzibar) led by Seif Sharif Hamad
National Convention for Constitution and Reconstruction (NCCR) led by Augustine Lyatonga Mrema
United Democratic Party (UDP) led by John Mamose Cheyo
National League for Democracy (NLD)
Tanzania People Party (TPP)
United People Democratic Party (UPDP)
National Reconstruction Alliance (NRA)
Popular National Party (PONA)
Tanzania Democratic Alliance
Tanzania Labour Party (TLP)
United Democratic Party (UDP)

Наук. кер. Панченко Ю.В., к.і.н., ст. викл.

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ТА ПАРТІЙНА СИСТЕМА ТАНЗАНІЇ

Кісанга Едгар, студ. гр. IT-82

Tanzania is the country found in Africa in the east part of Africa. This country was under colonialism of German power first and second was given to Britain power.. Britain colonialism us up to the time we got our own independence. In 9/12/2009 Tanzania got its independence from Britain power. And before independence and after independence up to 1964 Tanzania was known as Tanganyika but in 1964 Tanganyika and Zanzibar united and form Tanzania. So Tanzania is the union of two country Tanganyika and Zanzibar. But although Tanzania is the union of two country Tanganyika and Zanzibar. These countries are ruled under one party but with different president. In Zanzibar they have his own president and Tanzania has his own president but all this country have one vice president. But this country have agree each other under union they made that vice president should be from Zanzibar

The strongest party in Tanzania is CCM the meaning of this CCM is (Chama Cha Mapinduzi). (Chama Cha Mapinduzi) means the revolution part. This is the strongest party since political started in Tanzania. But this name has different name since the beginning of this party. It started in 1929. By that time was known as TAA (Tanganyika African Association). But this party changed its name in 1954 to TANU (Tanganyika African National Union) and the leader of this party was Mwl. Julius Kambarage Nyerere. And this is the party gave us independence in our country. In 5/2/1977 ASP of Zanzibar and TANU of Tanzania united together and form CCM so this party as the day going on it was becoming stronger and stronger. As the first leader for our country was Mwl. Julius Kmbarage Nyerere under this CCM and by that time Tanzania was under one party regulation. Up to 1992 when the system of multiparty was introduced in Tanzania. Although this Martipartism introduced in Tanzania CCM steel was the strongest party in Tanzania since then in the time we got our independence up to now steel CCM put the history of political in Tanzania. As the day goes on steel CCM make them strong by their political base they have in Tanzania

When in 1992 as the system of martpartism introduced in Tanzania there were a lot of parties registered. And these parties they have different aim and goals in our country. Some of these parties are CCM(The revolutionary State Party) which is the ruling party in Tanzania, CUF(Civic

United Front), CHADEMA (Party of Democracy and Progress), TLP (Tanzania Labor Party), UDP (United Democratic Party). But although there are a lot of parties CCM steel the ruling party. The history of this party CCM also it contributed the liberation struggles not only of Tanzania but also of other African countries like Mozambique, South Africa, Zimbabwe, Zambia and Angola. This background therefore differentiates CCM from other political parties in terms of their social bases and even their sizes. Differences in ideology also determine the social base and size of political parties in Tanzania. For example CCM has socialism and self reliance on the basis of Tanzania traditions as its fundamental philosophy and vision for the Tanzania society with major aspects geared to equality of all human beings, respect of human dignity, human rights and democracy and promotion of unity among the people of Tanzania. As we have seen still CCM has a strong social base because it is inclusive of all people in all social classes (farmers, workers, businessmen, women, youth, the elders, disable).

The CCM was formed for the following reason. And these reasons are. Give voice to poor who need and don't have one to fight for them. Fight for poor whose number is increasing daily because parties of the rich and intellectuals only pay lip service to the eradication of poverty. Fight poverty that is the biggest foe of our people and country. Rescue our economy from foreign ownership and control.

The CCM shows what poor must do to self-liberate.

By this to self-liberate the poor must have faith and confidence they can self-liberate. The poor must stop believing in the emasculating propaganda of those that want to enslave them perpetually. The sheep must not look up the lion, the hyena and fox to save him. The poor must think more about their own problems than those of their leaders. The poor must think hard of solutions to their problems and not take futile refuge in religion, sport, music and alcohol.

The CCM help people to know our enemies. CCM said unfortunately ours has become a jungle society. The strong eat the weak. Grass eaters are meals of meat eaters. Britain colonialism has created a society of brutes. We look after our own. No one looks after the other. The exploiter eats the exploited. The poor is food for rich. Ours is no longer a society of humans but wildlife. We survive by the sharpness of our teeth and length of our claws. CCM urges we create a human society. To survive, the weak must unite. We must replace the system of exploitation with a

system that liberates. Ours must be a system of democracy and socialism. We must be our brother's keeper. The rich must not again eat the poor. Every one must be a brother not the food of the other.

CCM believes Tanzania is one. Tanzanian is one people. To preserve Tanzania, CCM believe it must fight tribalism with all its might. Tanzania must not allowed to go up in flames like Rwanda, Somalia, Liberia or Yugoslavia

CCM also insure equality it ultimately security of the rich depends upon salvation of poor. If the rich puts the poor in the prison of hunger, the poor will put in the prison of terror. We must heed the advice of the American former president John F.Kennedy: A Government unwilling to help the poor can not protect the rich. A poor man's freedom from hunger is a rich man's security.

By preaching equality, some will say CCM is propagating communism. But the equality of CCM is nothing but pure humanism, pure Goldness. God created humans to share his bounty. However much the economy grows, if it does not eliminate poverty, it will not be people's economy, it will be an economy of hyenas, and the poor of all tribes must unite. The needs are the same. Their problems are the same. Indeed their tribe is one, the tribe of the poor. In CCM, the poor join hands, in unity there will be nothing to lose, but the chains that bind you.

Наук. кер. – Панченко Ю.В., к.і.н., ст. викл.

ЗМІСТ

Куліш А.М. ОСНОВИ ПРАВОПОРЯДКУ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	3
Харченко В.Б. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, СТВОРЕНИХ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ.....	5
Горевий В.І. СУМЩЕННЯ, СУМІСНИЦТВО: В ЧОМУ ПОЛЯГАЄ ЇХ ВІДМІННІСТЬ?.....	7
Сінченко Ю.П. ПРО МАЙБУТНІЙ ВРОЖАЙ ПІКЛЮЮТЬСЯ ПІД ЧАС СІВБИ (або про деякі аспекти пенсійної реформи).....	9
Сінченко Ю.П. ПАРЛАМЕНТ – ДЗЕРКАЛО СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ.....	11
Кононенко О.Я. РОЛЬ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ У ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	13
Курдес О.Л. ВИЯВЛЕННЯ ТА УСУНЕННЯ ПРИЧИН І УМОВ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВЧИНЕННЮ ЗЛОЧИНУ.....	14
Чередниченко Н. В. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ.....	16
Сайко Л.Ю. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА.....	18
Яцина О.М. МОРАЛЬНЕ ПРАВО ЯК РЕГУЛЯТОР ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	20
Горева Є.Ю. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ.....	22
Міщенко О.М. РОЛЬ ПАРЛАМЕНТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	23
Гончарова А.В. СПАДКОВІ ПРАВА ТА ПОДАТКОВІ ОБОВ'ЯЗКИ СПАДКОЄМЦІВ.....	25
Янішевська К. Д. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ.....	27
Шелест М.В. ПРОБЛЕМИ ПЕРСОНІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВИ В ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ.....	29
Солонар А.В. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ.....	31
Пономарьова А. ПРИЗНАЧЕННЯ Й ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	32

Коваленко Т. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ УКЛАДЕНИХ ДОГОВОРІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	34
Свинарчук А. ДЕМОКРАТІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.....	36
Сінянський К. ПРАВОВА ДЕРЖАВА.....	38
Павлова К. УЧАСТЬ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДОГОВІРНОЇ РОБОТИ.....	40
Клименко Ю. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ОРЕНДНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	42
Дахно Н. АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА РЕФОРМА.....	44
Дахно В. ДЕРЖАВА ЯК ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА.....	46
Єременко Ю. НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ В УКРАЇНІ.....	48
Бурлаку Н. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	50
Стукало В. ПЕРЕВЕДЕННЯ ТА ЗМІНА ІСТОТНИХ УМОВ ПРАЦІ.....	51
Пономарьова І. ТРУДОВИЙ ДОГОВІР З ТРУДЯЩИМ – МІГРАНТОМ.....	53
Устименко Ю. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ.....	55
Кушим О. ПРОБЛЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ШЛЯХИ ВИРШЕННЯ В УКРАЇНІ ТА У СВІТІ.....	58
Рибалко М. ПРОБЛЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.....	60
Стеценко Л. ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ.....	62
Маркова А. ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	64
Литвиненко М. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ СУДОВИХ ПРЕЦЕДЕНТІВ.....	66
Мельник В. РЕАЛЬНЕ ЖИТТЯ АКТИВІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	68
Сабадаш О. РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН КАНОНІЧНИМ ПРАВОМ.....	70

Ричкаль С. ЩО ЯВЛЯЄ СОБОЮ ПАРЛАМЕНТ ЯК ЗАКОНОДАВЧИЙ ОРГАН У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ?	72
Клюшник А. ОМБУДСМЕН З ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ	74
Горбатенко Д. ЦИВІЛЬНО--ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ СПАДКУ, СПАДКОВИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ	76
Сабадаш Ю. ВИЗНАЧЕННЯ ЧЕРГОВОСТІ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ	78
Пшик Т. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ЩЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	80
Савінова О. ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	82
Верис Ю.Ю. ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ПЕСТИЦИДІВ В УКРАЇНІ	83
Сахно П.І. ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ ЯК УМОВА ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ	86
Брага Н.В. ПРОБЛЕМА СПІЛКУВАННЯ В РОБОТІ ПЕДАГОГА ...	89
Федорова Є.В. «НЕПРАГМАТИЧНІ» ВИДИ РЕФЛЕКСІЇ	93
Близнюк Н.М. ПРОБЛЕМА ВЕРТИКАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМУ УЧРЕЖДЕННІ	96
Пономаренко Г.П. ПРИЧИНИ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ПРИЙОМИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ	100
Чернова Д. ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНОГО ФАНАТИЗМУ	104
Заїченко М.Г. МОВА І МОВЛЕННЯ	107
Жолудева А.Н. СЕКРЕТЫ СЧАСТЬЯ	111
Линник М.М. ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ	113
Шевченка М.А. ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЩІ	114
Гриценюк А. САМОПІЗНАННЯ ТА САМООЦІНКА, ЯК ЗАСІБ САМОВИХОВАННЯ	116
Кудояр Л.М., Редько П.Ю. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ИЗ ОБЛАСТИ ПСИХОЛОГИИ ЛЖИ	119
Кудояр Л.М., Горишняк Е.М. ТИПЫ ТЕМПЕРАМЕНТА В СРЕДЕ СТУДЕНТОВ	123
Романенко Н.І. КЕРІВНИЦТВО ТА ЛІДЕРСТВО	126
Соловйова А.М. СТИЛ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ У КОНФЛІКТІ ТА ЇХ ПРОЯВИ У СТУДЕНТІВ	130

Андрійв Р.М. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ.....	133
Чернухіна Ю.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІДІ.....	135
Кудояр Л.М., Алімаскіна А.О. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АКАДЕМІЧНОЇ УСПІШНОСТІ З РІВНЕМ ТРИВОЖНОСТІ.....	138
Михайлик А.М. СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	140
Гамбургська Н.Г. ПРОБЛЕМА РОЗПОВСЮДЖЕНОСТІ АЗАРТНИХ ІГОР СЕРЕД СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ М.СУМ.....	142
Профатілова М.В. ФЕНОМЕН ПІДЛІТКОВОЇ ЗАКОХАНОСТІ І КОХАННЯ.....	145
Воротіліна Є. АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ КОНФЛІКТІВ І РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ.....	148
Кришан О. ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ КРЕАТИВНОСТІ У ПІДЛІТКІВ.....	151
Шуть І.М. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЧАСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО ЗДОРОВИХ ЮНАКІВ ТА ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.....	155
Привал Н.Г. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СИНДРОМУ «ВИГОРАННЯ» В ПЕДАГОГІВ.....	158
Чирва Н. СХИЛЬНІСТЬ ДО СУЇЦИДУ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....	161
Дуднік Ю.Ю. СМИСЛИ ЛЮБОВІ У РАННІЙ МОЛОДОСТІ.....	164
Шептун Т.В. ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В ЗМІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ СТАТЕВО-РОЛЬОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	168
Іванова В.Ю. ЧИННИКИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ.....	171
Горбатова А.О. АНАЛІЗ ФАКТОРУ ОСОБИСТІСНОЇ АКТИВНОСТІ У САМОВИЗНАЧЕННІ ОСІБ РАННЬОГО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ...	173
Куш В.В. МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА: ГОТИ.....	175
Шматко С. ПРОБЛЕМА НАРКОТИКІВ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	179
Єр'оміна М.О. СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ОСОБИСТОСТІ І ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ.....	183
Павленко Г. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ (на прикладі Сумської області).....	187

Литвиненко К.А. СОЦІОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ.....	190
Панченко Ю.В. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ НЕОКОНСЕРВАТИЗМУ У США.....	193
Федченко Т. ПОЛІТИЧНИЙ ЛІДЕР ТА ФОРМУВАННЯ ЙОГО КОМАНДИ.....	196
Євтушенко О. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ.....	199
Пембва Гілберт POLITICAL SYSTEM IN TANZANIA.....	202
Кісанга Едгар ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ТА ПАРТІЙНА СИСТЕМА ТАНЗАНІЇ.....	206

Наукове видання

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ВИКЛАДАЧІВ, АСПІРАНТІВ,
СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ
ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
20-25 квітня 2009 року
Частина перша**

Відповідальний за випуск Л.П.Валенкевич
Комп'ютерне верстання С.М.Кищик

Підписано до друку 16.04.2009.
Формат 60x84/16. Папір офс. Гарнітура Times New Roman Cyr. Друк офс.
Ум. друк. арк. 12,43. Обл.-вид. арк. 12,60.
Тираж 40 пр.
Зам. №671.

Видавництво СумДУ при Сумському державному університеті
40007, м.Суми, вул. Римського-Корсакова, 2
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру
ДК №3062 від 17.12.2007 р.
Надруковано у друкарні СумДУ
40007, м.Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.